Ketabton.com

د اقتصاد لکچرنوټونې

د هغو کسانو لپاره بنه لاربنود چې غواړي، په ماسترئ امتحان کې کامیاب او یا د اقتصاد په یو څه ماهیت ځان پوهول غواړي.

JULY 28, 2022

WWW.YAREDUCATIONALCOMPANY.COM

Afghanistan,Nangarhar,Chaparhar,Dawlatzai

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

http://photoshop20.ir

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

فهرست........ 2
د پيل خبري........ 3
ډالی........ 4
مننليک........ 5
د اقتصاد عمومي معلومات........ 6
کاروبار پيژندنه........ 7
کوچنی اقتصاد........ 7
لوی اقتصاد........ 22
عامه اقتصاد........ 29
احتمالات........ 34
د بشري منابعو مديريت........ 35
منطقوي (سيميز)اقتصاد........ 51
تهيه او تدارکات........ 58
بررسي او کنټرول........ 62
ستراتيژيک مديريت........ 68
تمويل........ 75
مالي محاسبه........ 82
مالي مديريت........ 103
کويک بوکسquick books........ 109
د مصارفو سنجش........ 110
اقتصادي سياستونه........ 113
د عامه مالي چارو بنسټونه........ 125
احصايه........ 137
نړيوال اقتصاد........ 142
د نړيوال اقتصاد دوهمه برخه........ 147
اسلامي اقتصاد........ 156
بريښنايي تجارت........ 156
عامه بودجه........ 166
بودجوي سياست........ 180
بودجوي سياست بله يعني دوهمه برخه په لنډه توګه........ 186
مارکيټينګ (بازارموندنه)........ 190
پولي(پيسو) اقتصاد........ 200
سټندرډ........ 206
د اقتصادي پرمختيا تيوري........ 211
پانګه اچونه........ 221
منجمنټ(مديريت)........ 223
اداره........ 234
بانکداري........ 236
د تشبثاتو مديريت........ 242
د څيرنې ميتودولوژي........ 251

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پیل خبرې

ددې لیکنې لیکل مې د شوق او ضرورت له امله وه په دې معنا چې شوق مې داوه غوښتل مې یو اثر ولیکم او ضرورت مې داوه چې هیله مې درلوده چې کله مې اړتیا پیداشي چې زه په خپل بخش کې یو موضوع وپلټم نو باید چې نژدې او په خپل موبایل یا کمپیوټر کې په اسانۍ سره یې پیداکړم ، انګیزه یې داوه چې یوه ورځ ما یو امتحان لپاره څه خلص نقاط د کتاب نه راټول کړې وه ، نو هغه مې یو ټولګیوال ته وښودل هغه راته وویل دا د ځان سره ساته په راتلونکې کې به دې په کار شي نوماهم داسې وکړل او د هرکتاب نه به مې چې خلص نقاط اخیستل هغه به مې په یو څو ورقو کې رالنډول او دامتحان لپاره به مې لوستل او ددې کتاب نوم ځکه (د اقتصاد لکچر نوټې) ایښودل شوی دی چې ددې کتاب زیاتره برخې د استادانو لکچرنوټې دي . هره لیکنه کمی لري دا چې انسان فطرتا کمزوری پیدا شوی دی نو له مخکې یې بخښنه غواړم او له تاسو هیله چې د لابښه والي لپاره یې رانه مشورې ونه سپموی.

په درنښت یارمحمد شیرزی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

ګرانې نیا جانې، او خپلو خوږو زیارکښو، مینه پالو ، او مهربانه والدینو(مور او پلار) ته مې چې د ژوند په هیڅ سختۍ کې یې یواځې نه یم پرېښی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننلیک

مننه کوم له درنو: ورونو، خویندو، ملګرو او دوستانو چې د کتاب چمتو کولو په وخت کې يې لازمې لارښوونې رانه ونه سپمولې .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اقتصاد عمومي معلومات

اقتصاد د انساني ژوند سره سم رامنځ ته شوی دی که وګورو هیڅ انسان حتی حیوان هم نه شــي کولای بغیر د غذا څخه ژوندی پاتې شــي، نو کله چې غذا (خواړه) ترلاســه کوو نو کار ته اړتیا لرو او کار د اقتصــاد د علم یوه اهمه موضــوع ده، نو ویلای شــو چې اقتصــاد د ژوند ســره سم پیدا شــوی .د اقتصــاد علم په ټوله کې په دې بحث کوي چې څنګه د محدودو منابعو ځینې لامحدودې اړتیاوې پوره کړو او څنګه کولای شــو په ټولنه کې ټولنیزه رفاه، مســاوات، د عاید عادلانه ویش، اوداسې نور په درست ډول برابرکړو .

لاندې د ځینو مشــهورو اقتصاد پوهانو نومونه ذکر کوم :

Warlus, Karl Markx, J.S. Mill, malthus, Ricardo, Pigou, Jevons, pareto, Marshal, Bawerk, Tinbergen, Hicks, Robbins, Keynes, Schumpeter, Artherlewis, Tobin, Leontief, Kuzentes, Kindle Berger Milton Friedman, Rabertlucas, Stiglitz, Solow, Samuelson, Robert aumann, J. Stigler Nash, Stiglitz, Vernon smith, Amartyakumarsen, todaro, Granger, M.S. Sholes. Paul Krugman Robert Mundell, Schelling.

(c) ketabton.com: The Digital Library

كاروبار پيژندنه

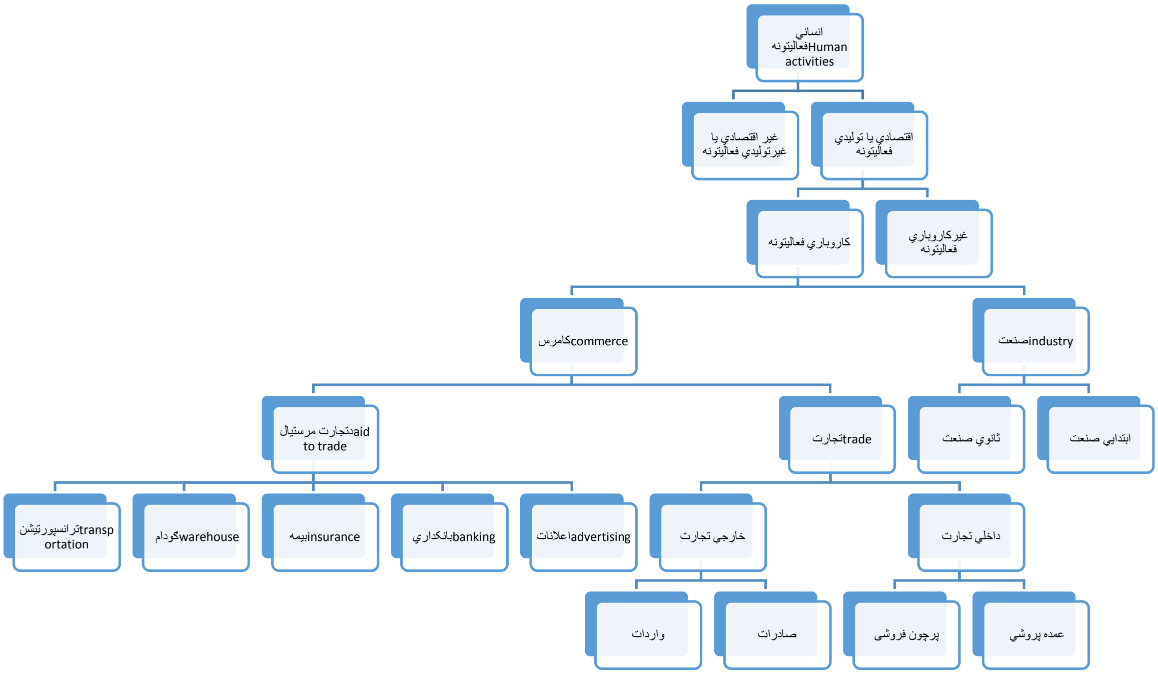

په كاروبار پيژندنه كې په دغه پورته مسايلو بحث كيږي چې دا ټول بيا په راتلونكو مضامينو كې راځي دلته يې نه ذكر كوم .

كوچنى اقتصاد

كوچني اقتصاد د كوچنيو مسايلو په اړه څيړنه كوي لكه د افرادو، د تصديو او كورنيو په اړ وند. تقاضا اوعرضه : تقاضا د يوجنس دغوښتلو او د هغه د تاديې له توانايي څخه عبارت ده په عادي ډول كله چې قيمت ټيټ وي خلک زيات شيان اخلي او كله چې قيمت لوړوي خلک لږ شـــيان اخلي په دې خاطر د قيمت او تقاضـــا دمقدار ترمنځ معكوســـه رابطه ليدله كيږي اودغه ارتباط ته د تقاضـــا قانون وايي .عرضـــه د يو جنس هغه مقدار چې توليدونكي يا خرڅونكي ددې رضـــايت ولري چې په مختلفو قيمتونو يې په خرڅلاو ورســـوي. په عادي توګه كه قيمتونه پورته لاړشـــي توليدونكي غواړي چې زيات شـــيان خرڅ كړي عرضـــه له قيمت سره مثبت ارتباط لري.اقتصادي ماډل: اقتصاد پوهان خپل مطالعات داقتصادي ماډلونو په واسطه تنظيموي، اقتصادي ماډل ديو حقيقي حالت څرګند تصوير دی په كوم كې چې ډير مهم عوامل يامتحولين د مطالعې لپاره انتخابيږي .،اوله نورو څخه صـــرف نظر كوو.لكه په بازار كې دجنس لپاره تقاضا شايد دډيرو عواملو په واسطه متاثره شي (په زياته يا كمه اندازه متاثره شـــي)خو دخپلې مطالعې دممكن كيدو په خاطر دافرض كوو چې قيمت ډير مهم عامل دی چې تقاضـــا مقدار تعينوي . نور عوامل لكه عايد ثابت پاتې كيږي يا كم تاثيرات لري چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دصـــــرف نظر وړ وي،دبـازارد تقـاضـــــا دغـه څرګنـد تصـــوير تـه دتقـاضـــــا مـاډل وايي.Abstractionخيالات: اقتصــــادي تيوريګانې ټول خيالات دي ، فکري وجود لري او دژوند مکمل واقعي حالات نه ښـــيي، خيالات تيوريګانې نه اغيزمنوي.حقيقت ډيرپيچلی دی معنا لرونکې نتايج تري ترلاســـه کړو . دخيالاتو په مرســـته دغير اقتصــــادي او نامربوطه حقايقو دلري کولو په واسطه تشريحات کموو. اوپه دې توانيږو چې دژواندانه له مغلقو حقيقي حالاتو څخه له مانا ډکه پوهه حاصـله کړو.فرضـيات : داقتصـاد دعلم دمطالعې يو مهم بخش دی .دحالاتو داســانۍ اوپوهې په خاطر اقتصــاد پوهان ځينې فرضــيات رامنځ ته کوي چې عوامل داســې فرض کيږي چې نه خو تغيريږي اويا دمطالعې لاندې مســلط باندې کم تاثير لري. همدارنګه شامل عوامل داسې فرض کيږی چې په مشخصه لاره کې رفتار وکړي.مثلا ديوجنس لپاره تقاضـا دزياتو عواملو په واسـطه متاثره کيږي، مګر دمطالعې دممکن کيدو په خاطر داسې عوامل فرض کووچې تقاضا په مقدار کې تغييرات يوائې دقيمت له وجې رامنځ تــه کيږي او نورعوامـل ثـابـت او يــا کم تــاثيرلرونکي فرض کيږي. کلي نتيجــه : Generalizationکلي نتيجه هغه بيان يا وضعيت څخه عبارت دی چې يوه مشخصه مطالعه په عامه اصـطلاحاتو کې وښـودله شـي. نودغه داسـې نورو ورتـه حالاتو تـه هم تطبيق کيدای شــي. زمونږ دژوند دزياتو مشــکلاتو لپاره په انســاني ډول ناممکنه ده چې په هغه وخت کې چې حادثه پيښــيږي مطالعه او مشــاهده شــي. نو يوائې څو حالتونه (چې نمونه ورته ويلای شـو)وروسته بيا دغه اصـول په عامه بيانيو کې تنظيم کيږي، چې ټولو داسـې ورته حالاتو ته تطبيق کيدای شي.اقتصادeconomyيا اقتصادي وضعيت:اقتصاديو توليز سيستم دی چې په کې اقتصــادي فعاليتونه په کارلويدلي وي . همدارنګه په يوې مشـخصـې سـاحې يا هيواد کې داقتصـادي فعاليتونو مجموعې سره تړاولري.اقتصـادي فعاليتونه د اجناسو اوخدماتو توليدولو او مصـــرفولو پورې مرتبط دي.کله چې اقتصـــاد په خراب يا ښـــه حالت کې توضـــيح کوو دااقتصـادي حالت مفهوم ارايه کوي يعنې ښـه يا بد اقتصـادي حالت.دغه سـاحه شـايد په هره اندازه وي او هرڅومره خلک په کې شـــامل وي په دې اســـاس دمحلي اقتصـــاد ،(کلي)يا ملي چې ټول هيواد احاطه کوي(دافغانستان اقتصاد) يا دنړۍ اقتصاد چې دنړۍ اقتصاد چې دنړۍ ټول هيوادونـه پـه کې شـــــامل دي،څخـه خبره کوي.چې نورشـــيـان ثـابـت وي ceteris paribus:اقتصــــاد پوهان دنورو ســــاينس پوهانو په څير غواړي چې مطالعات يي ســــاده اودکنترول وړواوســـې دوی غواړي چې له اشــتباهاتو څخه مخنيوی وکړي او ګټوره پوهه حاصـــله کړي . دوی په يو څو شـــيانو تمرکز کوي او د other things being equal يا ceteris paribusيا other things constantفرضـيه قبلوي چې مفهوم يي که نور شـيان ثابت پاتې شـــي يانورشـيان ثابت وي څخه عبارت دی.داپه دې معنا چې اقتصـــاد پوهان ټول متحولين لـه هغـه يوڅخـه پرتـه چې ترمطـالعې لانـدې وي ثـابت فرض کوي. مثلا،کلـه چې دخلکو داخيستلو دسلوک په باره کې حالات تحليلوي داسې فرض کوي چې يوائې قيمت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقدار تغيير كوي په داسې حال کې چې مستهلک عايد، ذوقونه اودنوروشيانو قيمتونه چې نورشيان ورته ويل کيږي تغييرنه کوي. په ياد ولرئ چې ساينس پوهان په فزيک،کيميا، اوداسې نورکې نورعوامل ثابت ساتي، مګر اقتصاد پوهان يواځې نورعوامل ثابت فرض کوي کله چې يو فزيک پوه وغواړي چې دګاز په اندازه باندې دحرارت تاثير مطالعه کړي فشار ثابت ساتي .غوښتنې wants:داقتصاد دعلم شروع کيدونکې نقطه دانساني غوښتنو مفهوم دی او دهغو شيانو او خدماتو دحاصلو څخه عبارت ده چې افاده ولري. غوښتنې مختلف اقسام لري لکه دغذا، سرپناه، کاليو او داسې نورولري،دغوښتنو دتسکين لپاره خلک بايد کوښښ وکړی او يو څه فزيکي يا دماغي کاروکړي . دغوښتنو ډيره مهمه برخه ځانګړنه داده چې لامحدوده وي.مستهلکconsumer:هغه شخص چې دخپلو غوښتنو دمستقيم رضايت لپاره اجناس يا خدمات اخلي مستهلک ورته ويل کيږي، کله چې په هيواد کې داجناسولپاره دتقاضا څخه خبره کيږي مستهليکينو ته کورنۍ هم ويله کيږي.firmتصدی(فابريکه)يو اقتصادي واحد دی چې دګټې دلاسته راوړلو په خاطر اجناس او خدمات توليدوي اودتوليد اوداجناسو دبازارموندنې په باره کې په کارکولو او تصميم نيولو کې مستقل دی.قلت(کمبود)scarcity:قلت داقتصاد دعلم يوه بنسټيزه اصطلاح ده او له هغه حالت څخه عبارت ده ، په کوم کې چې انساني غوښتنې ترموجوده منابعو زياتې وي . دمنابعو قلت زمونږ دژوند يو تريخ حقيقت دی . ډيرکم شيان چې خلک يې غواړي وړيا دي (لکه هوا). متداومه هڅو ته ضرورت دی چې منابع پيدا او غوښتنې پرې تسکين شي . داقتصادعلم داسې يوه مطالعه ده چې څرنګه خلک دکمو منابعودمؤثر استعمال په واسطه لامحدوده غوښتنې تسکين کړي.منابع resources:منابع هغه عوامل دي چې دهغو شيانو او خدماتو دتوليد لپاره استعماليږي چې خلک يې غواړي. شيان او خدمات کم دي ځکه چې منابع کمې دي. منابع په څلوربخشونو ويشلې کيږي.۱-ځمکه : چې ټولې طبيعي منابع په کې شاملې دي لکه هوا، اوبه ،نباتات، اومنرالونه.۲-کار: چې انساني هڅې او ضروري مهارتونه په کې شامل دي چې دعملي استعمال لپاره په کې طبيعي منابع په کاريږي. ۳-پانګه : مخکې توليد شوي شيان: په کې شامل دي چې(دنوروشيانو دتوليد لپاره استعماليږي)لکه تعميرات وسايل ، او انساني مهارتونه.۴-دخلکو تشبثاتي توانايي او مديريتي مهارتونه: دکومو په واسطه چې دوی نورې منابع ترکيبوي چې ګټور اجناس توليد کړي .همدارنګه منابعو ته دتوليد عوامل هم وايي.دمنابعو تخصيصallocation of resourcesدمختلفو مقاصدو لپاره دمنابعو استعمال او توزيع ده . دبازار لوړ قيمت منابع دکم ارزښت له استعمال څخه دلوړ ارزښت استعمال ته جذبوي.اجناس اوخدماتGoods and services:هرهغه فزيکي شی چې خلک يې غواړي استعمال کړي دجنس څخه عبارت دی. خدمات هغه انساني فعاليتونه دي چې دنورو خلکو غوښتنې تسکين کوي. کله چې خلک کارکوي دوی اجناس او خدمات توليدوي.ثروتWealthهغه شيان يامنابع چې دانساني غوښتنو دتسکين لپاره ضروري مګر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړیا نه وي ثروت بلل کیږي.تعادل equilibrium:دیوشي تعادل په دې معنا دی چې په اوسني حالت کې یا خو تغیر نه کوي اویا په یوه مقداراواندازه تغییر کوي په اقتصاد کې مونږ دغه لفظ بیابیا استعمالوو .دبازار تعادل څخه مونږ هغه وخت خبري کوو کله چې دعرضې او تقاضا ځواکونه سره مساوي او یو متعادل قیمت رامنځ ته شي. اودمستهلک دتعادل څخه هغه وخت خبري کیږي کله چې مستهلک دخپل عاید څخه اعظمي تسکین حاصل کړي او دخپل داخیستني دپلان دتغییر غوښتنه ونه لري. همدارنګه دfirmتعادل دملي عاید تعادل دپیسو بازار تعادل اونورتعادلونه وجود لري.فرصتي مصارف : داقتصاد دعلم مرکزي اصل: دمصارفو دسنجولو په وخت کې اقتصاد پوهان دفرصتي مصرف مفهوم استعمالوي دیو شي فرصتي مصرف عبارت له هغه څه څخه دی چې دیو شي دحاصلولو په خاطر یي له لاسه ورکړي وي. دمنابعو دقلت له وجې خلک هرڅه چې غواړي لاس ته یي نه شي راوړی ، نودوی باید دانتخاب یاد تصامیمو معامله وکړي چې یو مقصد لاسته راوړي اوبل له لاسه ورکړي.که یو شخص په تعلیم زیاتې پیسې مصرفوي هغه باید په کالیو لږې پیسې مصرف کړي اوهمدارنګه ټولنه هم داسې انتخاب کوي.په انګلیسي ژبې کې اجناسو ته commodities هم استعمالیږي اومختلف طبقه بندي لري دمثال په ډول داستعمال مطابق او دقلت مطابق وغیره.استهلاکي اجناس: هغه اجناس دي چې دانساني غوښتنو دتسکین لپاره په مستقیم ډول استعمالیږي. دغه اجناس افاده لري او ډوډۍ ، موټر ، قلم اونور په کې شامليږي.تولیدي یا سرمایوي اجناس: هغه اجناس دي چې دنورو اجناسو دتولید یادعاید دلاسته راوړلو لپاره استعمالیږي . دسرمایوي اجناسو پرته کارګر ډیره لږه اندازه اجناس تولیدولای شي دغه اجناس په درې ډوله دي ۱-خام مواد لکه فلزات لرګي نفت وغیره۲-نیمه تولید شوي اجناس(نیم کاره)لکه فولاد ، اوبدل شوي وړۍ اونور۳-تولید شوي اجناس(کارتمامه اجناس)لکه ماشینري ، کمپیوټرونه اونور. اجناس دقلت په مفهوم سره په لاندې ډول تقسیم شوي ۱-وړیا۲-اقتصادي. عامه اجناس او خصوصي اجناس: عامه چې ټول خلک ورنه استفاده کولای شي او خصوصي چې ځوک تادیه کوي ورنه استفاده کولای شي او که نه ،نه شي کولای چې استفاده ترې وکړي.افاده: افاده دیو جنس یا خدمت هغه توانایي ده چې انساني غوښتنې ته تسکین ورکوي.لکه کله چې ترږی وي اوبه وڅکي تنده دي(یي) ماته شي دي ته افاده وایي یعنې دده لپاره افاده لري او قلم دهغه چا لپاره افاد ه لري چې دلیکلو غوښتنه ولري .اقتصاد تعریفات:کلاسیکه نظریه ...دثروت علم بنسټګر ددي علم ادم سمیت دی۲-نیوکلاسیکه ....دمادي سوکالۍ علم نظریي یا علم بنسټګر الفرد مارشال دی۳ - اوسنۍ نظریه... دقلت علم.دغه نظریه درابنز ده.هغه وایي((اقتصاد هغه علم دی چې انساني رویه دغوښتنو اوکمو منابعو ترمنځ دیوې رابطې په څیر چې متبادل استعمال ولري مطالعه کوي)) اقتصاد علم یو لوی علم دی چې زیاتې څانګې لري په هرحال اقتصاد په دوو اساسي برخو ویشل شوی چې جزوي (کوچنی اقتصاد)او لوی اقتصاد(کلي اقتصاد)څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبارت دي. جزوي اقتصـاد: داقتصـادي سيستم دبرخو تحليل اوارزونه كوي. جزوي اقتصـاد داقتصادي كوچنيو برخو مطالعه اوارزونه كوي چې دمستهلک ، تصدئ او كاريگرانو درويو سـره په انفرادي يا گروپي شـكل سـروكار لري . دغه واضـح كوي چې هغوئ څرنگه اقتصادي تصاميم نيسي او څنگه په ماركيټ كې متقابل عمل ترسره كوي اودځنگل په شان نه بلكه دونو په شـان مطالعه ده. دپروفيسـور بولډينگ bouldingله نظره جزوي اقتصـاد ديوې مشخصـې كارخانې ، مشخصـې كورنئ ، انفرادي قيمت، مزد، عايد اوصنعت مطالعه ده . جزوي اقتصـاد دقيمت تيوري په نوم هم ياديږي داځكه دبحث موضـوع يي داجناسـوپه قيمت پورې اوهمدارنگه مولدو منابعو پورې چې په ماركيت كې عمل ترسـره كوي اړه لري.په كوچني اقتصـاد كې لاندې موضـوعات شـامل دي.۱-دمسـتهلک درويي تيوري:لكه دانسـاني غوښتنو ماهيت، دافادې قوانين ، اومصـرف كوونكي تقاضـا. ۲-دقيمت تيوري : په دې موضـوع كې دعرضـې اوتقاضـا دځواكونو متقابل اثر داجناسـو او عاملينوپه ماركيټ كې اودقيمت مشـخص كول په رقابتي اوانحصـاري ماركيټونو كې شـامل دي.۳-دتوليد تيوري : دتوليد مفهوم ، دتوليد عاملين ، دبيرته راگرځيدو قانون اودپانگې اودكارسـتونزې په كې شـامليږي.۴-دتصـدئ تيوري: دتصـديو انواع ، دتوليد مصـرف، عايد اود تصـدئ دقيمت سـتراتيژي ترڅو خپله گټه اعظمي حد ته ورسوي په كې شـامل دي.۵-دعايد دويش تيوري : په دې كې دتوليد دعواملو دقيمت ټاكلو اسـاسـات ، دكرايي مشـخص كول ، مزد سـود او گټه شـامليږي.كلي اقتصـاد : اقتصـادي سيسـتم په كلي شـكل يا مجموعي مقدار سـره ترمطالعې لاندې نيسـي لكه ملي عوايد، مصـارف، داسـتخدام مجموعي سـطحه په يو هيواد كې او دقيمتونو مجموعي سطحه . په خلاصه ډول كلي اقتصاد لكه دځنگل څيړنه ده نه دونې . كلي اقتصاد دعايد تيوري په نوم هم ياديږي، په دې علت چې دكلي اقتصاد يوه لويه برخه په عايد كې تغيير اومشـخصـاتو سـره اړيكه لري . لاندې برخې په كلي اقتصـاد كې ترڅيړنې لاندې نيول كيږي. ۱-دعايد او اسـتخدام تيوري:دمثال په ډول دملي عايد دسـطحې مشـخص كول، اسـتخدام ، ملي پس انداز اوپانگه اچونه،كاروباري دوران اواقتصـادي وده. ۲-پيسـې او بانكداري : دمثال په ډول دپيسو دندې ، دپيسو عرضه اوتقاضا، دپيسو ارزښت، دسوداگريزو بانكونو دندې او دمركزي بانک پولي پاليسـي . ۳-عامه تمويل : لكه دحكومتي عوايدو اومصـارفو پاليسـي ، دمالياتو اسـاسـات، عامه قرضـونه او دحكومت بوديجه. ۴-نړيوال تجارت: لكه دنړيوال تجارت تيوريگاني ، دتجارت گټې اوزيانونه، ديوهيواد دتاديياتو بيلانس ، دپيسو دتبادلې نرخ، نړيوال سازمانونه لكه دپيسو وجهي صندوق، نړيوال بانک.داقتصـاد دعلم په مطالعه كې قياسي او استقرايي ميتودونه:ددوو طريقو داستعمال په واسطه يو اقتصاد پوه داقتصاد ځينې اړخونه مطالعه اوبنسټيز اقتصادي اصول اوقوانين رامنځ ته كولای شي. ۱-قياسـي طريقه : په دې طريقه كې دقاعدې په څير ځينې اصـول وجود لري اودمنطقي دلايلو په واسـطه ځينې غير امتحان شـوي اصـول(چې فرضـيي ورته ويل كيږي) تري

(c) ketabton.com: The Digital Library

استخراجیږي. دغې پروسې ته ماډل جوړونه وايي دمثال په ډول داسې یو عام اوبنستيز اصل دی چې خلک غواړي چې پيسې په ښه ډول استعمال کړي. له دې څخه دانتیجه اخیستلې (قیاس کولای) شو کله چې قیمت ټیټ وي خلک دمجموعي افادې دزیاتوالي په خاطر دهمدغه جنس زیاته اندازه اخلي.دغه استنباط شوي اصل ته دتقاضا قانون ویل کیږي. غیري امتحان شوي اصل(فرضیه)مخکې تردې چې اقتصادي قانون وبلل شي باید په تکراري او سیستماتیک ډول امتحان شي.۲-استقرايي میتودیا inductive method: دغه میتود له حقیقت څخه دتیوري په طرف انتقالیږي کله چې حقایق جمع او په سیستماتیک ډول تنظیم شی نودامکن کیږي چې دمشاهده شویو حقایقو ترشا ځینې اصول وپیژندل شي دغو اصول ته په حقیقت کې عمومیات ویل کیږي چې دمشاهدې شویو حقایقو ترمنځ دموجوده ارتباطاتو په اساس رامنځ ته شوي وي . کله چې یو اقتصادي اصل دټولو په واسطه ومنل شي او دحقایقو په مقابل کې وازمویل شي نوبیا ورته اقتصادي قانون ویل کیږیږ. دمثال په ډول کله چې دتولید په پروسه کې کاریګر زیات شي مجموعي تولید په کمیدونکې نرخ باندې زیاتیږي نو دنهایي تولید په اړه په عمومي عبارت کې په دې ډول غږیږو چې که له یو مشخصې نقطې وروسته په کاروبار کې زیات کاریګر و؟؟؟نهايي تولید کمیږي او دغه عبارت ته داقتصاد دعلم قانون ویل کیږي.دغه دواړه میتودونه دپلټنې (څیړنې) تکمیلوونکي تخنیکونه دي هغه فرضیې چې دقیاسي میتود په واسطه ترتیب شوي دي داقتصاد پوه لپاره دارقامو په جمع اوري اوددوی په سیستماتیک ترتیب تنظیم کې مرسته کوي له بل اړخه په حقیقي نړۍ کې دمشاهده شویو حقایقو لپاره په کارده چې په یوه تیوري کې تنظیم شي اوهغه تیوریګانې چې له حقیقت سره تړاوو ونه لري ښې تیوریګانې نه بلل کیږی.مثبت(حقیقي)اودستوري(هدایتي)اقتصاد: اقتصادي مطالعات مثبت اودستوري دوه اړخه لري مثبت اقتصاد له حقایقو اوددوی ترمنځ له ارتباطاتوسره لکه څرنګه چې وجود لري سروکارلري . دعلم الحقیقت په څیر اقتصاد یواځې چې شیان څرنګه دي واضح کوي.مثبت(حقیقي)عبارتونه یواځې حقیقي معلومات ذکر کوي اودارزښتي تفاوتونو مخه نیسي لکه په افغانستان کې دکرنې په سکتور دبوختو کسانو فیصدي مخه په کمیدو ده چې یو مثبت عبارت دی اوحقیقت ښایي.دستوري اقتصاد دارزښتي قضاوتونه اواقتصاد باید داسې وي په باره کې شخصي نظریات استعمالوي یا دکومې مشخصې پالیسي سپارښتنه باید وشي. چې دښه اویا بد اخلاقي پوښتنې په کې شاملې دي . کله چې له داسې پوښتنو لکه څه شی باید ارومرو وشي، سره سروکارولري دغه ته دستوري یاهدایتي اقتصاد ویل کیږي. دمثال په ډول داپوښتنه چې داريې باندې مالیه وضع شي او که نه ددستوري اقتصاد لاندې راځي چې ترزیاته حده پورې په ارزښتي قضاوت اوشخصي نظریاتو پورې تړاوولري.درابنز په څیر اقتصاد پوهان اقتصاد ته یواځې دعلم الحقیقت بڼه ورکوي چې څرنګه ددغه کمې منابع دانفرادي اشخاصو اوټولنو په واسطه دتخصیص سره ارتباط لري. که څه هم زیات

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتصادپوهان له دې محدودې نظريي سره اختلاف لري دوی وايي چې اقتصاد دعلم الحقيقت او علم الهدايت دواړه بڼې لري. دوی په دې فکر دي چې اقتصـاد پوهان دانفرادي اشـخاصـو او دولتونو لپاره بايد دښې پاليسي توصيه او رهنمايي وکړي. دمثال په ډول اقتصاد په يواځې بايد دامطالعه نه کړي چې په خلکو باندې دماليي بار څرنګه کميږي بلکې له ده څخه ددې توقع هم کيږي چې ددې پيشـنهاد وکړي چې په ثروتمندو باندې بايد دماليي لوړه اندازه وضـع شي.په خلص ډول ويلای شو چې : مثبت اقتصاد له مشاهده شوي اقتصاد سره سروکار لري اودسـتوري اقتصـاد له مطلوب اقتصـاد سـره سـروکارلري.مثبت اودسـتوري عبارتونه:مثبت عبارتونه داقتصـــادي اړخونو په باره کې ليدونکې او دتايد اودرســيده ګی وړ حقايق دی هغه که صـــحيح اويا غلط هم وي. مثلا په افغانســـتان کې ٪۱۰ وزګارتيا وجود لري دايو مثبت عبارت دی ، دا کيدای شي چې صحيح او يا غلط وي مګر وزګارتيا ٪۱۰ ته درسيدلو وړده . دستوري اقتصـاد ذهني او ارزښتي قضـاوتونه ښـايي. دغه عبارتونو ته رسيده ګي په ځينو حالاتو کي ناممکنه وي اوهمدارنګه دتايد وړ هم نه وي .تيوريکي اوعملي اقتصــاد : بعضــي وخت اقتصاد په نظري يا تيوريکې اوعملي دوو برخو ويشل کيږی کله چې حقايق دمشخص شــکل دحلولو په ځای په اقتصــاد کې دفعاله بنسـټيزو اصـولو دمطالعې لپاره جمع اوري او تحليل شـي تيوريکې اقتصـاد بلل کيږي. له بلې خوا که يو مشـخص اقتصـادي مشـکل وجود ولري او دپاليســي دجوړولواو دمشــکل دحل لپاره معلومات جمع اوري شــي نودي ته عملي اقتصـــــاد ويل کيږي.تجربوي مطالعه: تجربوي مطالعې څخه مرام، داحصـــــايوي ميتودونو دتطبيق په واسطه دمشکل په باره کې دحقايقو او معلوماتو جمع اوري دی. وروسته له ساحې څخه دحقيقي ارقامو په اساس دمنطقي دلايلودتطبيق په واسطه نتايج ترلاسه کيږي. اقتصادي بنسټونه: اقتصـادي بنسټونه څخه مفهوم دقوانينو تاسيس يا اقتصـادي موضـوعاتو په باره کې دتمرين کولو څخه عبارت دی. بازارونه. بانکونه، کمپنۍ، کرنيز فارمونه،دمالي ســيســتم ، کارګرې اتحاديي ،دفابريکو سيستم، کورنۍ، زکات، اونور داقتصـادي موسسـاتو (بنسټونو) مثالونه دي.کورنۍ ډيره مهمه اقتصــادي او ټولنيزه موســســه(بنســټ)ده. اقتصــادي بنسـټونه دهراقتصـادي سيستم يو بخش تشـکيلوي.عملي طريقه: اقتصـاد ته ځکه عمل ويل کيږي چې دمطالعې علمي طريقه تعقيبوي دغه طريقه په يو تعداد مراحلوباندې مشـــتمله ده:۱-دځينو بنـــــکارندو (پديدو)په باره کې دحقايقو مشـــــاهده او دارقامو راټولونه۲-حقايق تحليل کيږی اوبيانيه ورته جوړيږي چې په ممکنه ډول دعلت اوتاثير ترمنځ دمشـاهده شـويو حقايقو ترمنځ اړيکه تشــريح کوي. ۳-دځينو وړاندويونې رامنځ ته کيږي اودپيښـــو دپرتلې په اســـاس دغه فرضيي منل کيږي، رد کيږي او يا بدلون په کې راوستل کيږي. آقتصاد دعلم او هنر په توګه : علم دپوهې سيستماتيکه تنه(وجود) دی. که اقتصـاد له دې تعريف سره پرتله کړو نوبې له شــکه چې اقتصــاد علم دی . اقتصــاد پوهان هم علمي طريقې اســتعمالوي لکه څرنګه چې په فزيک ، کيميا، اونورو علومو کې اســـتعماليږي. دوی يو له بل ســـره په ارتباط کې حقايق

(c) ketabton.com: The Digital Library

مطالعه کوي او کوښــښ کوي چې ددوي ترمنځ دعلت اوتاثیر اړیکه وپیژني اواقتصـــادي قوانین تنظیم کړي. که څه هم اقتصـــاد دراتلونکو پیښـــو په باره کې په خپلو قوانینو او وړاندوینو کې ځینې محدودیتونه لري . قوانین یي دقیق نه دي او وړاندوینې یي دکیمیا، فزیک اونورو طبیعي علومو په څیر صحیح نه وي اودغه اشتباه هم هغه وخت له منځه تللی شي که دغه په یاد ولرو چې علوم په دوه ډوله دي.طبیعي علوم ۲-ټولنیز علوم علوم په لاندې ډول هم طبقه بندي کیږي علم الحقیقت او علم الهدایت:علم الحقیقت یواځې(څه دي) واضـــح کوي یعنې په بې طرفه ډول حقایق لکه څرنګه چې وجود لري مطالعه کوي مثلاشـــاید دمختلفو اجناســـو اومختلفو خلکو لپاره دمالیي دنرخ یو جدول وجودولري . او علم الهدایت وایي : چې څه شـی باید څرنګه وي. یعنې په اقتصـادي حالاتو کې دصـحیح او غلط په باره کې قضاوت کوي . که په هیواد کې دمالیي دنرخ په باره کې معلومات ولرو شاید په ضعیفو نقاطو کې یي بحث وکړو اودېرمختګ لپاره یي ورته وړاندیز وکړو. اقتصــاد دهنر په توګه: هنر دیو مضـمون عملي اړخ دی. لکه څرنګه چې په اقتصــاد کې هم اوس اقتصـاد پوهان په دې موافق دي چې دهنراړخ لري، اقتصــاد دقلت دســتونزې په شــاوخوا راڅرخي . کله چې خلک هرهغه څه چې غواړي ترلاســه نه کړي نو انتخاب کوي اوتراوســه خلک تصــمیم ته درسیدلو په خاطر شخصـي قضاوت استعمالوي . نواقتصاد هنر هم ګرځي. په همدې خاطر اقتصاد له طب سره پرتله کولای شو دطب یو شاګرد دامراضو اوددرملو په باره کې بنسټیز حقایق ذده کوي اووروســـته دډاکټر په څیر دناروغانو په علاج کې خپله طبې پوهه په کاراچوي. همدارنګه اقتصاد پوه هم لومړی داقتصـاد دعلم اصـول ذده کوي او وروسته خپله ذده کړه دخلکو داقتصــــادي ســـتونزو دحل دپیداکولو لپاره په کاراچوي. وزګارتیا، غربت ، انفلاسیون، وروسته پاتې والی ، او نورې هغه ستونزې دي چې اقتصاد پوه باید ورته حلونه وړاندې کړي نوځکه اقتصـــاد یواځې علم نه بلکې هنر هم دی . کله چې اقتصـــاد ته دعلم په نظر کتل کیږي نونســـبټا یو لږ تعداد اصـــول لري او که دهنرله اړخه ورته وکتل شـــي نوبیادېرمغلق دی. او ښـــه تصـــور ، توجه، اودنوروانســـاني علومو لکه ســـایکولوجي ، سوسیالوجي پوهې ته ضـرورت لري چې اقتصـادي اصـول په کامیابه ډول تطبیق اودعملي سـتونزو لپارحلونه پیداکړي . مګر دایو مشــکل هنر دی چې داټول شـیان په صـحیح نسـبت استعمال او یوه ښه اقتصادي پالیسي تنظیم کړي نو اقتصاد پوهان یواځې دهنرپه اړخ کې یوله بل سره زیات اختلافونه لري. لکه څرنګه چې دډرامې یو لیکوال نادرشاه وایي چې که ټول اقتصـاد پوهان په څنګ په څنګ کینـنـې بیا به هم یوې نتیجې ته ونه رسیږي.اقتصـاد دعلم دڅیړنې ســـاحه : داقتصـــاد ماهیت په باره کې دپوهې دزیاتوالي لپاره باید ددې مضـــمون دڅیړنې ساحه وپیژنو . اصلي موضوع: اقتصاددانساني رویي مشخص اړخ چې دمنابعو له کمبود اونامحدوده غوښـتنو څخه راولاړیږي مطالعه کوي. اقتصـــاد دمطلوب حد مطالعه ده جې دبهتر امکان په مانا ده. دمطلوب حد لپاره غوښتنه اقتصادي حالت بلل کیږي په لنډ ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويلاى شو چې اقتصاد له هغو تصميمونو سره سروكار لري چې كوم اجناس بايد توليد شي څرنګه په ډير اقتصـــادي ډول توليد شـــي اودچا لپاره توليد شـــي(يعنې څرنګه توزيع شـــى)داقتصـــادي مطالعاتو لويې ســـاحې : پيســـې اوبانكداري، داخلي اوبهرنى ســـوداګري ، وزګارتيا، او انفلاسـيون، قيمتونه، بازارونه، ملي عايد ، اقتصـــادي وده اوپرمختيا، دتصـدئ عوايد اومصـــارف اوملي بوديجه داقتصـــاد برخې دي داقتصـــاد دعلم دڅيرنې ســـاحه دهميشـــه لپاره ثابته نه وي، دوخت په تيريدو اودخلكو دټولنيز ژوند په بدلون ســـره نوې ســـاحې او موضوعات په اقتصاد كې شامليږي.داقتصاد د مطالعې مرحلې : هغه ميتودونه چې اقتصاد يي په خپلو مطالعاتو كې استعمالوي درې مرحلې لري.۱-داقتصادي ستونزو په هكله دحقايقو وضـــاحت۲-دحقايقو تحليل چې اســـاســـي اصـــول رامنځ ته كړي۳-دســـتونزې دحلولو لپاره دپاليســـيو وړاندې كول له دغو دريو اقتصـــادي فعاليتونو څخه داقتصـــاد درې څانګې ظهور كوي.۱-تشريحي اقتصاد:۲-اقتصادي شننه يا اقتصادي تيوري۳-اقتصادي پاليسي (سياست). تشـريحي اقتصـــاد: اوســـنى نظريه داقتصـــاد په اړه داده چې علم دى او ټول علوم عملي اړخ لري يعنې په حقايقو باندې بناوي. مګر اقتصـــاد يو ټولنيز علم دى او دانفرادي اشـــخاصـــو اوټولنو درويي سره چې داجناسو په توليد، تبادلې ، او مصـرف كې بوخت وي ارتباط لري. لكه څرنګه چې اقتصـــاد پوهان دغه انســـاني فعاليتونه واضـــح كوي په حقيقت كې ورتـه ضـــروت لرو . مګر هرمشـــكل په هكله دمعلوماتو رايوځاى كولو او هغه څه چې غواړو مطالعه يي كړو يو اســـانه كار نه دى. حقيقي نړئ ډيره پيچلې ده چې ديو بل ســـره په تړلي شـــكل ډيرې پيښـــې په كې وجود لري . اقتصـــاد پوهان بايد ډير محتاط وســـي او يواځې هغه حقايق انتخاب كړي چې ډير مهم او تربحث لاندې مشـــكل ســـره ارتباط ولري لږ مهم اوغيرمربوطه معلومات بايد له نظره وغورځوي ، كله چې حقايق دمخكې ټاكل شوي مقصد لپاره راټول او په سيستماتيكه طريقه يي مواد وړاندې شي نودامعنې وركوي چې بايد وويل شى چې دي ته تشريحي اقتصاد ويل كيږي.اقتصادي تيوري يا اقتصادي اصول: تيوريګاني او اصـــول حقايق مرتب اومعنا داره كوي. داقتصـــادي ســـتونزې په هكله يواځې دحقايقو راټولول اووړاندې كول كافي نه دي ،ددې په خاطر چې وګورو چې ددوي معنا څه ده اوددوي ترمنځ صـــحيح ارتباط وپيژنو نوتيوريګانو ته ضـــرورت پيښـــيږي. Boulding له نظره ((تيوريګانې له حقايقو پرته بې ډوله اوبې ګټې وي او حقايق له تيوريګانو پرته بې مفهومه اوبې معنا وي)) لومړى اقتصـاد پوه په مشـاهد ه شويو حقايقو كې موجوده مشخصـه نمونه يا اصل له ځان سره يادابښت كوي وروسته دنورومشابه مشكلاتو دمطالعې په واسطه كله جې مطمين شـــي چې مشـــخص متحولين هميشـــه په اټكل شـــوې لاره عمل كوي. نوبيا دمتحولينو ترمنځ خپل ارتباط ديوې اقتصـــادي تيوري يا اصـــل په شـــكل وړاندې كوي. اقتصـــادي تيوري داقتصـــادي متحولينو دارتباط په هكله يوه عامه بيانيه ده.اقتصـــادى سياســـت: اقتصـــادي حقايقو او ارقامو له مونږ سره داقتصـادي اصـولو او تيوريګانو په جوړولو كې مرسـته كړي ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمختلفو متحولینو ترمنځ دارتباط ماهیت واضـح کوي او اوس په داســي حالت کې قرار لرو چې دغې پوهې په استعمال سره داقتصادي ستونزو دحل لپاره مناسب سیاستونه وړاندې کړو . داقتصاد دغه بخش چې دعملي اقتصادي ستونزو لپاره ځواب برابروي داقتصادي سیاست په نوم یادیږي. مثال : فرض کړئ چې په افغانستان کې وزګارتیا ستونزه مطالعه کوو، نو په ښــاري او اطرافي او همدارنګه په مختلفو زونو کې دوزګارو نارینه او ښـځینه تعداد په باره کې ارقام راټولوو اووړاندې کوو یی. چې دې ته تشریحي اقتصاد وایي . وروسته دغه ارقام تحلیلوو اوممکنه عواملو ترمنځ چې دوزګارتیا لامل شــــوي ارتباط رامنځ ته کوو. فرض کړئ چې وزګارتیا ډیرمهم عامل چې ددولت دمصـــارفو کموالی دی پیداکوو، چې اقتصـــادي تیوري ورته ویل کیږي. په اخر کې دوزګارتیا دستونزې دحل لپاره مشخص مراحل وړاندې کوو .نو دابیا داقتصادي سیاست په نوم یادیږي. داقتصاد دغه درې بحثونه له یوبل سره نږدې اړیکې لري اودیوشـــان اهمیت څخه برخورداره دي. که حقایق راټول نه شـــي نوددې لپاره دتیوري رامنځ ته کول چې داقتصـــادي متحولین څرنګه یو له بل ســـره ارتباط ولي مشـــکله کږي. همدارنګه که داقتصــــادي تیوري یا اصـــل باندې چې دمختلفو متحولینو ترمنځ ارتباط ښايي ونه پوهیږو. نویو ښه اقتصادي سیاست به رامنځته نه کړای شو . شاته په کتلو سره داهم باید په نظر کې ونیسـو چې اقتصـادي اصـل چې په متحولینو کې تغییرات واضـح کوي په نظر کې نیولو پرته معلومات او حقایق په صحیح ډول راټولولی شي.دددغو دریو بخشونو ترمنځ ارتباط په لاندې ډول ښودلای شو.

تشریحي اقتصاد   تیوریکي اقتصاد   اقتصادي سیاست

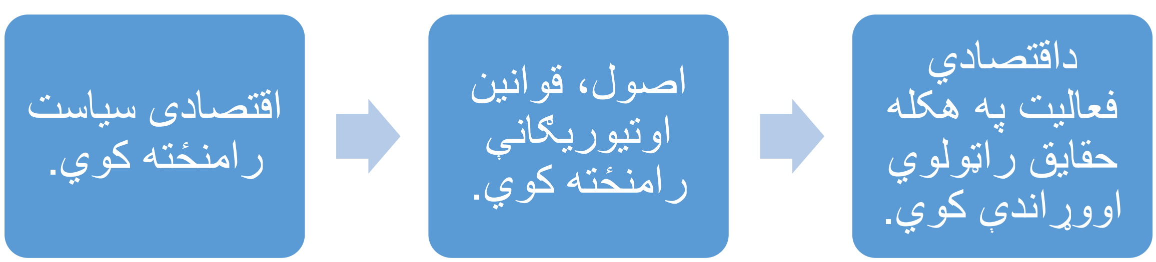

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځرنګه چې په اقتصادي تیوري پورې مربوط ده ، اقتصادي پوهان یو له بل سره په اسانی موافق کیږي. خوکله چې داقتصادي سیاست ساحې ته داخل شي ډیر و لږ یو له بل سره موافق کیږي.که څه هم دوی ملامت نه دي ځکه یوه اقتصادي ستونزه دډیرو علتونو له وجې رامنځته کیږي. دسیاست درامنځ ته کولو په وخت کې شاید یو اقتصاد پوه یوه مهم عامل ته اوبل یوه بل مهم عامل ته ډیر اهمیت ورکړي نوددوي وړاندیزونه باید یوله بل سره متفاوت وي.مطلوبیت هغه درضایت درجه ده چې اشخاص یې داجناسو اوخدماتو دمصرف څخه ترلاسه کوي. یو تږی شخص داوبو څخه ارضا ترلاسه کوي نووایو چې اوبه ددې شخص لپاره مطلوبیت لري.قیمت کله چې دیو جنس ارزښت په پولي توګه وښودل شي همدغه پولي ارزښت ته ددغه جنس قیمت ویل کیږي. عاید : دبدلې یا معاوضې هغه مقدار دی چې یو شخص یې دیوخدمت اویا دخپل ملکیت دخدمت په مقابل کې ترلاسه کوی. عاید په دوو برخو تقسیمیږي۱-دکارپه واسطه ترلاسه شوی عاید: دهغه مقدار پیسو څخه عبارت دی چې خلک یی دکار په مقابل کې ترلاسه کوي لکه دیوه کاریګر مزد۲--Unearned incomeدهغه مقدار پیسو څخه عبارت دی چې دیو شخص یي له خپلې دارېې او ثروت څخه ترلاسه کوي کله دتعمیر کاریه ، دبانکي حساب سود او نور.عاید اوانتقالي تادیات : عاید دهغه تادیي څخه عبارت دی چې داجناسو اوخدماتو په تولید کې دبرخې اخیستلو په مقابل کې ترلاسه کیږي. که یوشخص له کوم تولیدي خدمت پرته تادیات ترلاسه کړي په اقتصاد کې ورته عاید نه بلکې انتقالي تادیات ویل کیږی. زکات ، تحفي اوداسې نور. ملي عاید : دیو ممکلت دټولو افرادو مجموعي کلني عاید ته ملي عاید ویل کیږي. پوهیږو چې دعاید پیدایښت داجناسو او خدماتو په تولید پورې تړلی وي، نودتولید شویو اجناسو ارزښت او دهغو خلکو عاید چې داجناسو په تولید کې مرسته کوي دهمیشه لپاره مساوي وي.ملي عاید په بل ډول هم تعریفولای شو . په یوممملکت کې دټولو نهایي تولید شویو اجناسو اوخدماتو پولي ارزښت دیوکال په جریان کې ملي عاید دی.ثروتwealth:هرهغه څه چې خلک یې استعمالوي او په وړیا ډول نه پیداکیږي ثروت نومول کیږي. په عامیانه ژبه کې ثروت دپیسو ، سروزرو ، سپینو زرو په معنا استعمالیږي. مګر په اقتصاد کې ثروت یوه پراخه معنا لري ، په ثروت کې ټول شیان لکه کور، ځمکه ، ماشین الات، سره زر ، پیسې ، جامې و کتابونه اودیو کمپنۍ سهم اوداسې نورشاملیږي.ثروت په څلور ډوله دی۱-انفرادي یا شخصي ثروت۲-عامه یا ټولنیزثروت : دا هغه شتمني دي چې دعامه خلکو دګټولپاره رامنځته شوي وي اودټولې ټولنې عامه دارېي ده لکه دولتي تعمیرات، سرکونه، دولتي پارکونه، اوداسې نورپه کې شامل دي۳-ملي ثروت دیو ملک طبیعي منابع لکه سیندونه ځنګلات اونور۴-نړیوال ثروت : په دې ډول ثروت کې ټول هغه اجناس یاطبیعي منابع شاملیږي چې په ټول بشریت پورې اړیکه نیسي اودټولو ملکونو په واسطه استعمالیدی شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه: هوا،بحرونه، اونور.مترقي ماليه : په دې مانا چې دزيات عايد لرونکو دماليي ورکړې اندازه زياته وي. کله چې ديو شخص عايد لوړيږي دپيسو نهايی مطلوبيت يې کميږي ، که يو لوړ عايد لرونکې شـخص ديوه غريب شـخص په څير يوشـان ماليه تاديه کړي هغه لږ بار احساسوي نو ددې په خاطر چې عدالت رامنځته شوي وي، دثروتمنده خلکو لپاره بايد دماليي اندازه لوړه وي.مارکيټ ټوکرۍ اصـطلاح ددې لپاره اسـتعمالوو چې داجناسـو ګروپونه يوپه بل برتر وښودل شي . مارکيټ ټوکرۍ ديوه يا ډيرو اجناسو دمقدارونو يو خاص لست دی . مارکيټ ټوکرۍ کې کيدای شـي داجناسـو مختلف ډولونه شـامل وي. دبيلګې په توګه ديوې مياشـتې په دوران کې هغه اجناس چې يو مسـتهلک يې پيري لکه غذايي مواد، کالي، اونور دضـروت وړ مواد.دکارخوځښـت: عبارت له پورته دډيروسـتونزو دکارګرانو نوي دندو موقفونو او ځايونو بدلولو توانايي او ظرفيت ته دکارخوځښـت وايی په ۴ ډولـه دی۱-دکارجغرافيوي خوځښـت۲-دکارمسـلکي خوځښـت۳-دکارافقي خوځښـت۴-دکارعمودي خوځښـت. دکاردخوځښـت عوامل عبارت له:دمزد دکچو توپير۲-دکارشرايط۳-جاه طلبي ۴-صـلحه او امنيت۵دترانسپورت او اړيکو مسايل۶-تعليم . دکارمفهوم : عبارت په اقتصـاد کې دکارويش څخه مقصد داسې يو ترتيب دی چې دهغې په وسيله يو وخت کې دبيلابيلو افرادو بيلابيلې دندې سـرته رسـوي۱-سـاده يا وظيفوي يا ټولنيز دکارويش۲-دکارتخنيکي ويش ۳-دکارارضـعي ارضـي ويش.دکارويش دتصـدۍ په مولديت کې زياتوالی راولي۲-دتصـدۍ دوسايلو او تجهيزاتو په سم ساتلو کې مرسته کوي۳-دتصدۍ په توليدي مهارت کې زياتوالی راولي۴-دتصدۍ په وخت کې سپما رامنځ ته کوي۵-دتصدۍ په اختراعاتو چانس زياتوي۶-دتصـدۍ په مشـغوليت کې تنوع رامنځ ته کوي۷-دتصـدۍ سره دسم تشـخيص په ټاکنه کې مرسته کوي. پانګه : عبارت دځمکې نه بغير ټولې هغه شتمنۍ چې عايد لاسته راوړي پانګه ده او ځانګړتياوې:۱-پانګه دکار په پايله کې رامنځ ته شوی۲-پانګه يو غيرفعال عامل دی۳-پانګه په توليد کې مرسـته کوي۴-پانګه فرسـايش کيږي۵-پانګه دليږد وړتيا لري۶-پانګيزه توکو نه په مسـتقيمه توګه ګټه اخيسـتل کيږي. دپانګې شـکلونه عبارت دي له :ثابته پانګه۲-دوراني پانګه۳-خاصـــه پانګه۴-لامبووهونکې پانګه۵-فردي پانګه۶-ملي پانګه۷کورنۍ پانګه۸-بهرنۍ پانګه۹-مادي يا حقيقي پانګه۱۰-انسـاني پانګه۱۱-پولي يا مالي پانګه.دپانګې جوړښـت پروسـه عبارت د په جزوي کچه ديوې تصـدۍ له جهته دپانګې جوړښـت څخه مقصد ديوې تصدۍ دحقيقي يا فزيکي پانګې مقدار کې زياتوالی دی. اداره يا تشبث: دمتشبث دندې دخطراتو زغمل دمالي سـرچينو تهيه دابتکاراتو کې رامنځ ته کول دکاروباراداره . اداره دتوليد څلوم عامل دی چې دمتشـبث په وسـيله عرضـه کيږي. توليد په عاميانه ژبه کې ورڅخه مقصـد دتوکو رامنځ ته کول دي خوبيا په علمي ادبياتو کې دانسـاني غوښـتنې دپوره کولو او ارضا لپاره ټولې هغه کړنې چې دتوکو او خدماتو رامنځ ته کولو لپاره سرته رسيږي او انسـانان هغوی ته ديو قيمت دتاديي اراده ولري توليد دی. توليد په دوو شـکلونو سـره

(c) ketabton.com: The Digital Library

صورت نيسي :۱-دتوکو توليد۲-دخدماتو توليد . توليد له درې برخو څخه جوړشوی دی ۱-لومړي صنايع۲-دوهمي صنايع۳-دريمې صنايع . دتوليد عوامل عبارت له ټولې هغه توليدي منابع چې ديوې ټاکلې محصـــول توليد يا رامنځ ته کولو لپاره اړينې وي دتوليد عوامل بلل کيږي.په څلورو برخو ويشــل کيږي۱-ځمکه۲-کار۳-پانګه۴-اداره يا تشـــبث.ځمکه مفهوم عبارت له : له ټولې هغه بهرنۍ طبيعي سـرچينې چې ديو انسـان په خدمت کې وي ځمکه ده يعنې هغه طبيعي منابع چې انســان ورته لاس رســی لري . ځمکه يا طبيعي ســرچينو کې شـامليږي۱-ځانګړتياوې عبارت له ۱-ځمکه دطبيعت يوه مفته ډالۍ ده۲-دځمکې اندازه ثابته ده ۳-ځمکه متنوعه ده ۴-په جغرافيوي مانا سره غير قابل يي ليږد ده۵-ځمکه يو دايمې توليد عـامـل دی۶-ځمکـه يو غيرفعـالـه توليـدي عـامـل دی۶-دځمکې مولـديـت ارتجـاعي دی . دکارمولديت نه هدف ديو کارګر توليدي ظرفيت دی يعنې دکارګر په وسـيله په اوسـطه توګه په في واحد دوخت کې دتوليد اندازې ته دکارمولديت وايي.

په عمومي ډول هغه مقدار پيسې چې ددغه عواملو دلاس ته راوړلو لپاره مصرف شوي وي دتوليد دمصـــارفو په نوم ياديږي. حقيقي مصـــارف : عبارت ذهني او بدني کارونه چې ديو جنس دتوليد لپاره قرباني کيږي دجنس دحقيقي مصارفو په نوم ياديږي. محاسبوي مصارف : هغه تتاديات دي چې تصديو کې دبشري يا غيرې بشري عواملو لپاره ترسره شوي. فرصتي مصـارف: دهغه تبادلوی جنس له ارزښـت څخه عبارت دي چې ددغه جنس دتوليد له امله له لاسه وځي. اقتصادي مصارف : عبارت له هغه مصارفو څخه دي چې ديو اقتصادي فعاليت درامنځ ته کولو له وچې پرې ټولنې ته اوړي. دمصـــارفو تيوريګانې : په دوه برخو ويشــل شوي ۱-عنعنوي تيوري يازړه تيوري۲-دمصادفو نوي تيوري. دbrowningپه اند مجموعي مصـارف ديو ټاکلې اندازې دتوليد لپاره دثابتو او متغييرو مصـارفو له مجموعي څخه عبارت دي . ثابت مصارف : دتوليد دثابتو عواملو مصارفو ته ثابت مصارف وايي. دفرګوسن په اند مجموعي ثابت مصـارف په يو تصـدۍ کې ښـکاره او پټو دواړه مصـــارفو له مجموعي څخه عبارت دی . داوسـط مصــارفو مفهوم عبارت دتوليد ديو واحد مصـرف ته اوسـط مصــارف وايي . په لنډه موده کې داوسط مصارفو منحني مفهوم عبارت دي له په يو ټاکلې نقطې څخه مخ په ښـکته راځي يو اصـغري نقطې ته رسـيږي او بيا پورته ځي داچې دuشـکل منحني لري چې په لنډه موده کې داوســط مصـــارفو منحني لاندې شـــي؟؟؟دمؤثر اعظمي توليد هغه توليد ته ويل کيږ ی دتوليد هغه اندازې ته ويل کيږي چې دفي واحد توليد مصرف په اصغري اندازه کې وي. نهايي مصـــارف عبارت له مجموعي مصــــارفو کې زياتوالی کله په توليد کې ديو واحد په اندازه کې زيا توالی راشـي. اوسـط او نهايي مصــارفو ترمنځ اړيکه عبارت دي له۱-په اقتصادي تحليطونو او بلخصوص دتوليد لپاره دقيمت په ټاکلو کې داوسط مصارفو او نهايي مصــارفو ترمنځ تفصـيلي اړيکې لري څيړل ډيرداهميت وړدي. داوړدې مودې اوسـط مصـارف : هغه ممکنه اصـغري مصـارف دي چې دفي واحد توليد لپاره په مختلفو مقدارونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتولید کې په اوږده موده کې ټاکل کیږي. داوږدې مودې اوسط مصـارفو لپاره لاندې نومونه یادیږي. ۱-چاپیرونکې منحني ۲-دپلان جوړونې منحني . دمصـارفو دمنحني ګانو اهمیت ۱-دتولید په اړه تصـــمیم نیول۲-دصـــنعتونو انتخاب۳-دتولید لپاره تعادل ټاکل۴-دګټې او تاوان اټکل کول. دبازار دکومې مهمې ځانګړتیاوي لري ۱-یو ســطحه۲-یو جنس ۳-اخیســتونکي اوخرڅونکي۴-داخیســتونکو اوخرڅوونکو ترمنځ ارتباط. دوخت په اســاس بازارونه عبارت دي له۱-ورځني بازار۲-دلنډې مودې بازار۳-اوږدمهاله بازار. دموقیعت په اســاس بازارونه عبارت دي له :محلي بازار۲-سیمه ایز بازار۳-ملي بازار۴-نړیوال بازار. دجنس دماهیت په اســاس بازارونه په دوه ډوله دي ۱-عام بازار۲-خاص بازار. عام بازار هغه بازار ته ویل کیږي چې هرډول اجناس په کې پلورل او پیرودل کیږي.خاص بازار: هغه بازار ته ویل کړي چې مشـخص اجناس او خدمات په کې پلورل او پیرودل کیږي. خاص بازار په لاندې بازارونو ویشل کړی۱-عامل بازار۲-دپانګې بازار۳دپیسو بازار۴-دخارجي اسعارو بازرا۵-دنموني بازار۶-ددرجو بازار. دبازارجوړښـــت یا کوونکي عوامل ۱-دخرڅونکو ماهیت تعداد۲-داخیســتونکو دتعدادماهیت ۳-دتولید ماهیت۴-ددخول او خروج شـرایط۵-دمقیاســونو اقتصادیت. درقابت په اساس بازارونه عبارت دي له ۱-مکمل رقابتي بازار۲-نامکمل رقابتي بازار۳-انحصـــاري بازار۴-دمکمل رقابتي بازار ځانګړتیاوېعبارت دی۱-داخیســـتونکو او خرڅونکو زیات شـمیر۲-دتصـدیو دخول اوخروح ازادې۳-همجنســه تولید۴-دمصـــنوعي بندیزونو عدم موجودیت دګټې اعظمي کول۵-داجناســـو او عواملو مکمل انتقال۷-دبازار دشرایطو په هکله پوره معلومات۸-دترانسپورت دمصارفو نشتوالی۹-دخرڅلاوو دمصارفو نشتوالی.

دتولید دمقیاس مفهوم عبارت دی له داقتصـــاد په علم کې دتولید دپیمانې نه هدف دتولید داندازې اعظمي حد دی. دتولید مقیاس ټاکونکې عوامل عبارت له ۱-مالي سرچینې ۲-دتولید تخنیک۳-دترانسپورت او اړیکو وسایل۴-دبازاروسعت۵-دتشبث استعدادونه. دتولید مقیاس په دوه ډوله دی ۱-دتولید کوچنی پیمانه ۲-دتولید لویه پیمانه. دتولید دکوچنی پیمانې (مقیاس)ګټې اوزیانونه عبارت دي له۱-شـخصـي دلچسپي او سم نظارت ۲-دمسـتهلیکینو سـره مسـتقیمه اړیکه۳-کارګرانو سره اړیکه۴-فوري پریکړه۵-د تقاضا دبدلون په مقابل فوري عکس العمل او زیانونه۱-تمویلي سرچینې ۲-دتولیدي تخنیکونو وروسته پاتې والی۳-ضـمني تولیداتو کې ســـتونزې ۴-ناســـم حالات ۵-پیرودلو او پلورلو لوړلګښـــت . دتولید دلوی مقیاس(پیمانې) زیانونه عبارت دي له۱-دځانګړو غوراویو له نظره غورځول۲-په شــــخصـــي نظارت کې ســتونزې ۳-دزاید تولید امکانات ۴-کارکوونکو ســره نږدې شــخصــي اړیکي ۵-دتقاضــا دتغییراتو په مقابل کې بطي عکس العمل۶-دانحصاراتو درامنځ ته کیدل۷-په بهرنیو بازارونو کې انکار. دمقیاس صـــرفه جویانې :هغه حالت ته ویل کیږي چې یوه تصـــدۍ په کې خپل محصـول ددوه چندو نه لږ مصـرف په وسیله دوه چنده کولای شـي . دپیمانې صرفه جویانې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دوه برخو ویشــل کیږی۱-دپیماني دا صــرفه جویاني ۲-دپیماني خارجي صــرفه جویاني . دمقیاس داخلي صرفه جوي عبارت له هغه حالت څخه دی چې دیوې تصدۍ خپل دتولید کچه کې ددوه چندو نه لږ مصـــــارفو په وســـیله دخپل تولید دپیماني دپراخوالي له امله دوه چنده کولای شــي او نومونه یی عبارت دي له ۱-تخنیکي صــرفه جویانې ۲-اداري صــرفه جویاني ۳-مالي صــرفه جویانې ۴-دبازارموندنې صــرفه جویاني ۵-ســوداګریز صــرفه جویانې ۶-دخطرزغملو صــرفه جویانې. دمقیاس دعدم صــرفه جویاني هغه حالت دی چې دیو تصــدۍ تولید دوه چنده کول په کې دوه چنده نه زیات مصــارف غواړي او داهم په دوه برخو ویشــل کیږي. دتولید تابع عبارت داوږدې مودې دتولید تابع او دلنډې مودې دتولید تابع ســـره لر ي دتولید تابع عوامل دهرتاکلي ترکیب لپاره حاصـــل تمرین مقدار څرګندوي. په لنډه موده کې ځکه دکارعوامل په زیاتولو ســره په شــروع کې دمحصــول په زیاتیدووي ځکه په لنډه موده کې دتولیدې عواملو یو عامل ثابت او بل عامل متحول یادبدلون وړدی.څرنګه چې پانګه په مادي اومالي شـــکلونو پیژندل کیږي. ۱-کله چې مونږ دپانګې فزیکي یا مادي شـــکل په نظر کې ونیســو نو دپانګې مولدیت څخه هدف دتوکو او خدماتو هغه مجموعي مقداروي چې دیو واحد پانګې په مرســـته لاســـته راوړل کیږي.کله چې مونږ دپانګې مالي شـــکل په نظر کې ونیسو نو دپانګې مولدیت څخه هدف به دپه کاروړل شوي مالي پانګې دبیا اعادې نرخ وي . ایزو کوانټ: دتولید دعواملو دمختلفو ترکیبونو له یو ځای والي څخه لاســـته راغلی هغه منحني ده چې په مساوي تعداد محصـول ورڅخه لاسته راځي. کله چې په یو ګراف کې څو ایزو کوانټونه یو ځای ښـودل شـوي وي دي ګراف ته دایزوکوانټ نقشــه وایی. دپیســو هغه مقدار چې دپیسو په شکل دیو جنس په تولید کې په مصرف رسیږي دپیسو په واسطه دټاکل کیدونکو مصارفو په نوم یادیږي. دپیسو په واسطه ټاکل کیدونکي مصارف عبارت دي له ۱-مزدورانو لپاره دمعاش تادیه۲-پرقرض باندې ســود۳-په ثابتو شــتمنیو کرایه ۴-دخامو موادو او ماشــینونو مصــارف۵-بیمه۶-مالیات۷-دبریښـنا انرژۍ او تیلو مصــارف ۸-دترانســپورت مصــارف او داســې نور. دمصــرف تابع دیوې تصــدۍ دتولید دتابع او هغو قیمتونو چې دغه تصدۍ یي دتولید لپاره یي تادیه کوي دمصارفو دتادیی په نوم یادیږی. اوسط ثابت مصارف : دفي واحد ثابت مصـــــارف څخه عبارت دی . مؤثر تولید دتولید دهغه اندازې ته ویل کیږي چې دفي واحد تولید مصارف په اصغري اندازه وي .اوږده موده هغه دوران دی چې په کې تولید ټول عوامل متحول په دې جریان کې تصـــــدۍ کافي اندازه وخت لري یا په بل عبارت داوږدې مودې مفهوم دپلان جوړونې لپاره یو ه ســطحه ده . انحصـــاري بازار هغه حالت ته ویل کیږي چې دتولید یواځې یو خرڅونکی په کې وجودلري اودنورو دخرڅونکو بازار ته دخول په وړاندې خنډونه پراته وي.دانحصـــار درامنځ ته کیدو علتونه: انحصـــار هغه وخت رامنځ ته کیږي کله چې یوه تصدۍ په مشخصـو موادو لکه تیل برونز طلا اونورو کنترول ولري . انحصـــار هغه وخت هم رامنځ ته کیږي کله چې یوه تصــدۍ دمشــخص جنس دتولید

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره خاص تخنیکونه له ځان ســره ولري. انحصـــار هغه وخت ممکن کیږي کله چې دولت دخلکو درفاه په خاطر دتولید حق یوې مشخصـې تصـدۍ ته ورکړي چې دانحصـار دې ډول ته طبیعي انحصار ویل کیږي. کله دولت یو شخص یا تصدۍ ته دهغه داختراع حق ورکړي په دې اساس هم انحصــار رامنځ ته کیږي . دانحصـــاري بازار ځانګړتیاوي. په انحصـــاري بازار کې دمشــخص جنس یو تولیدونکی یا خرڅوونکی وجودلري او دتصـــدۍ او صـــنعت ترمنځ توپیر موجود وي په انحصـاري بازار کې تصـدۍ چې خپله یو صـنعت وي . دمکمل رقابت او انحصـار پرتله۱-درقابتي او انحصـاري دواړو تصـدیو هدف داوي چې ګټه اعظمي کړي ۲-ددواړو لپاره دتعادل یو شــــرط یو ډول دیMR=MC۳-په دواړو حالتونو کې قیمت بازار دعرضـــې او تقاضـــا دتقاطع په واســـطه ټاکل کیږي۴-دواړه رقابتي او انحصـــاري تصدیګانې دمصارفو یو شان منحني ګانې لري۶-توپیرونه ۱-دمکمل رقابت په صورت کې په صـنعت کې زیاتې تصـدۍ شـاملې وي او قیمت ددوی دمجموعي عمل په واسـطه ټاکل کیږي.انحصـــاري رقابت دبازار هغه جوړښــت دی چې زیات تولیدونکې انحصــار کوونکي تولیداتو کې دفرق په اساس یو له بل سره رقابت کوي او تولیدات لږوي مګر مکمل تعویضـي نه دي. دانحصاري رقابت ځانګړتیاوي. ۱-دخرڅوونکو زیات تعداد۲-دتولید توپیر۳-دتصدۍ اختیاري ځواک ۴-دتولید ګروپ ۵-انحصـاري ځواک ۶-دتصـدیو دخول او خروج ازادي ۷-مسـتقله رویه ۸-خرڅلاو مصـارف۹-په بیو کې دسـیالیو نه شـتون۱۰-اشـتهارات . دمکملو رقابتي او انحصـــاري رقابتي بازارونو پرتله ۱-دتصـــدیګانو تعداد۲-دتولید ماهیت۳-درقابت ماهیت۴-دوه اړخیزه او څو اړخیزه انحصـــار. څو اړخیزه انحصـــاردبازار دجوړښـــت هغه شــکل دی چې یو څو خرڅوونکي په بازار کې همجنســه یا توپیر لرونکې تولیدات خرڅوي په دې بازار کې دتصـدیو تعداد؟په شـاوخوا کې وي او که یواځې دوه تصـدیګانې په بازار کې وجود لري نوبیا ددې بازار یو خاص شکل ددوه اړخیزه انحصار په نوم رامنځ ته کیږي. په څو اړخیزه کې تصــــدیګانې همجنســــه تولیدات خرڅوي دخالص یاهمجنســــه څواړخیز انحصار په نوم یادیږي.دڅو اړخیز انحصار درامنځ ته کیدوعوامل : ۱-زیاته پانګه اچونه۲-داندازې صــرفه جویانې ۳-دمشــخصــو خامو موادو مالکیت۴-دکوچنیو تصــدیو ادغام. دڅو اړخیز انحصــــــار ځانګړتیاوي. ۱-کم تعداد خرڅونکي ۲-په تصــــمیم نیو نه کې تړلتیا۳-اشتهارات۴-ددخول خنډونه۵-دتصدیو په اندازه کې تغیر.

لوی اقتصاد

اقتصــاد هغه علم دی چې د شتمنیو پیدابنت،دشتمنیومصرف،دشتمنیوویش او دشتمنیو تبادله ترڅیرنې لاندې نیسي. نوی کلاسیک وایې اقتصاددمادي خوشالې علم دی دلندن مکتب بنسټ ایښــودونکی(رابنز)وایی اقتصـــاد دمحدودیتونو او انتخاب علم دی او اقتصـــاد دری مکتبونه لري.۱-نیوکلاســیک۲-کلاســیک۳-دلندن مکتب:دلندن په مکتب کې لاندې خصــوصــیتونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ذکرشــــوي.۱-نــامحــدودضــــرورتونــه۲-ضـــرورتونوکي داهميـت لــه نظره تفـاوت۳-دوســـايلومحدودوالی۴-دوســـايلو متبادل اســـتعمال.پروفيســـور رابنز اقتصــــاد په لاندې ډول تعريفوي: اقتصـــاد علم دضـــرورتونو او محدوديتونو متبادل اســـتعماليدونکو وســـايلو ترمنځ انساني روش د ارتباط په توګه څيړي.۱- کلاسيک مکتب بنسټ ايښودونکی ادم سميت دی۲-دنيوکلاسـيک بنسـټ ايښـودونکی الفردمارشــال دی.۳- او دلندن مکتب بنسـټ ايښـودونکی رابنزدی. ټول هغه وسايل چې په مستقيم او غيرمستقيم ډول سره ضرورتونو په پوره کيدو کې مرســـته کوي توکي او خدمات بلل کيږي. توکي په عمومي ډول په دوو ډولو ويشــــل شوي۱-وړيا توکي۲-اقتصادي توکي.۱-هغه توکي چې د انسان له خوا پرې کارنه دی ترسره شـوی او په پريمانه توګه په طبيعت کې د خدای تعالی له خوا پيداشـوی او دهرچا په اختيار کې قرار لري.لکه هوا لمر رڼا اوداســـې نور.۲- هغه توکي چې په پريمانه اندازه نه دي او دهرچا لپاره په اختيار کې قرارنه لري همدارنګه درامنځ ته کيدلو په خاطر يې فعاليت ته ضرورت ليدل کيږي اقتصادي توکي بلل کيږي. داقتصادي توکو ډولونه۱- مادي او غيرمادي توکي (خدمات)۲-مادي توکي هغه توکي دي چې دلمس او ليدل کيږي لکه موټر ډوډۍ او وغيره۲-مادي توکي هغه دي چې مستقل وجود نه لري خو نتايج يې احساسيږي. لکه دانسان کار،بيمه بانکي خدمات او نور۲-لګښـتي او پانګه ايز توکي ۱-لګښـتي توکي هغه دي چې په مستقيم ډول په مصرف رسيږي لکه غذايي مواد ميوه جات او نور۲-پانګه ايز توکي ياتوليدي توکي هغه توکي دي چې په مستقيم مصرف نه رسيږي بلکه دنورو توکو دتوليد لپاره کارول کيږي. او په غيري مسـتقيم ډول په مصـرف رسـيږي .په عمومي توګه هغه څه چې د کار د اچولو په نتيجه کې يو انسـان ګټه ترلاسـه کوي اقتصــادي سـرچينو کې شـامليږي. ټولې هغه ســـرچينې چې دلاســـته راوړلو لپاره يې بايد قيمت ادا شـــي اقتصــــادي ســـرچينې بلل کيږي. اقتصـــادي ســـرچينې په دوو برخو ويشـل شـوي۱-وړيا۲-قيمت لرونکي سـرچينې.اقتصـــادي سرچينې دلاندې برخو څخه تشکيل شوې دي.ـــــ بشري سرچينې :-- دانسان دماغ او فزيکي فعاليت په دي ډول ســـرچينو کې شــــامليږي او په عمومي توګه کارنومول کيږي.طبيعي سـرچينې: د ځمکې په مخ او دننه په ځمکې کې موجود شـيان او طبيعي منابع او په عمومي توګه د ځمکې په نامه يادول کيږي. فزيکي منابع: هغه څه چې انسـان يې په مرسـته توکي او خدمات توليدوي لکه سـامان الات ماشـينونه سـرکونه او نوراو په عموم کې ورته پانګه ويل کيږي او دا دري ډولـه دتوليـد عوامـل ګڼل کيږي. قـانون پـه عمومي توګـه ديو دولـت لخوا صادرشو ي حکمونه دي چې منل يې په ټولو لازم او سرغړونه ترې جرم ګڼل کيږي او سزا لري په علمي اصطلاح سره هغه عمل چې په تکرارولو سره يې واحده نتيجه ترلاسه کيږي او په هر حال کې دتطبيق وړاوسې قانون ګڼل کيږي.اقتصادي قانون په عمومي توګه د خلکو اقتصـــادي روش باندې دلالت کوي اقتصــــادي قانون په ټولنه کې داوسـيدونکو ټول اقتصـــادي فعاليتونه پيشبيني او رهنما او روښانه کوي. د (نيوينnevin) له قوله اقتصادي قانون د ټاکلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاملونو اسـباب په نتيجه کې رامنځ ته کيدونکو تمايلاتو څرګندونکی دی. دډاکټر مارشـال په قول اقتصادي قانون د ځينې ټاکلو شرايطو لاندې په ټولنه کې داوسيدونکو د عمل خاص ډول دی. د نورو قوانينو سره اقتصادي قوانينو پرتله ---الف درسمي دولتي قوانينو سره : رسمي قوانين د خلکو لخوا ترتيب کيږي دا قوانين د کـاغذ پـه مخ ليکل کيږي او دهغې پـابندې دهيوادوالو مکلفيت او نه پابندې يې جرم ګڼل کيږي ولې اقتصـــادي قوانين دخلکو اقتصـــادي تمايلات څرګندوي. ب د طبيعي علومو ســـره داقتصـــادي قوانينو پرتله :---د طبيعي علومو سـره لکه د کيميا او فزيک قوانين د بې روحه شـيانو يعنې مادياتو خصـوصـيات او حالتونه بيانوي کوم چې په لابراتوار کې تجربه شـــوي او هميشــــه ثابت ګڼل کيږي مثلاً که هروزن لرونکی جسم په هوا کې خوشـې شـي نو دځمکې جاذبې قويې له اثر ځمکې ته راغورځيږي يا(ايچ دوه او)فورمول هميشــــه اوبه دي او داســــې نور ولې اقتصـــادي قوانين دانســـانانو داقتصـــادي فکرونو او تمايلاتو څرګندونه کوي او دبې روحه مادې سـره سـراو کارنه لري. داخلاقو دقوانينو سره :ـــــ اخلاقي قوانين عمدتاً په مذهبي قوانين په برکې نيسي.په ټولنه کې خلکو تـه دځينې کړنو دکولو او دځينو دنـه کولو لاربـــوونـه کوي څوک چې پـه ټولنـه کې اخلاقي قوانين مراعات کړي په ټولنه کې دقدر وړ ځای لري او څوک چې اخلاقي قوانين ترک کړي نو په ټولنه کې خپل ځای له لاســـه ورکوي اقتصـــادي قوانين دانســـانانو روش څرګندوي دکوم عمل دکولو او منع کولو هدايت نه کوي. اقتصـادي قوانينو خصـوصـيات: ١- اقتصادي قوانين شرطيه شکل لري ٢-عمومي شکل نه لري داقتصاد ځينې اساسي څانګې :- ----١-مثبـت يـا علمي اقتصـــــادpositive economics or scientific economics-٢ سهولت يا رهنما اقتصادwelfare or normative economics.په مثبت او رهنما اقتصاد داقتصـــــادي نظريې عمده برخې تشـــــکيلوي دڅيړنې په وخت کې د هغوی ترمنځ فرق کول ضـــروري بريښــي چې مونږ يې دلته لنډ ډول روښــانه کوو:په لوی اقتصـــاد کې اقتصـــاد په مجموعي توګه سـره مطالعه کيږي .لوی اقتصـاد دټول اقتصـاد عمومي اوسـطونواو مجموعو سره سروکارلري. په لوی اقتصاد کې دڅيړنې مهم مسايل عبارت دي١-دملي عايد او کسب کار نظريه ٢-داقتصـادي فعاليتونو دنوسـان نظريه ٣-دپيسـو نظريه٤-دنړيوال تجارت نظريه ٥-داقتصـــــادي پرمختيا نظريه کوم قوانين او نظريات چې د نظرياتي برخې له خوا وړاندې کيږي د يو معلوم هيواد په حالتو کې دهغې تطبيق کول عملي اقتصاددی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داقتصاد گروپ بندي

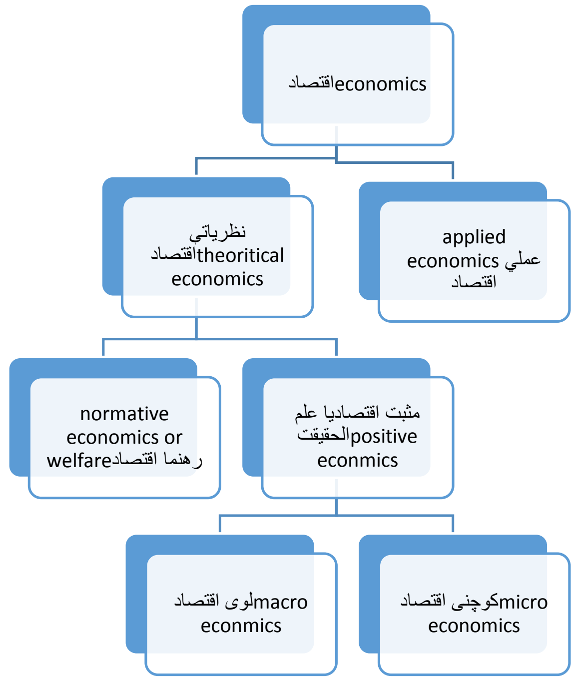

داقتصاددري اساسي مسايل ۱-دتوليد دمقدارتاكل يعني څه شى بايد توليد شي۲-دوسايلو تاكل او دتوليد منظم كول يا څه ډول بايد توليد شي۳-دحاصلاتو ويش،او دچا لپاره بايد توليد شي . داقتصادي سيستم مفهوم: څخه هدف ټول هغه قوانين ،اداري رواجونه او روايتونه دي چي دهغې په رڼا كي يوه ټولنه داقتصادي اساسي ستونزو حل پريكړه كوي۱- دبازار اقتصاد يا پانګوال نظام داسي نظام دى چي هغې كي ځانګړي مصرف كوونكي او كاروباري ادراې داساسي اقتصادي مسايلو دحل لپاره د بازار له لارې اړيكه ټينګوي. دبازار اقتصاد عمده خصوصيات په لاندې ډول دي ۱-شخصي مالكيت۲-دانتخاب ازادي۳-شخصي ګټې رول۴-سيالي۵-دقيمت نظام۶-دحكومت درول كموالى.اشتراكي يارهبري شوى اقتصاديه دې نظام كې دتوليد په وسايلو باندې خصوصي ملكيت له منځه ځي او ټول وسايل د خلكو په نماينده ګى د دولت په ملكيت كې قرار نيسي څرنګه چې په وسايلو ټولنيز ملكيت وجود لري نو ټول وسايل د ټولنيزې پرمختيا او ټولنيزو ضرورتونو دپوره كولو لپاره تخصيص كيږي. درهبري شوي اقتصاد عمده خصوصيات۱-دتوليد په وسايلو دحكومت ملكيت۲-دمركزي پلان كميټه۳-دعوايدو بهترويش۴-پوښان امكانات او ټولنيز مصونيت۵-دخلكو په عايداتو كې افراطي تفاوت له منځه ځي او په محدودولاسونو كې ددولت جمع كول چې دپانګه وال نظام خصوصيت دى له منځه ځي.مخلوط اقتصادي نظام دپانګه وال او اشتراكي نظام خصوصياتو درلودونكي نظام ته مخلوط نظام ويل كيږي او په دوه عمده برخو باندې تكيه لري۱-عمومي سكتور۲-خصوصي سكتور:ـــــــ-----داسلام اقتصادي نظام اسلام دژواندانه موخې روښانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي اوددې موخو دترلاسه کولو لارې چارې انسانانو ته ښايي دشخصي او ټولنيز ژوندانه دټولوخواوو په مکمله لارښوونه کوي داسلام داقتصادي نظام خصوصيات:----۱-دحلالو او حرامو فرق کول۲-دشخصي ملکيت حق۳-دزرق دوسايلو پيدايښت ۴-فطري غيرې مساوات ۵-ددولت مصرف کولو اصول ۶-ددولت تمرکزممانعت۷-دضرورت لرونکو لپاره اسانتياوي برابرول. ددولت دمصرف کولو په برخه کې اسلام په لاندې ډول لارښوونه کوي ۱-په ساده ګی،پاکۍ او پرهيزګارۍ سره ژوند تيرول۲-په جايزو ضـــرورتونو باندې لګښــت کول ۳-دبخل،پيســو او زرو جمع کول او پرســتش منع کول۴-دضـــرورت څخه دزيات لګښــت او اســـراف څخه ډډه کول .اقتصـــاد په يوه ټولنه کې دمحدودومنابعو دمديريت زده کړه ده. د اقتصاد څلور اصله ۱-هيڅ شی مفت نه ترلاسه کيږي۲-دهرشي تمام شوی قيمت له هغه څه ســره برابر دی چې دهغې دلاســته راوړلو لپاره پريکړه کوو۳-عاقل خلک په اخرو(نتيجو) فکر کوي۴-خلک تحرک په نظرکې لري۵-دســوداګرۍ څخه هر يو ګټه پورته کوي۶-داقتصــادي فعاليتونو دسازمندندهۍ لپاره ښه لاره مارکيټ ده ۷- ځينې وختونه دولت د بازار په نتيجه کې ښه والی راولي۸-په يو هيواد کې دژوندانه کچې اندازه دتوکو او خدماتو دتوليد په برخه کې دهغوی توانايې پورې اړه لري ۹-کله چې حکومت زياتې پيســـې نشـــر کړې قيمتونه پورته ځي ۱۰- ټولنه دلنډې مودې لپاره دانفلاسيون او وزګارتيا ترمنځ انتخاب کوې. په ازاد بازار باندې متکي اقتصـــاد کې دخلکو اقتصـــادي عملونه داســـې منســـجم کيږي چې داجناســو او خدماتو له درکه دملي اقتصـــاد دټولو منســوبينو دضـــرورتونو رفعه کيدو ســبب ګرځي. په هيواد کې ديو کال په جريان کې رامنځ ته شـــوي عوايدو ته ملي عوايدو وايې. دملي عايد مفهومونه ۱-ناخالص ملي توليد۲-خالص ملي توليد۳-ناخالص داخلي توليد ۴ملي عايد يا دعواملو تمام شوی قيمت۵-داشخاصو عايد ۶-داشخاصو دتعرف وړ عايد۷-سړي سر عـايد.نـاخـالص ملي توليديـا(جې اين پي) ديوکـال پـه جريـان کې د هيواد دتوليد دعواملو پـه مرسته دنورو توليد شوو نهايې اجناسو او خدماتو پولي ارزښت څخه عبارت دی. په تعريف کې درې مهم ټکي ۱-وخت۲-پولي ارزښـــت۳نهايي اجناس اوخدمات.هغه توکي او خدمات چې ګټه اخيستني ته اماده او دخرڅلاوپه خاطر بازار ته عرضه کيږي.خالص ملي توليد(اين اين پي):يادبازار په قيمت ملي عايد هم ورته ويل کيږي دتوليد په جريان کې کاريدونکې ثابتې شـتمنۍ داسـتعمال په اثر اسـتهلاک کيږي او په ارزښـت کې يې کموالی راځي کله چې داکموالي يا داســـتهلاک اندازه (جي اين پي) نه ليري شـــي نو (اين آين پي)لاس ته راځي (ډيپريسيشن) څخه هدف د فرسايش څخه ساتل شوي پيسي دي چې د ماشين مکمل استهلاک په صـورت کې پرې ماشـين نوی کيږي دلته يوازې داسـتعمال له نظره اسـتهلاک په نظر کې نيول کيږي.ناخالص داخلي توليد:--په ټاکلي وخت کي په هيواد دننه توليد شوو نهايی اجناسو او خدمـاتو لـه بـازار قيمت څخـه عبـارت دی. ملي عـايد :-- ديوکـال پـه جريـان کې دتوليد دعواملو له خوا ترلاسـه شـوي عوايدو مجموعي ته ملي عايد وايي.داشـخاصـو عايد :---د يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هيواد اوسيدونكو له خوا دټولو منابعو څخه ترلاسه شوو عوايدو څخه عبارت دی.داشخاصو دتصرف وړ عوايد: کله چې د اشخاصو دعوايدو څخه په اشخاصو باندې وضع شوي ټکسونه لرې کړای شي نو پاتې مبلغ دتصرف وړ ګڼل کيږي چې لرونکی يې په مستقيم ډول سره کارولی شی دتصرف وړ عوايد دشخص د غوښتنې مطابق په مصرف رسول کيږي دعايد کومه برخه چې مصرف نه شي سپما کيږي.سړي سرعايد کله چې ملي عايد دنفوسو په تعداد وويشل شي سړي سر عايد لاسته راځي. دتوليد طريقه په دې طريقه کې ملي عايد ديو کال په جريان کې د نورو توليدشوي نهايي اجناسو او خدماتو پولي ارزښت په توګه سنجول کيږي۲-دعوايدو طريقه په دې طريقه کې ديو کال په جريان کې د توليد دعواملوله خوا ترلاسه شوي بدله په نظر کې نيول کيږي دلګښتونو طريقه: دلګښت په طريقه کې ملي عايدپه يوکال کې دنهايي اجناسو او خدماتو په خريدارۍ باندې شوي لګښت په توګه په نظر کې نيول کيږي. د يو هيواد په کچه دلګښت ۴ عمده ډولونه۱-په لمړنيو ضرورتونو لګښت۲-پانګه اچونه۲-ددولت له خوا داجناسو او خدماتو خريداري ۴-داجناسو او خدماتو صادرات.دهر اقتصادي واحد سپما دهغويي دجارې عوايدو څخه په جارې ضرورتونو باندې شوو لګښتونو په لرې کولو سره لاسته راځي. دملي اقتصاد دسپما درې عمده اندازه ګيري شتون لري۱-شخصي سپما۲-ددولت سپما۳ ملي سپما.انفلاسيون په اقتصاد کې د قيمتونو په عمومي کچه کې زياتوالی دی . وخت دملي توليداتو لپاره بايد وخت معلوم وي چې عموما يوکال په نظر کې نيسي. پولي ارزښت ټول توکي او خدمات دي چې ګټې اخيستنې ته اماده او دخرڅلاو په خاطر بازار ته عرضه کيږي.داجناسو او خدماتو مجموعي قيمت دهغوی دمقدار او قيمت دضرب کولو په وسيله لاسته راوړو يوازې د نهايي توکو او خدماتو دقيمت دسنجولو سره ددوه ځل حساب مخنيوی کيږي چې دا طريقه د پاينل ګوډز ميتود په نوم يادېږي. دملي عايد په سنجولو کې ستونزې ۱-احصايوي اصلي ډيټا معلوماتو ارقامو نشتوالی۲-ديو شي تکرارحساب۳-ددوستې او ثواب په نظر کې نيولو سره خدمات۳-دفرسايش لپاره دقيق ارزښت نه موجوديت ۵-دخدماتو څخه پرته عايد ترلاسه کول لکه تقاعد ، تحفه خيرات۶-جنس په جنس تبادله ۷-دتوراوغيري قانوني بازارونو شتوالی . سپما په خالصه شتمنې کې د زياتوالی سبب ګرځي خصوصي سکتور سپما ته خصوصي سپما ويل کيږي۲کله چې دولت خالصو عوايدو څخه ددولت له خواداجناسو او خدماتو خريداري منفي شي نو ددولت سپما لاسته راځي۳-دملت په کچه مجموعي ملي سپما دخصوصي او دولتي سپما مجموعی ته ويل کيږي. په ملي عايد باندې زيات عوامل اثر کوي۱- دتوليد دعواملو ذخيره ۲-طبيعي منابع۳-بشري منابع چې د رهبري کولو مهارت يا استعداد ده جاري عايد :---- کله .مصرف ته متوسط الميلان دعوايدو هغه برخه ده چې داجناسو او خدماتوپه خريداري باندې مصرف کيږي مصرف لپاره متوسط ميلان ګڼل کيږي.مصرف ته متوسط ميلان د عايد او مصرف دنسبت څخه عبارت ده ۳- راتلونکی عايد خالصه شتمني :--- لکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې مخکې وويل شول دمجموعي شتمنيو څخه دپورونو په لرې کولو سره خالصه شتمني لاسته راځي ۴-دسود په اندازه کې دزياتوالي انتظار پانګه اچونه دلګښت اساسي عنصر دی دپانګې داستعمال لګښت په يوه معلومه زمانه کې دپانګې دواحد داستعمال حقيقي پيښيدونکې مصارف ديعمده برخې ۱-استهلاک۲ سود . دپانګې اچونې او ملي عايد نسبت ته دپانګې اچوني متوسط ميلان وايې پانګې اچونی ته نهايي ميلان په پانګه اچونه او ملي عايد کې دتغيراتو نسبت ته د پانګې اچونې نهايی ميلان ويل کيږي. د کنز په نظر کې د پانګې اچونی عوامل دوه دي۱-دپانګې نهايې استعداد۲-دسود اندازه .دپانګې په نهايي استعداد باندې دوه لاملونه اثر کوي۱- لاسته راتلونکی عايد ۲ دشتمني دتهيې قيمت. دلوی او کوچني اقتصاد ترمنځ توپيرونه کوچنی اقتصاد دافرادو کورنيو او تصديو په وړاندې داړونده اقتصادي مسايل او تقسيمات تر څيړنې لاندې نيسي. دبيلګې په توګه په کوچني اقتصاد کې دغوښې وريجو ماشين الاتو او داسې نورو په څير دځانګړو توکو بازار ترکتني لاندې نيول کيږي په بل عبارت کوچنی اقتصاد دکورنيو تصديو په څير د اقتصاد د کوچنيو واحداتو فعاليتونه او اقتصادي سلوک تر کتنې لاندې نيسي او يا کوچنی اقتصاد په يوه شرکت کې دتو ليد د بيلابيلو بازارونو کې د تو کو دنرخونو دثبات په يوه کارځای کې د کارګرانو دمزد او معاش ديوي کورنې دعايد او مصرف درقابتي او انحصاري هغو په څير دبازارونو د مختلفو ډولونو عرضې او تقاض او داسې نورو په څيرمسايل څيړي او لوی اقتصاد داقتصادي کړنلارې له مخې په عمومي کچه اقتصادي قوانين او مسايل ترڅيړنې لاندې نيسي.په لوی اقتصاد کې دنرخونودتورم يا انفلاسيون بيکاري دکچې ملي توليدلو مصرف سرمايه ګذارۍ سپما او داسې نورو مسايلو شننه څيړنه په ټوليزه توګه تر بحث لاندې نيسي چې ځينې خلک يې د ملي اقتصاد په نوم يادوې ماخذ پو هاند ډاکټر جورج ژباړونکی دوديال اونورمل کوچنی اقتصادملي اقتصاد له هغه علم څخه عبارت چې د يو هيواد دسياسي قلمرو په ساحه کې تر مطالعې لاندې نيول کيږي او اقتصادي عمده مسايل ترارزيابي او مطالعې لاندې نيول کيږي.په اقتصادي دوران کې تصدۍ او کورنۍ مستقيمه اړيکه لري مثلاً کورنۍ خپل توليدي عوامل او خدمات تصديو ته ورکوي او تصدۍ بيا په خپل وارسره خپل توليدي شوي اجناس او خدمات بيرته دتوليدي عواملو په بدل کورنيو تع ورکوي همدارنګه کورنۍ دتوليد عوامل دولت ته سپارياو دولت ته په سيده توګه ماليه ورکوی دولت دکورنيودتوليد عوامل په وړاندې هغه ته عايد ورکوي او له پرته يو شمير بلاعوضه مرستې هم ورسره کوي او دټولنيزواو فاميلي کومکونو په بڼه ورته مرسته کوي. کورنی خپل يو اندازه عايد سپما کو ي چې دغه پاتې شوي عايد له ټولي کورنۍ څخه دپانګې دجوړيدو په موخه راټوليږي تصدۍ هم دولت ته سيده ماليات (پرمفادو ماليات)ناسيده ماليات(په توليد او خرڅلاوپه دوران باندې ماليات)ورکوي.دولت تصديو ته څخه دخپلې اړتيا وړاجناس او هدمات پيري او له دي پرته دوي ته سيده او ناسيده مرستې رسوي. دتصديو پس اندازونه او استهلاکات دپانګې دجوړيدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره کارول کيږي . ددولت فرسايشات داستهلاک او پس اندازونه هم دپانګې جوړيدو خوا ته ليږدول کيږي. له جوړې شــوي پانګې څخه بيا دوباره دتصــديو او دولتي موســســاتو دتمويل لپاره کاراخيســتل کيږي . کورنۍ خپل دتوليد عوامل دتصــديو په واک کې ورکوي. کورنۍ دخپلو توليدي عواملو د عرضــې په بدل کې دتصـديو څخه د عوايدو په بڼه عوض يا جبران ترلاسه کوي.

عامه اقتصاد

دعامه اقتصـــاد دلوســـتلو موخې : دمضـــمون دمطالعې څخه وروســـته بايد محصـــلين په دې وتوانيږي چې ۱-عامه ســـکتور۲-عامه اقتصـــاد۳-دعامه اقتصـــاد پيدايښـــت۴-دعامه اقتصـــاد موضوع او ماهيت۵-دمعاصر دولت دندې۶-ولې عامه سکتور ته اړتيا لرو۷-دمؤثريت څخه اوښتون يا انحراف.،دولت مالي او پولي وسايلو په کاراچونه اداره او تهيه د دولت داقتصادي فعاليتونو تحليل او تشريح دعامه مصارفو تاثيرات او بررسې په اقتصاد کې دمالياتو انواع او دمصرف کوونکو او توليد کوونکي درفاه سطحه دعامه اقتصاد دبحث موضوعات تشکيلوي. ددولت دعايداتي سـرچينو او لګښـتونو په اړه مالي سياسـتونه دعامه اقتصـاد دوسـايلو څخه شميرل کيږي چې دانکشافي او دټولنې درفاه دسطحې دلوړوالې په خاطر په کاروړل کيږي. په ۱۸۶۰ م لسيزه کې عامه اقتصاد دکلي اقتصاد څخه خپل جهت جداکړ او داقتصاد دعمومي بخش په نوم مطرح شو. د۲۰ قرن په ۸۰ لسيزه کې دغه عمل په نوي شکل انکشاف وموند او هغه نظريې چې په هغه وخت کې يي په دې اړه انکشـــاف وموند دعامه اقتصـــاد په نوم ونومول شـــوه. په ۱۹۲۴ م کال کې دلومړي ځل لپاره (کوبرټ)يو کتاب داقتصـــاد دعمومي بخش په نامه وليکه او عامه اقتصــاد يي په داســې شــکل تعريف کړ: ټول خدمات او توليدات چې دهيواد غړي يي په بشــپړه توګه دحکومت دفعاليتونو او کړنو څخه لاســته راوړي عامه اقتصــاد بلل کيږي. دعامه اقتصــاد دموضــوع ماهيت: عامه اقتصــاد هغه علم دی چې ددولت دمالي او پولي وســـــايلو په کاراچولو اداري اوتهيې څخه بحث کوي . عامه تمويل کارل فيلهيم(karlphellem)وايی عامه تمويل هغه فعاليتونه او کړنې څيړي چې په ترڅ کې يي ددولت داړينو او مهمو دندو دترســره کولو په خاطر وســايل راجمع کيږي. Herlylostعامه تمويل: ددولتي دندو دترســـره کولو په خاطر دوســـايلو تهيه ويش اواداره ده. دعامه تمويل او خصوصي تمويل ترمنځ فرق: دلګښتونو اوعوايد تنظيم۲-دوخت واحد ۳-ذاتي تمويلي منبع۴-دپيسو نشر۵-دراتلونکې لپاره دتصـاميمو تهيه کول(نيول)۶-په عامه تمويل کې لوی قصـدي تغييرات۷-دبودجې تعامل. دعامه تمويل ماهيت: عامه تمويل سـاينس وي ځکه دلته دحکومت عوايد او لګښـتونه عموما په برکې نيسـي کوم چې حقيقت دی او ساينس په تجربو او حقيقت ولاړدی.ساينس په دوه ډوله دی علم الحقيقت او علم الهدايت . علم الحقيقت په حقيقت ولاړوي او علم الهدايت نظريات څيړي او دهغـه څخـه په خپـل روزمره کارونو کې کې کاراخلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعامه تمويل اصـول: دټولنې داعظمي مفيديت اصـل۱-دمتوازنې بودجې اصـل۲-دارتجاعيت اصل۳-داقتصـاديت او تصـويب اصـل۴-داقتصـاديت او تصـويب اصـل. دمعاصـر دولت دندې :۱-خارجي يرغل اوتاوتريخوالي په مقابل کې دخپلو وګړو دفاع، حمايت او ساتنه ۲-دددا سې اداري تاسـيسـول يا رامنځ ته کول چې کولای شـي په ټولنه کې عدالت رامنځته کړي ۳-درسـمي اوعامه کارونو دپروګرامونو دپيل کول کوم چې په ټوليزه توګه دټولنې لپاره ګټور وي .عامه سکتور ته ددې اړتياو له مخې ضرورت لرو ۱-دټولنې داړتيا وړشيانو او خدماتو په عرضې کې دمارکيټ پاتيوالی۲-دعايد توزيع کې مارکيټ پاتې راتلل۳-په عمومي استخدام کې او قيمتونو ثبات په لاسـته راوړنه کې دمارکيټ پاتې راتلل. داجناسـو او خدماتو پولي ارزښـت ته چې په يوکال کې په يو هيواد کې توليديږي ملي عايد وايي. دولتونه هغه سـازمانونه دي چې په باصـلاحيته توګه دټولنې دوګړو سـره يوځای ژوند کوي فعاليتونه او کړنې ترسـره کوي او اړين او لازم خدمات چمتو او تمويلوي. سياسـي اداري ياسـازمانونه قوانين او عمومي منل شوي پروسيجرونه ته پراختيا ورکوي ترڅو دامعلومه کړي چې دولت څه کوي او دولت دخپلو لګښتونو دتمويل لپاره دکومو لاروچارو څخه استفاده کوي . مثالونه دسياسي ادارو۱-داکثريت رايي اچونې ورکول۲-دولتي نماينده the allocation between government and private useشـخصـي (p):غذا۲-هوسـينګhousing۳-موټرونه۴-جامې Government.clothing: ملي دفاع عامه سـکول(مکتبونه)؟فوليس. مخلوط اقتصـاد بازاراوسياستونه. خاص يا فيور مارکيټ ايکونومې ،ورچولې ال کوردنس اينډ سـرويس ار سـفليډ بای فارفراييټ فراويټ فيرم-سـفلي اينډ ډيمانډ . ډيټرمين فرايټ: عامه اجناس : هغه اجناس دي چې دهغې څخه منع کيدل ناممکن يا ناشـونې وي. ددې ډول اجناسـو مثال ملي دفاع ده . ديو هيواد پوځ چې خارجي هيواد يرغل په مقابل کې دخپلو وګړو دفاع او سـاتنه کوي او همدا دملي دفاع په دندو کې يوه دنده ده ،کله چې يو جنس دمنع کيدو لپاره هيڅ درجه ونه لري نوهمدې اجناسـو ته عامه اجناس وايي دعامه اجناسـو ځانګړتياوي.۱-غيرسـياليز: ددې خاصـيت څخه موخه داده چې که چيرې يو شـخص يو جنس استعمالوي نو دانه شـي کولای چې ديوبل شخص په خوشحالۍ او افاده کې کموالی راولي.۲-نه منع کيدونکې : هيڅ شـخص نه شـي کولای چې ديو جنس داسـتعمال څخه بل شـخص منع کړي حتی که چيرې نوموړي شـخص دهغه توکي په مقابل کې تاديه هم نه وي کړي. عامه اجناس : هغه اجناس دي چې دبازار اقتصاد دعدم علاقمندۍ او نورو دلايلو په نسبت او دټولنې نيازمندۍ له مخې يی دولت توليد او عرضـه په غاړه لري. لکه ملي دفاع ، قضـايي نظام او داسـې نور. Samuelsson: عامه اجناس داسـې تعريفوي: عامه اجناس هغه اجناس دي چې خلک ورنه په عام ډول اسـتفاده وکړي اوديو نفر لګښـت دبل نفر لګښـت کې کموالی رانه ولي. عامه اوخصوصـي اجناس ددوه خصوصـياتو په اساس سره بيلولای شو . غيري سياليز۲-نه منع کيدونکې. سوچه عامه اجناس : دلته هيڅ دمنع کيدلو توانمندې شتون نه لري او نه دده دګټو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دترلاسه کولو لپاره کوم سیالیز حالت شتون لري. ۲-سوچه خصوصي اجناس: په دې حالت کې په واضیح ډول دعدم ممانعت درجه یا دنه منع کولو درجه شتون ولري او سربیره پردې رقابتي یا سیالیز حالت هم وجودلري.دچمتو کولو نهایي لګښتونه : دیو بل کس نهایی لګښتونه دسوچه عامه اجناسو څخه دګټې اخیستنې لپاره صفردی ددې څخه وروسته دنورو وګړو دعامه استفادي لپاره شتون لري یعنې نوروګړي هم کولای شي چې دیو عامه جنس څخه استفاده وکړي ځکه دهغې نهایي لګښتونه صفر یا ثابت وي په داسې حال کې چې په لوړه کچه دعامه اجناسو مقدار دزیاتوالی لپاره اضافي سرچینو ته اړتیا ده یعنې که چیرې وغواړو چې په لوړه کچه عامه اجناس تولید کړو نوباید چې اضافي سرچینې په کار واچوو . مثال ډوډۍ دتودوخې په مقابل کې ډوډۍ په بشپړه توګه خصوصي جنس دی ځکه دلته دسوچه خصوصي اجناسو دوه حالته شتون لري. ۱-الف دمنع کیدو درجه شتون لري ۲-ب سیالیز حالت شتون لري . تودوخه په بشپړه توګه سوچه عامه جنس دی ځکه دلته دسوچه عامه اجناسو دوه حالتونه شتون لري. الف دنه منع کیدوب-غیرسیالیز حالت. هم شتون لري.price excludableعامه اجناس هغه عامه اجناس دي چې دقیمت په وضع کولو سره وګړي دهغې داستفادې څخه منع کیږي. او په ډیرې اسانۍ سره تري وګړي منع کیږي لکه . ټلویزون کیبل، دتفریح او ورزش ځایونه. Congestible: عامه اجناس سیالیز وي مګر دمنع کیدلو وړنه وي. دلته دعامه اجناسو یو بل ډول هم شته چیرې چې دیو مودې یا وخت څخه وروسته دلګښت کوونکو لخوا ترلاسه شوي ګټه دګټه ګونې له امله کمه شي.دې ډول اجناسو ته congestibleعامه اجناس وایي. بیلګې : سړکونه، پارکونه.دسوچه خصوصي او عامه اجناسو تقاضا : دسوچه خصوصي اجناسو لپاره تقاضا دمقدارونو په جمع کولو سره په هرقیمت کې ترلاسه کیږي یا پیداکیږي.دسوچه خصوصي اجناسو په صورت کې مقدارونه په افقي محور جمع کوو ددې لپاره چې مجموعي یا دبازار تقاضا پیداکړو. دسوچه عامه اجناسو لپاره دمؤثر یا مساعد مقدار پیداکول: دعامه اجناسو لپاره مساعد یا مؤثر مقدار دهغه مقدار څخه عبارت دی چیرته چې ټولنیزي نهایي لاسته راوړنې دګټې دټولنیزو نهایي لګښتونو سر ه برابروي msb=mscلینډال وایي چې وګړي دعامه اجناسو دعین مقدار لپاره مختلف قیمتونه تادیه کوي دلینډال دقیمتونو مجموعه(p) باید دعرضه شویو عامه اجناسو دلګښت سره مساوي وي . باندېنې اغیز کوونکي هغه وخت رامنځ ته کیږي کله چې دیوه اقتصادي عامل پریکړه اوتصمیم دبل اقتصادي عامل په ګټه مستقیم اغیز ولري اودخپل نفوذ لاندې یي راولې . مالي باندېنې اغیزې دغیرې مالي باندینې اغیزو په مقابل کې ځینې وخت اقتصادپوهان دمالي باندېنې اغیزو او غیرې مالي باندېنې اغیزو ترمنځ توپیر کوي او وایي چې دمالي باندېنې اغیزکوونکو او غیرې مالي باندېنې اغیزکوونکو ترمنځ توپیر شته په مالي باندېنې اغیز کوونکي یو اقتصادي عامل دبازار دنرخونو په بدلولو سره نوراقتصادي عاملین او وګړي ترخپل اغیز لاندې راولې . ددې برعکس که چیرې یو اقتصادي عامل یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

وګړی نوراقتصـــــادي عـاملین یا وګړي دقیمت دبدلون داغیزو څخه پرته دنورو تـاثیراتو اواغیزو له امله ترخپل نفوذ لاندې شــو؟نو په دې صـــورت کې بیامونږ دغیرې مالي باندېني اغیز کوونکو څخه خبري کوو.اقتصـــادي سـیتمونه په ۴ ډوله دي ۱-دازاد بازار اقتصـــادي سـیسـتم۲-مرکزي پلان جوړونې اقتصـادي سـیسـتم۳-مخلوط اقتصـادي سـیسـتم ۴-اسـلامي اقتصادي سیستم. ازاد بازار اقتصادي سیستم دا نظام په شخصي ګټو زیات پوکس کوي چې په دې نظام کې قیمتونه دبازار دعرضې اوتقاضا په اساس ټاکل کیږي چې ددولت مداخلي ته په کې اړتیا نـه لیدل کیږي. او یواځې دڅارونکي رول لوبوي . ۲-مرکزي پلان جوړونې سیستم: په دې نظام کې هرڅه په دولت پورې اړه لري حتې واده کول هم په دولت پورې اړه لري چې دانظام زیات عمومي ګټو ته ژمن دی . دعامه اقتصــــاد وســــایل: ددولت عایداتي سـرچینو او لګښـتونو په اړه مالي سیاسـتونه دعامه اقتصـاد دوسـایلو څخه ګڼل کیږي.دمفت خور مشکل اکثره دعامه اجناسو په وجه منځ ته راځي . دایجورت بکس په طریقه اوددې په مرســـته باندې مونږ دوه اشــــخاص او یا هم دوه هیوادونو ترمنځ دتوکو تبادله په خاطر دایجورت بکس څخه اسـتفاده کوو. ایجورت بکس دوه اسـاســي عناصـر یا اجزاووي لري نوددې نه معلومیږي چې دایجورت بکس دوه مختلفي منحني ګانې لري البته بې تفاوته منحني ګانې لري. دپریټو ایفیشـنسـي : څخه مطلب داده چې دیو کس باید ګټه ترلاسـه کړي خوبیدون ددې چې بل کس ته تاوان ورســـیږي. دپریټو دتبادله مؤثریت نقطه هغه نقطه ده چې په هغې کې دوه مختلفي منحني ګانې سـره یو ځای شـوي وي . غیرمؤثره تبادله دا دتوکو مشـخصـه اندازه ده مګر دتجارت څخه وروســـته ده نو په دې حالت کې یو زیاته اندازه افاده ترلاســـه کوي او بل شــــخص کمه افاده ترلاســـه کوي .intial endowment:داهغه حالت دی چې دتجارت څخه مخکې وجود لري اودلته دتوکو مشخصه اندازه راښیي . پریټو داسې وضعیت ته اشـاره کوي چې یوکس رفاه داعظمي کیدو لپاره نشـي کولای چې دبل چا څخه ناوړه ګټه ترلاسه کړي. په ښه ډول دمنابعو استعمال ته اقتصاد وایی. دلینډال تعادل څه ته وایي: دایوه نظریه ده کوم چې مونږ ته تشــــریح کوي چې انفرادي اشـــخاص دخپلو نهایي ګټو په خاطر دعامه اجناسو دتولید یادتهیي لپاره تادیه کوي. ددې لپاره چې مونږ دعامه اجناسو دتولید او دتهیې لپاره مســــاعد او مطلوب مقدار پیداکړو دتعادل په حالت کې ټول وګړي عینې مقدار عامه اجناس په لګښت رسوي مګر امکان لري چې دوی دمختلفو قیمتونو سره مخامخ شـي. دلینډال تعادل دسویډنې عالم : ایریک لینډال لخوا وړاندې شوی دلینډال قیمت: نهایي نتیجه ده کوم چې دانفرادي اشـخاصـو په واسـطه تادیه کیږي دعامه اجناسـو دلاسـته راوړلو لپاره دلینډال قیمت دي داهغه قیمت دی کوم چې دانفرادي اشـخاصـو لخوا دعامه اجناسـو دترلاسـه کولو په خاطر تادیه کیږي. دلینډال دقیمتونو مجموعه باید دعامه اجناسـو دعرضـې دلګښـت سـره مسـاوي وي .لکه ملي دفاع. دلینډال دتعادل یو بنسـټیزه سـتونزه داده چې مونږ په دقیقه نه پوهیږو چې هرشـــخص څومره ارزښـــت دعامه جنس څخه ترلاســـه کړی کوم چې ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نظريي تطبيق په حقيقي نړۍ کې ســتونزمن کاردی. مفت خور مشــکل هغه وخت رامنځ ته کيږيکله چې يو کس يا ګروپ ګټه لاســـته راوړي بلکې مانع ماليه وي او تاديه دماليې نه کوي.عامه اقتصـاد دوه اساسـي دلايل وړاندې کيدلای شـي چې دعامه سـکتور رول اصـلاح کوي چې دا دوو عنوانونو دمؤثريت او تعادل لاندې ګروپ بندي کيدلای شـــي . مؤثريت په هغو دلايلو پوري ارتباط پيداکوي چې دلويو اقتصـادي فعاليتونو دکچې سره ارتباط لري حال داچې تعادل يا مساوات اقتصادي ګټو ويش ته اشاره کوي اود هغې څخه بحث کوي . دملکيت دحق پرته دجانبينو يا قرارداد کوونکو ترمنځ دتوکو تبادله په باورې ډول او داعتماد په فضا کې نشي ترسره کيدلی. هرکله چې افراد دخپلو ګټو لپاره يو دبل سره په جګړه اخته شي نودامســـله بيا دHobbesپه نوم پيژندل کيږي نو په داســـي حالاتو کې کاروباري افراد دولت ديو ټولنيز قرارداد په حيث رامنځ ته کوي ترڅو دولت خلک له انارشۍ يا خپل سرۍ څخه خلاص يا تيښـــتې ته مجبور کړي. هغه حالت چې مداخلي ته په کې ممکن اجازه ورکول شـوي وي په دوو ډولونو ويشـل کيږی. ۱-هغه حالت دی چې مارکيټ په کې بريالی وي۲-هغه حالت دی چې مارکيټ په کې بريالی نه وي. دبازار دناکامی څخه علاوه ددولت مداخله دمشـــاهدې او نظارت له مخې هم رامنځ ته کيږي دامداخله کيدای شـــي چې په مختلفو برخو کې لکه دعوايدو ناانډولي په شـــتمنيو کې ناانډولي او نورو کې وي . دپورته ســـتونزو دله منځه وړلو په خاطر دولت په اقتصــــاد کې مداخله کوي او دولت مداخله خورا اړينه او ضـروري ده حتی که اقتصـادي ګټورتوب يي هم کم وي په داسـي حالتونو کې داقتصـادي رفاه اود دولت په واسـطه رامنځ ته کيږي.، او د جوړشـويو او وضـع شـويو سياسـتونو په مرسته هڅه کوي ترڅو دا ناانډولي راکمه کړي. ګټورتوب او مساوات...

واګنر دحکومتي لګښـــتونو دزياتوالي په پديده باندې خبرې کړي . همدارنګه واګنر په دې عقيده وه چې ددولت دکړنو دوام بايد په ملي عايد کې زياتوالی راولي ځکه دملي عايد په زياتوالي سـره داقتصـادي ودې او ترقۍ لپاره لاره هواريږي. اګر چې دواګنر نظريه يواځې دانه تصـدۍ قوي چې دعامه لګښـت زياتوالی دملي عايد په فيصـدۍ سـره دی . واګنر په ۱۹پيړۍ کې يو اقتصــــاد پوه وه نوموړي خپلې څيړنې ددولتي لګښـــتونو په برخه کې دڅو اروپايي هيوادونو جاپان او دامريکا متحده ايالاتو څخه په راټول شـــوي معلوماتو باندې بشپړې کړي نوموړي وويل چې دعامه سکتور ونډه په GDPډيره لوړه ده اودوخت په اوږدو کې په کې خورا ډير زياتوالی راغلی دی دواګنر دقانون محتويات ددې تمايلاتو تشـــريح وه اووړانديز يي وکړ دابه دوام وکړي۲-پروفيســـورفيکو وايی چې دولتي لګښـــتونه عامه سـکتورونو بايد ملی عايد په زياتوالی سره وده وکړي اوده خپل دلايل په لاندې توګه وړاندې کړي دي۱-که يو ه ټولنه غواړي چې واقعا پرمختګ وکړي نوبايد چې وګړي يی دولت سره اوږه په اوږه خپل لګښتونه دخپلو اړتياو اوضـرورتونو له مخې ترتيب کړي يا په بل عبارت دوی بايد خپلې پيسـې داسـې په لګښـت ورسـوي لکه چې مخکې به قانوني پيسـې په لګښـت

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسيدلي.ځيني وختونه دګټورتوب دپاليسی په نسبت دمساوات پاليسي مهم بلل کيږي ترڅو داقتصادي کړنو په وړاندې کوم خنډونه او موانع موجود وي هغه لري کړي داستدلال لپاره اخري دليل به داوي چي دبيلګې په توګه دمساوات په سياست کې يو يا څو لګښت کوونکي يو شان رول لوبوي په داسې حال کي چي دويش مسله په کې نه رامنځته کيږي چې همدغه سياست يواځې او يواځې دمساوات څخه پرته ګټورتوب په نظر کې نيسي نودنوموړي سياست پورې اړوند ټول وسايل دقيق تحليل او مطالعې ته اړتيا لري. بازار دناکامۍ څخه علاوه ددولت مداخله دمشاهدې او نظارت له مخې هم رامنځ ته کيږي دامداخله کيدای شي چې په مختلفو برخو کي لکه عوايدو ناانډولي په شتمنيو کې ناانډوالي او نورو کې وي نو دپورته ستونزو دله منځه وړلوپه خاطر دولت په اقتصاد کې مداخله کوي اوددولت مداخله خورا اړينه او ضروري ده حتی که اقتصادي ګټورتوب يي هم کم وي . دعامه سکتور دودې تشريح کولو فرضيه : لکه څنګه چې ددولت کړنې ورځ په ورځ پراخوالی مومي نوپه دې توګه ددولت په لګښتونو کې هم زياتوالی راغلی دی پروفيسور پيګوPigouوايي چې دولتي ياعامه سکتوررونه بايد ملي عايد په زياتوالی سره وده وکړي.

احتمالات

احتمالات: احتمال په لغت کې د ممکن يا شوني په معنا ده. داحتمالاتو په هندسي مفهوم کې دوه شرطه ډير ضروري دي۱-بايد (سطحې) يو دبل مساوې وي۲-تعداد بايد سره مساوې وي.کلاسيک نظر په ۱۷ م پيړۍ کې يوعالم چې لاپلاس نوميده داحتمالاتو لپاره نظر وړاندې کړو.هغه ويل چې ټول انساني فعاليتونه په ټولنه کې د بعضي فکتورونو له امله متاثر کيږي او ثابت نه شي پاتې کيدای يعنې ټولې هغه پيښې چې په کمې ډول رامنځ ته کيږي. داحتمالاتو مشخصات ۱- ديوې اتفاقي حادثې دظهور چانس د هميش لپاره ديو څخه کوچنی او دصفر څخه لوی دی۲-ديوې يقيني حادثې دظهور چانس دهميش لپاره د يو سره برابر وي ۳-ديوې اتفاقي حادثه ظهوراونه ظهور مجموعه مساوي ديو سره ده ۴-که چيرې (ای) اتفاقي حادثه د(بي)اتفاقي حادثې يوه برخه وي نو (بي) اتفاقي حادثه هم د(ای) اتفاقي حادثې دظهوريوه برخه ده. داحتمالاتو دسنجش قواعد يامېتودونه ۱-وي اور يو(اتحاد)چې ديا په معنا ده ۲-سرچپه وي عدد يعنې پښتو ۸ عدد غوندې يا يا سرچپه يويا تقاطع د او په معنا ده . اتفاقي حادثه په دوو برخو ويشل شوي کيږي۱- مستقله اتفاقي حادثه ۲- غيرمستقله اتفاقي حادثه.مستقله اتفاقي حادثه عبارت له هغې اتفاقي حادثې څخه ده چې ديوې اتفاقي حادثې په ظهور سره دسيټ دنورو عناصرودظهور چانس تغير ونه ښورې يعنې دټولو دظهور چانس ۱۰/۱ (يوپه لس وي).غير مستقله اتفاقي حادثه عبارت دهغې حادثې څخه د ه چې دسيټ ديوې اتفاقي حادثې په ظهور سره د سيټ دنورو عناصرو د ظهور چانس تغير وښوري. دمستقله اتفاقي حادثاتو داتحاد قانون:کله چې په يو سيټ کې ددوه يا څو اتفاقي حادثاتو هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

زمان ظهور امکان ونه لري او يوائې دوه يه څو اتفاقي په منځ کې د يوي اتفاقي حادثې دظهور امکان برابروي نو ددې ډول اتفاقي حادثې د چانس معلومولو لپاره مونږ دمســـتقله اتفاقي حادثاتو داتحاد دقانون څخه اســتفاده کوو. د مســتقله اتفاقي حادثاتو د تقاطع قانون کله چې په يو ســـيټ کې ددوو يا څو اتفاقي حادثاتو هم زمان ظهور امکان برابر وي او غواړو چې په هکله يې د باور درجه پيداکړو نو ديته د تقاطع قانون يا ميتود وايي.توزيع تابع: که چيرې ايکس يو اتفـاقي متحول وي او ايکس۱،ايکس۲، ايکس۳،.....ايکس اين د نوموړي اتفاقي متحول ممکنه قيمتونه وي د ايکس اتفاقي متحول احتمال چې د يو معين ايکس اې څخه کوچنی او مســاوې(ايکس لوی مســاوی د ايکس اې)قيمتونه واخلي عبارت دتوزيع تابع څخه ده.متمادي اتفاقي متحولين: هغه متحولين دي چې په داخل ديو انتروال يا معلومه ســاحه کې نهايت زيات تام او کســـري اعدادو قيمتونه اخيســـتلای شـــي. لکه دحرارت درجه ۲- غيرمتمادي يا مجزا اتفاقي متحولين: هغه متحولين دي چې په يوه معلومه ســـاحه کې يوائې دتام اعدادو قيمتونه اخســتلای شــي: لکه دکورنۍ دغړو تعداد.احتمالاتو تابع که چيرې ايکس يواتفاقي متحول وي او (ای بي ســي) يي دتحول ســاحه وي نو دتحول ســاحې د ظهورچانس عبارت داحتمالاتو تابع څخه ده.يا په بل عبارت که چيرې ايکس يو اتفاقي متحول وي او يوه معلومه د تحول ســـاحه ولري داچې دتحول په ســـاحه کې کوم قيمت اخلي دنوموړي قيمت دظهور چانس عبارت داحتمالاتو د تابع څخه ده.هرهغه انساني فعاليت چې نتيجه يې دمحيطي عواملو د اغيزو له پلوه په دقيق ډول سره دسنجش وړ نه وي يوه اتفاقي تجربه چې لږ تر لږه ممکنــه نتـايج لري.لاپلاس پــه نظريو اتفـاقي تجربې هر ممکنــه نتيجــه داتفـاقي حـادثــه ده چې دهغې ظهور او نه ظهور په مطمين ډول ســره ســنجش کيدای نه شــي خو دهغې دظهوراو نه ظهورپه هکله دباور درجه دسنجش وړده.

د بشري منابعو مديريت

د بشري منابعو پيژندنه : ټولي انسانان ، دهغوی استعداد، مهارت،کاري ځواک او داسې نور د بشري منابعو څخه عبارت دي. دبشري منابعو مديريت عبارت له هغه پروسې دی چې د۴ عمده او مهمو فعاليتونو څخه تشکيل شوی چې عبارت له (بشري منابعولاسته راوړل،دهغوی پرمختګ،دهغوی تشـــويقونه،او همدارنګه دهغوی دســـاتنې څخه ده. ديوې ادارې لپاره کارکوونکي تر ټولو بنـــه شـــتمني ده ديوې ادارې کيفيت او اغيزمنتوب د هغه د وګړيو په واســـطه تعينيږي چې په کارګمارل کيږي. داکثرو ادرارو بريا دمهارت لرونکو کارکوونکو په پيداکولو باندې اتکا لري چې ترڅو غوښـــتل شـــوي دندې په بريالیتوب ســـره ترســـره او دکمپنۍ (ادارې) اوږدمهاله موخې ترلاســـه کړې. دبشـــري منابعو مديريت پيژندنه: ســـکاټ کلوتيير او سپريګل (scott clothier and sprigel) دبشري منابعو مديريت دارنګه تعريف کړی دی:---- دمديريت هغه برخه چې په کارکوونکو (سټاف) باندې مسوله وي او اوده عملياتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه اړخونه چې دمديريت اړيکي دکارکوونکو سره او دکارکوونکو اړيکي دکارکوونکو سره او همدارنګه دفردي او ګروپي پرمختګ سره تړاو لري بنستيزه توجه کوي. (دبشري منابعو مديريت په کارکي دبوختو وګړيو او يوې ادارې سره دهغوی اړيکو ته توجه کول دي.دبرطانيه داړيکو مديريت آداره)دفرينچ ويندل(French wendel) له نظره : دبشري منابعو مديريت ديوې ادارې پواسطه د بشري منابعو ګمارنه،انتخاب،پرمختګ،ګټه اخيستنه مزدورکونه چې دکاري قوې په ارتباط سرته ورسيږي ترڅو وکولای شي لاندې درې ډوله اهداف ترلاسه کړي ۱-شخصي موخې ۲-اداري موخې ۳-ټولنيزي موخې او همدا درې ډوله موخې لرې هم ۱- شخصي اهداف : داشخاصو حقوق ساتل او دهغوی دتربيې څخه عبارت ده ۲اداري اهداف : د ادارې اهداف څه دي ؟ او د څه لپاره جوړه شوي ده؟ د ادارې يواځينی موخه ګټه لاسته راوړل دي ۳-اجتماعي اهداف: په ټولنيز او اجتماعي ډول اداره مسوليت لري هغه ضرورتونه چې يوه ټولنه يې لري دهغې په رڼا کې بايد خپل فعاليتونه سرته ورسوي او جامعه بايد متضرره نه شي.شخصي اهداف: دکارمندانو څخه اعظمي استفاده کول۲-دکارمندانو دضرورياتو معلومول او دهغوی د ضرورياتو مطابق دهغوی تشويق کول ترڅو د ادارې کارخپل مسوليت وګڼي او په مؤثر ډول کارسرته ورسوي داد کارمندانو په ذهني تقويت پورې اړه لري مثلا هغوی ته احترام کول په هغوی باور کول او دهغوی نظرياتو او خبرو ته غوږ کيښودل دخپل توليد دمؤثريت دزياتوالي په خاطر کارمندانو ته ټريننګونه ورکول لارښونه اومعلومات ورکول او دهغوی سره مشوره کول. او ټولې هغه لارې چارې چې د کارمندانو روحيه تقويه کوي په کاراچول دکارمندانو دشخصی اهدافو څخه شميرل کيږي . دبشري منابعو دمديريت ځانګړنې ۱- ذاتي يا ارثي ځانګه دمنجمنټ ده ۲- دټولو وظيفوي ساحو بنسټ۳-په وګړو تمرکز۴-شخصي فعاليتونه يادندې۵-دوامداره پروسه ۶-په بشري روابطو اتکا. دبشري منابعو دمديريت وظايف۱-مديريتي ۲-عملياتي دمديريتي او عملياتي ترمنځ فرق په دوو نقطو کې دی چې مديريتی مفهومي وظايف دي او لوړې سطحي منيجرانوکاردی او عملياتي وظايف فزيکي دي او دټيټي سطحي مديرانو په واسطه سرته رسيږي.لاندې ۴ ډوله وظايف د مديريتي وظايف له جملې څخه شميرل کيږي۱-پلان جوړونه۲-تنظيمونه۳-لارښونه۴-کنټرولونه پلان دراتلونکي کارونو لپاره يوه پيش بيني ده پلان جوړونه يوه پروسه ده چې د هغې په پايله کې پلان جوړيږي. دبشري منابعو پلان جوړونه: هغه پروسه ده چې په هغه کې دبشري منابعو (قوي) ضرورتونه مشخص او بيا دهغې دترلاسه کولو لپاره وسايل يا لارې چارې په کاراچول کيږي ترڅود ادارې جامع(مرتبط) پلان مخ په وړاندې لاړشي پلان جوړونه دمديريتي وظايفو لومړۍ دنده پلان جوړونه ده چې په دې کې دا مشخص کيږي چې اداره په کومه اندازه دکارمندانو ضرورت لرې بيا دهغوي لپاره پروګرامونه او پاليسي ګانې جوړيږي چې څومره او څه ډول مهارت لرونکي کارمندان بايد استخدام شي . تنظيمونه : داهم دمديريتي وظايفو څخه ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارمندان په کې په عملي ډول تنظيميږي يا دلته دپرسونل تنظيمول دی چې په خپلو خاصو ساحو يا د عملياتي دندو داسې ترتيب کول دی ترڅو د هر شخص ونډه د ادارې په اهدافو کې په اعظمي ډول وي او داد پرسونل او کمپنۍ دفزيکي کاروبار ترمنځ ارتباط دی او لاندې فعاليتونه په تنظيم کې ضرورور دي ۱- ددندې لپاره دکاري قوې اماده کول ۲-دهريو شخص ته دکار دساحې معلومول۳- integration of the effort of the task force ودوظيفي ځواک دهڅو انضمام.۴- ديو فرد همغږي دهغه د مربوطه ډيپارټمنټ سره.۳- لارښوونه:----رهنمايې کول د تنظيم کړای شو فعاليتونو په تحرک او لاسته راوړنه کې مرسته کوي۴-کنترولونه:----دا هم مديريتي دندو څخه ده چې دلته د هغه معيارونو په اساس چې په پلان کې ټاکل شوي دي کنټرول سرته رسيږي او ددندو تحليل او اجراتو کنترول لپاره چې تر څو مؤثر کيفيت رامنځ ته شي دمختلف تخنيکونو څخه استفاده کيږي يا هم کنترول دپلان دوامداره څارنه دکنټرول په معنا ده ۲- عملياتي وظايف: په لاندې برخو کې شاملې دي ۱-دپرسونل اماده کول۲-پرمختګ ورکول۳-تشويقونه۴-ساتنه دکارمندانو۵-ثبت يا ريکارډساتل ۶-دپرسونل پلان جوړونه او د هغوی ارزونه. دپرسونل اماده کول : دادعملياتي وظايفو لومړۍ دنده ده چې مناسب کارمندان په مناسب شمير چې اداره ورته داهدافو په لاسته راوړلو کې ضرورت لري ولرو.۲-پرمختګ ورکول: داعملياتي وظايفو څخه شميرل کيږي چې لاندې څلورفعاليتونه په بر کې نيسي کارمند ته پرمختګ ورکول: دلته دکارمند مهارتونو ته پرمختګ ورکول کيږي. لکه ادراکي تخنيکي ارتباطي اونور۲مديريت ته پرمختګ ورکول: دلته د ادراکي توانايي لاښه کول دي او دهغې د ارزښت لوړول دي او پراختيا ورکول دي او کارمند تعليمي کچې لوړول دي ادارې ته پرمختګ ورکول او دلته په پلان کې جوړونه او تنظيمونه کې نوې پرمختګونه رامنځ ته کول دي او په هغې کې تغير راوستل دي ۴-مسلک ته پرمختګ ورکول:--- دلته بلاخره اوږدمهاله لاسته راوړل دي يعني داهدافو پرمختګ رامينځ ته کيږي چې دا ټولې لاسته راوړنې د ادارې کارمندانو په وسيله ترسره کيږي ۳- تشويقونه: دکارمند تشويقونه داهم دعملياتي وظايفو له جملې څخه ده او دلته کيدای شي کارمند دلاندې دوو لارو څخه تشويق شي ۱-مادي۲-معنوي.مادي: په معنا چې کارمند ته دژوند ښه سهولت برابرول او معنوي تشويقونه: په دې معنا چې کارمند ته په داخل داداره کې تشويق ورکول لکه د هغه رتبې لوړول معاش زياتول او داسې نور.۴- دکارمند ساتنه :---داهم دعملياتي دنده چې دلته دکارمندانو دکاري حالت په نظرکې نيولو او معلومولو سره دهغوی لپاره خدمات برابرول او هغوی ته ګټه ورکول ترڅو هغوی تشويق شي او اداره ترک نه کړې.۵-ثبت يا ريکارډ کول:---داهم دعملياتي دندو څخه ده چې دلته کارمندانو په هکله ريکارډ برابريږي او دکارمندانو او کارونو په هکله يې معلومات ثبتيږي چې په ارزيابي کې مرسته کوي۶-دپرسونل پلان جوړونه او دهغوی ارزيابي : داهم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعملياتي دندو څخه ده چې په اداره کې سرته رسيږي.په دې کې دکارمندانو ارزيابي ترسره کيږي او دغه ارزيابي عموما دلوړې سطحې مدير په واسطه سرته رسيږي.

دبشري منابعومديريت اهميت :

1-it helps management in the preparation adoption and continuing evaluation of personal program and policies2-it supplies skilled workers through scientific selection process3-it ensures maximum benefit out of the expenditure on training and development and appreciate the human assets4-it prepares workers according to the changing needs of industry and environment5-it motivates workers and upgrades them so as to enable them to accomplish the organization goals6-through innovation and experimentation in the fields of personal ,it helps in reducing costs and helps in increasing productivity7-it contribute a lot in restoring the industrial harmony and healthy employer –employee relation8-it establishes mechanism of the administration of personnel services that are delegated to the personnel departments.

بشري منابعو مديريت خنډونه يا ننګونې۱-محيطي ننګونې ۲اداري ننګونې۳-انفرادي ننګونې نوټ په ځينو کتابونو کې دغه خنډونه يا ننګونې دوه ډوله هم راغلې(راتلى) شي چې عبارت ده ۱-خارجي ۲-داخلي ۱-محيطي ننګونه : داهغه ننګونې دي چې دکمپنۍ خارجي څواکونو ته راجع کيږي چې د ادارې دکنترول نه بهردي مګر د ادارې په اجراتو باندې مستقيما مثبت يا منفي تاثير اچولاى شى او په لاندې ډول دي.::ـــ----۱-نړيوال توب ۲-دکارګرانو اتحاديه ۳- دولتي قوانين ۴-اقتصـــادي حالت ياشـــرايط ۵-د ادارې موقيعت ۶- دکاري قوې نه ورته والې يا ډيورسيټي ۷- ټکنالوژي۲- د ادارې په وړاندې ننګونه :دا هغه اخطارونه دې چې په اداره کې داخل کې ورســـره مخامخ کيږي او کنټروليدونکي دي چې په لاندې ډول دي۱-ستراتيژي۲-د ادارې کلتور۲-دکاري قوې ګروپ۴-د ادارې په کاميابۍ کې مرستندويه ونډه ۵-رقابتي حالت ۶ عدم مرکزيت۷-دکارکوونکو راکمول۸د ادارې دوباره جوړښـــت۹-تکنالوژي۳-انفرادي ننګونې :---- داهم دافرادو په وړاندې د ايچ ار ايم يو چيلينج دى چې دلته بايد دوى ته توجه ورکړل شي ترڅو پرمختګ رامنځ ته شي او بلې ادارې ته لاړنه شي او اداره دناکامى ســره مخ نه کړي نو دايو چيلينج ده چې بايد قبول شـــي. دبشـــري منابعو دمديريت مهارتونه:-- ۱-دبشري منابعو مدير بايد روښانه فکر ولري(as intellectual) چې حالت تحليل کړيcommunicate,articulate,understand۲-دبشـــري منابعو مدير بايد

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو مدرس وي۳-دبشــــري منابعو مدير بايد توپير كوونكي وي۴-بشــــري منابعو مدير بايد داجراتو توانايي ولري۵-دبشـري منابعو مدير بايد واقعي رهبر وي۶-بايد بشـردوسـت وي۷-بايد لرليد لرونكې وي. دبشري منابعو دپلان جوړونې اهميت او ضرورت:--په دې معنا چې يوه اداره كې كوم ډول خلک او په څومره تعداد په كوم ځاى او په كوم وخت كې دځان سره ولري. اهميت دبشري منابع دادى چې صحيح تعداد خلک په مناسب وخت او ځاى كې ولري . دبشري منابعو دپلان جوړونې موخې ۱-دبشـري منابعو څخه اعظمي استفاده ۲ – په دې باور ترلاســه كول چې بشــري منابع په مناســب ځاى كې تخصــيص او ځاى په ځاى شــوي دي۳-ددې په وسـيله پيش بيني په بنــه ډول ترسـره كول۴-دكنترول لپاره معيارونه تعينول۵-دبشـــري منابعو دتولواړخونو دمصـــارفو كنترول۶-دتبديلۍ او ارتقا دپاليســـيو فورمول بندي كول.

دبشري منابعو پلان جوړونې مراحل:--

human resource planning: is a process by which an organization ensure that it has the right number and kinds of people at the right place right time capable of effectively and efficiently completing those tasks that will help the organization achieve its overall strategic objectives. Coleman: has defined HR planning as the process of determining manpower requirement s and the means for meeting that requirement s in order to carry out the integrated plan of the organization. Needs and importance of HR planning ? objectives of HR planning: the major objectives of human resource planning in an organization are to 1-ensure optimum use of human resource currently employed2-avoid balances in the distribution and allocation of human resources3-assess or forecast future skill requirements of the organization overall objectives4povide control measure to ensure availability of necessary resources when required 5-control the cost aspects of human resource6-formulate transfer and promotion policies.

دوه مراحل لرې چې دغه مراحل په خپل وارسره زياتو برخو ته شامل دى په لاندې ډول سره دي ۱-موجوده بشري منابع ارزول يا تحليل ۲-دبشري منابعو راتلونكې ضرورتونه پوره كول يا دهغې پيش بيني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Assessing current human resources: 1-HR planning starts with determining the current status of human resource. this is an internal analysis of the manpower available within the organization. it includes an inventory of the people and the skills available. A comprehensive job analysis is mandatory to understand the jobs and the skills required for each 2-the inventory includes a list of names of employees on the rolls, their education, training, prior employment, capabilities, and special skills. 3-this inventory is use full in determining (skills available, new opportunities, selection, training and executive development. transfers, promotion, career planning and management. 3-the human resource inventory provides crucial information for identifying current and future manpower problems.

Job Analysis: a start point for identifying manpower is to first understand what are all the jobs available in the organization and the knowledge, skills and ability of required for each. This is possible through a good job analysis. let us see what it is?

Job Analysis: job analysis defines clearly the job within the organization. the behavior needed to perform these Job is also identified. job analysis obtains information about all jobs in the organization. this information is used to develop job description, job specifications and to conduct job evaluation. these are useful to identify individuals suitable for recruitment. it also provides information about training needs of employees. it is valuable for performance appraisal, career development and compensation administration. a good job analysis provides up to date, accurate information on the tasks, duties, scope and position of employees.

Job Description: job description is a written record of the duties, responsibilities and requirements of a particular job, it is concerned with the job itself and not. With the work. It is a statement describing the job

(c) ketabton.com: The Digital Library

in such terms as its title. Location, duties, working conditions and hazards. in other words, it tells us what is to be done and how it is to be done and why. It is a standard of function, in that it defines the appropriate and authorized contents of a job

1-job identification (job title, alternative title, department, division. plant and code number of the job)2-job summary3-job duties4-relation to other jobs 5-supervison 6-working conditions (cold, heat, dust, wetness, moisture, fumes, odor, oily condition)

Job specification: the job specification indicates the minimum qualification s that the jobholder must possess to perform the job well. it identifies the knowledge, skill, and abilities needed to do the jo effectively.

A:physical characteristics , which includes health strength endurance, age-range, body size height, weight , voice, eye, hand and foot co-ordination.B:psychological characteristics or special aptitudes which include such qualities as manual dexterity mechanical aptitude , ingenuity, judgment, resourcefulness ,analytical ability and mental concentration C:personel characteristics trait of temperament such as personal appearance good and pleasing manners emotional ability , leadership, cooperativeness, initiatives and drive skill in dealing with others. D: responsibilities which include supervision of others responsibility for production, process and equipment responsibility for the safety of others responsibility for generating confidence and trust responsibility for preventing monetary loss. E-other features of a demographic nature which are age, sex education experience and language ability.

موجوده حالت داده چې مونږ باید دادرک کړو چې مونږ اوس وخت په کومه اندازه بشري منابع لرو او په کومه ساحه کې دغه بشري منابع موجودې دي او دکوم مسلک لرونکې دي یعنې دلته مونږ ته بشري منابعو ذخیره ښایې چې په کوم اندازه یا څومره مسلکي دي څومره

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهارت لرونکي دي او څومره تعليم يافته دي چي دلته ددې درک او تحليل کيږي او داهم تحليل کيږي چې وظيفه څه شــــى دى او دوظيفي د ترســــره کولو لپاره کوم قســــم خلکو ته(مهارت لرونکې ليســانس،ماسټر،دوکتور) ضــرورت دى او دکارمندانو په اړه بايد خبرې وکړو چې په وظيفه کې کوم قســم کارمندانو او نورو ته ضـــرورت دى نو مونږ بايد دلته د جاب انلايســيس څخه اســتفاده وکړو ددندې په تحليل کې دوه شــيان ډيرمهم دي ۱-دوظيفي معلومول (لايحه)۲-دوظيفي ســرته رســونکي مشــخصـــات معلومول.ددندو په لايحه کې دا معلوميږي چې د وظيفي عنوان څه شى ده کوم کارونه په دغه وظيفه کې سرته رسيږي مثلا د محصلانو معاونيت، دوظيفي دعنوان په معنا ده او په دې کې بيا نورکارونه سرته رسيږي لکه دپوهنتون ريس ته دمحصــلانو په اړه مشــورې ورکول دکانکوردکامياباتو ليســتونه ليږل مربوطه پوهنځيو ته . ياهم دمحصــيلينو ســهولتونه برابرول.جاب ســپســيفيکيشــن يا دوظيفي ترســــره کونکي توانايي او نورخصـــوصـــيات په نظرکې نيول کيږي مثلا فزيکي،روحي،او همدارنګه دسلوک دلحاظه.۲-دراتلونکې لپاره پيشبيني کول :

Meeting future human resource

future human resource needs are determined by organization’s mission, goals and strategies. demand for employees is a result of demand for the organization’s products or services.

کله چې لومړې مرحله پاې ته ورســـيږي نو دوهمه مرحله دبشـــري منابعو پلان جوړونه کې منځ ته راځي چې هغه هم (دراتلونکې لپاره پيش بيني ده)په دغه مرحله کې داتخمين کيږي چې مونږ بـايد څرنګه ؟ دچـاپه واســـطـه؟ اوچيرتـه ؟ څـه کـار وکړو. دپيش بيني لپـاره د؛ګولز،ويژن،ميشن او ستراتيژيانو په نظرکې نيولو سره لاندې ۵ طريقې کارو.

۱-تاريخي مقايسهhistorical comparison

in this technique. past trends are used to project the future. trends are meaningful when organizations are exposed to stable conditions. yet. in a dynamic competitive environment past trends may not provide an accurate prediction of the future.

۲-دماهرخلکو څخه جوړه کميټه

Experts committee: in this approach, experts familiar with employment trends estimate the organization’s future needs. these estimates are

(c) ketabton.com: The Digital Library

based on their experience and judgment of the future prospects of the organization.

۳-رابطه

Correlation: human resource requirement is observed to fluctuate I the same pattern as some other variable (for example demand).it is possible to forecast the human resource requirement by correlating it to demand

۴-ماډل جوړونه:

deciscion model: More particularly quantities ones, can be used for demand forecasting linear programming are used widely to predict human resource requirements these models consider the relationship between a number of variable.

۵-دوظیفي تحلیل

Task analysis: each job is analyzed to determine tasks or duties expected of it. It clearly identifies what needs to be done on the job. this method is tedious, takes time and is costly .it useful to identify shortage of skills required within the organization.

دبشـــري منابع جلبول یا ریکروټمنټ او انتخاب: کله چې د ســـازمان ایچ ار دخپل ســـازمان دبشري منابعو دموجوده حالت او اړتیا معلومې کړي نو بیا کولای شي ایچ ارمنابعو دکموالي او زیاتوالي په اړه تصمیم ونیسي که چیرې په یوسازمان کې یو خالي بست رامنځ ته شي نو ریکروټمنټ له لارې کولای شو ددې بست لپاره مناسب اشخاص تشویق وپلټي او جذب کړي برعکس کـه چیرې ایچ ار پلانینـګ پـه بشـــري قوه کې مـازاد وښـــيي نو مـدیربـه ددې ریکروټمنټ له لارې دهغه دکمولو لپاره هڅه وکړي. له تخنیکي لحاظه جلبول هغه پروســـه ده چې د هغې په واسطه دیوې دندې لپاره وړ اشخاص ورته وهڅول شي چې نوموړي دندې لپاره درخواست وکړي. ایډوین بي پلیفو له نظره جلبول هغه پروسه ده چې دهغې په واسطه اشخاص دیوې دندې دترلاسه کولو لپاره تشویق او اګاه کړی یعني له تیوریکي له نظره خلک دیته هڅول چې ددې پوست لپاره داخلي وکړې یا په ساده الفاظو داستخدام لپاره کوالیفیډ یا وړ نوماندانو دموندلو او جذبولو پروســـه ده پدې برخه کې دیوې دندې دخلکو پلټنه ترســـره کیږي چې له دغه نوماندانو څخه داســتخدام لپاره انتخاب ترســره کیږي او ځیني ممکن چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددندې دغوښتنو سره برابر نه وي رد شي . دجلبولو اهداف:۱-دپوه او وړ نوماندانو جذبول: له دې څخه هدف دادی چې داسې اشخاص چې مربوطه بست سره مطابقت ولري پيداکول ترڅو وهڅيږي ددندې لپاره درخواست وکړي۲-هغه نوماندان چه دې بست سره برابر نه وي دهغوي ردول. دريکروتمنټ لپاره منابع په دوه ډوله دي۱-داخلي ۲-خارجي.داخلي منابعو په طريقه کې دسازمان له داخل څخه خپل پخواني کارمند ته ترفيع ورکوي او په وړ بست يې ګمارې چې په نتيجه کې دکارکوونکو مورال هم لوړيږي داطريقه دمنځنۍ سطحې او لوړې سطحې منيجرانو لپاره ډيره مؤثره ده. ددې طريقې نيمګرتيا:لکه سازمان ممکن دشخص کيفيت ډيرپه پام کې ونه نيسي او يو شخص ته په داخل کې پرمختګ ورکړې . دداخلي ريکروټمنټ ډيرې مهمې او عمده سرچينې په لاندې ډول دي۱-په داخل کې پرمختګ ورکول۲-دنوي پوست رامنځ ته کول۳-دکارمندانو رجوع کول employee referrals اداری ته. ګټې يې ۱-لږ مصرف۲-سازمان دداخلي خلکو په اړه او خلک دسازمان په اړه ښه معلومات لري۳- -داخلي کارمندانوته دپرمختګ په واسطه هغوی تشويقيږي چه په راتلونکې کې ډير ښه کارونه وکړي۴-دسازمان وفاداري خپل کارګرو ته او دکارګرو وفاداري خپل سازمان ته زياتيږي-.تاوانونه : ۱- زړه پديده دکارونو د کولو۲-تنګ نظري رامنځ ته کوي (هغه خلک چې فروموټ شوي نه وی) ۳-دکانديد اوسنی کارکيدای شي مؤثر يا اغيزمن شي (څکه هغه ددې نوي بست کې دځّان راوستلو لپاره خواري کوي)۴-په دې کې سياست(سياست مداران) غټ رول لوبوي ۵-دروحيې دلاسه ورکولو مشکل هغه خلک چې نه دي فروموټ شوي۶-دنوي استعداد لرونکو خلکو دنه مقررولو له امله چانس له لاسه ورکول ځکه هغوی نوو مفکورو سره يوې اداري ته راځي او غواړي چې په اداره يا ادارو کې دوظايفو او کارونو دانجامولو په وخت کې دنويو طريقو څخه استفاده وکړي. ۲-خارجي منابع:له هغو منابعو څخه عبارت دي چه دسازمان پورې اړه نلري . پدې طريقه کې دسازمان څخه بيرون وړاشخاص استخدام پروسې ته راوستل کيږي بهرني محيط څخه ريکروټمنټ ځيني مهمې طريقې په لاندې ډول دي۱-مستقيم جلبولو طريقه۲-پخوانيو سي وي ګانو ته کتنه۳-درسنيو له لارې اعلانات۴-کارګرې اتحادي۵-دمنجمنټ مرسته کوونکي۶-دتعليمې ادارو څخه جلبول۷-انټرن شيپ: هغه طريقې څخه عبارت دی چې زده کوونکي ديوې موقتې دندې لپاره يوې ادارې ته معرفي کيږي۸-سپارښتنه۹-دکارګرو تړون. دخارجي استخدام ګټې:دخارجي استخدام په نتيجه کې نوي مهارت لرونکې او نوي تجربه لرونکې د ادارې لپاره ترلاسه کيږي۲-کافي تجربه لرونکې شخص د ادارې لپاره استخداميږي يا جلبيږي۳-compliance with reservation policy become easy ريزرويشن دپاليسی اسانتيا۴- scope for resentment ,jealousies and heartburn are avoided.دخارجي ريکروټ منټ نواقص۱- په دي کي دسازمان داخلي افرادو ته توجه نه کيږی نو دداخلي خلکو عدم تشويق سبب ګرځي۲-دخارجي استخدام پروسه پرمصرفه پروسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده۳-دلته کیدای شـي صـحیح کې غلط یاغلط کې صـحیح راشـي)۴-دنویو مامورینو د اداري سره(قوانیو،ماحول، خلکو،وسایلو...)برابرښت یا اشنایې ډیر وخت غواړي.دریکروټ منټ په وړاندې چیلینجونه۱-حداقلیت اسـتخدام۲-دټولو خلکو لپاره داسـتخدام مسـاویانه شـرایط۳-داستخدام دصحیح طریقې څخه استفاده۴-دصحیح کاندید انتخابول.

Definition of selection: to select means to choose selection is a part of the recruitment function. it is the process of choosing people by obtaining and assessing information about the applicants (age, qualification, experience, and qualities) with a view of matching these with the job requirements and picking up the most suitable candidates. the choices are made by elimination of the unsuitable at successive stages of the selection process.

Purpose of selection

1-to pick up the most suitable person who would match the requirements of the job and the organization 2-a secondary objective in selection could be to choose the best person available.

Criteria of selection

1-selection decisions are usually based on how an applicant is rated (rather, predicted) in terms of the likelihood of success on the job2-job analysis and job description provides the basis for determining relevant criteria3-frequently educational qualifications, technical skills and achievements4-integrity loyalty, initiative/drive. Resourcefulness and intelligence/mental alertness.

Selection process: the selection process covers the period from the job specification and initial contact with the applicant to his final acceptance or rejection.

Key steps in selection process: 1-completion of application form2-initial screeining3-employment test A-written tests B-performance stimulation tests C-work sampling D-assessment centers4-comprehensive

(c) ketabton.com: The Digital Library

interview5-background investigation 6-physical examination7-final job offer.

Socialization: it is a process of adaption. The socialization process1-prearrival 2-encounter3-metamorphos: positive outcomes, productivity, commitment, loyalty, low turnover.

Training: Definition of training: Edwin B. Filippo: training is the act of increasing the knowledge and skills of an employee for doing a particular job training involves changing knowledge. Skills and attitudes it also involves changing social skills to suit organizational needs training is confined to operatives.

Objectives of training: the primary objective of training is 1-to prepare employees –both new and old, for promotions to positions which require added skill and knowledge2-to bridge the gap between existing performance ability and desired performance.

Need and Importance of traning1-increasing productivity 2-improving quality3-helping a company fulfill its future personnel needs4-improving organizational climate5-improving health and safety 6-obsolescence prevention 7-personel growth

Training methods1-on-the-job training2-off-the-job training. On the job training: this is perhaps one of the most popular methods of training. the employee observes other at their job the employee then learns by doing the job. Two popular on the job training techniques are: 1-apprenticeship programs2-job instruction training.

On the job training 1-apprenticeship programs: learning of skilled trades is facilitated through apprenticeship training the apprenticeship period usually extends to a year. For more complex trades the periods may have extended longer the apprentices are usually paid a stipend which is much lower than the pay of a regular employee at the end of the

(c) ketabton.com: The Digital Library

apprenticeship they may be absorbed into a regular post during the period of apprenticeship. The apprentice trains under the guidance of a superior.

On the job training: job instruction training: this is a systematic on the job training developed during the world war2nd. It facilitated training of operatives by their supervisor. it consists of four steps they are 1-familiarizing the trainee about the job this reduces anxiety about uncertainties2-giving key information about the job and clear instruction about doing it 3-prcatice sessions to ensure that the trainee has understood the job.4-working on the actual job. In case there is a problem a pre-designed superior helps out. This method is found to improve productivity and reduce risk of rejects. it also improves the quality of the output. Even today. It is used in the manufacturing organization as an effective method to train workers.

Off-the-job training: in this method, the training is done always from the workplace. there are a number of techniques used in this method of training. while some are very easy and use simple equipment some other are complex and require sophisticated equipment. Four popular off-the-job training techniques are 1-lecutre 2-films3simulation.case exercise, experiential learning, vestibule training, complex computer modeling

Process of designing a training program

Process of designing a training program: training programs are costly propositions. they are time and energy consuming too. Hence the training program s should be framed with great care and caution. the following steps should be take while developing a training program these steps usually involve a considerable amount of dialogues between personnel department professional and other supervisors and managers. 1-determining the need and priority for training. Mc.Guhee and Thayer have recommended the following three-steps approach in

(c) ketabton.com: The Digital Library

order to determine training need A-organizational Analysis-B-man analysis-c-operational analysis

Process of designing a training programs: 2translating needs into objectives and establishing training goals and objective: once the training needs have determined, the next important step is to translate the skills needed into specific training objectives or desired outcomes of training objectives. these training objectives or goals are then used to determine the specific courses that will be offered. training objectives should include such matters as specific skills to be taught, the number of people to be trained and from which units, and the period within which such training should take place.3-selecting trainees: selecting individuals or groups for training is A very complex decision for the firm and the individuals chosen. form the firm's perspective. Providing the right training to the right people can help to create and maintain a well-trained and stable work force.4-making the curriculum and choosing training methods after-deeming training objectives and translating into specific course areas, the trainees are identified and evaluated management will be in in a position to decide the overall curriculum I.E. the arrangement of courses to be offered. the curriculum is a sort of grand plan of what training is to be presented and with what frequency. however, apart which must be added to this grand plan is the matter of training method will the training be on the job. Off the job, prior to employment, or prior to a formal assignment? will it be done by lecture computer assisted, or carried out by some other method? will it be long-term or short-term? 5-preparation of training budget6-selecting trainers and providing training to trainers7-using selected training technique8-evaluation system of training program1-determining whether a program meets its objectives or goals 2-identify strengths and weakness in the training process 3-caculate the cost-benefit ration of a program4-

(c) ketabton.com: The Digital Library

determine who benefited the most from a program and why 5-establish a data base for further decision about the program.

Development:

Management or executive development is an educational process utilizing a systematic and organized procedure by which managerial learn conceptual and theoretical knowledge for general purposes.

Training and development compared

No	Point of distinction	Training	Development
1	Contents	Technical and mechanical operation	Conceptual and philosophical concepts
2	Participants	Non managerial personnel	Managerial personnel
3	Time period	Short one short affair	Long-term continuous process
4	Purpose	Specific –job related skill	Total personality
5	Initiative	From management – external motivation	From individual himself-internal motivation
6	Nature of the process	Reactive process to meet current need	Proactive process to meet future needs

Performance appraisal

Definition of performance appraisal

(c) ketabton.com: The Digital Library

Performance evaluation, progress rating, merit evaluation

According to yorder

Performance appraisal refers to all formal procedure used in working organization to evaluate contributions and potential members

Performance appraisal is the systematic evaluation of each employee with respect to his performance on the job and his potential for development

Performance appraisal

Definition of performance appraisal

Various name of PE: performance evaluation, progress rating merit rating, merit evaluation

According to Yorder

Performance appraisal refers to all formal procedures used in working organization to evaluate contributions and potential of group members.

Performance appraisal is the systematic evaluation of each employee with respect to his performance on the job and his potential for development

Nature of performance appraisal

1-it is a process of evaluating the performance of employees 2-it is the systematic examination of an employee's strength and weakness in terms of the job requirement3-it is an ongoing or continuous process wherein the appraisal is done periodically according to a definite plan4-criteria 1-knowledge of work2-ability to do the work3-qulaity and quantity of output4-relations with superior's peers and junior 5-personneel qualities like dependability adaptability, initiative, leadership, etc.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Objective of performance appraisal

1-to provide a record of each employee’s performance for the purpose of determining wages and incentive pay. 2-to identify the employees who have been placed on wrong jobs to transfer them to the job for which they are better suited3-to know the quality of performance of each employee and identify their strength and weakness4-to design training program for the improvement the quality of personnel 5-to facilitate the employee to know his performance level and take steps to develop himself6-to locate employees who have adequate potential for promotion and devolvement 7-to serve as the basis of personnel decisions like transfer and promotion.

Significance of performance appraisal

1-it provide data about past present, and expected performance of the employees which is helpful in taking decision on selection, training and development, increase in pay, promotion, transfers etc.

2-benefits of performance appraisal are as follows

1-it helps the supervisor to evaluate the performance of his employees systematically and periodically. it also helps s him to assign that work to individuals for which they are best suited 2-it helps in guiding and correction of employees 3-it can be used as a basis of sound personnel policy in relation transfer and promotion

4-it can be used to evaluate the effectiveness of training program5-it will prevent grievances and develop a confidence among the employees.

منطقوي (سيميز)اقتصاد

سيمه ايز اقتصاد: تعريف داقتصاد دعلم يوه څانګه ده چې ديو اقتصاد جغرافيي ساختار(بڼه)ترڅيړنې لاندې نيسي په تيره بيا په سيمه کې صنعتي موقيعت(industrial

(c) ketabton.com: The Digital Library

location)،ســـیمه ایز پرمختیا،ښــــاریتوب، مهاجرتونه(migration)اودځمکې څخه ګټه اخیستنه. سیمه (region)څه ته وایي؟

دځمکې یا اوبو یوه متوسطه پیمانه ساحه ده چې دفزیکي ، انساني، او وظیفوي مشخصاتو پربنیاد سره بیلیږي. فزیکي مشخصات : په دغه مشخصاتو کې ځنګلونه ،سطحې(ځمکې)، منرالي سرچینې او اقلیمي فکتورونه ګډون لري. انساني مشخصات: په دغه مشخصاتو کې تاریخي ، توریستي او مذهبي سیمې ګډون لري. وظیفوي مشخصات: په دغه مشخصاتو کې دکاروبار جریانات ، میډیا ، او داسې نورفکتورونه ګډون لري.ولې سیمه ایز اقتصاد مطالعه کیږي؟ لکه څرنګه چې پوهیږو هره سیمه بیلابیلې ځانګړنې لري پس دهرې سیمې اقتصادي او سیمه ایز مشکلات هم سره توپیرلري پس نو سیمه ایز اقتصاد ته اړتیا لیدل کیږي ترڅو چې دنوموړي علم څخه په ګټه اخیســـتنې ســــره دهرې منطقي لپاره پلان جوړ او داســــې نوراړین کړنې ترسره شـي. بیلابیلې برخې چې منطقوي اقتصــاد پوهان په کې څیړنه کوي ۱-دصنعتي موقیعت مشخصـات (په ملي او منطقوي کچه)۲-دتصدیو دورود او دوتلو سیمه ایز اقتصـادي تاثیرات۳-دکورني مهاجرتونو مشخصـات او دځمکې څخه په ګټه اخیستنه کې تغیرات۴-سیمه ایز تخصص۵-داقتصادي او ټولنیز تغیراتو محیطي تاثیرات ۶-داقتصادي او اجتماعي شرایطو جغرافیایي اتحادیي. دلازیات وضـاحت لپاره مونږ کولای شو چې سـیمیز اقتصاد محتویات په دریو اساسي پوښتنو کې خلص کړو.

What(څه): څه راجع کیږي ټولو اقتصــــادي فعالیتونو ته یعني نه یواځې په تصـــــدیو ، فابریکو، او کانونو کې تولیدي ظرفیتونو تاسیسات بلکې دسوداګریزو ، کورنیو، خصوصي او عمومي اداراتو کې هم تاسیسات په برکې نیسي.

Where(چیرته): چیرته داقتصــــادي فعالیتونو موقیعت په برکې نیســـي او په دې برخه کې دفضایي ځایونو(بیلګو) دنږدیوالي ، متمرکزیت، انحراف، ورته والي او توپیر پوښتنې ګډون لري.

Why(ولې)ولې کې په پورتنیو مسایلو کې داقتصاد پوهانو تیوریګانې او تحلیل شامل دی.

دســـیمه ایز اقتصــــادي انضـــمام مفهوم او پیژندنه : دتعریف نه شـــتون ســـتونزه نه ده (مګر متناقص تعریفونه) ســـیمه ایز اقتصـــــادي انضـــمام : په یو جغرافیایي ســـیمه کې دیوګروپ هیوادونو ترمینځ تړون چې موخه یي داجناسو او خدماتو او تولیدي عواملو انتقال په لاره کې دتعرفوي خنډونو راکمول او په پای کې دهغوی له منځه وړل وي. هغو ترتیباتو چې دهغې په ترڅ کې دیوې سیمې هیوادوونه هوکړه کوي ترڅو خپله سوداګري،مالي او یا پولي پالیسي ســره همغږي کړي. پراخه مفهوم : دموقیعت په اســاس په یوه معلومه جغرافیوي ســیمه کې ددولتونو داتحادیي څخه عبارت دي چې موخه یي دغړو هیوادونو خوندیتوب او ترقي وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې يوه اتحاديه چې مناسبات يې ديو تړون په اساس تنظيم شوي وي.دسيمه ايز اقتصادي انضمام مفهوم اوپيژندنه: دانضمام موخې کيدای شي داقتصادي څخه نيولې ترسياسي پورې وي خو په وروستيو کې دغه موضوع دسياسي اقتصاد په چوکاټ کې داخله شوي کوم ځای کې چې سوداګريزې موخې دلوړو سوشيوپوليتيکې اهدافو دلاسته راوړلو لپاره يوه وسيله ګڼل کيږي .ملي انضمام (ديوهيواد دولايتونو ترمنځ)نړيوال انضمام(دنړۍ دټولو هيوادونو ترمنځ) سيمه ايز انضمام (دځو هيوادونو ترمنځ) سکتوري انضمام(ددوه يا څو هيوادونو دځانګړو سکتورونو لکه بريښنا، ترانسپورت ، مخابرات، معادن، اوداسې نوروترمنځ) لکه اروپايي اتحاديه (EU)(NAFTA)دشمالي امريکا دازاد تجارت تړون(APEC) داسيافاثيفيک داقتصادي همکارۍ سازمان او داسې نور.

اقتصادي انضمام په ۵ ډوله ويشل شوی دی ۱-دازاد تجارت سيمه (ساحه)۲-ګمرکي اتحاديه ۳-ګډ بازار۴-اقتصادي اتحاديه۵-سياسي اتحاديه.

5 types of economic integration

1- Free trade area
2- Customs union
3- Common market
4- Economic union
5- Political union

Regional economic integration

1- Free trade area
All barriers to the trade of goods and services among members are removed each member country can determine its own trade policies with regard to non-member countries
Example: EFTA (European Free Trade Association) NAFTA (North American Free Trade Agreement) Include USA, Canada and Mexico
2-customs union: Eliminate trade barriers between members adopts a common external trade policy: Example: Andean community. Includes Bolivia, Colombia, Ecuador, Peru and Venezuela establishes free trade among member countries and

(c) ketabton.com: The Digital Library

imposes a common external tariff (5%20%) on products imported from outside.

3-common market: has no barriers to trade between members has common external trade has common external trade policy allows factors of production to move freely among members. Example: MERCOSUR include Argentina, brazil, Paraguay and Uruguay aim to eventually establish itself as a common market. =custom union + free movement of labor and capital.

Economic union: allows free flow of products and factors of production between members-has common external trade policy2-has common currency-harmonization of member's tax rates-has common fiscal and monetary policy-example: European union consists of 27 European countries. However, not all members adopted the Euro (currency of the EU) and difference in tax rates across countries still remains.

5: political union: the move towards economic raises the issue of political union coordinates the economic, social and foreign policy of the member states EU is on the road towards at least partial political union. Example European Parliament is elected by citizens of the EU countries.

1-economic case for integration

۱-اقتصادي انضمام په غړو هیوادونو کې ودې ته لاره هواروي .

۲-اقتصادي انضمام دمستقیمي خارجي پانګې اچوني دزیاتوالي سبب ګرځي.تخصیص countries specialize achieves additional gains from free trade beyond the international agreements such as WTO.

2. political case for integration: economic interdependence () creates incentives for political cooperation--- reduces potential for violent confrontation(جنګ)Example: after world war 2nd, the European nation-states were no longer large enough to hold their own in world markets

(c) ketabton.com: The Digital Library

and world politics a united Europe was needed to deal with the United States and the politically alien Soviet Union the European community (EC) was established (the forerunner of the EU)

داقتصاد په مخ کې موانعImpediments to integration

Integration is hard to achieve and sustain for 2 reasons:

1 nation may benefit but groups within countries may be hurt example: under NAFTA, Canadian and US firms moved production to Mexico

2 potential loss of sovereigntyحاکميتand control over domestic issues Example; Great Britain remained using its British currency instead of the Euro.

داقتصادي انضمام مهم شرطونه. داقتصادي انضمام دموجوديت لپاره درې مهم شرطونه وړاندې شوي چې عبارت دي له : ۱-دکارويش(division of work)۲-خوځښت(Mobility)۳-عدم تبعيض(Non discrimination)

دسيمه ايز انضمام پروسه : په بريالۍ توګه دانضمام دپروسې دعملي کيدو لپاره بايد لاندې عمده ټکي په نظر کې ونيول شي. ۱-دروښانه ګډو اهدافو ټاکل۲-ګام په ګام پرمخ تلل ۳-دروښانه او عملي ليږد وړخيزونو (Deliverables)معرفي کول ۴-ديوکاري چوکاټ رامنځته کول.

داقتصادي انضمام مهم شرطونه

دانضمام يوه منظمه پروسه ددې ايجاب کوي چې يو لړ پرله پسې پړاوونه تعقيب شي چې په لاندې ډول دي . لمړی پړاوو: دانضمام دکچې ټاکل دانضمام دشپږو بيلابيلو کچو څخه ورسته څيړل شوی بايد يوه کچه وټاکل شي. لکه دازاد بازار تجارت سيمه ، ګډ بازار... اوداسې نور. دوهم پړاوو: دسيمه ايز انضمام لپاره دغړو هيوادونو ټاکل. دنورو معيارونو ترڅنګ دهيوادونو سايز او دعدم تجانس درجه دهيوادونو دټاکلو لپاره مهم ګڼل کيږي.دريم پړاوو دپروسې ديوځايوالي دکچې ټاکل.څلورم پړاوو: دپروسې دانعطاف پذيری دځانګړنو ټاکل . دانعطاف پذيری څخه موخه داده چې ايا دغه تړون نوي غړي مني او که نه؟

دسيمه ايز انضمام او سيمه ايزې همکارۍ ترمنځ توپير:سيمه ايزه همکاري او سيمه ايز اقتصادي انضمام يوشان نه دي ان داچې ددې دواړو ترمنځ ډير لږ اړيکه ليدل کيږي. کيدای

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي ځيني هيوادونه په خپل مينځ کې دګڼ شمير مسايلو په برخه کې دهمکارۍ لپاره هوکړې ته رسيدلې وي خو پرته له دې چې يو بل ته دسوداګريزو امتيازاتو قايل شي

دسوداګريز انضمام چې دبازار انضمام هم بلل کيږي دسيمه ايز اقتصادي انضمام عمده

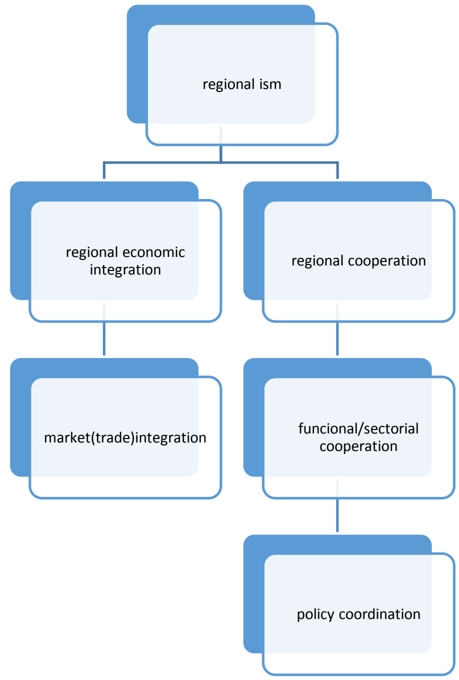

څانګړنه ده او وظيفوي اوسکتوري همکاري دسيمه ايز همکارۍ څانګړنه ده په داسي حال کې چې دپاليسيو همغږي کول دسيمه ايز اقتصادي انضمام اوسيمه ايزي همکارۍ ګډه څانګړنه شميرل کيږي.

پاتې دسيمه ايز اقتصادي انضمام څخه يواځې هغه وخت کيداي شي چې دسيمې دهيوادونو ترمنځ دسوداګرۍ په اړه ځانګړي تړونونه صورت ونيسي چې لمړنۍ موخه يې دسيمې په کچه دسوداګرۍ په وړاندې دشته خنډونو لرې کول وي.

دسيمه اقتصادي انضمام عمده دندې که څه هم هرسيمه ايز انضمام دخپلو اړتياوو په بنسټ خپلې ځانګړي موخې تعقيبوي خو په عمومي توګه د Van Lange houseپه اند هرسيمه ايز انضمام بايد لړ ترلږه اته مهمې دندې ترسره کړي

۱-په سيمه کې دسوداګريزو اړيکو پياوړتيا۲-دخصوصي سکتور دپرمختيا لپاره دمناسب چاپيريال رامنځته کول۳-داقتصادي او سيمه ايز انضمام پرمټ دزيربنايي پروګرامونو پرمختيا۴-ددولتي سکتور دادارو پرمختيا او ښه حکومت داري۵-دټولنيزي انزوا راکمول او ديوې هراړخيزې مدني ټولني رامنځته کيدل۶-دسيمي دسولې او امنيت په چاپيريال ساتني

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروګرامونو جوړول۷-په ســـیمه ایزه کچه دچاپیریال ســـاتنې پروګرامونو جوړول۸-دنړۍ دنورو سیمو سره داړیکو پیاوړي کول.

دسیمه ایز اقتصادي انضمام پړاوونه

داچه ســیمه ایز انضــمام یوه اوږده پروســه ده نودغه پروســه عموما پنځه یا شــپږ پړاوونه /ډولونـه طی کوي چې عبـارت دي لـه :۱-دامتیـازي تجـارت تړون preferred trade agreement۲-دازاد بازار تجارت ســیمهfree trade area۳-ګمرکي اتحادیه customs union۴-ګډ بازارcommon market۵-اقتصــادي اتحادیهeconomic union۶-ســیاســي اتحادیهpolitical union

داقــتصـــــــادي انضمام پړاوو	دغړو هیوادونو ترمنځ دتعرفو له منځه وړل	یوشـــان ګمرکي سیاست	دتولیـد دعواملو ازاد انتقال	یوشان اقتصادي سیاستونه
امتیازي موافقه	هو	نه	نه	نه
دازاد تـــجـــارت سیمه	هو	نه	نه	نه
ګمرکي اتحادیه	هو	هو	نه	نه
ګډ بازار	هو	هو	هو	نه
اقتصادي اتحادیه	هو	هو	هو	هو
سیاسي اتحادیه	هو	هو	هو	هو

دوام ....

که څه هم ددغه پړاوونو ردیف بندي په همدې ډول ســـره چې پورته ورڅخه یادونه شـــوي لازمي نه ده خو بیا هم تجربې ښـــایي چې داقتصـــادي انضـــمام په خاطر لمړی باید دنظروړ هیوادونو ترمنځ داجناسو او خدماتو دتجارت په وړاندې خنډونه لرې شي. په داسې حال کې چې هر هیواد دنورې نړۍ څخه په وارداتو تعرفې په لړولو کې ازاد لاس ولري چې دازاد تجارت دسیمې مشخصه ده په دوهم پړاوو کې دلمړي پړاوو ترڅنګ ګمرکي سیاتونه یو شان شـي چې دګمرکي اتحادیې مشـخصـه ده چې بیادتولید دعواملو دتحریک په ازادیدو سـره یو ګډ بازار او بلاخره دنورو اقتصادي پالیسیو په یو شان کیدو سره داقتصادي انضمام وروستي پړاوو چې داقتصـــادي یا ســـیاســـي اتحادیې څخه عبارت دی رامنځ ته کیږي. داچې دولتونه داقتصادي انضمام په اړه په ازادانه ډول سره خبري اترې کوي او دهغه تړونونه لاسلیکوي چې دهغوی دولتونو لپاره عملي او ګټور دي او ځینې وخت دغه تړونونه دپورته یادشـــوو پړاوونو څخه دهیڅ پړاوو په چوکاټ کې په پوره ډول ســـره نه راځي چې دایو ډول تشـــکال رامنځ ته کوي. دبیلګې په توګه کاناډا،متحده ایالات او مکسیکو دازاد تجارت دسیمې غړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي خو NAFTAځيني داســـي اصــول هم لرى چې دهغې له مخې دنوموړو هيوادونو ترمنځ دپانګې او کارګرو انتقال په قسمي ډول سره ازاد دى چې داد ګډبازار يو عنصر دى.

دسيمه ايز اقتصادي انضمام اقتصادي او حقوقي اړخونه

الف: دسيمه ايز اقتصادي اړخونه

دسيمه ايز انضمام اغيزېeffects of regional integration

کله چې په يو ټاکلي ســـيمه کې څو هيوادونه ســـره يوځاى کيږي او يو ســـوداګريز بلاک جوړوي نوبې له شــکه دغه تړون دغړو هيوادونو پراقتصــاد اوســوداګرۍ باندې په ځانګړي ډول او دنړۍ په کچه په عام ډول يو لړ مثبت او منفي اغيزې واردوي ددغه اغيزو دڅيړلو په منظور عموما ګډ بازار(common market)داقتصاد پوهانو لخوا دسيمه ايز انضمام په اســـتازيتوب څيړل کيږي دســـيمه ايز انضـــمام اغيزې بيا په دوه برخو ويشـــل کيږي چې داقتصادي او غير اقتصادي اغيزو څخه عبارت دي.

سيمه ايز سازمانونه

په دې ځــاى کې دســـيميزو ســـــازمـانو څخـه بحث کيږي لکـه داروپـا اتحـاديـه ،نـافتـا ، سارک،شانګهاى او داسې نور.

تهيه او تدارکات

تهيه او تدارک څه شـى ده؟تهيه او تدارک يوه پروسـه ده چې په مرسـته يې سـازمانونه داړتيا وړ مواد په درست کيفيت اودرست کميت سره ددرست عرضه کوونکي څخه په درست نرخ او په درســت وخت کې تهيه کوي او ترڅنګ يې دتهيې او تدارک پروســه دموادو دعرضــه کوونکو مديريت کوي، اودســازمان (کمپنۍ) دســتراتيژۍ دعملي کيدو لپاره کارکوي. تهيه او تدارک دکاروبار دمديريت يوه دنده ده چې ديو ســـازمان داړتيا وړمنابع(چې اوس يا په اينده کې ورته ضـــرورت لري)په ګوته کوي درانيولو مدارک ورته پيداکوي، لاســـرســـى ورته پيداکوي او هم يې ددې منابعو مديريت کوي ترڅو دسازمان ستراتيژيکي موخې ترلاسه شي.

دخريدارۍ (پير) او تدارک توپير purchasing and procurement

Purchasing پيرودنه

Acquiring goods/services to satisfy organizational needs.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Its role is to buy goods/services at best price, and to ensure consistent and reliable flow of goods (from market to organization)

Procurementتدارک

Is identifying right needs, conducting purchasing, and managing suppliers. Procurement is an umbrella term which covers purchasing. the process of procurement is also broader than purchasing. it includes few activities prior to and few activities after actual purchasing. purchasing is more like a making a transaction, whereas procurement deals with creating and maintain fruitful long-term relationship with suitable suppliers.

دسازمان دپيرودنې په پروسه کې برخه اخيستونکي –دپيرودنې مرکز

Participants in the organizational buying process –the buying center

په ننې پرمختللي تکنالوژيکي اداره کې دپيرودنې پروسه پيچلې شوي ده.په دې اساس ديوې ادارې يا سازمان دپيرودنې په پروسه کې مختلف اړخونه برخه اخلي چې په لاندې ډول ويشل کيږي

۱-ابتداکوونکیinitiator

ديوې ادارې په هره سطحه کې کيدای شي يو پرابلم درک کړي او يا يو فرصت ووينې چې ددواړو نقطو څخه په استفاده دپيرودنې ابتدا کوونکي بلل کيدای شي.

۲-استفاده کوونکي users

په اداره کې ديو جنس څخه استفاده کوونکي دهغه جنس داخستلو په پيرودنه کې هم برخه اخيستلای شی او هم پرې اثر کوي .

۳-اغيز کوونکيinfluencer

دمعلومات لرونکي يا دمتبادلو اجناسو ارزيابې کوونکي،لکه دپيلوټ يا الوتنې انجينران چې دانجن په انتخاب کې ونډه اخلي .

۴-دمعلوماتو کنترولوونکي Gatekeepers

Control the flow of information to other people involved in purchasing process.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵-پیرودونکي Buyers

The person who actually place the order

۶-پریکړه کوونکی Decider

Person with final authority

۷-کنترولونکی controller

The person who determine the budget.

دتهیه اوتدارک رول the role of procurement

Purchasing as a factor in profitability is very critical because:

1- Bought-out items form a high proportion of total expenditure
2- Short-run prices fluctuate
3- Markets for the finished products are highly competitive.

تهیه اوتدارک دسازمان دګټورتیا(دګټې دزیاتوالي)له پلوه ډیر اهمیت لري ځکه چې :

۱-دمواد خریداري دکمپنیو دمصـــــارفو لویه برخه جوړوي۲-دموادو نرخونه بدلون کوي۳-دتولید شـــوي محصـــولاتو لپاره بازارډیررقابتي دی. دتدارک اهداف: دتولونه لومړی هدف دتدارک چې ترلاســـه کړي صـــحیح کیفیت والا مواد په صـــحیح وخت او په صـــحیح کمیت دصحیح منبع (تولیدونکي نه)په صحیح قیمت دی اویا ورته پنځه صحیح ویلای شی.

صحیح کیفیت right quality

صحیح کمیت right quantity

صحیح وخت right time

صحیح قیمت right price

صحیح منبع right source(supplier)

نوراهداف additional objectives

دســـــازمان دارتیا په نظر کي نیولو ســـره دموادو جریان to supply the organization with a flow of materials and services to meet its needs

(c) ketabton.com: The Digital Library

To ensure continuity of supply by maintaining effective relationship with existing sources and by developing other source of supply, to buy efficiently and wisely, obtaining the best value for every Afghani spentپه مؤثره توګه خریداري ، دهرې مصرف شوې افغانۍ غوره ارزښت په لاس راوړل.

to select the best supplier in the market په مارکیټ کې دغوره عرضــه کوونکې انتخابول

دمعاصر خرڅلاو ځانګړتیاوي

Characteristics of modern selling

دخرڅلاو دپروسې پړاونه

۱-دمشتري پیداکول دمشتري دپیداکولو تخنیکونه prospecting for customer

۲-داړیکو جوړول دپیچیده یا ګران بیه خرڅلاو په صورت کې پالیسې جوړونه opening the relations ۳-دمشتري تاکل ۱-ایا مشتري زما تولیداتو یا خدماتو ته اړتیا لري۲-ایاموڼږ غوښــتنو ته ځواب ویلای شــو؟۳-ایادګتې وړخرڅلاو دی؟qualifying the prospect ۴-دخرڅلاو پیغــام وړانــدې کول presenting the sale message ۵-دخرڅلاوترســـره کول closing the sale : closing the sale refers to obtaining a final agreement

(c) ketabton.com: The Digital Library

serving the account: how with B2B.2-how دمشتري خدمت کول-۶to purchase with B2C?

دتهيې او تدارک پروسه the procurement process

1- Understand need and develop a high level specification
2- Market/commodity and options (including make or buy assessment)
3- Develop strategy/plan
4- Develop documentation, PPQ/detailed specification
5- Supplier selection to participate in ITT/RFQ/negotiation
6- Issue ITT/RFQ
7- Bid/tender evaluation and validation
8- Contract award and implementation
9- Contract performance review and continuous improvement
10- Asset management and lesson learnt.

بررسي او کنټرول

کنټرول: دترسره شوو فعالیتونو مقایسه دپلان شوو فعالیتونو سره عبارت دکنترول څخه ده مثال تخمین شــوي فعالیتونه په یوکال کې هدف۵۰٪----۵۰٪بودیجه مګر حقیقي فعالیتونه په یو کال کې هدف۴۰٪۵۰٪۶۰٪بودیجه ۱۰٪منفي خلا په دې معنا چې دلته باید منفي بدله ورکړل شــی×کړنې درستې نه دي×هدف لوړ ټاکل شــوی دی ریویو باید ترسـره شــي یعنې هدف باید ټیټ ټاکل شوی وه.اوکه ټیټ ټاکل شوی وي ریویو باید ترسره شي یعنې هدف باید لوړشــي. بررسي دخلاو کتل او دهغوی اداره کول دبررســې په نوم یادیږي. دکنترول ډولونه ۱-نظر ځای یا موقیعت ته کنټرول دبازار کنترول عبارت له هغه کنترول څخه دی چې د ادارې په خارج کې ترســــره کيږي چې اداره یې دقیمتونو دمیکانیزم کتو په موخه ترســــره کوي۲-بروکراتیک یا اداري کنترول: عبارت له هغه کنترول څخه دی چې د ادارې په داخل کې ترســره کيږي چې اداره یې دکارکوونکو د صـــلاحیت او مســـولیت ته کتو موخه په یې ترســــره کوي.۳-طایفوي کنترول :عبارت له هغه کنترول څخه ده چې د ادارې په داخل کې ترســره کيږي ،اداره یې دکارمندانو دسـلوک او رویې او دلچسـپی په موخه ترسـره کوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

مديريت : دمنابعو څخه په مؤثره توګه استفاده ترڅو د اداري اهداف په مثمره توګه ترلاسه شي. نظر کړنو ته کنترول :۱-ابتدايي کنترول : عبارت دهغه کنترول څخه ده چې دفعاليت دشروع نه مخکې ترسره کيږي او په دې خاطر ترسره کيږي چې دغلطيو مخنيوی وشي۲-جرياني کنترول : عبارت دهغه کنترول څخه ده چې دفعاليت په جريان کې ترسره کيږي او پدي خاطر ترسره کيږي چې دموجوده غلطۍ مخنيوی وشي تر څو غلطي پراخوالی ونه مومي۳-وروستنی کنترول : عبارت دهغه کنترول څخه ده چې دفعاليت په اخر کې ترسره کيږي او په دې خاطر داډول کنترول ترسره کيږي چې ايا هدف دپلان مطابق ترلاسه شوی او که نه ٪۵۰----چې هدف په درې حالتونو کې ترلاسه کيږي۱-خراب ډول۴۰٪۲-عادي ډول۵۰٪۳-ښه ډول٪۶۰.بررسي دمالي حسابونو امتحانول دبررسی په نامه يادېږي. ولې تفتيش ترسره کووجواب: مالي حسابونو په هکله دنظرورانديې کولو په خاطر ترسره کيږي چې دمحاسبې اصولو مطابق دي او که نه . دنظرياتو وړاندې کول لاندې ډولونه لري۱-غيرمعتبر (unqualified) نظر۲-معتبر(qualified) نظر۳-رد(disclaimer)نظر۴-مخالف(adverse)نظر. مالي حسابونه د(gaap) په اساس جوړيږي چې عمومي قبول شوي دمحاسبې اصول ورته وايي .۱-غيرمعتبر نظر: په دې کې په مالي حسابونو کې غلطۍ نه ليدل کيږي۲-معتبر نظر: په دې کې په مالي حسابونو کې غلطۍ ليدل کيږي(ګيفgaap) نو په اساس يې داډول نظر وړاندې کيږي۳-ردشوی نظر: په دې کې د تفتيش څخه وروسته نظر نه وړاندې کيږي ۴-مخالف نظر:په دې کې دتفتيش څخه وروسته غلطي زياتي موجودې وي داسې نظر وړاندې کيږي۲-کله(when) تفتيش کله ترسره کيږي.تفتيش دداخلي مديريت داجرا څخه وروسته دمالي حسابونو دتحليل په خاطر ترسره کيږي۳-څوک(Who) تفتيش کوونکی بايد څوک وي: عبارت دهغه شخص څخه دی چې دنظر په وړاندې کولو کې ازاد وي۴-چيرته(Where) : چيرته خپل نظر وړاندې کوی شي.دتفتيش په راپور کې بايد خپل نظر وړاندې شي . د(ګيسGAAS) په اساس ترسره کيږي(جنرال اکسيفټيد اکونټينګ سټنډرډس) ورته وائي او درې برخې لري ۱-عمومي معيار(genral standard).(TIP)۱-ټريننګ او سوپرويژن۲-ازادي۳-مسلکي وي۲-ساحوي معيار (field standard) .(PIC)۱-پلان مطابق بايد لاړ شي(planing)۲-داخلي کنترول۳-کافي اندازه ثبوت (coroborative) ايوډينسevidence.۳-دراپور جوړوني معيار۱-دمحاسبې دعمومي اصولو مطابق ۲-ثبات يعني په ترتيب سره بايد لاړشي ۳-واضحه وي دمقابل جانب راپور بايد دمحاسبې دعمومي اصولو مطابق وي۴- ګيس زمونږ راپور بايد دګيس مطابق وي يا express opinion. تفتيش دازاد شخص لخوا دمالي حسابونو تحليل يا کتل يا امتحانول دتفتيش په نامه يادېږي. تفتيش دمالي حسابونو کتنه يا امتحانول دتفتيش په نامه يادېږي. auditاډيټ دلاتيني کلمې audire څخه اخستل شوی چې معنا يې اورول دي. په دي معنا چې کله به يو کاروبار يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخص د تفتیش ترسره کولو په غرض راغوښتلو او غلطي به یې مالک او محاسب دواړو
ته اورولې. بررسي په رسمي ډول دمالي حسابونو کتنې پروسې ته تفتیش ویل کیږي.دمالي
حسابونو دوباره کتنې پروسې د صحیح والې تصدیقولو په موخه ترسره کول دتفتیش په
نامه یادیږي. دکنترول څخه وروسته اډیت ترسره کیږي . په رسمي ډول دمالي حسابونو
کتنې پروسې ته تفتیش ویل کیږي ---رسمي ورته ځکه وایې چې په رسمي توګه تفتیش
کوونکي اداري ته ځي او دهغوی حسابونه ګوري. (spicer and pigler)سپسر او پیګلر
وایې :تفتیش دیو کاروبار مالي حسابونو او مالي سندونو کتنه او امتحانول دي.
(mautz)میوټز: دمالي حسابونو کتنه یا ارزیابي کول ددې په خاطر چې د مالي حسابونو
صحیح والی معلوم کړي چې ایا صحیح دي او که نه چې هغې په اړه نظر وړاندې کوي.
(the international audit comitee)د انټرنیشنال اډیټ کمیټې) یې داسې تعریفوي۱-
تفتیش ازاده لیدنه ده دټولو ادارو چې ګټه کوي او که نه چې د ادارې دشکل سره هم تړاو
نلري۲-خپل نظر وړاندې کول دمالي حسابونو په اړه . جامع تعریف:تفتیش عبارت له هغه
ازادي لیدنې څخه ده چې دټولو ادارو چې ګټه لري او که نه لري او همدارنګه د ادارې
دشکل سره هم تړاو نه لري او د هغوي دمالي حسابونو په اړه نظر وړاندې کوي چې ایا
غلطې لري او که نه. دمختلفو وجوهاتو له امله نظر نه وړاندې کیږي .لکه ۱- په مالي
حسابونو نه پوهیدل۲-دمعلوماتو نه ورکول دمقابل جانب لخوا . تفتیش کوونکی هغه ازاد او
باصلاحیته شخص دی چې په رسمي توګه یوي اداري ته ځي او دهغوي مالي حسابونه
تفتیشوي.تفتیش کوونکی کیدای شي چې ۱-عامه سهامي شرکت وي۲-خصوصي سهامي
شرکت وي خو په دې شرط چې دعامه سهامي شرکت نماینده ګي وکړي او همدارنګه دا
باید دري میلیون هندې روپۍ پانګونه ولري. تفتیش کوونکی باید د(ای سي سي ایACCA)
ولري یعني چارټرډ اکونټینټ وي تفتیش کوونکی باید (Quality Controlکوالیټي کنټرول)
ریویو پاس کړې یاولري: دتفتیش ساحه: دکاروبارونو دپراخوالې سره پراخوالی مومي او
همدارنګه دعامه تمویل په نتیجه کې هم دتفتیش ساحه پراخوالی مومي. چې تفتیش یوازې
مالي حسابونه په برکې نه نیسي (association of chartered certified
accountantsاسوسیشن اف چارټرد سرټیفیډ اکونټانټس) دتفتیش او تحقیق ترمنځ توپیر:
تفتیش په مالي علومو کې ترسره کیږي+تفتیش دمالي حسابونو حقیقت ښکاره کوي+تفتیش
دمشخصې موده په جریان کې ترسره کیږي+تفتیش دکاروبار دمالکانو او همدارنګه هغه
اشخاصو لخوا چې مستقیما کاروبار څخه متاثر کیږي ترسره کیږي.تحقیق : تحقیق دیو
مشخص هدف لپاره ترسره کیږي+تحقیق په دوامداره توګه ترسره کیږي+تحقیق عموما
دبهرنې افرادو لپاره ترسره کیږي+په ټولنیزو علومو کې ترسره کیږي.دتفتیش اهمیت: ۱-
تفتیش دمالکانو او مدیرانو ترمنځ یو تسکین دی چې دمالکانو او مدیرانو ترمنّځ شخړې
هواروي یعني کاروبار په غتیدو سره مالکان او هم مدیران جلا کیږي چې ددوي ترمنځ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

شــخړي رامنځ ته کيږي چې تفتيش ددوي دواړو ته تسـکين ورکوي. دتفتيش اهداف :ابتدايي اهداف ۲-دوهمې اهداف.ابتدايي اهداف: دنظر ورانـدې کول چې ايـا مـالي حســـــابونـه د(GAAPګيف) داصولو مطابق دي او که نه ---دمالي حسابونه دهيواد دداخلي اصولو مطابق دي او کـه نـه ۲-دوهمې اهداف: دغلطيو مخنيوی : تفتيش کوونکی دمختلفو ميتودونو پـه مرسـته محاسبې ريکارډونو کې غلطي په ګوته کوي +ددرغليو په ګوته کول:تفتيش مديريت مختلفې درغلۍ په ګوته کوي +دتيروتنو مخنيوي دداخلي مؤثر چيک په واســـطه دغلطيو مخنيوی لري +ددرغليو مخنيوی : تفتيش نه په اسـتفاده ددرغليو مخنيوي وکړي.(erorيرر) غلطي عبارت له هغه کړنو څخه ده چې په قصـدي توګه نه وي ترسـره شــوي او همدارنګه دمديريت په کې څه غرض هم نه وي.ـــ(fraudفراډ) درغلې : عبارت له هغه کړنو څخه ده چې په قصـدي توګه ترسـره شـوي او همدارنګه دمديريت په کې غرض موجود وي.دغلطيو ډولونه ۱-دحذف کولو غلطي داډول غلطي په مالي حســـــابونو کې دمعاملاتو دثبت کولو په وخت کې رامنځ ته کيږي يعني(۱)دواړو مالي معاملاتو يو اړخ پاتي کيدل نو پيداکول يې اســـانه کارده(۲)دواړو مالي معاملاتو اړخونه پاتې کيدل دي نو دهغې پيداکول مشـــــکل کار دی.۲- دغلط ثبت کولو تيروتنه: کله چې دمحاســـبې په کتاب کې مالي معاملي دواړه او يايو اړخ غلط ثبت شي نو داوميشن omissioonغلطې په نامه ياديږي: مثال: محاسبه کول، غلط انتقال، غلط معامله ثبت کول، داموالو انتقال کې غلطي۳- دجبران کولو غلطي: کله چې يو کاروبار کې دوه يا ددوو څخه زياتې غلطې يو دبل سـره په توازن کې ترسـره شــي دجبران کولو غلطي په نامه ياديږي.مثال: په يو ځای کې مو د۳۰۰ په ځای ۲۰۰ رسـولي چې بيا په بل ټرانزکشن کې د۲۰۰ په ځای ۳۰۰ رسوي نو دجبران کولو دغلطې په نامه ياديږي.اصول په دوه ډوله دي ۱-نړيوال اصــول۲-ملي اصــول۴-داصــولو غلطي : عبارت له هغه غلطي څخه ده چې محاســب په دي نه پوهيږي چې داټرانزکشـــن څنګه ثبت کړي نوداســـي غلطۍ داصولو غلطۍ په نامه ياديږي. يعنې داصولو دنه مراعات کولو په وجه رامنځ ته کيږي .۵-دليکلو غلطې : هغه غلطي چې دمحاســـب دغوری له وچې محاســـبې په کتاب کې رامنځ ته کيږي =+دتيروتنو ځای په ټريل بيلانس کې دغلطيو په ګوته کول چې دتفتيش کوونکي دنده دغلطيو اصـــــلاح کول نه بلکې دغلطيو په ګوته کول دي او دهغې په اړه نظر وړاندې کول دي.*دغلطيو په ګوته کولو په خاطر لاندې پروسـيجر ترسـره کول (۱) بيلانس شـيټ چيک کول۲- دډيبيټ او کريډيټ دبرخې ستونو سره مقايسه کول۳-داکونټ نومونه چې په امتحاني بيلانس کې ښکاري:دليجر اکونټ سره درست دي او که نه.۴-دمحاسبې داکونټونو دمجموعي بيلانس چې امتحاني بلانس ته انتقال شــــوي چيک کول چې ايا صـــــحيح دي او که نه ۵-دمحاســبې مختلفو ژورنالونو څخه ليجر کتابونو ته پوســټ شــوي تجارتي معاملاتو کتنه ده . دوکې يا ددرغلۍ ډولونه: ۱-دنقدو ناسـمه ارايه يا ښـودنه: دادرغليو پيژندل شـوی شـکل دی کوم چې عموما دســــازمان پـه نغده ډيپـارټمنټ کې رامنځ تـه کيږي مطلب داچې د نغدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډیپارټمنټ له لورې رسـیدات کم او تادیات زیات ښـایې : مثال حقیقت نه لرونکي مزدوران،ښکاره کول۲- داجناسو ناسمه ارایه : دتوکو ناسمه ښودنه څخه مراد دهغو اموالو ریکارډ کول چې اخیسـتل شـوی نه وي دغه ډول غلطې لپاره دکدام ریکارډ چیک کول ۳-دحسابونو غلطه ښودنه: یاحسابونو کې لاسوهنه د خپلې خوښې مطابق په حسابونو کې تغییر راوسـتل دحسـابونو غلطې ښـودنې درغلې په نامه یادیږي چې دغې غلطۍ دلوړې سـطحې مدیرانو لخوا رامنځ ته کیږي*حقیقت څخه دګټې کم ښـودل لاندې مقاصـدو لپاره یې مدیریت ترسـره کوي۱-رقابت کوونکو ته غلطو مالوماتو ورکولو په خاطر ترڅو کاروبارپرمختګ وکړي۲-دمالیې کمولو په موخه ۳-دکاروبارداسـهامو په ټیټ قیمت اخیسـتلو په خاطر. له حقیقت څخه د:ګټې زیات ښـودل لاندې مقاصـدو لپاره ترسـره کیږي.۱-دلوړې ګټې ښـودنې سـره کیدای شـي اسـهام داسـهام په بازار کې په لوړ قیمت وپلوري۲-له بانک څخه په اسـانه دقرض اخیسـتلو په خاطر۳-دپانګوالو دجذب کولو په خاطر دزیاتې ګټې ښـودل . دتفتیش او محاسبې ترمنځ توپیر:۱-محاسبه دمالي حسابو نو ترتیب سره سروکارلري مګر تفتیش دمالي حسـابونو دچیک کولو سـره۲-محاسـبه داوسنۍ او تیرې زمانې فعالیتونو سـره سـراوکارلري مګر تفتیش یواځې پخوانۍ تیاره شـوي ډیټا سـره ۳-محاسـبه دیو سـازمان مالي حالت ښـکاره کوي مګر تفتیش دیوسـازمان دمالي حسـابونو صـحیح والی په ګوته کوي۴-محاسـبه دتجارتي معاملاتو د ثبت سـره پیلیږي او په نهایې مالي حسـابونو ختمیږي مګر تفتیش دمالي حسـابونو دکتنې سـره پیلیږي او په نظروړاندې کولو سـره ختمیږي ۵-محاسـبه دهرې ادارې لپاره ضروري ده مګر تفتیش دهرکاروبار لپاره ضروري نه ده ۶-محاسبې رپورټ ته ضرورت نه شته مګر په تفتیش کې نهایې رپورټ ته ضرورت لیدل کیږي.دتفتیش ګټې :۱-دتیروتنو په ګوته کول۲-ددرغلیو په ګوته کول ۳-دضعیفو نقاطو اصلاح کول۴-دمالیې ورکړه کې اسانتیا یعني دمالي حسـابونو دوباره کتنې ته ضـرورت نشـته ده۵-داخلي کنترول کې بهتروالی۶-داسـهامو خاوندانو ته دحقوقو څخه سـاتنه ۷-دقرضـونو ورکوونکو له حقوقو څخه سـاتنه. دتفتیش ډولونه:خارجي تفتیش عبارت له هغه تفتیش څخه ده چې دقانون له مخې یوه اداره خپل مالي حسـابونه او نورتفتیش ترسـره کړي چې داتفتیش دیوې خارجي ادارې دتفتیش کوونکي په واسـطه ترسـره کیږي۲-داخلي تفتیش:عبارت دهغه تفتیش څخه ده چې د ادارې دداخلي شخص په واسطه دخپل مالي حسابونو تفتیش ترسره کوي ۳-جاري تفتیش : عبارت له هغه تفتیش څخه ده چې تفتیش کوونکی دیوې ادارې مالي حسـابونه په دوامداره توګه تفتیش کوي .دجاري تفتیش ګټې:۱-تفتیش لپاره دکاروبار اسـناد هروخت تیاروي۲-دکم وخت په خاطر دوامداره تفتیش ترسـره کیدل۳-دکاروبار داخلي کنترول کې ښـه والی راځي۴-د ادارې مالکانو لپاره هروخت مالي تفتیش شـوي حسـابونه موجود وي او هغوی ورڅخه اسـتفاده کوي۴-منځ مهاله تفتیش: عبارت له هغه تفتیش څخه دی چې دمالي دورې په مینځ کې ترسـره کیږي یادمالي حسـابونو دبندولو څخه مخکې تفتیش ترسـره کیږي۵-نهایې تفتیش

(c) ketabton.com: The Digital Library

:عبارت له هغه تفتيش څخه ده چې دمالي دورې په اخر کې ترسره کيږي يا دمالي حسـابونو ده بندولو څخه وروسته ترسره کيږي۶-دمصـارفو تفتيش: عبارت له هغه تفتيش څخه ده کوم چې يواځې دمصارفو دمحاسبې دکتابونو سره سراوکار لري۷-دمديريتي کړنو تفتيش: په يوه اداره کې دمديرانو عملياتي فعاليتونو کتنه دمديريتي کړنو تفتيش په نامه يادېږي چې يا به بشري منابعوپه برخه کې تفتيش کوي او يا هم دفزيکي شيانو په برخه کې تفتيش کول دي۸-جزوي تفتيش: عبارت له هغه تفتيش څخه ده چې په اداره کې دمالي حســـابونو د ځانګړې برخې تفتيش کول دی هغه کيدای شـي بيلانس شـيټ، اينکم سـټيټ مينټ وي او يا هم کوم بل مالي حســـاب وي*۹-قانوني تفتيش: که چيرې قانوني وي نو تفتيش کوونکی کولای شــــي هروخت تفتيش ترســره کړي او برعکس که تفتيش قانوني نه وي نو تفتيش کوونکي نه شــي کولای چې تفتيش ترســره کړي. دداخلي او خارجي تفتيش پيژندنه : دعلت له مخې داخلي او خـارجي تفتيش دکومو موخو لپـاره کوو*داخلي تفتيش ددې لپـاره کوو چې پـه اداره کې پـه داخلي فعـاليتونو کې بهتروالی راشـــي*خـارجي تفتيش پـه دې خـاطر ترســــره کوو چې دکاروباردمالي حسابونو په اړوند خپل نظروړاندې کړو.===راپور چاته ارايه کوو۱-داخلي تفتيش کوونکي خپل تفتيش راپورداخلي ډيپـارټمنټ تـه وړانـدې کوي او خپل راپور تفتيش کميټې ته هم وړاندې کوي۲خارجي تفتيش کوونکي خپل راپور دســـهم خاوندانو ته وړاندې کوي چې هغوي وربـانـدې وپوهيږي چې ايـا کـاروبـار پـه ســـم ډول روان دی او کـه نـه دی===تفتيش دکاروباردکوموبرخوسره اړيکه ساتې ۱-داخلي تفتيش دکاروبارعملياتي کړنو پورې تعلق سـاتې ۲-خارجي تفتيش: دکاروبار مالي حسـابونو پورې تعلق سـاتې====تفتيش دچا په واســـطه ترســــره کيږي*داخلي تفتيش دداخلي کارکوونکو لخوا ترســــره کيږي چې دکاروباردايمي کارمند وي*خارجي تفتيش دخارجي ازاد شـــخص لخوا چې دکاروبارفشـــار پري نه وي ترســــره کيږي. دتفتيش دپيل څخه مخکې چمتوالی۱-دکاروبارپه نوعيت ځان پوهول۲-دکـاروبـار پـه وظـايفو ځـان پوهول او دتفتيش داجرا څخـه مخکې دکـاروبـارمـالي حســـابونه بندکړي۳-دکاروبارداخلي تفتيش اغيزمنتوب ارزيابي کول چې څنګه وي ۴-دکاروباردمالکينو په صـلاحيت ځان پوهول۵-دهغو کتابونو يا حسـابونو يو ليسـت کاروبار ته ليږل چې تاســـو يې تفتيش کوی۶-دتيرکال دتفتيش راپور بايد تفتيش کوونکی له ځان ســــره ولري.دتفتيش پروګرام: دهغه تفصـيلي پلان څخه عبارت دی چې مونږ ته مشـخصـوي چې دمالي حســـابونو هرې برخې دوباره کتنې او تصــــدیقولو په موخه کې کوم پروســـيجرونه اســـاســـي او په څومره وخت کې ترســــره شــــي دتفتيش پروګرام په نوم يادېږي.ګټې : په سـيسـتماتيک ډول تفتيش کوونکي ته دوظايفو په اړوند لارښـوونه کوی ۲-کاري سـاحې په منظم ډول ويشې ۳-تفتيش کوونکی په اسانی سره کولای شي چې دکړنو جريان کنترول او وڅاري۴-ترسـره شـوو کړنو لپارشـواهد دي۵-اينده تفتيش لپاره رهنمود دی ۶-داتضـمينوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دتفتیش سیستم باندې روان دی ۷-دیو تفتیش کوونکي درخصت په مقابل کې بل تفتیش کوونکي ته دندي انتقال اسانه کوي۸-دکړنو دتکرار مخنیوی کوي.

ستراتیژیک مدیریت

ستراتیژیک مدیریت دهغه پلانونو قوانینو اقداماتو پریکړو ستراتیژیو پالیسیو مدیریتي کړنو او هڅو څخه عبارت دی چې دیو سازمان د بنستیزو موخو دلاسته راوړلو لپاره ترتیبیږي. ستراتیژیک مدیریت له هغه سیستم څخه عبارت دی چې دستراتیژیکې پلان جوړونې او تصمیم نیونې اړیکه له ورځنیو عملیاتي کارونو سره پیداکوي((Gluck, Kaufman, and Walleck)) ستراتیژیک مدیریت هغه پریکړو او اجراتو ته ویل کیږي کوم چې دسازمان دموخو دترلاسه کولو په منظوراغیزمنې ستراتیژیانې رامنځ ته کوي((jauch and Glueck1988))ستراتیژیک مدیریت له هغو پریکړو او اجراتو څخه عبارت ده چې دهغې په نتیجه کې داسې ستراتیژیانې جوړیږي چې سازمان پرې خپلې موخې لاسته راوړي۱۹۸۸((روبینس او پیکرrobins and peacre))ستراتیژیک مدیریت له هغه تکراري پروسې څخه عبارت دی چې سازمان دخپل چاپیریال په نظر کې نیولو سره دخپلو اهدافو دلاسته راوړلو لپاره ترسره کوي۱۹۹۵((cetro and peterسیترواو پیټر)). دستراتیژیک مدیریت تاریخچه : دستراتیژي کلمه دیونانې کلمې ستراتیژیا څخه اخیستل شوي چې دقوماندې او لارښوونې په معنا ده دا کلمه دمیلاد څخه۴۰۰کلونه وړاندې دلښکرکشي او نظامي چارو دښه سمبالښت او لارښوونې په موخه کارول شوي ده.فریډ اردیویډ وایې چې په ۱۹۶۰ او ۱۹۷۰کلونو کې یو خیال وه په ۱۹۸۰کې یې ځانګړX تغییرات رامنځ ته کړل او په ۱۹۹۰ کال کې یې عملي بڼه غوره کړه.دستراتیژیک مدیریت پنځه دندې:۱-دیوکاروبارموخې ټاکې او دلاسته راوړلو لپاره یې لرلید او ماموریت روښانه کوي۲-دکاروبارستراتیژي عملي کولو لپاره اقدام ۳-دکاروبارستونزې مطالعه کول او دلمنځه وړلو لارې چارې ټاکل ۴دبدلونونو په وړاندې سازمان اداره کوي۵-دبدلونونو او وړاندوینو په وړاندې دډولو پوښتنو ځوابول. دستراتیژیک مدیریت ځانګړتیاوي۱-دارتجاعېت خاصیت درلودل۲-دیوبشپړ پلان طرحه کول۳-په فعالیتون کې چټکتیا پیداکول۴-دنوښتونو راپیداکول۵-اوږدمهاله پلانونه طرحه کول۶-دپلانونود عملي کولو لپاره لارښوود دنده اجراکول۷-بدیلونه ټاکې ۸-دچاپیریال په اړه پاملرنه کوي. دستراتیژیک مدیریت پروسه درې پړاونه لري.۱-دستراتیژیو جوړول۲-دستراتیژیو عملي کول۳-دستراتیژیو ارزونه او کنترول. پالیسي دفعالیتونو د اجرا له هغې اغیزمنې لارې څخه عبارت ده کومه چې په ځانګړي اصولو ولاړه وي اود سازمانونو دعمومي موخو دلاسته راوړلو لپاره ترتیبیږي. کاروباري پالیسي ټول کاروباري سازمانونه دخپلو موخو دلاسته راوړلو لپاره بیلابیلې پالیسي ګانې ټاکې او دهماغه ټاکل شویو پالیسیو په وسیله یادو اهدافو ته ځان رسوي. ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پالیسۍ عناصر: ۱-داصولو عمومي بیانیه ۲-داوړدې مودې لرلید۳-اوږدمهاله موخو لاسته راوړل۴-دتکراري فعالیتونو لپاره لارښود۵-دمراتبو سلسله ۶-دتصمیم نیونې پروسه. ستراتیژي: هغه بشپړه واحده لاره ده چې دهغې په وسیله دیو سازمان موخو ته ځان رسول کیږي. دکاروبار پالیسۍ دتصمیم نیونې فکتورونه په دوه دوله ویشل کیږي۱-داخلي ۲-بهرنې.په داخلي کې لاندې فکتورونه شامل دي۱-دکاروبار ماموریت۲-دکاروبارموخې۳-سرچینې۴-مدیریتي ارزښتونه. بهرنې فکتورونه:۱-صنعتي جوړښت۲-اقتصادي چاپیریال۳-سیاسي چاپیریال۴-ټولنیز چاپیریال۵-تکنالوژي.دستراتیژیو ډولونه:۱-دبازارموندنې ستراتیژي۲-دبشري سرچینودمدیریت ستراتیژي۳-مالي ستراتیژي۴-اطلاعاتي ستراتیژي۵-عملیاتي ستراتیژي۶-دخرڅلاو ستراتیژي۷-دپرمختیا ستراتیژي۸-رقابتي ستراتیژي۹-دتولیداتو ستراتیژي۱۰-مشارکتي ستراتیژي. کاروباري ستراتیژي عبارت د هغه ستراتیژي څخه ده چې دکاروبار دپرمختګ په موخه رامنځ ته کیږي او یو کاروبارپه دې قادروې چې دخپلو سیالانو سره پرې سیالي وکړي. دستراتیژۍ او پالیسۍ ترمنځ توپیر: ۱-پالیسي دوامداره مګرستراتیژي دلنډ مهال لپاره وي ۲-پالیسیي په سازمان کې دلوړې کچې مدیرانو پورې تړاو لري مګر ستراتیژي دجوړولو مسولیت دمنځنۍ سطحې مدیرانو پورې تړاو پیداکوي۳-پالیسي دا څرګندوې چې کوم کاربابد انجام شي او کوم نه ، خو ستراتیژي هغه میتود دی چې دپالیسي مطابق دټاکل شویو موخو ترلاسه کولو په منظور کارول کیږي۴-پالیسي په فکر او عمل دواړو پورې اړه لري مګرستراتیژي یوازې دعمل پورې اړه لري۵-ستراتیژي یوه پراخه طرحه ده چې دسازمان دموخو دترلاسه کولو لپاره طرحه کیږي او پالیسي داصولو لارښود څخه عبارت ده چې سازمان ته دمنطقي پریکړې نیولو توان ورکوي۶-ستراتیژي ارتجاعي خاصیت لري او پالیسي په ځینو استثنایي حالتو کې ثبات له لاسه ورکوي۷-ستراتیژي یو عمل دی خو پالیسي بیا تصمیم نیونه ده ۸ –ستراتیژیو ترتیبول دلوړې سطحې او منځنۍ سطحې دمدیرانو دنده ده او پالیسي یوازې دلوړې کچې مدیران تهیه کوي. ستراتیژیکه تصمیم نیونه : دیو سازمان داوږدمهاله اهدافو دلاسته راوړلو په اړه تصمیم نیول دستراتیژیکې تصمیم نیونې په نامه یادیږي.دستراتیژیکې تصمیم نیونې اهمیت: ۱-دکاري ځواک وړتیا۲-کارګرانو په حاصل باندې اغیزې۳-دټیټې کچې مدیرانو او کارکوونکو لپاره لارښود دی۴-دوخت ضایع کیدو مخنیوی کوی۵-دچټکو فعالیتونو په اړه چټکې پریکړې کوي . دستراتیژي ارزونه په اوس وخت کې یو څه ستونزمنه ده ځکه چې ۱-چاپیریال پیچلتیا او په محیطي عواملو کې ستونزې ۲-راتلونکې فعالیتونولپاره دوړاندوینې ستونزې ۳-دسازمانونو په فعالیتونو کې دداخلي او نړیوالوپیښو اغیز۶-دستراتیژیو څخه متوقعه اطمینان لپاره دوخت کموالی. دپالیسیو دارزونې او کنترول اهمیت: دبیلابیلو ادارو ترمنځ همغږي۲-دسرچینو څخه دګټې اخیستنې اسانتیا۳-عملیاتي لارښود۴-دکارکردګۍ لپاره اسانتیا ۵- دکارکوونکو هڅونه۶-دمسولیت ادا کول. دستراتیژۍ دارزونې پروسه ۱-معیار

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټاکل۲-دريښـــتينو کړنو اندازه کول۳-هغه فعاليتونه موند ل چې ناســـم ترســـره شـــوي دي۴-دفعاليتونو دناسم ترسره کيدوتحليل او تجزيه ۵-اصلاحي لارښوونې . دستراتيژيک تصميم نيونې پړاوونه:۱- دستونزو مالومول او روښانه کول۲-دمعلوماتو راټولول۳-دمعلوماتو تحليل او تجزيه ۴-دبديلونو پيداکول۵-دبديلونوارزول او انتخابول۶-دپريکړو عملي کول۷-دپايلې ارزونه.دتصـميم نيونې ډولونه :۱-پروګرام شـوي او ناپروګرام شـوي تصـميم نيونه۲-عادي تصـميم نيونه۳-عملياتي او تاکتيکي تصـميم نيونه۴-شـخصـي اوسـازماني تصـميم نيونه۵-کوچنۍ او بنسټيزه تصميم نيونه۶-انفرادي او ګروپي تصميم نيونه.دعادي او تکراري مسايلو په اړه تصميم نيونه دپروګرام شـوي تصـميم نيونې په نوم ياديږي. دنويو موضـوعاتو په اړه تصـميم نيول دناپروګرام شـوي تصـميم نيونې په نوم ياديږي.انفرادي دهغه څخه عبارت ده چې ديو شـــخص لخوا نيول کيږي.او ګروپي چې د يو ګروپ اشـــخاصـــو لخوا نيول کيږي. دســـتراتيژي پريکړه نيونکي اشـــخاص:۱-دلوړې کچې مديران۲-منځمهاله مديران او کليدي غړي۳-مديره هيئت. پلان جوړونه : دموخو تعينول او موخو ته درسـيدو لپاره وړاندوينه پيدا کول او دهغې څخه استفاده کول دپلان جوړونې څخه عبارت ده.پلان هغه کړنلاره او سياست ده چې يوه تصـــدۍ اداره او وګړی دخپلو فعاليتو په تنظيم کې له هغې څخه پيروي کوي. ستراتيژيک پلان جوړونه عبارت له هغه پلان جوړونې څخه ده کوم چې دسازمان دموجوده ســـرچينو څخه دګټې اخيســـتنې په مقابل کې دســـازمان داوږدمهاله موخو دلاســـته راوړلو په خاطر ترسره کيږي. دستراتيژيکو پلانونو ډولونه ۱-دموضـوع له پلوه پلانونه: ۱-دمشتريانو او توليداتو لپاره ځانګړي پلانونه ۲-دخدماتو په اړه پلانونه ۳-دصنعتي تصديو دبازارموندنې پـه اړه پلانونـه(۲) دوخـت لـه پلوه پلانونـه : اوږدمهـالـه ۲لنـدمهـالـه۳منځمهـالـه(۳)دپلانونو دميتودونو له پلوه پلانونه: ۱-دبنـــکته څخه پورته خوا ته پلانونه۲-دپورته نه بنـــکته خوا ته پلانون۳-ترکيبي پلانونه. دستراتيژيک پلان جوړونې عناصر:۱-داړيکو ستراتيژي۲-دکاري ځواک لپاره ســـــتراتيژي جوړول۳-لرليد ټاکل۴-ماموريت ټاکل۵-موخې۶-ددندوپيژندنه۷-دســـــتراتيژيک پلان پلي کول۸-دســـــتراتيژيک نظارت کول . دســـــتراتيژيک پلان جوړونې پروســـه:۱-ماموريت اولرليد ۲-دموخو ټاکل۳-دچاپيريال څيړنه۴-دســـتراتيژيوترتيب او عملي کول ۵-دســـتراتيژيو نظارت ، ارزونه او کنترول. دســـتراتيژيکو پلانونو اهميت۱-اوږدمهاله موخوپه اړه معلومات راټولول۲-له معلوماتو څخه يو ښـــه پلان جوړول۳-دبشـــري ســـرچينو څخه اغيزمنه استفاده ۴-دچاپيريال دبدلون سره ځان عيارول۵-درقابت کولو وړتيا۶-دکاروبار په رهبري باندې بې باورې کيدل۷-په مولديت کې زياتوالی. کاروباري پلان ليکل ---- کاروباري نظريه رامنځ ته کول۲-کاروباري نظريې ته پراختيا ورکول. دکاروباري نظريې هيله بښـونکې عناصـر په څو بيلابيلو برخو ويشـو۱-دمشـتريانو ارزښـتونو ته پام کول۲-په بازار کې دســـهم درلودل ۳-دنوښـــتونو دتســـکين درجه ۴-کاروباري نظريه بايد اســـانتياوې ولري۵-دکاروباري نظريې خونديتوب۱-کاپي کوونکي اشـــخاص بايد ســـتاســـې معلومات تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاسـه نه کړي۲-پانګوالو ته دکاروباري نظريې وړاندې کول. کاروباري پلان عبارت له هغه پلان څخه ده چې په هغې کې دکاروبارســـاحه ، موخې او پروســـيجرونه تشـــريح کيږي. دکاروباري پلان ځانګړنې :۱-دکاروبارتګلاره په روښـــانه بڼه بيانوي۲-دمالي اړتيا په اړه واضــــح بيان ورکوي۳-دکاروبارمارکيټ روښـــانه کوي۴-درقابت کوونکو په اړه معلومات لرل۵-کـاروبـاري پلان د خطراتو معلوموونکی دی۶-دکـاروبـاري پلان ديو کـاروبـار لنډيز ده۷-دمالي ســـرچينو داســـتعمال په اړه معلومات ورکول ۸-څومره وخت بايد ونيســـي. دکاروباري پلان ســاختاراو بنســتيز عناصــر۱-اجرايوي لنډيز۲-توليد او خدمات۳-دمديريت ټيم۴-بازار او سيالي۵-بازارموندنه او خرڅلاو۶-کاروباري سيستم اوسـازمان۷-وخت بندې ۸-فرصــت او خطرات ۹-مالي پلان: کاروباري چاپيريال هغه داخلي او بيروني ځواکونه دي چې دکاروبارفعاليتونه تر اغيز لاندې راولي دکاروباري چاپيريال په نامه ياديږي. چې په دوه ډوله ده ۱-داخلي ۲-خارجي. داخلي چاپيريال عبارت له هغه چاپيريال څخه ده چې ديوکاروبار فعاليتونه مســتقيما تراغيز لاندې راولي چې کاروبارکولای شــي کنترول يې کړي چې لاندې عوامل په کې شــامل دي۱-لرليد ماموريت اوموخې ۲-مديريت۳-بشــري ســرچينې ۴-فزيکي ســـرچينې۵-مالي ســـرچينې۶- دبازارموندنې ســـرچينې ۷-توليداتي ســـرچينې ۸-څېړنه اوپرمختګ۹-دمعلوماتو او اطلاعاتوسيستم.خارجي چاپيريال عبارت له هغه چاپيريال څخه ده چې په کاروبار په مستقيم ډول اغيز نه غورځوي بلکه په غيري مستقيم ډول اغيز غورځوي او کنترول يې دکاروبار په واک کې نه دی مګر کاروبار بايدځان ورســـره عيار کړي چې دادوه برخې لري۱-کوچني کاروباري چاپيريال لکه عرضــه کوونکي مشــتريان رقيبان۲-لوي کاروباري بهرنی چاپيريال لکه اقتصــادي سياســي قانوني ټکنالوجي تاثيرات اوداســي نور.د عرضه کوونکي په ټاکنه کې لاندې لارښووني په نظر کې ونيسئ. ۱-چټک عرضه کوونکی انتخاب۲-دباکيفيته موادو عرضـــه کوونکی انتخاب کړئ۳-دټيټ قيمت عرضـــه کوونکی۴-دښـواړيکو لرونکی عرضــه کوونکی انتخاب کړئ. دمشــتري په ټاکلو کې مهم ټکې:۱-هغه شــيان توليد کړو چې مشــتري ورته اړتيا لري ۲-دمشــتريانو ذهن کې ښــه انځورجوړول۳-دمشتريانو سره دوامداره اړيکې ۴-دتوليداتو دکيفيت ترڅنګ ټيټ قيمت ايښودل۵-دمشتريانو سره دښـواړيکو درلودل۶-دخرڅلاو بهتره ستراتيژيانو تهيه کول ۷-دتوليد په اړه دمشـتريانو څخه پوښــتنه کول.رقيبان. په رقابت کې لاندې ټکې بايد په نظر کې ونيول شــي۱-دخلکو په ذهن کارکول۲-په بازار کې ځانګړی ټارګيټ برخې لرل۳-دمســـلکي کســـانو ګمارل۴-خپل راتلونکی پـه نظر کې نيول۲-دکـاروبـارلوی بهرنی چـاپيريال :اقتصـــــادي ځواکونـه : هغـه ځواکونه دي چې په نه موجوديت کې کاروبار هم پرمختګ نه شــی کولای لکه: انفلاســيون، پولي او مالي پاليســـيګانې دســـود نرخ دبودجې کســـر ،ماليات، دتبادلې نرخ ،اقتصـــادي رکود،اوداســـې نور۲-ټولنيز کولتوري او ديموګرافي ځواکونه :هغه ځواکونه دي چې دټولنې عنعنـاتواو فرهنـګ پورې تړلي دي چې دابـايد کـاروبـار پـه نظر کې ونيســـي. ديموګرافي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیو هیواد دنفوسو اندازه د یوې ټولني دژوند کچه دنفوسوویش مړینه دعمر اوږدوالی او داسې نور په نظرکې ونیول شـــي. دمدیریت دپیاوړي ټیم لاندې ځانګړتیاوې لري۱-مشــترک لرلید درلودل۲-قوي نقطې او بشـــپړي ځانګړنې لري۲-لږترلږه دری تنـه پـه کې موجود وي۴-دکاروبار په اړه پوهه لرل۵-دکړکیچ په مهال دښه فکردرلودونکی۶-روښانه موخې ولري۷-دښـــه ټیم غړي باید متحرک وي۸-دکاروبار پرمختګ لپاره دتجربو شــریکول۹-دیوځانګړي پلان څخه پیروي کول۱۰-په کړنو کې دیوبل سـره سیالي کول*دلرلید ماموریت او موخو په اړه لانـدې لاربښــــوونې پـه نظر کې ونیســـئ۱-لرلیـداو موخې بـه لاســـتـه راوړونکې ،روښـــانه،واقعي، او تشــریحي ښه ولري۲-دلرلیداوموخو ته درســیدو لپاره باید ښـــه طرحه ترتیب شي+===دمدیریت په برخه کې لاندې لاربښوونې عملي شي۱-دستراتیژیک مدیریت له اصـولو څخه ګټه اخیستل۲-لنډمهاله او اوږدمهاله موخې به اندازه ګیرې وړوي۳-دبیلابیلو کچو مدیران باید اغیزناک پلانونه تهیه کړي۴-اړونده اشـــخاصـــو ته دمســـولیتونو ترڅنګ صــــلاحیتونه وســـپاري۵-ســـازمان باید اداري جوړښــــت ولري ۶-دندې په روښــــانه ډول تنظیمیږي۷-دکارکوونکو روحیه لوړه ســـاتل۸-ددندو پرمهال دکارکوونکو دګټې څخه ځان ژغورل ===دبشـري سـرچینو په اړه لاندې لاربښـوونې عملي کړئ.۱-دمسـلکي اشـخاصـو ګمارل۲-داســتخدام پروســـه باید شــفافه وي۳-داضــافي بســتونو څخه ډډه کول دایجاد یې ۴-دکارکوونکو ترمنځ دښــو اړیکو جوړول۵-دکارکوونکو خوندیتوب ته پاملرنه۶-دکارکوونکو پرمختګ لپاره ټریننګونه برابرول.-===دفزیکي ســرچینو په اړه لاندې لاربښــوونې په نظر کې ونیســئ.۱-ټولو ماشــینونو لپاره مناســب ځای انتخابول۲-دتولید لپاره دویش ترانســپورت تهیه کول۳-دتولیداتو دســـــاتنې لپاره دګودام درلودل۴-دخامو موادو تهیه کول۵-دټولو اداراتو لپاره داړتیا وړفرنیچر تهیه کول===مالي ســرچیني :۱-دســـهمونو او قرضـــونو په وســیله دپانګې تهیه کول۲-دبودجې تخصـیص په خاطر اغیزناکو تخنیکونو څخه اسـتفاده۳-په کامله توګه دمالي ســرچینو موجودیت۴-دلنډمهاله او اوږد مهاله لپاره دپانګې موجودیت۵-دپانګوالو ترمنځ دښــواړیکو قایمول۶-مالي مدیران به تجربه لرونکې اشـخاص وي===دبازارموندنې ســـــرچینې :۱-په داوامداره توګه دبازارڅخه ځان خبرول۲-دښـــــه کیفیت لرونکو تولیداتو وړاندې کول۳-دمناسب قیمت ټاکل۴-سالم رقابت۵-دتشهیر دښودلو دښو لارو چارو استفاده۶-دبازارموندنې لپاره دځانګړو پلانونو جوړول۷-بازارموندنې مدیران به مسلکي اشخاص وي . دبشري سرچینو ستراتیژیک مدیریت: له هغه پلان او پروسې څخه عبارت دی چې په هغې کې دیو ســازمان اوږدمهاله موخې د اداري افرادوپه وســیله ترلاســه کیږي. بشــري ســرچینې هغه پانګه ده چې دنورو سازمانونو سره سیالي ته زمینه برابروي او دهمدې افرادو په وسیله یو ســازمان دبل ســازمان ســره خپلو رقابتي هڅو او لاســته راوړنو ته دوام ورکوي. دبشــري ســـرچینو دســـتراتیژیک مدیریت موخې:دهغه فکتورونو پیداکول چې په وســیله یې د اداري اوږدمهاله موخې لاســـته راوړل کیږي او تولید پروســـه ګړندی کوي۲-دکارکوونکو رویه له

(c) ketabton.com: The Digital Library

پيرودونکو سره منظم کول۳- دبشري قوی له اړتياوواو ستونزو ځان خبرول۴-دکارکوونکو او پيرودونکو ترمنځ اړيکي قايمول۵-دکارکوونکو پرمختګ امنيت او نورو په اړه لازمي هڅې کول۶-دکاروبار دګټې لوړوالي رامنځ ته کول ۷-تکنالوژي څخه په استفاده دسازمان اوږد مهاله اهداف لاسته راوړل ۸-دبشري سرچينو دمعيار په بنسټ يو غښتلی ټيم جوړول۹-کاروبار ته درقابت قدرت وربښل. دبشري سرچينو دستراتيژيک مديريت اصول۱-دکارځای خونديتوب اصل: پدې معنا چې دبشري قوي دکارساحه دهرډول خطراتو څخه ژغورل۲-دکارکوونکو دپرمختګ اصل: په دې معنا چې دبشري قوي دعلمي سويې او پرمختګ په خاطر ورته ټريننګونه برابرول۳-دجبران او حق الزحمي اصل: په دې معنا دبشري قوي دتنخوا ګانو ، حق الزحمي او دحقوقو ټاکل او دپيښو درامنځ ته کيدو لپاره يو چوکاټ جوړول۴-استخدام او غوراوي اصل: په دې معنا چې دبشري قواو وړتياوي اړيکي استعداد کاروباري اخلاق او نور په نظر کې نيول۵-دکارکوونکو ترمنځ د اړيکو اصل: په دې معنا چې دبشري قووترمنځ دحسنه اړيکو ايجادول**دکاروباردپرمختګ لپاره دبشري سرچينو دستراتيژيک مديريت رول. ۱-داړيکو اغيزمنې فضا رامنځ ته کول۲-دکارکوونکو دانګيزود پرمختګ او کاري فعاليتونو لپاره ژمنتيا۳-دکارکوونکو دوړتيا او دپرمختګ زمينه ۴-کارکوونکو ته دمسوليتونو او صلاحيتونو سپارل۵-په اداره کې دکارکوونکو ارتقا ته شفافه زمينه برابرول۶-دکارکوونکو ترمنځ داړيکو ټينګول۷-دکارکوونکو ټول نغدې او غيرې نغدې حقوق ورکول۸-دفعاليتونو ارزښتونه معلومول. دبشري سرچينو دپلان جوړونې پروسه۱-دسازمان اوږدمهاله موخو تحليلول۲-دموجوده بشري قوي څيړنه۳-دبشري سرچينو دتقاضا او عرضې وړاندوينه۴-دبشري سرچينو دتقاضا او عرضې پرتله. ۵-نظارت کنترول او غبرګون: دپاليسيو ډولونه عبارت دي له دکمپنيو پاليسي ګانې۲دمعلوماتي اړيکو پاليسي ګانې ۳-دبشري سرچينو پاليسي ګانې۴-عامه پاليسي ګانې۵-اقتصادي پاليسي ګانې۶-دنفوسو دديموګرافي پاليسي ګانې۷-ټولنيزې پاليسي ګانې۸-دترانسپورټيشن پاليسي ګانې۹-دکاروبار پاليسي ګانې. دستراتيژيو په ارزونه کې لاندې درې ډوله بنسټيز فعاليتونه شامل دي۱-دکاروباردستراتيژيو بنسټونه ارزول۲-دلاسته راغلي پايلو پرتله له اټکل شويو پايلو سره ۳-دفعاليتونو کتنه چې ټاکل شوي پلان سره سمې ترسره کيږي او که نه. دستراتيژيک پلان جوړونې ګټې ۱-مسوليت اداکول۲-دموخو ارزونې استعداد پيداکول۳-په تصميم نيونه کې دپرمختګ سبب ګرځي۴-دبدلونونوپه وړاندې مقاومت۵-دمولديت لپاره لاره هوارول۶-نوښتونه رامنځ ته کول۷-دستونزو مخنيوی کوی ۸-همغږي رامنځ ته کول ۹-دسيالۍ کولو ځواک ورکوي او اړتياوي په ګوته کوي. کاروباري نظريه : ترهرڅه لومړی ديو کاروبارلپاره نظريه رامنځ ته کول په کاردي داسې نظريه چې په بازار کې دبرياليتوب چانس زيات وي رامنځ ته کيږي او عملا يې دپلي کولو لپاره کاروباري پلان تهيه کيږي. کاروباري پلان: هغه سند دی چې ديو کاروبار ټول کاروباري پروسيجرونه او موخې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

موخو ته درسیدو لارې تشریح کوي. سوکالي : هغه حالت ته ویل کیږي چې هلته اجناس او خدمات په کې په پراخه پیمانه شتون ولري وزګارتیا کمه وي او دا حالت اقلا تردوو لسیزو دوام کوي. رکود (ریسیشن recission) هغه حالت ته ویل کیږي چې اقتصادي چارې په ټپه دریدلې وي اوبطي حرکت وکړي.نزول: هغه حالت ته ویل کیږي چې په اقتصادي فعالیتونو اوږد مهاله تنزیل رامنځته شي نزول وایي. بهبود یا (ریکاوريrecovery) هغه حالت ته ویل کیږي چې کله چې کار ددوران نزول له حالت څخه وژغورل شي او درونق مرحلې ته داخل شي. دبشري سرچینو ستراتیژیک پلان جوړونه: په حقیقت کې دیو سازمان دټولیز مدیریت سره دګډو فعالیتونو دلاسته راوړلو لپاره دیو ډول همکارۍ په ډول ده یا همکاري ده.دسازمان دبیلابیلو برخو دکارکوونکو او پرسونل په اړه دبیلابیلو ستراتیژیو جوړول دعمومي مدیریت لپاره ډیر دپام وړموضوع ده چې دبشري سرچینو په پلان جوړونه کې پرې غورکیږي دبشري سرچینو پلان جوړونه کې دغه دوه خبرې چې۱-دبشري سرچینو داړتیاو څیړنه او تحلیل یاتجزیه ۲-دبشري سرچینو ساتنه: دبشري سرچینو دپلان جوړونې موخې په ټوله کې څلورمهمې موخې دیادونې وړدي۱-په فعالیتونو کې مولدیت۲-دکارکوونکو تخصص او مسلکیتوب۳-دسازمان په عمومي ارزونه کې اسانتیا رامنځ ته کول۴-دفردي او سازماني ګټو خوندي کول.دبشري سرچینو دپلان جوړونې دګټو څخه یو څو دلته رانقلوو۱-دبشري سرچینو په وړاندې دموجوده تهدیدونو او محیطي خنډونو له منځه وړل او دبشري سرچینو په وسیله دټاکلو موخو ته ځان رسول ۲-په سازمان کې دبشري سرچینو دقوت او کمزورۍ نقطې معلومول۳-دموخو په وړاندې دبشري سرچینو رهي کول۴-داستخدام دپروسې په سمه توګه رهنمایي کول۵-دبشري سرچینو څخه دښې ګټې اخیستنې لارې چارې او زمینې مساعدول۶-دبشري سرچینو په وړاندې پرتې ستونزې لمنځه وړل او دتجربو دلوړاوي په اړه پریکړې کول۷-دبشري سرچینو دپلان جوړونې په وسیله دکارکوونکي اوسنی او راتلونکی حالت روښانه کیږي او له دي درک څخه په استفادې پلان جوړیږي.دبشري سرچینو دپلان جوړونې له مخې داستخدام پړاوونه ۱-دخالي بستونو په ګوته کول۲-ددندو او مسولیتونو تشریح۳-ددندې اعلانول اودوړاشخاصو پیداکول۴-دمرکې لپاره شارت لست کول۵-مرکه دکاندیدانو ارزونه او انتخاب۶-افراستول۷-دپروسې ارزونه. بدلو ن ممکن مثبته یا منفي نتیجه ولري ، بدلون په دوه ډوله دی :پلان شوی او ناپلان شوی. دبدلون لاملونه: ټکنالوژي چټک بدلونونه دیوکاروبارساحه. دبدلون مدیریت درې کچې لري۱-په فردي توګه دبدلون مدیریت سازماني مدیریت او تشبثاتي مدیریت. دستراتیژیک مدیریت اهمیت:۱-دسازمان دراتلونکې موخې په اسانه ترلاسه کول۲-دتولید په برخه کې دښو لاسته راوړنو چارې ترتیبول۳-ددې په وسیله یو سازمان له خپل چاپیریال سره اړیکه کې پاتې کیدای شي۴-دچاپیریال بدلون سره ځان بدلول۵-ددې په واسطه ستونزې او فرصتونه پیژندل کیږي۶-په لږ وخت کې ډیرو اړتیا و پوره کول۷-دسازمان په پرمختګ کې مهم رول

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوبوي. دستراتيژيک مديريت دندي۱-دموخو ټاکل او دموخو دلاسته راوړلو لپاره ماموريت او لرليد ۲-دستراتيژيو دعملي کولو اقدام اودبدلون سره ځان عيارول۳-دستونزو حل لارې چارې پيداکول۴-دسازمان په پرمختګ باندې تمرکز کول ۵-ستراتيژيک مديريت بايد ټولو پوښتنو ته ځواب ويونکی وي ۶-دراتلونکو فرصتونو څخه ګټه اخيستل ۷-دچاپيرپال د بدلون سره ځّان عيارول۸-ديوسازمان ورځنې فعاليتونه دعمومي ماموريت سره سم ټاکل۹-دسازمان فعاليتونه او امکانات د(سواټswot) تحليل په واسطه څيړل۱۰-دستراتيژيکو پلانونه په سمه توګه عملي کول دعمومي پاليسيو ځانګړنې۱-داجراکولو وړ وي ۲-وضاحت او صراحت ۳-دارتجاعيت خاصيت درلودل۴-همغږي درلودل۵-بشپړوالی۶-مسوده يعنې ليکلې بڼه ولري۷-منطقي او مستدلل۸-دراتلونکې ډادمنتيا. دپلان او ستراتيژي ترمنځ توپير:۱-ديوي کړنې لپاره ستراتيژي جوړيږي مګر ديوي کړنې لپاره کيدای شي ډيرپلانونه جوړشي۲-ستراتيژي دټولو پلانونو څخه غوره پلان ده ۳-پلان ددندو داجرا لپاره يوه لاره ده مګرستراتيژي داهدافو دترلاسه کولو لپاره يو مسيردی۴-پلان يو احتياطي اقدام دی مګرستراتيژي رقابتي بڼه لري۵-پلان جوړونه فکر کول دي مګر ستراتيژي عمل ده ۶-پلان فرضيه او انګيرنه ده مګر ستراتيژي عملي بڼه لري۷-پلان دلوړې کچې او منځنۍ کچې مديرانو لخوا جوړيږي مګر ستراتيژي يوازې دلوړې کچې مديرانو لخوا جوړيږي۸-پلان جوړونه دمديريتي دندو برخه ده مګر ستراتيژي دپريکړې نيونې فرعي برخه ده ۹-پلان جوړونه په دويمه مرحله کې راځي مګر ستراتيژي په لومړۍ مرحله کې راځي. دموخو ځانګړتياوې ۱-څرګندې او روښانه وي ۲-داټکل او اندازۍ وړ به وي ۳-دترلاسه کولو وړبه وي۴-په حقيقت به ولاړ وی۵-دټاکلې وخت سره سم دترلاسه کيدو وړوی(سمارټ)هدف هغه مطلوبه نتيجه ده چې دادار ې ټول وسايل دهغې دلاسته راوړلو لپاره سوق کيږي. عادي تصميم نيونه دعادي او ورځنيو کړنو په اړه تصميم نيول او عملياتي تصميم نيول دکاروبار دکړنو لپاره تګلاره ټاکل او دستراتيژيو ټاکل دعملياتي تصميم نيونې په نوم ياديږي. کوچنۍ او بنسټيزه تصميم نيونه دلويو فعاليتونو په اړه تصميم دبنسټيزې تصميم نيونې په نوم ياديږي او کوچنۍ تصميم نيونه چې دسازمان دکوچنيو فعاليتونو دتنظيم په خاطر ترسره شوي کوچنۍ تصميم نيونه ده.

تمويل

ديوې تصدۍ فرد کورنۍ او يا هم دولت له لوري ديو اقتصادي فعاليت دترسره کولو لپاره دپولي پانګې يا پيسو چمتوکولو برابرولو او تهيه کولو ته تمويل ويل کيږي. ديو کاروبار دفعاليتونو دترسره کولو لپاره دمالي امکاناتو پولي پانګې او يا هم پيسو چمتو کولو او تهيه کولو ته کاروبارتمويل ويل کيږي. ديوکاروبار دتمويل مقدار کاروبار دشکل نوعيت او حجم په پام کې نيولو سره فرق کوي دبيلګې په توګه دشرکتونو او يواځېني مالکيت کاروبارپه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرتله په ســهامي شــركتونو كې زيات مقدار پولي پانګې او پيســو ته اړتيا ده. كاروبار ولې تمويل ته اړتيا لري۱-هركاروبار دخپلو فعاليتونو دترســره كولو لپاره په شــكل داشــكالو يوه اندازه ثابتو شــتمنيو (ځمكه تعمير ماشــين الات موټرې ونور)ته اړتيا لري چې پرته له دې شايدد يو كاروبارپيل كيدل او په ښه شكل سره پرمخ تلل ممكن نه وي ۲-دكاروباردورځنيو فعاليتونو دترسره كولو په نتيجه كې زيات شمير مصـارف رامنځ ته كيږي ، دبيلګې په توګه داموالو خريداري دمزد او معاش تاديه كول او نور دنوموړو مصــــارفو دپوره كولو لپاره تمويل ضـروري دى دثابتو شـتمنيو لپاره چې ځومره مقدار پيسـو او پانګې ته اړتيا وي هغې ته (fixed capitalفيكسـډ كفيټل) وايي. ۲-دنوموړو مصـــارفو پوره كولو لپاره چې ځومره مقدار پيســـې او پانګې ته اړتيا وي هغې ته (working capitalوركينګ كفيټل) وايي.ديو معين مال يا ملكيت ديو نفر يا كس څخه اخيســـتل او هغه ته ګټه وركول دمرابحې څخه عبارت دى. يواځېنى مالكيت كاروبار ګڼې : دغه ډول كاروبار په اســـانى ســـره رامنځ ته كيږي ۲-دكاروبار مالک په اسانى سره كولاى شي خپل كاروبار ختم كړي۳-دكاروبار ټوله ګټه يواځې يو نفر ترلاســه كوي ۴-ســهامي شــركت په ځير دوه ځل ماليه په كې نشــته ۵-دكاروبارمالک په تصـميم نيولو سـره بشـپړه خپلواكي لري او نيمګړتياوي۱- دپور د اداكولو لامحدود مسـوليت ۲-داچې دكاروبار مالک يواځې يو نفر وي نو ديواځېني كاروبار پانګه هم دشـركت او سـهامي شـركت په پرتله كمه وي ۳-داچې دكاروبار مالک يواځې يو نفر وي نو دكاروبار مديريت كې هم ستونزې موجودې وي۴-دبانكونو او نوروماليي ادارو څخه دپورپه ترلاسه كولو كې اكثر ستونزې لري۵-داچې دكاروبار پانګه كمه وي نو دكاروبار دوسعت او پراختيا فرصـتونه هم كم وي۶-دسـهامي شركت په پرتله ديواځېني مالكيت كاروبار موده هم كمه وي يعنې كيداى شـي ډيرژر له منځه ولاړ شـي .شـركت : دكاروبار هغه شـكل ته ويل كيږي چې په هغې كې دوه يا له دوو څخه زيات اشـــخاص ديو ليكلې يا شـــفاهي قرارداد په اساس خپلې پانګې سره يوځاى كوى او دګټې په خاطرپه ګډه سره يو كاروبارترسره كوي په دي شــرط چې ګټه او تاوان به دشــريكانو ترمنځ شــريک وي. دشــركت ګټې: ۱-ديواځېني مالكيت په ځيرشركت هم په اسانى سره رامنځ ته كيداى شي۲-داچې په شركت كې دشريكانو شمير زيات وي نو ديواځېني مالكيت كاروبارپه پرتله په شركت كې پانګه زياته وي۳-داچې دكاروبار شــريكان زيات وي او داكثرو دپوراداكولو مســوليت هم لامحدودوي نو په اســانى ســـره كولاى شـــي چې دبانكو نو او نورو مالي ادارو څخه پورترلاســـه كړي۴-ديواځېني مالكيت كاروبارپه پرتله په شـــركت دزيات شـــميرشـــريكانو په موجوديت ســـره دكاروبار مديريت ښه ترسره كيږي۵-دټولو شريكانو له لورې په ګډه تصميم نيول كيږي. اونيمګړتياوې ۱-په شركت كې هم داكثره شريكانو دپوراداكولو مسوليت لامحدود وي ۲-دشريكانو ترمنځ شـخړې او اختلافات۳-دسـهامي شـركت په پرتله دشـركت موده هم كمه وي ځكه ديو شـريک په مړ كيدلو سـره كيداى شـي شـركت له منځه ولاړشـي۴-دشـركت څخه دخپلې سـرمايې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویسـتلو کې سـتونزې۵-داچې په شـرکت کې ټول شـریکان په ګډه سـره کارکوي نو که یو شـریک خپله دنده په درسـت ډول سـرته ونه رسـوې نو به ټول شـرکت ورڅخه متضـرره کیږي.سـهامي شـرکت یا کمپنۍ: دکاروبار هغه شـکل ته ویل کیږي چې دقانون په رڼاکې دحکمي شخص حیثیت لري او دقانون له مخې په سهامي شرکت کې دکاروبار مالکان جلا او کاروبار جلاوي. ګټې :۱-دسهامي شرکت سهم لرونکو دپوراداکولو مسولیت محدود دی ۲-دسهامي شرکت سهم لرونکې په اسانۍ سره کولای شي په سهامي شرکت کې خپله ونډه او یاهم ملکیت دسهمونو دخرڅلاو په ذریعه په بل چا وپلوري ۳-دسهامي شرکت موده ډیره اوږده وي او شرکت په څیر دیو شریک په مړینه سره پای ته نه رسیږي۴-دیواځېني مالکیت او شرکت په پرتله دسهامي شرکت پانګه زیاته وي۵-سهامي شرکت کولای شي په اسانۍ سره زیات مقدار پانګه دقرض په شکل لاسته راوړي ۶-داچې سهامي شرکت دمارکیټینګ ،منجمنټ، مالي مدیریت او نورو دندولپاره مسـلکي او باتجربه اشـخاص اسـتخدامیږي نو دسـهامي شـرکت مدیریت ډیرښـه وي۷-داچې دسـهامي شـرکت پانګه نظر یواځېني مالکیت اوشرکت ته زیاته وي نو طبیعي ده چې دسهامي شرکت ګټه هم زیاته وي. اونیمګړتیاوې:۱-دسهامي شرکت تاسیس ډیر مغلق او ستونزمن وي او ډیرقانوني مراحل غواړې ۲-دسهامي شـرکت ترټولو ستره نیمګړتیا ۲ځله مالیه ورکول دي چې یو (corporateکرپوریټ) او بل واری (income taxاینکم ټکس) ورکوي سهم لرونکې او کاروبار دواړه ۳-داچې په سهامي شرکت کې سهم لرونکې دسهامي شرکت په مدیریت کې ونډه نه لري او دسهامي شرکت ټول فعالیتونه دمدیره هیت لخوا اداره کیږي نو دمدیره هیت غړې اکثره وخت دخپلو مفادو په خاطر دسـهم لرونکو مفادات له پامه غورځوي دکاروبار تمویل منابع دوه دانې دي ۱-دخپلې پانګې په شـکل تمویل۲-دقرض په شـکل تمویل.دخپلې پولي پانګې څخه هدف داده چې دکاروبار له پاره داړتیا وړ پولي پانګه دکاروبار دمالکانو او یا هم شـریکانوله لورې په خپله کاروبار ته راوړل کیږي. دقرضـي په شـکل تمویل څخه موخه داده چې دکاروبار مالکین او یا هم شـریکان دکاروبار لپاره داړتیا وړ پانګه په خپله نه تهیه کوي بلکې دکاروباردفعالیتونو دترسره کولو لپاره داړتیا وړ پانګه دقرض یا پور په شکل دسودي بانکونو اسلامي بانکونو او یا هم نورو مالي ادارو څخه ترلاسـه کوي . دکاروبار دتمویل منابع له بل لیدلورې څخه هم په دوو سـترومنابعو ویشـلې شـوي شـو چې په لاندې ډول دي۱-دتمویل داخلي منابع ۲-دتمویل خارجي منابع: دیوکاروبار دتمویل داخلي منابع هغو منابعو ته ویل کیږي چې دکاروبار په داخل کې موجودې وي او دهغې لپاره مونږ بل چا ته مراجعه نه کوو۲-دتمویل خارجي منابع هغه منابع دي چې دکاروبار په داخل کې موجودې نه وي بلکې دهغې لپاره باید مونږ بل چاته مراجعه وکړو ترڅو دکاروبار فعالیتونو لپاره داړتیا وړپولي پانګه ترلاسـه کړو.دبانک اور ډرافټ څخه مطلب دادی چې دیو کاروبار داړتیا په وخت کې دخپل جاري بانکي حساب څخه دخپلو اصلي پیسو څخه زیات مقدار پیسې ترلاسه کولای شي دبانک اور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډرافټ څخه دورکینګ کفیټل دتمویل لپاره اســـتفاده کیږي . دبانک لون دکاروبار داړتیا په وخت کې کولای شـــي یو ســـودي بانک ته مراجعه وکړي او له ســـودي بانک څخه معلوم مقدار پیســـې دمعلوم وخت په معلوم مقدار ســـود باندې ترلاســـه کړي چې دوخت پوره کیدو وروسـته به بانک ته خپلې اصـلي پیسـې تادیه کوي. قرضــه حسـنه : هغه مالي کړنه ده چې دســود څخه جلاوي قرضـــه حسـنه ورته وایې .(discounting of bills)ډیســکونټینګ اف بیلس سـودي بانکونه خپلو ځینو اعتبارې مشـتریانو ته داړتیا په وخت کې ډیسـکونټینګ اف بیلس پرشـــکل لنډ مهاله قرضـــونه ورکوي داپه دې معنا چې ســـودي بانکونه دخپلو ځینو اعتبارې مشتریانو څخه بیلاټ اکسچینج په یو څه تخفیف سره ترلاسه کوي او دهغه مشتري بانکي حســـاب ته یې لیږدوي چې همدغه تخفیف دســـودي بانک لپاره ګټه وي. ټرید کریډیټ کله چې یو کاروباري یوې شـــتمنۍ او یا هم بل جنس ته اړتیا ولري او دهغې دترلاســـه کولو لپاره کافي اندازه پیسې ونلرې نو دغه کاروبار کولای شي دغه شتمني او یا هم جنس دبل چا څخه په قرض شـکل ترلاســه کړي دغه ډول کړنه په اسـلامي بانکونو کې ډیره مروجه ده . انسټال منټ کریډیټ: ددې څخه هدف دادی چې یو کاروبار داړتیا په وخت کولای شي داړتیا وړ شتمني یا جنس بل چا څخه قرض واخلي او بیا ټولې پیسې په یو ځل نه تادیه کوي بلکې دغه پیسې دقسطونو په شکل تادیه کوي. دقرضې سندونو نشرول. ایشو اف باندس سهامي شرکتونه اړتیا په وخت کې دپیسو ترلاسه کولو لپاره دقرضې سندونه نشروې او بیایې مالي بازار ته دخرڅلاو لپاره وړاندې کوي چې دخرڅلاو په نتیجه کې یې سهامي شرکت ته پیسې لاس ته راځي دقرض ســـند درې مشـــخصـــې لري ۱-معلوم رســـمي نرخ۲-دســـود نرخ۳-دسنددپوره کیدو موده.ایشـو اف شـیرز دسـهمونو نشـرول : سـهامي شـرکت دخپلې پانګې په شــکل دتمویل لپاره دسـهمونو څخه اسـتفاده کوي.سـهم هغه سـند ته ویل کیږي چې دهغې په ترلاسه کولو سره ددغه سنددرلودونکی له سهامي شرکت سره په ګټه او تاوان کې شریک ګرځي . ایشو اف شیر رایټ: کله چې په یو سهامي شرکت تاسیس شي معمولا دلومړې ځل لپاره ټول سهمونه په یو ځل مالي بازار ته دخرڅلاو لپاره نه وړاندې کوي بلکې په یو شمیر ســـهمونه له ځان ســـره ســـاتي او داړتیا په وخت کې یې بیا دخرڅلاو لپاره مالي بازار ته وړاندې کوي . ناتوزیع شـوي ګټه : یواځېنی مالکیت ، شـراکت او هم سـهامي شـرکت کولای شـــي داړتیا په وخت کې دهغې ګټې څخه تمویل دمنبع په توګه اســتفاده وکړي چې دکاروبار دفعالیتونو په نتیجه کې ترلاسه شوي وي. دمالکانو لخوا تمویل : له دې څخه هدف دادی چې په یواځیني مالکیت کاروبار کې دکاروبار یواځېنی مالک داړتیا په وخت کې خپله کاروبار ته مالي امکانات تهیه کوي او په شـرکتونو کې دشـرکت شـریکان په ګډه سـره دکاروبار دپیل په وخت او یا هم دکاروبار دپیل څخه وروســته دکاروبار دتوســعې او پراختیا لپاره او یا هم دکاروبار دورځنیو فعالیتونو دترســـره کولو لپاره په خپله مالي امکانات او پولي پانګه چمتو او تهیه کوي. اجاره کله چې یوکاروبار ځینو ثابتو شـــتمنیو لکه تعمیر ماشـــین الات موټر

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوداسي نورو ته اړتيا ولري خو دنوموړو شتمنيو داخيستلو لپاره کافي پيسي ونلري، په داسي حال کي کاروبار کولای شي دخپلو فعاليتونو دترسره کولو لپاره نوموړي شتمنۍ له بل چا په اجاره ونيسي.داجارې او بيعې ترمنځ توپير دادی چې په بيعه کې ديوې شتمنۍ يا جنس ملکيت دخرڅوونکي څخه اخيستونکي ته انتقاليږي ، البته په اجاره کې ديوې شتمنۍ ملکيت دشتمنۍ دمالک سره وي او دنوموړې شتمنی داستعمال حق د يو معلوم وخت لپاره دمعلومې اجارې يا کرايې په مقابل کې بل چاته ورکول کيږي. مالي بازارونه هغه بازاروته ويل کيږي چې په هغې کې مالي سندونه يا مالي شتمنی يا فيننشيل سيکوريټيز داخيستوونکو او خرڅوونکو ترمنځ تبادله کوي. مالي بازارونه دوه داسي ډلي سره يوځای کوی چې يو يې پس انداز پيسي ولري ۱-چې دغه ډلې ته (saving surplus unit)سيوينګ سرپلس يونټ ويل کيږي او بله هغه ډله چې دپيسو ته اړتيا ولري چې دغه ډلې ته (saving deficit unit)سيوينګ ډيپيسيټ يونټ وايي . مالي سندونه يا شتمنۍ هغه سندونو ته ويل کيږي چې دهغې په اساس ددغه سندونو درلودونکي ديو سهامي شرکت يا بلې مالي ادارې سره په کاروبار کې شريک کيږي او يا هم دسهامي شرکت يا بله مالي اداره ددغه سند درلودونکې پوروړي ګرځي له دې څخه معلوميږي چې مالي سندونه دوه معمولا حالتونه لري۱-دملکيت حالت ۲-دقرضي حالت. مالي سندونه بيلابيل ډولونه لري چې په لاندې ډول ورڅخه يادونه کوو ۱-دونډې سند يا سهم سند : هغه مالي سند ته ويل کيږي چې دسهامي شرکتونو له لوري دتمويل دمنبع په توګه دسرمايې دلاسته راوړلو لپاره نشريږي۲-دقرضي سند بونډ)هم دسهم په څير ديو مالي سند چې دسهامي شرکت له لورې دقرض په شکل دتمويل دمنبع په توګه دسرمايي دلاسته راوړلو لپاره استعماليږي۳ټريژري بيلس(treasury bills) داهم دبونډ په څير دقرض يو مالي سند دی چې دامريکا متحده ايالاتو دمرکزي بانک له لورې نشريږي ۴-دمشارکت سند دغه هم يو مالي سند دی چې داسلامي بانکونو له لورې دهغو پروژو يا کاروبارونو دتمويل لپاره نشريږي چې زيات مقدار پيسو ته اړتيا ولري. داجارې سند (Sukuk) هغه مالي سند ته ويل کيږي چې په يوه مشخصه شتمني يا ملکيت کې ددغه سند درلودونکی دبرخي نماينده ګي کوي . (money market)مني مارکيټ : هغه مالي بازار دی چې په هغې کې دقرض لنډ مهاله سندونه تبادله کيږي. په مني(مالي) مارکيټ کې معمولا(ټريژري بيلس)او(c-paper) سي-فيفر تبادله کيږي. (capital market)کفيټل مارکيټ: هغه مالي بازار ته ويل کيږي چې په هغې کې دقرضي اوږدمهاله سندونه تبادله کيږي. په کپيټل مارکيت کې معمولا بونډ او شيرزس (bonds &shares)تبادله کيږي. (primary market)فريمرې مارکيټ هغه مالي بازار ته ويل کيږي چې په هغې کې نوې نشر شوي مالي سندونه دلومړې ځل لپاره دخرڅلاو لپاره وړاندې کوي .(secondary market) سيکنډري مارکيټ هغه مالي بازار ته ويل کيږي چې په هغې کې نوې نشرشوي سندونه تبادله کيږي بلکې په داډول مالي بازارونو کې موجود ه ياپخواني نشرشوي سندونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تبادله کيږي. دونډو بازار: هغه مالي بازار ته ويل کيږی چې په هغې کې دسهامي شرکتو نو سهمونه داخيستونکواو خرڅوونکو ترمنځ تبادله کيږي. (OTC)او ټي سي دامالي بازار دونډو دبازار په څير يو مشـــخص ځای نه لري بلکې په دا ډول بازارکې پانګه اچونکي دمالي دلالانو په مرســـته په هر ځای کې خپل مالي ســـندونه تبادله کولای شـــي . فيننشـــيل انټرميـديريز(financial intermediaries) : هغـه مـالي ادارو تـه ويـل کيږي چې دپس اندازکوونکو څخه پيسې ترلاسه کوي او بيا په خپل نو م دغه؟ پيسي دګټې په خاطر نورو ته په قرض ورکوي او يا هم په خپله په دغه پيسو باندې په مالي شتمنيو او يا نورو ځايونو کې پانګه اچونه کوي. ١-ســـوداګريز بانکونه: ٢-بيمې شـــرکتونه ٣-نورې مالي ادارې مالي دلالان: هغه ځانګړو اشـخاصـو يا مالي ادارو ته ويل کيږي چې دوه داسې ډلې سـره يوځای کوي چې يو پس اندازولري او غواړې چې په خپلو پيسو باندې پانګه اچونه وکړې او بله ډله پيســو ته اړتيا ولري . ســود ياربحه : دقرض په وخت کې چې له پور اخيســتونکي څخه په اصـل مقدار قرض باندې هر څومره اضـافه پيسـې اخيسـتل کيږي هغې ته سود يا ربحه ويل کيږي دســود ډولونه ١-ســاده ربحه ٢-مرکبه ربحه . ســاده ربحه هغې ربحې ته ويل کيږي چې هميشه يواځې او يواځې دقرض په اصلي مقدار باندې وضع کيږي١-مرکبه ربحه هغې ربحې ته ويل کيږي چې دقرض اصـلي مقدار ترڅنګ په هغه ربحه يا سود باندې هم وضـع کيږي چې مخکې ترلاســـه شـــوي وي .دســـاده ربحې دپيداکولو فورمول:(si=pv(i)(cn) annuity: کله چې په ځانګړو معلومو وختونو کې عين مقدار پيســـې په عين مقدار ســـود باندې دقرض په ډول ترلاســـه شـــې او يا هم بل چا ته وقرض په ډول ورکړل شـــي قسـط يا انيوټي په نامه ياديږي. Ordinary: کله چې عين مقدار پيســـې په عين مقدار ســـود باندې دهرې مودې په پای کې تاديه او يا هم ترلاســـه شـــي اړډينرې انيوټي په نامه ياديږي. annuity Due: کله چې عين مقدار پيسـې په عين مقدار سـود باندې دهرې مودې باندې په پيل کې تاديه او يا هم ترلاســـه شـــي انيوټي ډو بلل کيږي mixed flowsکله چې په بيلابيلو وختونو کې مختلف مقدار پيسـې دقرض په شـکل په سـود ترلاسـه شـي او يا هم بل چا ته په سـود ورکړل شـي ميکسـډ فلوس بلل کيږي. :amortizing a loanله دې څخه هدف دادی چې يو څوک دخپل کاروبار لپاره پيســې په قرض واخلي او دغه ســودي قرض وي او دغه ټول قرض بيرته په يو ځل نه تاديه کوي بلکې دغه ټول قرض سود سره دقسطونو په شـکل تاديه کوي په دې شرط چې دهر قسط مقدار به يو شـان وي. مالي حسـابونه : هغه حسـابونه ته ويل کيږي ، چې ديومالي کال په پای کې ترتيبيږي او ديو کاروبار ديوې مالي دورې ټول عوايد ټول مصارف ترلاسه شوي ګټه او يا تاوان په ګوته کړې . دګټې او تاوان حساب: هغه مالي صـورت حسـاب دی چې ديو مالي کال په جريان کې په يو کاروبارکې د ترسـره شـوو فعاليتونو په نتيجه کې ټول رامنځ ته شـوي مصـــارف او ترلاســـه شـــوي عوايد بنـــايي چې دنوموړو مصارفو او عوايدو له حاصل تفريق څخه ګټه او يا هم تاوان لاسته راځي . بيلانس

(c) ketabton.com: The Digital Library

شــیټ : هغه مالي حســاب ته ویل کیږي چې دیو مالي کال په پای کې دازمایښــتې بیلانس له مخې ترتیبیږي او دیو کــاروبــار دمــالي حــالــت څرګنــدونــه کوي یعنې داښـــــایې چې یو کاروبارڅومره شــتمنې لري او په دې شــتمنۍ کې څومره برخه دکاروبار دمالکانو او څومره برخه یې پردې پانګه ده. دمالي حسابونو تحلیل : دمالي حسابونو تحلیل څخه هدف دادی چې مونږ له مالي حســـــابونو څخه اعدادو او ارقام راخلو او بیا له هغې څخه داســــې معلومات ترلاســـه کوو چې دهغې په اســـاس مونږ دیو کاروبار ګټورتیا دپور او تادیې وړتیا دکاروبار سیالیت . مالي حالت او داسې نور په بیلابیلو وختونو مقایسه کوواوبیا دهغې په اساس تصمیم نیســو چې ایاپه کاروبار کې ښـــه والی راغلی او که نه. مالي نســبتونه : مالي نســبتونه هغه نســبتونو ته ویل کیږي چې مالي حســابونو دتحلیل لپاره ورڅخه دیو وســیلې په توګه اســتفاده کوي. دمالي نســبت قســمونه - liquidity ratio2financial leverage ratio3activity ratio4coverage ratio5profitability ratio6current ratio7acid test ratio or quick ratio.(liquidity ratio)لیکویډیټي ریشـیو له دې نسـبتونو هغه وخت اسـتفاده کیږي چې کله مونږ دیو کاروبار لنډ مهاله پورونو دتادیې وړتیا پیداکوو. financial leverage) (ratioفیننشیل لیوریج ریشیو : له دې نسبتونو څخه هغه وخت استفاده کوو چې کله مونږ دیو کاروبار په ټوله شـتمنۍ کې دپردې پانګې نسـبت پیداکوو. (activity ratio)اکټویټي ریشـو : کله چې مونږ دیوکاروبار دطلباتو دترلاســـــه کولو وړتیا او هم دګودام دموجودې یا ذخایرو دخرڅلاو وړتیا پیداکړو نو له دې نســبتونو اســتفاده کوو. کوریج ریشــیو : ددې نســبتونو په مرسته کولای شو ووایو چې ایایو کاروبارداخیستل شویو قرضونو سود په اسانۍ سره تادیه کولای شـي او که نه . (profitability ratio)فروفیتیبیلیټي ریشیو له دې نسبتونو څخه هغه وخت استفاده کوو چې مونږ دیو کاروبار ګټورتیا پیداکوو. (current ratio)کرنت ریشیو : ددې نسـبت په مرسـته کولای شـو ووایو چې ایا یو کاروبار دخپلو جارې شـتمنیو سـره خپل لنډمهاله قرضـونه تادیه کولای شـي او که نه .(quick ratio) کویک ریشـیو: ددې نسـبت په مرسـته کولای شـو ووایو چې ایا یو کاروبار په خپلو ډیرو سـیالو شـتمنیو سـره خپل لنډ مهاله قرضـــونه تادیه کولای شـــي او که نه. (debit to asset ratio)ډیبیټ ټو اســیټ ریشــیو : دنوموړې نسبت په مرسته کولای شو ووایو چې دیوکاروبار په ټوله شتمنۍ کې دپردۍ پانګې فیصـدې څوده .(debit to equity) ډیبیټ ټو ایکویټي: ریشـو ددې نسـبت په مرسـته کولای شـــو په یو کاروبار کې دپردۍ پانګې اندازه او فیصـــدې معلومولای شـــو. (gross profit margin ratio)ګراس فروفیټ مارجن ریشـــو : دنوموړې نســـبت څخه معلومیږي چې یو کاروبار دخرڅلاو دهرې روپۍ (ډالر افغ)په مقابل کې څومره ناخالصــه ګټه کړې ده .(net profit) نوموړې نسبت څخه معلومیږي چې یو کاروبار دخرڅلاو دهرې روپۍ په مقابل کې څومره خالصــه ګټه کړې ده. (gross return on investment) ګراس ریټرن ان اینوسټ

(c) ketabton.com: The Digital Library

منتې: دنوموړې نسبت څخه معلوميږي چې يو کاروبار دپانګې اچونې دهرې روپۍ په مقابل کې څومره ناخالصه ګټه کړې ده . (net return on investment)نيټ ريټرن ان اينويسټ منټ: دنوموړې نسبت څخه معلوميږي چې يو کاروبار دپانګې اچونې دهرې روپۍ په مقابل کې څومره خالصه ګټه کړې ده . (receivable turn over)ريسيويبل ټرن اور: دانسبت مونږ ته ښايي چې يو کاروبار په اوسط ډول سره خپل طلبات په کال کې څو دفې ترلاسه کوي .(payable turn over) پيبل ټرن اور: دانسبت مونږ ته ښايي چې يو کاروبار په اوسط ډول سره څو ورځې وروسته خپل تجارتي پور تاديه کوي. (inventory turn over)اينويټري ټرن اور: دانسبت داښايي چې يو کاروبار په اوسط ډول سره خپل دګودام موجود په دفو کې په خرڅلاوو رسوي.(interest coverage ratio) اينټرسټ کوريج ريشو: دانسبت مونږ ته داښايي چې کله يو کاروبار سودي قرض اخيستې وي نو يا دغه کاروبار دسود پيسې په اسانۍ سره تاديه کولای شي او که نه.(operating cycle) اوفريټينګ سايکل : کله چې يو کاروبار له بل چا څخه اجناس واخلي بيا دغه اجناس په بل چا باندې خرڅ کړي او بلاخره داجناسو دخرڅلاوو څخه وروسته خپلې پيسې لاسته راوړي دغه ټوله پروسه چې څومره موده په برکې نيسي هغې ته اوفريټينګ سيکل وايي. cash) (cycleکيش سيکل : کله چې o-cڅخه دهغه موده منفي شي چې په هغې کې مونږ دبل چا څخه په قرض اخيستل شويو اجناسو پيسې تاديه کوو يعنې کله چې او سې څخه دتجارتي پور دتاديې موده منفي شي کيش سيکل بلل کيږي: (common size)کامن سايز: دمالي حسابونو دتحليل په دې ميتود کې مونږ دبيلانس شيټ په مالي محاسبه کې په ټوله شتمنې کې دبيلانس شيټ دهرقلم (ايټم)فيصدې معلوموو او دنوموړې فيصدې دمعلومولو لپاره دبيلانس شيټ هرقلم په ټوله شتمنۍ باندې ويشو ، همدارنګه دمالي حسابونو دتحليل په ميتود کې مونږ اينکم سټيټ مينټ: په مالي حساب کې په ټول خرڅلاوو کې اينکم سټيټمينټ دهرقلم فيصدې معلوموو چې دمعلومولو لپاره دګټې او تاوان صورت حساب دهرقلم په خرڅلاوو باندې ويشو.(index analysis)اينډيکس انلايسيس: داهم دمالي حسابونو دتحليل يو ميتود دی چې په دې ډول تحليل کې مونږ دګټې او تاوان صورت حساب او بيلانس شيټ دهر قلم ارقام داساس کال دارقامو سره پرتله کوو او بيا دهرقلم دفيصدې تغييرات ګورو چې ايا داساس کال په پرتله په اوس وخت کې په کې څو فيصده کموالی او زياتوالی راغلی دی.

مالي محاسبه

مخکې لدې چې په يوه توليدي تصدۍ کې دتوليد شوو اجناسو دتمام شد قيمت او همدارنګه داجناسو څخه تر لاسه شوي ګټه محاسبه کړو ددې ځيني مخکې مونږ ته لازمه ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمحاسبې دوران تشریح کړو نو لومړی دمحاسبې علم تعریف او بیا دمحاسبې ددوران (Accounting Cycle) عناصر چې په لاندې ډول دي تشریح کوو.

دمحاسبي د علم تعریف (Accounting Definition):(دکاروبار ژبې ته محاسبه ویل کیږي .یا په بل عبارت محاسبه : دمعاملاتوپیژندل،ثبت کول، دمعاملاتو طبقه بندي کول،دحسابونو خلاصه کول،اودي حسابونو څخه دي نتجي اخستلو هنر ته محاسبه ویل کیږي.

Accounting is the language of business is called Accounting or Accounting is the Process of Observing, identifying, measuring, recording, classifying, summarising and reporting the financial information to its users in the form financial statements.

دمحاسبي د دوران تعریف:

(Closing the books and preparation of final accounts) (دکتابونو بسته بندي او راپورونو ترتیب کولو ته دمحاسبې دوران ویل کیږي.

1. معامله
2. ژورنال
3. لیجر
4. ازمایښتي بیلانس
5. تصفیوي یا تعدیلي حسابونه
6. دګټې او تاوان صورت حساب
7. دپای بیلانس

مخکې لدې چي دمحاسبې ددوران پورتني عناصر تشریح کړو لازمه بولم چي دا څرګنده کړو چي دمحاسبې یو ښه معلوماتي سیستم دتصدی داداري سره همکاري کوي او لاندې سوالونو ته ځوابونه وايي:

١. په تصدئ باندې څومره پورونه پاتې او دتاديي وړ دي؟

٢. ایا زمونږ خرڅلاو دنورو کلونو په نسبت زیات شوی او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

٣. کوم ډول شتمني مونږ دتصدئ په اختیار کې لرو؟

٤. نقده جریان څه ډول صورت نیسي؟

٥. ایا زمونږ تولید خو دضرر سره مخامخ نه دی ؟

٦. ایا کولای شو چي دتصدئ ګټه تر اعظمي نقطي ورسوو؟

دمحاسبې يو ښه معلوماتي سيستم دپورتنيو سوالونو په شکل داسې ډيرو نورو سوالونو ته ځواب ويلای شي . نوبنآ ويلای شو چي دمحاسبې يو ښه معلوماتي سيستم د ټولو تصديو لپاره ګټور او مفيد دي

دمحاسبې دوران

Accounting cycle

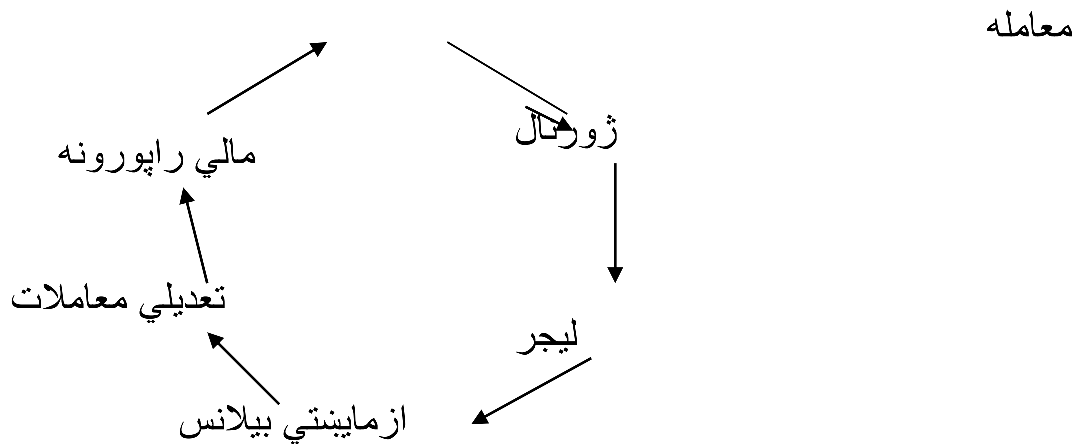

په پورتيني شکل کي چي دمحاسبوي معمالاتو ثبت دابتداء څخه تر وروستئ مرحلې پورې په کې ښودل شوی چې دمحاسبوي معاملاتو دثبت پروسه ښايي.

ټولي تصدئ ګاني ددغه ډول پروسې څخه دمعاملاتو په ثبت کي استفاده کوي او همدارنګه دخپلو مالي حسابونو په جوړولو کې ترې استفاده کوي.

دمحاسبي ددوران هر عنصر په لاندې ډول تشريح کوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

معامله (Transaction): هره راکړه ورکړه چي ددووکســانو په مابين کي صــورت ونيســي معامله بلل کيږي .(Any dealing between two persons in is called Transaction)

ژورنال

(Journal)

ژورنال يوفرانسوي لفظ (jour) څخه اخيستل شوی چې دورځ په معنی دی او په انګليسي

کې ورته (Daily) ويل کيږي . ژورنال هغه کتاب دی چې معاملات په کې هره ورځ ثبت کيږي .(Journal is the book in which we record the Daily Transactions)

. دژورنال خصوصيات

Characteristics of Day Book

١. ژورنال د ډبل انټري يا دوه طرفه ثبت لمړنۍ مرحله ده . او تر ټولو لمړي معاملات په ژورنال کې ثبت کيږي په دې توګه ژورنال د ورځينو معماملاتو د ثبت کتاب دی .

٢. معاملات دواقع کيدلو په ورځ ثبت کيږي . په دې توګه ژورنال ته ورځنی کتاب يعني (روزنامچه)ويل کيږي .

٣. معاملات په تاريخوار(Chronological) ډول ســـره ثبت کيږي نوويلی شـــو ژورنال دتاريخوار ثبت کتاب دی .

٤. په ژورنال کې دهرې معاملې لپاره دوه حسابونه وي او هم ښودل کيږي چي کوم حساب دبټ او کوم حســاب کريډيټ کيږي . چې دا لجر ته دارقامو په انتقال کې اســانتيا راولي نو ويلای شو چې ژورنال دليجر معاون دی.

٥.دمعاملې دثبت څخه وروســته دمعاملې تشــريح ليکل کيږي (دهغو کســانولپاره دامعلومات ليکل کيږي کوم چي په محاسبه نه پوهيږي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦.دحسابونو مبلغ په دوو ورستيو کالمونو کې ليکل کيږي دډيبيټ مبلغ په ډيبيټ کالم کې او دکريډيټ مبلغ په کريډيټ کالم کې ليکل کيږي.

دژورنال دترتيب کولو ګټې

(Advantages of preparing Journal Book)

١.هريوه معامله کله چې صورت ونيسي ثبت کيږي نو بنا دلته ددې امکانات وجود نه لري چې کومه معامله دي ددې کتاب څخه ليري شي.

٢.کله چې معامله په تاريخوارډول دتشريح سره دژورنال په کتاب کې په ثبت ورسول شي نو بيا مونږ هر وخت کولای شو چې په اسانۍ سره معلومه کړو چې دامعامله څه وخت او ده څه لپاره ترسره کړي وه.

٣. څرنګه چې دهرې معاملې لپاره دوه حسابونه وي او په څرګنده او صحيح ډول سره په ژورنال کي ډيبيت او کريډيټ شوي وي نو د(posting) په وخت کې مونږ ته کوم مشکلات رامنځته کيږي.

٤.څرنګه چې مونږ دهرې معاملې په هکله تفصيل په ژورنال کې ليکلي وي نو په ليجر کې دي تفصيل ليکلو ته ضرورت نشته.

٥. په ژورنال کې مونږ دهرې معاملې په هکله مکمل معلومات ترلاسه کولي شو.

٦. په ليجر کې هره رامنځته شوي غلطي مونږ کولای شو چې دژورنال په مرسته يي رهنماي کړو.

دژورنال شکل

Form of Journal

مبلغ		L. F	توضيحات Particulars	Date نيټه
کريديت	دبت			

په ژورنال کې معاملاتو دثبت کولوعمل ته (journalizing) ويل کيږي په ژورنال کې دثبت کولو قاعده او قوانين په لاندې ډول دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

١ .دهرې معاملې پورې مربوط حسابونو دنومونو ليکلو لپاره بايد دجدا لاينونو څخه استفاده وشي .

٢ . په لمړي لاين کې بايد مقروض(Debtor)او دهغه حساب نوم اويا هغه حساب وليکل شـــي چې ديبيت کيږي . په دوهم قطار کې دقرض ورکوونکي (Creditor) نوم اويا هغه حساب چې کريډيت کيږي ليکل کيږي .

٣ . دديبيت کيدونکي حساب نوم دلاين په سر کې وليکل شي او کريديت کيدونکي حساب نوم دلاين دشروع څخه لږ وروسته فاصله کې وليکل شي .

٤ ـــ دحسابونو دنومو څخه وروسته لاين کې بايد دمعاملې لنډيز وليکل شي .

٥ ـــ دمعاملاتو دثبت دجلاکولو په خاطر بايد دهرې معاملې دثبت څخه وروسته دتفصيل په ستون کې خط وايستل شي .

دژورنال دصفحې عناصر په لاندې ډول هر يو تشريح کوو:

دتاريخ ستون (Date column): پدغه ستون کي هغه تاريخ رسول کيږي چې معاملې پرې ترسره شوي وي پدغه ستون کې کال دستون په پورتنی برخه کې مياشت دکال نه لاندې او ورسره تاريخ په ثبت رسول کيږي.

دتشريح ستون (Description column): پدغه کالم کې حسابونه په ثبت رسول کيږي .

هغه حساب چي په ډيبيت کې رسول کيږي په دې حساب کې په چپ طرف کې رسول کيږي اوهغه حســاب چي په کريډت کې رســول کيږي په همدې کالم کې دمعاملې په اړه معلومات ذکر کيږي چي دي ته (Narration) ويل کيږي.

ليجر ته دمعاملې دانتقال شــميري ســتون (Post Reference column): دغه ســتون هغه وخت تکميل کيږي کله چي مونږ معاملات دژورنال څخه ليجر ته انتقال کړو په لنډ ډول ويلای شو چي په دې ستون کې دمربوطه ليجر دصفحې شميره ليکل کيږي .

دډيبيت اوکريډيټ دمقدار ســتونونه (Debit and Credit Amount Column): دکريديتي حساب مقدار په ژورنال کې دکريډيت په ستون کې په ثبت رسول کيږي او همدارنګه دډيبيتي حساب مقدار په ډبيت ستون کې په ثبت رسول کيږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دژورنال څخه لیجر ته دمعلوماتوانتقال:

Posting

دمحاسبوي دوران دویمه برخه عبارت ده د posting څخه یعنې دژورنال څخه دحسابونو انتقال لیجر ته چې دلته حسابونه طبقه بندې کیږي .

تعریف:هغه کتاب چې په هغه کې دتجارتي معاملاتو خلاصه په ثبت رسول کیږي دلیجر دکتاب څخه عبارت دی. (A book which Contains the classified record of all (the transaction of a business in shape of account is called ledger).

په لیجر کې ټول معاملات دمربوطو حسابونو لاندې راوړل کیږي ترڅو دمربوطه حساب دزیاتوالی او کموالی په اړه معلومات ترلاسه کړو.

مثلا: که مونږ وغواړو دخپل مجموعي خرڅلاو په اړوند معلومات ترلاسه کړو نو د ژورنال په مختلفو صفحو کې دخرڅلاو په اړوند ځای په ځای شوي معلومات جمع کول مشکل برېښي نو څرنګه چې په لیجر کې دهر حساب په اړوند ټول معاملات دهغې حساب لاندې ذکر کیږي نو مونږ دخرڅلاو دلیجر څخه کولای شو چې په اسانۍ سره دمجموعي خرڅلاو په اړوند معلومات ترلاسه کړو. په بل عبارت مونږ ویلای شو دلیجر په مرسته مونږ دمختلفو حسابونو په هکله فوري نتیجه ترلاسه کولای شو.

دلیجر شکل (Ledger form)

دحساب نوم

Date نیټه	دسند نمبر	توضیحات Particulars	J. F	مبلغ		
				دیبیت	کریدیت	بیلانس
		مجموعه بیلانس				

دلیجر دجوړولو هدفونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Objective of Ledger)

۱.دتجارتي معاملاتو خلاصـــه ترځو په مختلفو حســـابونو کې حقیقي زیاتوالي او کموالي په باره کې معلومات تر لاسه کړو.

۲. دلیجر څخه مونږ ازمایښـــتي بیلانس جوړو ترڅو دمعاملاتو دثبت دتصـــحیح معلومات ترلاسه کړو.

۳. دهر یو حساب په هکه مونږ کولای شو چې په کم وخت کې په اسانه ډول سره معلومات تر لاسه کړو.

په لیجر کې دمعاملاتو دثبت قاعده

۱. دژورنال څخه دثبت شـــوو معاملاتو انتقال لجر کې دمربوطو حســـابونو دیبت او کریدیت طرف کې کوم چې ژورنال کې مشـــخص شـــوي دي صـــورت نیســـي همدارنګه دمعاملې دثبت تاریخ دســـندنمبراو دژورنال دصـــفحې نمبر چې معلومات ورڅخه لجر ته انتقال شوي دي د j.f په ستون کې رسول کیږي .

۲ په ژورنال کې دریفرنس یا L.f په ستون کې هغه حسابونو نمبر چې معلومات ورته انتقال شـــوي دي (یالجر) دصـــفحې نمبر رســـول کیږي . لجر ته دمعلوماتو انتقال وخت دکاروبار په اندازې پورې اړه لري .

دلیجر او ژورنال ترمنځ توپیرونه

Distinction between Ledger and the Journal

۱.ژورنال دمعاملاتو دثبت لومړنی کتاب دی اولیجر دمعاملاتو دثبت دویم کتاب دی .

۲. دژورنال کتاب دتاریخوار ریکارډونو لپاره کارول کیږي او دلیجر کتاب د Analytical ریکارډ لپاره استعمالیږي.

۳.په ژورنال کې دخلاصـي واحد عبارت دی له معاملې څخه او په لیجر کې دخلاصـي واحد عبارت دی له حساب څخه.

٤. په ژورنال کې دمعاملاتو ثبت ته ژورنالیزنګ وایي او په لیجر کې دمعاملاتو ثبت ته پوستینګ وایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ازمايښتي بيلانس

(Trail Balance)

تعريف:ازمايښتي بيلانس هغه راپور دی کوم چي په ليجر کي دډيبيت او کريډيټ بيلانسونو په مرسته تشکليږي (Trial Balance is a statement prepared by. taking out .debit and credit balances of all accounts appearing in the ledger)

کله چې د ټولو حسابونو لپاره ليجر تهيه او ترتيب شي نو دابه ښه وي چې مونږ معلومه کړو چي دغه معاملات په ژورنال او ليجر کې په صحيح ډول رسولي او که نه ددي معلوماتو دتهيه کولولپاره مونږ ديوې وسيلې څخه کار اخلو چې د ازمايښتي بيلانس په نوم ياديږي.

ازمايښتي بيلانس دوه ستون لرونکي راپور دي چې په دې راپور کې دټولو حسابونو بيلانسونه په ثبت رسول کيږي.

يعني کوم حسابونه چي دډيبيت بيلانس درلودنکي وي ازمايښتي بيلانس چپ طرف ته او کوم حسابونه چي دکريډيټ بيلانس درلودنکي وي دازمايښتي بيلانس په ښي طرف کې په ثبت رسول کيږي او بايد دازمايښتي بيلانس دواړه ستونونه سره مساوي شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دازمایښتي بیلانس دتهیه عمده هدف دادی ترڅو دډیبیټ او کریډیټ حسابونو وروسته ددي څخه چي دغه حسابونه دژورنال څخه لیجر ته انتقال شي باید سره مساوي وي.
ددي خبرې معنی دانه ده چې کله هم

code	Account	پولي واحد Afs	
		D	C
∑	Total		
	saldo		0

دازمایښتي بیلانس دډیبیت او کریډیټ ستونونه سره مساوي وي مونږ به په ژورنال اولیجر کې معامالات په صحیح ډول ثبت کړي .

دلته مختلف وجوهات شته چي دازمایښتي بیلانس دډیبیټ او کریډیت ستونونه به مساوي وي خو په ژورنال کي به مو معلات په صحیح ډول نه وي ثبت کړي چې په لاندې ډول یي ذکر کوو:

١. معامله په ژورنال کې په ثبت ونه رسیږي.

٢.معامله لیجر ته په صحیح ډول انتقال نشي.

٣. دژورنال څخه معاملات په تکراري ډول لیجر ته انتقال شي.

٤.په ژورنال او لیجر کې غلط حسابونه استعمال شوي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعديلي يا تصفيوي معاملات

Adjusting Entries

مونږ د ګټې او تاوان حساب سره يوه جمله ليکو (for the year) ددي مطلب دادی چې په دې حساب کې به هره يوه شی دهغه وخت مطابق ليکل کيږي په څومره وخت کې چې مونږ دګټې او تاوان حساب جوړو مونږ عموما دګټې او تاوان حساب ديوې اقتصادي په پای کې ترتيب کوو.

دپورتنی موضوع دلاښه وضحات لپاره يو مثال وړاندې کوو:

مثال: مو نږ سږ کال ددو کالو کرايه پيشکي تاديه کړي نو کله چې مونږ په دې کال کې دګټې او تاوان حساب جوړو صرف ددغه کال کرايه په کې ثبت کوواو ديو کال پيشکي تاديه شوي کرايه دپای په بيلانس کې په متغيره داريي کې په ثبت رسوو چې دغې عمليې ته Adjusting وايي.

تعديلي ياتصفيوي معامالات مختلف ډولونه او دهغې دثبت طريقه دګټې اوتاوان او دپای په بيلانس کې چې ځيني مهم تعديلي معاملات په لاندې ډول ذکر کوو:

۱.تادياتي مصارف (Accrued expenses): هغه مصارف چې واقع شوي وي خو مصارف مو نه وي تاديه کړي چې دې ډول مصارفوته تادياتي مصارف ويل کيږي.

مثلا:مونږ سره کارګرانو کار کړي او معاش مو نه دی ورکړی دغسې مصارف دګټې او تاوان په حساب کي ډيبيت او دپای په بيلانس کيې دپور په ډول ليکل کيږي.

ددغې مصارفو ته په انګلسي کې نور اصطلاحات هم استعماليږي چې په لاندې ډول دي اودغه ټول نومونه يو مفهوم افاده کوي: Accrued Expenses, outstanding exp, Arrears, Expense Due, Expense payable, Expense owing .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲.پیشکي تادیه شوي مصارف (Prepaid expenses):هغه مصارف چي نغدا په پیشکي ډول تادیه کیږي پرته له دې چي په مصرف ورسیږي دپیشکي مصارفو په نوم یادیږي .دغه ډول مصارف دګټې اوتاوان په حساب کې دمصارفو څخه کریډیټ کیږي او دپای په بیلانس کي دمتغیرې شتمنۍ په حیث ثبت کیږي .

دغه مصارف کیدای شي په بیمه،اشتهاراتو،او دکرایي په برخه کې تادیه کیږي .

۳. ترلاسه کیدونکي عایدات (Accrued income): هغه عایدات چي ګټلي مووي خو تراوسه پورې ترلاسه شوي نه دي په راتلونکي کې به ترلاسه کیږي لکه دسود،داسهامو څخه ترلاسه کیدونکي ګټې اوداسې نور ددې طریقه داده چي د ګټې او تاوان په حساب کې دعایداتو سره ډیبیټ کیږي او دپای په بیلانس کې د پانګې سره علاوه کیږي .

٤..پیشکي عایدات (Unearned Income): هغه عایدات چي په پیشکي ډول مونږ ته تر لاسه شوي وي خو ګټلي مونه وي دغه ډول عایداتو ته پیشکي عایدات ویل کیږي لکه: سود،کرایه،تخفیف،کمیشن او داسې نور دي .

دګټې اوتاوان په حساب کې دعایداتو ځینې کریډټ کیږي او په پای بیلانس کې دپور په ډول لیکل کیږي.

فرسایش (Deprecation): عموما تصدۍ دمختلفو تولیدي وسایلو درلودنکي وي لکه:تعمیرات،تجهیزات،ټرانسپورټي وسایل اوداسې نور

دهرې اقتصادي دورې په اوږدو کې دتولیدي وسایلو په استعمال سره دتولیدي وسایلو په حقیقي ارزښت کې کموالی رامنځته کیږي چي دفرسایش په نوم یادیږي. دغه دوسایلو فرسایش یومصرف ایجابوي چي دګټي او تاوان په حساب کې دفرسایش دمصارفو په حیث باید په ثبت ورسول شي او دپای په بیلانس کې دمربوطه شتمني دحقیقي ارزښت څخه کریډیټ کیږي .دفرسایش دسنجش لپاره عموما دفرسایش دخطي میتود څخه استفاده کیږي چې فارمول یې په لاندې ډول دی .

کلنی فرسایش=دتولیدي وسایلو ارزښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتوليدي وسايلو په عمر

مثلا: ديوې توليدي دســـتګاه اقتصـــادي عمر ۱۰ کاله تخمين شـــوي او دهغې دخريدراي مصارف ۱۰۰۰۰ ډالره دي مونږ دتوليدي دستګا کلنی فرسايش په لاندې ډول محاسبه کوو:

$$\text{کلنی فرسايش} = \frac{۱۰۰۰۰}{۱۰} = ۱۰۰۰ \text{ دالره}$$

(c) ketabton.com: The Digital Library

مالي راپورونه

(Financial statements)

ځرنګه چې مونږته معلومه ده چې د محاسـبې دعلم یو هدف په یوه معینه موده کې دکاروبار نفعه اوضــــرراو همدارنګه مالي حالت څرګندول دي چې دغه اهدافوته درسـیدو لپاره مونږ مالي راپورونه ترتیب کوو چې دغه مالي راپورنه په ٤ډولونو ویشـل شـوي دي نو په لنډ ډول ویلای شـو چې دمحاسـبې دراپورونو مجموعې ته مـالي راپورونـه ویـل کیږي.ددغـه ډول مـالي راپورونو ترتیـب کول د ادارې پـه جوړښت پورې اړه لري ځیني ادارې دغه ډول راپورونه یومیاشت ځیني ادارې یي ځلورمیاشتي اوځیني ادارې یي یو کال وروسته ترتیب کوي.

Definition: A set of accounting reports are called financial statements.

مالي راپورونه: دمحاسبې دراپورونو مجموعي ته مالي راپورنه ویل کیږي.

دغه راپورونه په عمومي ډول سره په لاندې ځلورو ګروپونو ویشل شوي دي

1. دګټې او تاوان حساب: (Income statement)

2. د پای بیلانس (Balance sheet)

3.دتصدۍ دخاوند په کاروبار کې د حق راپور(A statement of owner equity)

4.نغده جریان راپور(A statement of Cash flow)

1.دګټې اوتاوان حساب (Income statements): دا ډول راپور دتصدۍ دنفعې اوضرر دڅرګندولولپاره ترتیب او تهیه کیږي.

2.دپای بیلانس: (Balance sheet): داډول راپور دتصدۍ مالي حالت ښایي په دې معنی چې په دې ډول راپور کې داښودل کیږي چې د تصدۍ سره په څومره اندازه شتمني لري او څومره دخلکو قرضونه پرې پاتي دي او په کاروبارکې دمالک حق څومره دی.

3.دتصدۍ دمالک دحق په اړوندراپور: (A statement of owner equity) کې داښودل کیږي چې ده څومره پیسي په کاروبارکي پانګونه کړي او په دې پیسو کې تغیرات ښایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

4.(Cash flow statement): دا ډول راپور ښـايي چي دمالي کال په جريان کې تصـدۍ ته څومره پيسي راځي او څومره بيرته تري وځي.

دمالي راپورنو دترتيب کول اهداف

۱.ترڅو دکاروبارمالک اوقرض ورکونکي په دې پوه شـــي چې زمونږ ســـرمايه گذاري په ځای ده او که نه؟

۲. دمالي راپورونو ترتيب کول د تصـــدۍ دادره کونکو ســـره په پلان جوړولو کې مرسته او کومک کوي.

۳.همداراز ترڅو مونږ ته اپريټينگ ايکسپنسيز معلوم شي ترڅو مونږ دجنس دتمام شــــدقيمـت کنټرول کړو. ٤. همـدارازترڅو مونږ تـه د (other income) او (Other expenses) په باره کې

۱.دگټې او تاوان صورت حساب يادعايد صورت حساب:

د عايد صـــورت حســـاب يو مالي راپور دی چې ديوې اقتصـــادي دورې په پای کې ترتيب کيږي. نوموړی حسـاب د دوری د فعاليتونو نتيجه څرگندوي. ددې حسـاب په ښـي طرف کې ټول عوايد په ترتيب ســـره رســـول کيږي او چپ لوري ته مصـــارف چې د عوايد و لاس ته راوړلو په خاطر يې صورت نيولی دی رسول کيږي.

عايدات په يوه دوره کې د خرڅلاو او خدماتو د قيمت څخه عبارت دي او مصـــــرف د هغه مبلغ څخه عبارت دی چې د عوايدو د لاسته راوړلو په خاطر کارول شوي دي.

چې عوايد کاروبار ته د شـتمنيو د راتگ Inflow of assets او مصـرف د کاروبار څخه د شتمنيو تگ د Out flow of assets په معنی دی.

د عوايد په صورت حساب کې د عوايدو او مصارفوپه پرتله کولو سره ددورې نتيجه (گټه يا تاوان) څرگنديږي. کله چې عوايد د مصـــارفو په پرتله زيات اوســـي نو تفاوت يې د گټې په معنی او کله چې مصارف د عوايدو په پرتله زيات اوسي نو تفاوت يې د تاوان په معنی دی.

مصارف – عوايد = خالصه گټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عايد صورت حساب هم د T شکل او جدول په توګه ترتيب کيږي.

د T په شکل سره د عايد صورت حساب دوه اړخه لري چې ښي اړخ يې کريديت او چپ اړخ يې ديبت نومول کيږي. کريديت کې ټول عوايد او ديبيت اړخ کې ټول مصارف رسول کيږي. د ديبيت او کريديت اړخ د ارقامو د مجموعې او تفاوت څخه نتيجه څرګنديږي.

NI = R – E

NI (Net Income) = {R (Revenue) – E (Expenses)}

اکثره تصدۍ ګاني ددې حسابونو په مرسته دخپلې پانګې اچونې ګټورتوب تخمين کوي دغه دعايد صورت حساب دپانګه اچونکو او قرض ورکونکو سره دمرستندويه وسيلې په توګه استعماليږي چې ددوی راتلونکي نغده جريان پيشبيني کوي.

هغه معلومات چې په دې حساب کې موجود وې پانګه اچونکي او پورورکونکي په لاندېنيو مواردو کې ترې استفاده کوي:

۱. دپخوانيو فعاليتونو ارزيابي کول:

په دې حساب کې دعوايدو او مصارفو په مطالعې سره مونږ ويلای شو چې يوې تصدۍ کوم ډول فعاليتونه ترسره کړي او همدارنګه کولای شو چې دتصدۍ فعاليتونه د نورو تصديو دفعاليتونوسره مقاسيه کولای شو.

۲.دتصدۍ دراتلونکو فعاليتونو په هکله وړاندوينه:

ديوې تصدۍ دتيرو فعاليتونو په اساس مونږ کولای شو چې دهغې راتکونکي فتاليتونه لرليد کړو.داپه دې معنی چې يوه تصدۍ په پخوانيو وختونو کې ۱۰۰% کاميابه وه ايا دهغه تصدۍ به په راتلونکي کې دکاميابي دغه سلنه ترلاسه کړي او که نه.

هغه وخت مونږ کولای شو چې په اطميناني ډول لرليد وکړو چې دتيرو فعاليتونو او راتلونکو فعاليتونو ترمنځ نږدې اړيکې وجود ولري.

2. دپای بيلانس (Balance Sheet):

هره کاروباري موسسه د خپل کاروبار مالي حالت باندی پوهيدلو ته ضرورت لري او کاروباري اداری دګټې د لاسته راوړلو په اميد رامنځته کيږي. د کاروبار په دوران کې لمړنۍ پانګه او دهغې څخه حاصل کيدونکی سود مختلف شکلونه اختياروي لکه:
نقده شتمني، ځمکه او تعمير، ماشين الات، نقليه وسايل، طلبات چې دا ټول د کاروبار د اموالو ډولونه دي. ددې اموالو په مقابل کې ممکن دی کاروبار ځنې مکلفيتونه ولري او

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوروړی اوسـي چې د پور اندازه باید ددې اموالو څخه تیری شـي ترڅو هغه څه چې مالک یا شریکانو پوری اړه لري معلوم شي.

دپای بیلانس چې بعضې وختونه دتصدئ دمالي وضع دحساب په نوم یادیږي چې په دې کې په یوه معلومه موده کې دشتمنیو،پورونو، اومختلفو اسهامو لرونکو په هکله مفصل معلومات ذکر شوي وي په دې معنی چې دکاروبار مالي حالت څرګندوي .

د بیلانس پاڼې شکل:

بیلانس پاڼه باید د موســـــسـی نوم، د صـــورت حســـاب عنوان (د بیلانس پاڼه) او تاریخ درلودونکې اوســـي، د بیلانس پاڼی تاریخ د هغې د ترتیب کولو تاریخ دی او معمولاً د مالي دورې په پای کی ددورې په اخرني تاریخ ترتیب کیږي.

دبیلانس پاڼې درې عمومي تشکیل کوونکي عناصر عبارت دي له :

الف: شـــتمني (Assets)   ب:پورونه (Liabilities)   ج: پانګه(Owner (equity

Assets شـتمني: ټول مادي او غیر مادي اشـیاء او حقوق چې دیوه کاروبار ملکیت اوسـي د هغې شتمني ده. د محاسبې له نقطه نظره هغه ملکیت چې په کاروبار کې ترې استفاده کیږي شتمني ګڼل کیږي. کولای شو د شتمنی لپاره لاندې درې خصوصیتونه مشخص کړو:

١   : د کاروبار ملکیت اوسي.

٢   :   لوی ارزښت ولري.

٣   :   په کاروبار کې ترې استفاده صورت ونیسي.

الف: شـــتمني: ټول هغه مالي منابع چي په پولي واحد ســـره ارزښـــت يي څرګندیږي او دکاروباوبار لخوا یو قانوني نوم ورته وضــع شــوي لکه: کســه،طلبات،تعمیر،ځمکه،ماشــین الات ....اوداسي نور.

دغه شتمني مونږ کولای شو چې په لاندېنیو برخو تقسیم کړو:

١. متغیره شتمني (Current Assets)   ٢.ثابته شتمني (Fixed Assets)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳.نه ليدونکي(نه حس کيدونکي) شتمني (Intangible
(Assets

۱.متغيره شتمني (Current Assets):هغه شتمني ته ويل کيږي چي کيدای شي خپله کسه اوسي او يا په کسه باندې ديوکال نه په کم وخت کې بدليږي ددغسي شتمنيو مثالونه عبارت دي له : دنقده، بانکي شتمني، طلبات، پيشکي مصارف، لاسته راتلونکي عايدات اوداسي نور.

۲.ثابته شتمني (Fixed Assets): هغه شتمني چې په کاروبار کې ددايمي استعمال لپاره رانيول کيږي چي ددې ډول شتمنيو مثالونه عبارت دي له: موبل، ماشين الات، تعمير، عراده جات، اوداسي نو ر .

۳. نه ليدونکي شتمني (Intangible Assets): هغه شتمني ته ويل کيږي چي فزيکي موجوديت نلري کوم چي دتصدۍ لپاره ارزښتناک وي اوهمدارنګه دخرڅلاو ارزښت هم لري چي ددې ډول شتمنيو مثالونه عبارت دي له: دکاروبار ښه نوم (Good will) تجارتي نښان (Trade Mark) دچاپ حقوق(Copy Right) اوداسي نور.

ب:پورونه (Liabilities): دخارجي افرادو او اورګانونو په مقابل کې دکاروباري شتمنۍ مکلفيت ته پور وايي .دغه پورونه مونږ کولای شو چې په دوو برخو باندې تقسيم کړو.

۱. دلنډې مودي پورونه (Short term Liabilities).

۲.داوږدې مودي پورونه (Long term Liabilities).

۱.دلنډې مودې پورونه (Current Liabilities):

دا ډول پورونه عبارت دهغو پورونو څخه دي چې ديو کال نه په کمه موده کې تاديه کيږي چي ددې ډول پورونو مثالونه عبارت دي له : تاديات، ليکل شوي وعدې، بيلونه، تادياتي مصارف اوداسې نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. داوږدې مودې پورونه (Long term Liabilities):

داډول پورونه عبارت دهغوپورنو څخه دي چې ديو کال نه په زيات وخت کې تاديه کيږي ددې ډول پورونو مثالونه عبارت دي له : ګروی، بانکي پورونه او داسي نور.

۳. پانګه د مالکينو حق (Owner Equity): د ملکيتونو هغه برخه چې د ماليکينو پورې اړه لري. پانګه په بيلانس پاڼه کې د پانګې د سهمو په معنی نه دی په حقيقت کې د حساب داری له نقطه نظره د بيلانس پاڼې په ويش کې د شـــتمنيو او پورونو د تفاوت په معنی ده چې دمالکانو ملکيت ګڼل کيږي.

دا مطلب د محاسبی د معادلې د پوهيدو وړ دی.

پورونه + پانګه = شتمني

پورونه – شتمني = پانګه

په انګليســي ژبه د بيلانس پاڼې دترتيب په وخت کې د پانګې برخه د موســـسی دمالکانو د برخې په نوم يادوي ولې زمونږ په هيواد کې په عمومي توګه د پانګې د نقطې څخه زياته استفاده کيږي..

ددي لپاره چي دمحاسبې ددوران په مختلفو عناصرو کي معاملات په ښه اوصحيح ډول په ثبت ورسوو دلته يو عمومي مثال ذکر کوم چي ټول دمحاسـبې دوران پکي تشـريح شي.

مثـال: شــــاه زمـان(مســـلم)دحمـل پـه لومړي نيټـهٔ ۱۳۸۷ لمريزليږديز کـال يوکوچني کاروبار۱۰۰۰۰۰۰افغانيو پانګوني ســـره شـــروع او د Afghan Investment) (Support Agency ايســـا ســـره ثبت چي پدغه پانګوني کي ۶۰۰۰۰۰نقده او ۲۵۰۰۰۰په ارزښت عراده جات او ۱۵۰۰۰۰په ارزښت موبل شامل دي.

دحمل دمياشــتي په پای کي دلاندېنيو معاملاتو په هکله معلومات راکړل شــوي دي چې هره يوه معامله په خپلو مربوطو حسابونو کي په ثبت رسوو:

۱.دحمـل پـه لومړۍ نيټهٔ د۴۰۰۰۰ افغـانيو پـه ارزښـــت کمپيوټرونـه خريداري شـــوي چې ۲۵۰۰۰افغانی يي نغداً تاديه شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. دحمل په لومړۍ نیټه ددریو میاشتو کرایه ٦۰۰۰۰ افغانۍ تادیه شوي.

۳.دحمل په دریمه نیټه د ۲۰۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت خام مواد خریداري شول چې ورسره يي ۱۰% محصول هم تادیه کړي.

٤.دحمل په پنځمه نیټه د۲۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت قرطاسیه رانیول شوې.

٥.دحمل په لسمه نیټه د۳۰۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت اجناس خرڅ شوي چې ددي مبلغ څخه ۱۹۰۰۰۰نقده ترلاسه شوي، اوپه دې خرڅلاو کې ۱۰%نقده تخفیف ورکړل شوی.

٦.دحمل په یوولســـمه نیټه د۲٥۰۰۰۰افغانیو په ارزښـــت مواد دافغاني تاجرانو څخه په پور رانیول شوي.

۷.دحمل په دولسمه نیټه د۲٤۰۰۰ افغانیو په ارزښت مواد په (AWCC) باندې په پور پورل شوي دي.

۸.دحمل په دیارلسمه نیټه د۲٥۰۰۰افغانیو په ارزښت افغاني تاجرانو ته مواد مسترد شوي دي.

۱۰. دحمل په څورلسمه نیټه د(AWCC) څخه د۳۰۰۰۰افغانیو په ارزښت مواد مسترد شوي.

۱۰.دحمل په پنځلسمه نیټه دمالي مینجرانو ته ۱٥۰۰۰ افغاني په پیشـکي ډول ورکړل شـوي دي.

۱۱.دحمل په شـــپاړســـمه نیټه دمینجرانو لخوا د۲٤۰۰۰افغانیو دپیشـــکي اخســـتولو لپاره درخواســـت لیک لیکل شـــوی وه چي پدي کي یواځې ۱٦۰۰۰ افغاني په پیشـــکي ډول تادیه شوي دي.

۱۲.دحمل په اوولسمه نیټه ۱٦۰۰۰ افغاني دخوراکي موادو درانیولو لپاره تادیه شوي.

۱۳.دحمل په اتلسمه نیټه د۲٤۰۰۰ افغانیو په ارزښت قرطسیه دمومن قرطسیه فروشي څخه په قرض رانیولي.

۱٤.دحمل په اتلسمه نیټه۲٦۰۰۰افغاني دټرانسپورټي مصارف لپاره تادیه شوي.

۱٥.دحمل په اتلسمه نیټه ۲۰۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت خرڅلاو شوی .

۱٦.دحمل په اتلســـمه نیټه د ۱٥۰۰۰ افغانیو په ارزښـــت داور په نتیجه کي میز او چوکۍ سوزیدلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷.دحمل په نوولسـمه نيټهٔ ٤۰۰۰افغاني دکابل بانک څخه پور اخسـتل شـوی او په عزيزي بانک کې په خپل حساب کې يې ډيپيټ کړي.

۱۸.دحمل په شـلمه نيټه يوه مشـورتي کميټه دايره شـوه تر څو داداري لپاره ځيني پرمختايي پلانونه طرح کړي چي ددغې کميتي مصـارف ۱۰۰۰اټکل شـوي دي چې دغه کميټه به خپل فعاليتونه دثور په مياشت کې پيل کړي.(دامعامله دثبت وړ نده).

۱۹.دحمل په يووشـتمه نيټه دبانک څخه ۱۰۰۰۰۰ افغانۍ دشـخصـي لګښـت لپاره ايسـتل (برداشت)شوي دي.

۲۰.دحمل په دوويشـــتمه نيټه دنړيوال بانک لخواد ۱۰۰۰۰۰افغانيوپه ارزښـــت تربيوي ټرينګونه پيل کړي چي ددې مبلغ څخه يواځې ٤۰۰۰۰افغانۍ ترلاسه شوي.

۲۱.دحمل په څلوريشتمه نيټه ۲۰۰۰۰افغانۍ دبانک څخه ددفتر داستعمال لپاره ويستل شوي.

۲۲.دحمل په پنځه ويشتمه نيټه د۱۲۰۰۰افغانۍ دبرق مصارفو لپاره تاديه شوي.

۲۳.دحمل په شپږويشتمه نيټه دکمپيوترونوپور تاديه شو.

۲٤.دحمل په اوه ويشتمه نيټه ۵۰۰۰۰افغانۍ افغاني تاجرانو ته تاديه شوي.

۲۵.دحمل په اته ويشتمه نيټه ۹۰۰۰۰افغانۍ د (AWCC) څخه ترلاسه شوي.

۲٦. دحمل په نهه ويشـتمه نيټه د۵۰۰۰۰افغانيو په ارزښـت خام مواد خريداري شـو ي چې دې کې ۱۰% تجارتي او ۵% نقده تخفيف شامل دی.

.۲۷دحمل په ديرشمه لاندېنې پيشکي تعديلي معاملات راکړل شوي:

ترميم لپاره ۲۰۰۰ افغانۍ.

دتيلو لپاره ۱۲۰۰۰ افغانۍ.

دخوراکي موادو لپاره ٤۰۰۰ افغانۍ.

۲۸.دحمل په ديرشمه نيټهٔ ۹۵۰۰۰ افغانۍ کارګرانو ته مزد تاديه شوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۹. دحمل په یوودیرشمه نیټه دلاندنیو وسایلو دکلني فرسایش په هکله معلومات راکړل شوي دي .

عراده جاتو کلنی فرسایش ۱۰%.

دکمپوټرونو کلنی فرسایش ۳۳%.

دموبل کلنی فرسایش ۱۵%.

دپورتنیو معاملاتو په نظر کې نیول ســره ژورنال،لیجر،ازمایښــتي بیلانس،دعایدصــورت حساب او دپای بیلانس پاڼه ترتیب کوو:

مالي مدیریت

مالی مدیریت: فنډ هغه مالي منبع چې دکاروبار مالي ضـــرورت رفع کړي هغه عبارت دفنډ څخه ده لکه cash securityاومالي ســـندونـه assetsپه ســيکوريتي کي مـالکيت يـا ownershipاو کريديتورشيپ په مالکيت په مالکيت کې عامه اسهام داخل دي finance is the management of money.دپیسو مدیریت ته تمويل ويل کيږي. دضرورت وړ مالي منابع برابرول عبارت دکاروبار دتمويل څخه دي مالي مدیریت دمالي منابعو څخه په مؤثره او مثمره توګه استفاده کول دکاروبار هدف ته درسيدو په موخه . مالي مدیریت دوه کلمې دی مالي: او مديريت: په مالي کې درې فعالیتونه مونږ کووویعنې درې پريکړي نیســو۱-تمويلي فعالیتونه یا تصمیم نیونه ۲-دسرمایه ګذاری په اړوند تصمیم نیونه یا فعالیتونه۳-دګټې دویش په اړوند تصمیم نیونه۱- په تمويلي فعاليتونو یا تصمیم نیونه کې مونږ په دې خبرې کوو چې مالي منابع دکوم ځای څخه راشــي او په کومه لاره ۱-پیســي ۲-پیســي دکاروبار په داخل کې په کوم ځای کې په مصـرف ورسـوو۳-پیسـې په کومه فیصـدي وویشـو دا درې واړه دتمويل وظیفي دي ، کله چې مالي مدیریت :ددرې تصـــمیم نیولو په موخه دمدیریت څخه اســـتفاده وشي دې ته مالي مدیریت وايي . دمالي مديريت اهداف : ۱-داهدافو دلاسته راوړلو په خاطر په کافي اندازه فنډونو برابرول۲-کومه ګټه چې لاسـته راځي چې ګټه کافي اندازه ګټه لاسـته راغلې او که نه او مؤثر ده۳-په دې ځان مطمین کول چې کافي اندازه فنډونو اسـتفاده شـوي او که نه ۴-په کم خطر سره سرمایه ګذارې کول۵-سالم دسرمايي جوړښت برابرول. دمالي مدیریت تصمیم نیونه : دا دپانګې درلودلو؟ پورې اړه لري چې خپلې پانګې او قرضونه دی ۲-سرمایه ګذارې تصـمیم نیونه : دکاروبار په داخل کې پیسـي چې په کارواچوو عموما په دوه ځای کې مونږ پیســــې مصـــــرفيږي چې په داخل دکاروبارکې ـــپه جاري پانګه او ثابته

(c) ketabton.com: The Digital Library

پانګه باندې۳-دګټې ویش په اړوند تصمیم نیونه: هرکاروبار ګټه کوي چې یو ۱-dividend ده چې داسهامو خاوندان يې اخلي او بله ۲- retainedیا ناتوزیع شوي ګټه ده چې کاروبار يې ځان سره ساتي . دډیویډنډ تصمیم نیونې څخه هدف داده چې کاروبار څو فیصده ځان سره وساتي او څو فیصده توزیع شي. دمالي مدیریت وظایف: ۱-چې څومره پیسو ته ضرورت لرو یعنې هغه تخمین کړو ۲-چې داپیسو ته چې ضرورت دی دکوم یې راوړو دضرورت وړ سرمایه تهیه (جوړښت)قرضونه یا خپلنی پانګه ۳-سرمایه ګذارۍ چیرته کول یعنې پیسې چیرته مصرفول چې چیرته زیاته ګټه وي هغلته به کوو چې ګټه مو وکړه هغه به ویشو.cash moneyدضرورت وړ پیسو او تخمین شو ترمنځ بیلانس ساتلو ته دنغدو مدیریت وایي. مالي کنترول: دسازمان یا تصدی اهداف :۱-دګټې زیاتوالی۲-دهرسهم په اساس دګټې زیاتوالی۳-په مارکیټ کې دسهم قیمت زیاتوالی۱-چې دکاروبار په مجموعي ګټه کې زیاتوالی راشي دازوړ یا پخوانۍ شکل دی۲-کله چې سهامي شرکتونه راغلل نو دې کې چې دتیرو کلونو په نسبت هرسهم کې زیاتوالی راشي. Esp=مجموعي ګټه\تعداد دسهمونو۳-مارکیټ کې دخپل سهم قیمت زیات کړه ددې پدیده داده چې دې کوشش کې مه اوسه چې ګټه زیاته کړئ مګر مارکیټ کې دسهم قیمت زیات کړئ. ارزښت: دخلکو په ذهنونو کې دخپل تولید تصویر برابر کړی شي دا اوسنی طریقه ده اوس په ټوله دنیا کې چلیږي. کله چې خلک ستاخریداري وکړي نو ستا دسهم قیمت زیاتیږي نو اوس دسهم زیاتوالي باندې کار کیږي. عصري سهامي شرکت په دوه ډوله ویشل شوي۱-مالکان : هغه اشخاص دي چې نماینده ګانو ته صلاحیت ورکوي چې ددوی ګټې لپاره کاروکړي۲-منجمنټ: یا اجنټ : یو کس دی چې چا ته صلاحیت ورکول شوی وي دبل شخص لخوا چې دهغه نوم مالک دی چې دهغه په ګټه کاروکړي.

Management acts as an agent for the owner(shareholders) of the firms. ایجنسي تیوري دجانسین او میکلن لخوا رامنځ ته شوي چې دمالکانو او نماینده ګانو رویه مطالعه کوي. ایجنسي تیوري هغه تیوري ده چې دمالکانو او نماینده ګانو رویه مطالعه کوي دکوم له وجهې چې شخړه رامنځ ته شوي وي. مالکان برابروي په کافي اندازه incentives یا تشویق منجمنټ ته نو منجمنټ به دمالکانو په زړه کارکوي یا عمل کوي. اوبیا دې مالکان نظارت کوي دنتیجې یعنې فقط incentivesدې ورکړي نور دوي ورته کارکوي incentivesکې داخل دي ۱-ستاک افشن۲-عاید یا حاصل۳-بونس. ټولنیز مسولیت هراداره باید دافادې ترڅنګ باید تولنیزه افاده هم ترلاسه کړي .چې ښه مزد وي،پاکې اوبه ، پاکه هوا، او داسې نوردي. په اداره کې دمالي مدیریت جوړښت : عبارت له هغو اشخاصو څخه دی چې په کاروبار کې د٪۵۰څخه زیات سهم ولري چې دوی کوښښ کوي چې دکاروبار په اړه اسایی پریکړې ترسره کړي چې دوی پخپل منځ کې presidentیا C.E.Oټاکې اودا

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبارت دهغه شـــخص څخه دي چې دکاروبار دټولو کړنو داجرا او کنترول صـــلاحيت او مسوليت لري.

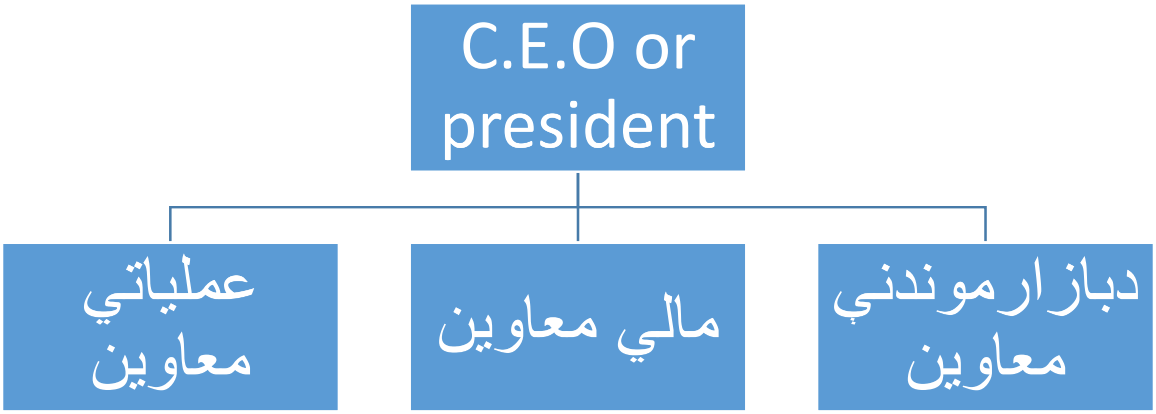

دمالکيت په اســاس کاروبار په څلور ډوله دی۱-انفرادي کاروبار: داهغه کاروبار چې ملکيت او کنترول يې ديو شخص په لاس کې وي ۱-دټولو پخوانی شکل دی ۲-ټکس يو ځل اخيستل کيږي.ګټې ۱-دجوړولو مصارف يی کم وي۲-ساده وي قانوني مراحل يی کم وي ۳-په تيزی ســره جوړيږي۴-په دې کاروبار کې يو ځل ټکس اخيســتل کيږي. تاوانونه : ۱-نامحدوده پورونه۲-په دې کاروبارکې داضــافي ســرمايي لاســته راوړل مشــکل دي ۳-دملکيت انتقال نسبت دوه نورو کاروبارونو ته مشــکل دی.۲-شــراکتي کاروبار: عبارت دهغه کاروبار څخه دی چې دمالکينو تعداد يی دوه ياده دوو څخه زيات ترشـــلو پورې وي (خوپه بانکداری کې ددوو نه ترلسو پورې وي دې نه زيات نه شته)خو په دې يعني شراکت کاروبارکي ټکس يو ځل اخيستل کيږي. دشراکت قسمونه: ۱-عمومي شراکت يا لامحدود شراکت: هغه شراکت ته ويل کيږي چې دشـــريکانو قرضـــونه يی لامحدوده وي ۲-محدود شـــراکتي کاروبار: هغه کاروبار ته ويل کيږي چې دشريکانو قرضونه يی محدود وي دهغې سرمايي پورې چې په دې کاروبار کې شــريکه کړي وي. په محدو شــراکتي کاروبار کې يو شــريک بايد لامحدود قرضــونه په غاړه واخلي دايو شــرط دی.ګټې :۱-داهم ســاده دە۲-دجوړولو مصــارف يی کم خو دانفرادي په نســبت زيات وي او دســـهامي شـــرکت په نســبت کم وي۳-په تيزی ســـره جوړيږي دسهامي نه ۴- محدودقرضونه لري دمحدودو شريکانو لپاره . تاوانونه :۱-لامحدود قرضـــونه دلامحدودو شـــريکانو لپاره يعني هغه يو کس چې لامحدود قرضـــونه يې په غاړه اخيستې وي۲-داضافي سرمايي لاسته راوړل دانفرادي کاروبار په نسبت اسانه خو دسهامي

(c) ketabton.com: The Digital Library

شرکت په نسبت سخت دي ۳-دملکیت انتقال مغلق یعني سخت وي نسبت دسهامي شرکت ۳-سهامي شرکت دافرادو مجموعه ده چې دقانون په چوکاټ کې حقوقي شخص منځ ته راوړي دمالکینو څخه کاملا جدا، نامعلوم عمر او ځانګړې تجارتي نښــه ولري عبار ت له ســـهامي شــرکت څخه دی په دوه ډوله دی۱-خصـوصــي ســهامي شــرکت: دمالیکینو تعداد یی د۷څخه تر۲۰ پورې وی ۲-عامه سـهامي شـرکت: چې دمالیکینو تعداد یي کم ترکم دشلو څخه زیات وي یعني دشلو څخه کم نه وي. ګټې ۱-قرضونه په کې محدوده وي ۲-په اسانۍ سره دملکیت انتقال۳-لامحدود نامعلوم عمر لري۴-په اســـانۍ ســـره زیاته پانګه لاســـته راوړي شــــي . تاوانونه: ۱-دوه ځلي مالیه۲-ددې جوړول ډیر ســخت کاردی۳-دســهامي شــرکت جوړول او ساتل زیات مقدار مصارفو ته اړتیا لري . ۴-محدودالمسولیت شرکت یا limited liability companyهغه شرکت ته ویل کیږي : چې قرضونه یی دسهامي شرکت په شان محدود وي او مالیه یي دشــراکتي کاروبار په شــان یو ځل وي کله چې پورته خصــوصــیاتو په اســاس کاروبار منځ ته راشـــی عبارت له محدودالمســـولیت ســـهامي شـــرکت څخه ده یا ورته ویل کیږي.ګټې ۱-محدود قرضونه۲-په دې کې یو ځل ټکس اخیستل کیږی۳-دمالییکانو په اضافه کولوم کې محدودیت نشــته ۴-اضــافي ســرمایه (مرســته) په اســانۍ ســره لاســته راوړل کیږي.تاوانونه: ۱-محدود ژوند نسـبت سـهامي شـرکت ته ۲-دملکیت انتقال نسـبت سـهامي شرکتونو ته سخت دی . په دې کې صرف یو ضمانت دګټې غواړې او سهامي کې اسانه ده . مالیه : دپیسو یو اجباري رقم یا مقدار دی چې تادیه کیږي داشخاصو او تصدیو او یا ادارو لخوا حکومت ته ددوی دعواید او ملکیتونو یا جایدادونو څخه عبارت له مالیې څخه دی. مالیه دعامه عوایدو ســـرچینه ده ده کوم چې دولت مصــــرفوي په مختلفو پروژو لکه تعلیم عامه روغتیا ، دفاع ، ریل وایس ســرکونو او نورو باندې . په خالصـــې ګټې ټکس وضـــع کیږي دټکس څخه عبارت دی . او تعرفه داموالو ارزښـــت دی: مالیه په دوه ډوله دی۱-مستقیمه مالیه په دوه ډوله ده ۱-دتاثیر په اساس۲-دنرخ په اساس او دنرخ په اساس په درې ډوله ده ۱-صعودې ۲-نزولي۳-متناسبه یا ثابته مالیه یا نرخ ۲-غیري مستقیمه مالیه .مستقیمه مالیه : هغه مالیي ته ویل کیږي چې تادیه کوونکی او بوج اخیســـتونکی یې یو نفر وي لکه دعوایدو مالیه مسـتقیمه مالیه ده ۲-غیري مسـتقیمه مالیه : هغه مالیي ته ویل کیږي چې تادیه کوونکي او بوج اخیســـتونکي مختلف وي یـا مختلف افراد وي لکـه دخرځلاو مـالیـه اوتعرفه.دنرخ په اسـاس په درې ډوله ده ۱-صـعودې دعاید په زیاتوالي سـره دمالیي نرخ هم زیاتوالی مومې مســـتقیمه رابطه موجوده ده ۲-نزولي دعاید زیاتوالي ســـره نرخ کې کموالی راځي غیرمســـتقیمه اړیکه موجوده ده۳-متناســـبه مالیه: دعاید په زیاتوالي او کموالي ســـره دمالیي نرخ ثابت پاتې کیږي، کومه اړیکه موجوده نه ده. taxable income:هغه عواید ددولت اصــولو مطابق مالیه پرې وضــع کیږي یا هغه رقم چې مالیه ترې وضــع کولای شــو مثال په افغانستان کې ۵۰۰۰ زره پورې قابل مالیه عاید نه دی کله چې د۵۰۰ نه زیاته شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو قابل ماليه عايد ورته ويل کيږي. دماليې نهايي نرخ هغه نرخ چې قابل ماليه په اخرې رقم باندې وضـــع کيږي. Average tax rate is measured by dividing the taxes actually paid by taxable income 15000/5000=3

مالي سيستم financial system: عبارت لهٔ هغه سيستم څخه ده چې دوه اقتصادي واحدونه سره يوځای کوي چې يو سره پيسې کمې وي او بل سره زياتې وي. مالي سيستم په دوه برخو ويشل شوی ۱-مالي منځګړي۲-مالي ادارات.۱-مالي منځګړي په درې ډولو ويشل کيږي. ۱-سرمايه ګذارۍ بانکونه: هغه بانکونه دي چې دسهامي شرکتونو اسهام په عوامو خرڅوي يا عوامو وګړو خرڅوي دمشخصې ګټې په خاطر.۲-بروکران: هغه افراد دي چې ددوسرمايه ګذارانو ترمنځ دمعاملاتو سهولت رامنځ ته کوي او په مقابل کې خپل ټاکلې کميشن ترلاسه کوي۳-ډيلران: کله چې په مارکيټ کې دسهمونو نرخ ټيټ شي اخلي يې او چې جيګ شي خرڅوي يې او ګټه لاسته راوړي.مالي ادارې په درې قسمه دي ۱-امانتې ادارې په دې اداراتو کې امانت ګرځي او خدمات درکوي او هروخت کولای شي چې پيسې واخلی يا استفاده کړی۲-قراردادي مالي ادارات: امانت درنه اخلي او تاسو ته ګټه درکوي اوپيسې دټاکلي يا خاص وخت پورې دهغوی يعنې ادارې سره وي۳-سرمايه ګذارې مالي ادارې: امانت درنه اخلي او پانګونه پرې کوي او چې ګټه وشي ګټه درکوي او که تاوان وشي تاوان درکوي خو په اسلامي اقتصاد کې او په نه اسلامي بانک يا اقتصاد کې کيدای شي ګټه درکوي. دمالي مديروظايف:۱-دمالي اړتياوو تخمين کول۲-داړتيا وړسرمايه تهيه کول۳-سرمايه ګذارۍ تصميم نيونه۴-ويشل شوي ګټې تصميم نيونه۵-دنغدو مديريت۶-دنورو ډيپارټمنټونو سره اړيکه او نظارت . مالي مدير: هغه شخص دی چې مالي منابعودتهيه کولو وظايف په غاړه لري. مالي حسابونه : مونږ ته cricumstances يا شرايط راښايي او په لاندې ډول دي. دنغدو مديريت: دضرورت وړ پيسو او تخمين شوو پيسو ترمنځ بيلانس ساتلو ته دنغدو مديريت وايي.۱-بيلانس شيټ مونږ ته دکاروبار مالي حالت راښايي په مشخصه موده کې ۲-دکاروبار دګټې او تاوان صورت حساب: دکاروبارګټه او تاوان راښايي په مشخصه موده کې۳-ناتوزيع شوي ګټه : دګټې هغه اندازه چې کاروبار يې دځان سره پريږدي . ۴-دنغدو جرياناتو حساب: مونږ ته راښايي چې څومره پيسې وتلي او څومره راغلي دي، اوپه دې کې درې فعاليتونه کيږي۱-عملياتي فعاليتونه: هغه فعاليتونه چې روزمره ترسره کيږي لکه خام مواد، مزد۲-سرمايه ګذارۍ فعاليتونه:لکه دثابتې شتمنۍ اخيستل او خرڅول۳-تمويلي فعاليتونه:قرضونه اخيستل او تاديه کول، سود تاديه کول داپه دې کې راځي. دمالی حسابونو تحليل: دمالي ډيټا په مالي انفارميشن(معلوماتو) بدلول چې تصميم نيونه پرې وکړو عبارت دمالي حسابونو دتحليل څخه دي.دبيلانس شيټ ټولې برخې دمجموعي شتمنيو يو ه برخه يا فيصدي فرض کوو. او دګټې او زيان حساب ټولې برخې دمجموعي خرڅلاو يو فيصدي مدينظر نيسو لاسته راغلي مالي حسابونو ته عمودي تحليل

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي مالي حسابونه وايي. په افقي تحليل کې دکاروبار اوسنۍ مالي ډېټا داساس کال مالي ډېټا په نسبت يي مقايسه کوو چې دکاروبار مالي تغييرات نسبت اساس کال ته په ګوته کړو. $\frac{each\ item\ of\ 200x}{relevent\ item\ of\ base\ year}$ په اساس کال مربوطه برخه په اساس . په افقي تحليل کې اساس کال په خپله ټاکل کيږي او که نه وي ټاکل شوی نو بيا وروستی کال په نظر کې نيول کيږي. دنسبتونو تحليل : ددوو عددونو ترمنځ ثابتې اړيکې ته نسبت ويل کيږي $\frac{ratio\ \text{نسبت}}{\text{ددوو عددنو ترمنځ ثابتې اړيکې ته نسبت ويل کیږی}}$

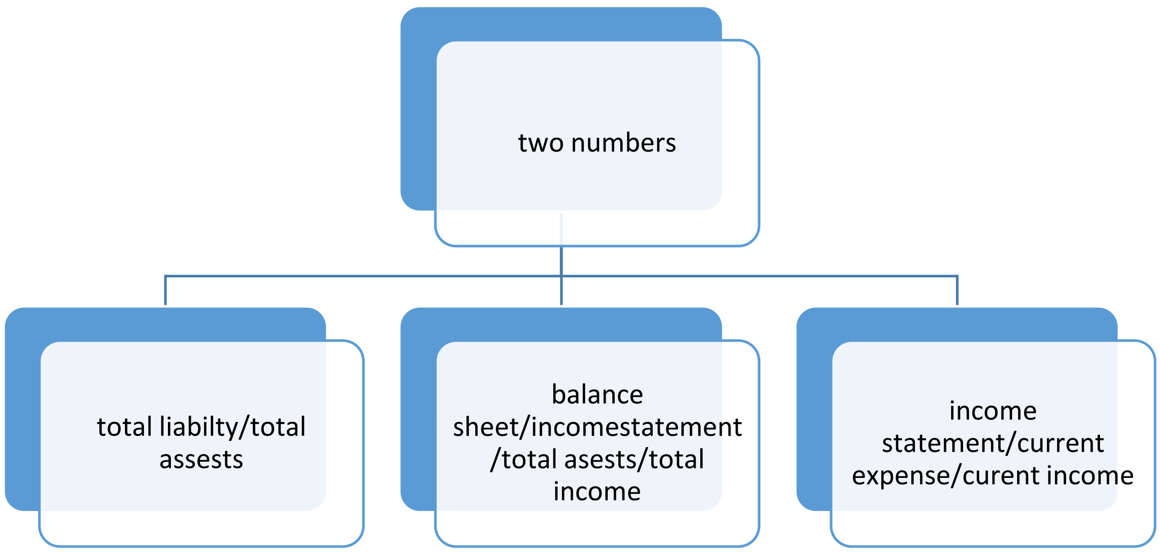

دمالي حسابونو دتحليل دوسايلو له جملې څخه دی چې دکاروبار دمالي صحت دمعلوملو په موخه ورڅخه استفاده کيږی. په ۴ ډوله دي ۱-دسيالت نسبت۲-داختتام نسبت۳دګټو نسبت۴-دسرمايی جوړښت نسبت. دسيالت نسبتliquidity ratioنسبت په درې برخو ويشل کيږي۱جاري نسبتcurrent ratio۲-تيز نسبتacid test ratio۳-دنغدو نسبت cash ratio. جاري نسبت : دکاروبار قدرت ښايي چې خپل جاري پورونه دجاري شتمنۍ په اساس تاديه کولای شي.ډالر۳ اعشاريه۱ $= \frac{۷۰۸}{۵۴۰} = \frac{current\ assets}{current\ liabilty}$. تيز نسبت: ديوکاروبار قدرت ښايی چې ايا خپل جاري قرضونه ، دتيزو جاري شتمنيو په اساس تاديه کولای شي.۳-دنغدو نسبت: دکاروبار نسبت ښايي چې خپل جاري قرضونه دنغدې په وسيله تاديه کولای شي. ۲-داختتام نسبت دابښايي چې کاروبار څومره مؤثره توګه خپله شتمني استعمال کړي چې خرڅلاو زيات کړي څومره چې زيات وي شتمنی نه زياته استفاده کيږي. او داپه څلور ډوله دی۱-دګودام اختتام نسبت۲-دشتمنی داختتام نسبت۳-دطلباتو داختتام نسبت۴-دتادياتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

داختتام نسـبت. 1-inventory turnover ration2-asset turn over ratio3-Acount receivable turn over rati4-Account payable turnover ratio.دګودام داختتـام نســـبت: دکاروبار قدرت ښـــايي چې په کال کې څو ځلې خپل ګدام په خرڅلاوو بدلوي.۲-دشـتمنيو داختتام نسـبت : دامونږ ته ښـايي چې کاروبار څومره ګودام مؤثره توګه دخرڅلاو په خاطر دشـتمنيو څخه اسـتفاده کړي ده ۳-دطلباتو داختتام نسـبت: دامونږ ته دابښـايی چې کاروبار په کال کې څو ځلې خپل طلبات په نغدو تبديلوي۴-دتادياتو داختتام نســـبت: دامونږ ته ښايی چې کاروبار څوځلې په کال کې خپل تاديات تصفيه کوي.۳-دګټورتيا نسبت: دامونږ ته ښـايی چې کاروبار څومره مؤثره توګه له خپلو شـتمنيو څخه اسـتفاده کړي دخالص عايد دزياتوالي په خاطر. اوداهم په څلوروډوله ده:۱-دخالصـــې ګټې نســـبت: دامونږ ته ښـــايی : هرډالر خالص خرڅلاو کې څو ډالره خالصه ګټه وجود لري.۲-ناخالصې ګټې نسبت: دابښايي چې کاروبار دهرډالر خاليص خرڅلاو په مقابل کې څو ډالره ناخاليصـه ګټه لاسـته راوړي. ۳-دشـتمنيو دګټورتيا نسـبت: دابښـايي چې څومره مؤثره توګه کاروبار له خپلو شـتمنيو څخه اسـتفاده کړي ده چې ترڅو خاليصـه ګټه کې زياتوالی راشـي يا مونږ ته ښـايی چې کاروبار څومره مؤثره توګه خپلې شـــتمنۍ څخه اســـتفاده کړي ده(جاري او ثابته)دخالصـــې ګټې دزياتوالي په خاطر.۴-خپلنۍ سـرمايی دګټورتيا نسبت: دامونږ ته ښـايی چې کاروبار څومره مؤثره توګه خپلې سـرمايی څخه استفاده کړي دخالصـې ګټې دزياتوالي په خاطر. دسـرمايی دجوړښت نسبت:دامونږ ته ديو کاروبار دتمويل ميتود روښـانه کوي چې دکاروبار مجموعي سـرمايه تمويل په کوم طريقه شـوی دی. ۱-دقرضـونو او خپلنۍ سـرمايه نسـبت: دامونږ ته ښـايي چې دکاروبار په مجموعي سـرمايه کې څو فيصـده دخپلنۍ سـرمايه ده او څو فيصـده پردۍ سرمايه/قرضونه دي .۲-دقرضونو او مجموعي شتمنۍ نسبت: دامونږ ته دکاروبار په مجموعي شـتمنې کې دقرضـونو فيصـدې ښـايي چې څومره فيصـده قرضـونه دي.۳- times interest earned or interest coverage ratio:دامونږ ته دکاروبار قدرت ښـــايي چې په کال کې څو ځلې خپل ســـود تاديه کولای شـــي. دمالي مديريت اهداف: ۱-داهدافو دلاسـته راوړلو په خاطر دکافي اندازه فنډونو برابرول۲-کومه ګټه چې لاســـته راځي چې ګټه کافي اندازه ګټه لاســـته راغلې او که نه او مؤثر ده ۳-په دې ځان مطمين کول چې کافي اندازه فنډونو استفاده شوي او که نه ۴-په کم خطر سره سرمايه ګذارۍ کول۵-سالم يا ښه دسرمايي جوړښت برابرول.دکاروبار په داخل کې چې مونږ عموما په دوه ځای کې پيسې مصرفوو يا مصرفيږي. يو working capital and fixed capitalدي.

کويک بوکسquick books

(c) ketabton.com: The Digital Library

It is accounting software which is developed and marketed by intuit corporation and it is used to manage all day to day businesses transactions like: purchasing, order, payroll, banking. دمحاسبې یو سافتویر دی چې دانتویټ سهامي شرکت لخوا جوړ اوبازار ته وړاندې شوی چې دیوکاروبار روزمره تجارتي معاملې ثبت راپور برابروي لکه اخیستل او خرخول.

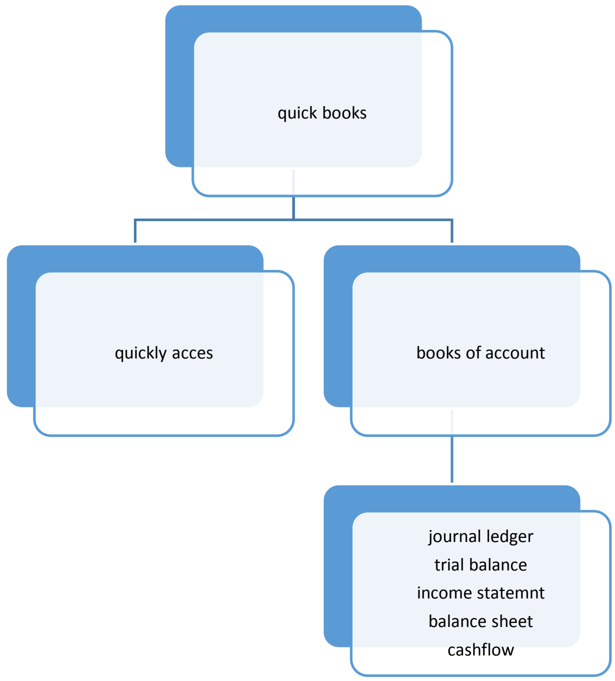

په ۱۹۸۳ م کال ټام او سکاټ په نامه دوه امریکایانو(دمتحده ایالاتو دامریکا) اوسیدونکو یو سهامي شرکت جوړ کړ دانتیوټ په نامه چې په څلورکالو کې ډیر شهرت پیداکړ.مخکې خلکو quicken,dos, desk orperating system وغیره کارول ددوي مشکلات په لاندې ډول وه.

1-single entry system

2-single user

3-audit was not available in it

د مصارفو سنجش

دمصارفو سنجش: دمصارفو سنجش دیو تولیدي واحد داخلي جریان او معاملات څیړي او دفعالیت دنتیجې معلومولو لپاره اساسات برابروي. دمصارفو سنجش: هغه تخنیکونه او میتودونه دي چې دیو محصول، پروسې، پیښې، پروژې، دورى یا نورو اهدافو دمصارفو

(c) ketabton.com: The Digital Library

معلومولو او تشریح کولو لپاره استعمالیږي.ترانزیکشن تعریف: ټولې هغه کاروباري معاملې چې پولي ارزښـــت ولري عبارت له ترانزکشـــن څخه دي. داکونټینګ دوه برخې موجودې دي۱-فیننشـــیل اکونټینګ۲-کاســـټ اکونټینګ . دمالي محاســـبې یا فیننشـــیل اکونټینګ نیمګړتیاوي: ۱-په عملیاتې برخې کې صحیح خبره نه کوي۲-مالي محاسبه ماته دکارمؤثریت نه ښـایي لیکن کاسـټ یی ماته ښـایي ۳-مالي محاسـبه دنرخ په ټاکلو کې مرسـته نه کوي۴-دمالي محاســـبې نیمګړتیا داده چې ماته معلومات دمقایســـې او تصـــمیم نیولو په باره کې نه راکوي ۵-دمالي محاسبې نیمګړتیا داده چې په مصرف او کنترول نه کوي۴-دمالي محاسبې بله نیمګړتیا داده چې ماته تاریخي معلومات نه راکوي . محاســـبه عمده درې دندې لري چې عبارت دي ددي نه ۱-مصـــــارف۲-اعداد او ارقام۳-حقیقي معلومات ۱-ادرې ته دخپلو تولید شـــوو محصـــولاتو او عرضـــه شـــوي خدماتو په اړه حقیقي او اتکلي معلوماتو ارایه کوي۲-مصـــارف دواقع کیدو په وخت کې مونږ ته ښـــایي او همدارنګه چې نوموړی محاســـبه هغو محصـــولاتو او خدماتو مشـــخص کولو کې د اداري ســـره کومک کوي کوم چې دزیات ګټې (revenue)لرونکې وي بل مقصد یی دا دی چې اداري ته دمصارفو په اړه ضروري اعداد او ارقام تهیه کوی دکنترول په موخه . محاســـبه عبارت له د۱-cost accounting۲- cost center۳-expense۴-costing۵-cost۶-cost unite۷-cost objects.

Cost.ټول هغه پیسـې چې دیو جنس په رانیولو او په هغه باندې مصـرف شـوي وي دکاسـټ څخه عبارت دی. expense هغه پیســـې دي چې دیو جنس په رانیولو مصـــرف شـــوي خو تراوسه مصرف شوي نه وي عبارت له ایکسفینس څخه دي. Expense دcost هغه برخه نیســي چې کومه ایکســپیر شــوي وي. یا کومه چې دعاید دلاســته راوړلو په اړوند مصــرف شـــوي وي . costing: ټول هغه میتودونه او طریقې چې دکاســـټ معلومولو په خاطر په کاراچول کیږي دکاســـټینګ څخه عبارت دي. Cost accounting دcostingمیتودونه په عمل کې راولې.

Cost accounting a special branch of accounting which involve ---classifying 2accumulation3-assignment and control of cost.

Cost center: د مصارفو هغه برخه چې په في واحد باندې راځي دکاسټ سینټر نه عبارت ده. cost unit: هغه مصـــارف دي چې کوم چې واقع کیږي په خرڅولو تولید او ســـټورکولو باید یو یونټ باندې راغلي وي عبارت له کاســـټ یونټ څخه ده. cost objectدکمپنی یا د اورګانیزیشـــن هغه برخه چې دکوم په خاطر باندې چې مصـــرف کیږي عبارت دي دکاســـټ ابجیکټ څخه دي. مصــارف په دوه ډوله دي ۱-تولیدي ۲-دوراني ۱-ټول هغه مصــارف چې دتولید پورې اړه لري عبارت له تولیدي مصــارفو څخه دي۲-ټول هغه مصــارف چې دتولید

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جریان کې وي عبارت له دوراني مصــارفو څخه دي . پریم کاســټ : ټول هغه مصــارف چې دیو جنس په تولید کولو کې مســـتقیمه رابطه ولري عبارت له پریم کاســـټ څخه دي: عبارت دي: direct material +direct labor +direct other expensesدیو محصـول دتولید د تړاوو په اعتباردمصـارفو ډولونه په دوه ډوله دي . مستقیم مصـارف: چې دیو جنس دتولید لپاره حتمي اوضـروري وي۲-غیرمستقیم مصـارف ټول هغه مصـارف دي چې تولید باندې نه کیږی بلکې غیرمسـتقیم دتولید لپاره حتمي او ضـروري نه وي بلکې دهغې تطبیق کوونکي وي لکه مامورین . دتولید عناصـــر په درې ډوله دي .۱-مواد۲-دکارمصـــرف۳-نورمصارف. داهریو په دوه قیسمه ویشل شوي دي چې مستقیم او غیر مستقیم . ټول مستقیم مصارفو ته مونږ. فریم مصارف وایو چې عبارت دي direct material +direct laborاو دایریکټ نور مصـــــارف او کـه چیرتـه مونږ داټول indirectراوخلو دابـه زمونږ پـه F.O.Hمصـــــارفو کې وي. دمصـــــارفو ویش پـه درې ډولـه دی-1fixed 2-variable3 semivariableفیکسډfixedمصـارف هغعه مصـارف دي چې تولید سـره تړاوو نه لري او ثابت وي په مجموع کې ثابت لیکن په في واحد کې متغییر وي۲-بدلیدونکي یا واریبل : مصارف ټول هغه مصارف دي چې دتولید سره تړاوو لري او ثابت نه دي دادوه خصوصیات په مجموع کې ثابت او که تولید شـــروع کوو بیا متغییر دي چې څومره زمونږ مصــــرف زیاتیږي همغومره زمونږ تولید زیاتیږي.semi variable: چې دواړه خصـوصـیات ولري که تولید زیات شــــي زیاتیږي او که کم شـــي کمیږي. او دتولید دیو واحد پورې تړلی دی . مصارف دکنترول دخصوصیاتو په اساس : اول کنترول کیدونکی دویم نه کنترول کیدونکي مصــارف دي . کنترول کیدونکې مصـــارف همیشــه بدلون مومي او د بدلون وړدي او ددې برعکس نه کنترول کیدونکې مصارف هغه مصارف دي چې همیشه نه کنټرولیدونکې دي . په وظیفوي لحاظ : ســـره مصـــرف په درې ډوله دی ۱-دخرڅلاوو مصـــارف ۲-دتولید مصــارف۳-اداري مصــارف. ټول هغه مصــارف چې دتولید داخیسـتلو نه تراخرې جنس یا جوړولو پورې وي عبارت له تولیدي مصارفو څخه دي ۳-اداري مصارف هغه غیر مستقیم مصـرف دي چې په دواړو کې شـامل وي هم په تولید او په خرڅلاوو کې اداري مصــارف دي.دوخت په اســاس دمصــارفو ډولونه په دوه ډوله دي ۱-وړاندویني په اســاس او ۲واقعي مصــارف : ټول هغه مصــارف دي چې په یوه اداره کې واقع شـوي او کنټرول کیدونکې وی عبارت له واقعي مصارفو دي.او وړاندوینې په اساس هغه مصارف دي چې په یوه اداره کې نه وي واقع شوي او نه کنټرول کیدونکې وي . کاسټ ډیسشن: هغه مصارف دي چې دیوې ادارې دتصمیمونو او پریکړو په اساس منځ ته راځي . لکه : اعلانات : ټول : هغه مصارف چې په اخرې یونټ راځي دنهایي مصــــارفو په نوم یادیږي . ســــنک کاســـټ) : ټول هغه مصـــارف چې بیرته داعادې وړنه وي . فرصـــتي مصـــارف : ټول هغه مصـــارف دي چې دیوشــــي دلاســـته راوړلو په خاطر یې له لاســـه ورکوو. دیوبل متبادل کاســـټ دنه کولو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

صـورت کې زما له لاسـه ووځي هغه عوايد چې زه لاسـته راوړم .مالي راپور په دوه ډوله کيږي ١-دصنعتي کاروبار ٢- دسوداګريز کاروبار: په صنعتي کې دتوليد شوو توکو راپور دخرڅلاو شـوو توکو دګټې او تاوان راپور بيلانس پاڼه او په سـوداګريز کې دخرڅ شو توکو دمصـرف راپوز دګټې او تاوان راپور بلانس پاڼه راځي.اينوينټرۍ : عبارت دهغه خام موادو څخه او نيم خام موادو او نهايي توکو دمجموعې څخه عبارت ده چې مونږ ترې تراوسـه اقتصـادي ګټه نه وي ترلاسـه کړي. ابسـټرکټ کاسـټ: داهغه پروسـه ده چې په ذريعه يې دمصـارفو موضـوع او مرکزونو ته ټول هغه مصـارف چې په مسـتقيمه توګه يې چې مونږ نشوکولای چې تخصيص کړو نو وايو چې ټول هغه غير مستقيم مصارف چې راټول شوی هغه په کاسټ يونټ باندې ويشو؟: اکسپينډيچر: ديو شتمنۍ دترلاسه کول ديو خدمت تامينولو او ياد يو زيان دمخنيوي په موخه شـوي پرداختونه او پور دخرچ(اکسـپينډيچر) په نامه ده دغيرمستقيم مصارفو مجموعي ته عمومي مصارف يا فيکچرې اورهيډ مصارف ويل کيږي .

عمومي مصارف=غيرمستقيم مواد+غيرمستقيم کار+غيرمستقيم لګښتونه.

اقتصادي سياستونه

اقتصـادي عمومي سياسـتونه : اقتصـادي سياسـت عبارت له هر هغه اقدام څخه دی چې ديو دولت يا داړونده دولت دباصـلاحيته پاليسـي جوړونکې ارګان فعاليت چې دمختلفو اقتصـادي وسايلو څخه په استفادې اقتصادي وضعې ته تغيير ورکوي ترمشخص اقتصادي فعاليتونه ترلاسـه او اهدافو ته ځان ورسـوي، دغه اقتصـادي اهداف عبارت دي له اقتصـادي رشـد او پرمختګ دپيسـو ارزښـت ثبات دتادياتو بيلانس توازن، دقيمتونو اسـتقرار، کامل اسـتخدام و اقتصـادي رفاه دعايد زياتوالی ، دعايد عادلانه توزيع او ديو مملکت دمختلفو منطقو لپاره يو متوازن رشد رامنځ ته کول. داقتصادي سياست وسايل عبارت دي له يو سلسله متغيير کمي او کيفي وسايلو څخه چې دهغې په ذريعه اقتصادي سياست طرحه کوونکې کولای شي چې دمطلوبه نتايجو دترلاسـه کولو لپاره په کې لازم تغييرات راوړي ترڅو مشـخص اقتصـادي اهداف ترلاسه شي دغه متحولين په عمومي ډول عبارت دي ديو بانک ربح، ماليې فيصدي، دمزد ومعاش اندازه، قيمتونو سـطحه ، ګمرکي تعرفې ، دولتي مصـارف، داسـعارو نرخ او داسې نوردپورته ذکر شوي متحولينو يا داقتصادي سياست وسايلو په کاروړلو لپاره مختلفي پاليسـياني موجودې دي چې هغه عبارت دي له پولي سـياسـت ، اسـتخدام سـياسـت، توزيع سياست ، قيمتونو سياست او نور داقتصادي سياست طرحه کوونکې اشخاص موسسات او سـازمانونه دي کوم چې يو سـلسـله معلومات او اولېتونه تشـخيصـوي او دهغې دحل لپاره مختلفي لاري چارې پيشـنهادوي په ځينو هيوادونو کې دپـاليسـيو طرحه دپـارلمـان

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتداردرلودونکي افرادو او مستهليکينو په واک کې وي ددې لپاره چې اقتصادي سياستونه په مؤثره توګه زياتوالی ومومې لازم دی چې ديوې ټولنې يو ســـلســـله نور معلومات محيطي مشــخصـــات ، طبيعي ، تخنيکي ، رواني ، ســـازماني،بين المللي عقايد ملي عنعنات تاريخي ارزښتونه سياسي نظام او داسې نورپه نظر کې نيول کيږي. ملي اقتصاد علم داسې جامع علم دی کوم چې شـــامليږي په علمي اســـاســـاتو اجتماعي پوهو او دنورو اجتماعي علومو په شان مختلف مشخصات او مفاهيم ځان سره ولري . دملي اقتصاد تيوريګاني اقتصادی پيښې دعلمي نګاه څخه تشـخيصـوي او دهغوي لپاره دحل لارې چارې لټوي. اقتصـادي سـياسـت دملی اقتصـاد دتيوريانو په استفادې اقتصـادي حالات تشـخيصـوي او دراتلونکي وضـعيت په کوم شـکل چې رامنځ ته کيږي پيشـبيني کوي.پس ويلای شـو چې داقتصـادي اهدافو تعينول اوترتيب او هغې ته رسيدنه دمختلفو وسايلو په ذريعه دسياسي اقتصاد دبحث اصلي موضوع ده اوددغې روابطو توضـيح دملی اقتصـاد دتيوريانو څخه په اسـتفادې صـورت مومي پس ويلای شــو چې اقتصـــادي ســياســت عبارت دي له تطبيقي ملي اقتصـــاد څخه اوداتعريف داقتصادي سياست لپاره کافي ګڼل کيږي. دملي اقتصاد دتيوري او اقتصادي سياست يو دبل ســره تړلې دي ملي اقتصـــاد تيوري اقتصـــادي واقيعتونه تثبيتوي اوداقتصـــادي حوادثو ترمنځ دعلت اومعلول رابطه توضيح کوي اما اقتصادي سياست دموجوده وسايلو په ذريعه اوضاع تحليلوي او نهايي هدف ته ځان رســـوي.اقتصــــادي ســـياســـت عبارت له ټولو هغو هلو ځلو اقداماتو او تدابيرو څخه دی کوم چې اقتصـادي جريانات او وقايع چې په يوه سـاحه او يا يوه معيينـه نقطـه کې ترخپل نفود لانـدې راولي او تنظيموي. هرکلـه چې اقتصــــــادي هلې ځلې نظرديوې منطقي مشخصې رشتې يا سکتورونو پورې تړلی وي کولای شو سکتوري اقتصاد په نوم يي يادکړو مثلازراعتي سياست، صنعتي سياست، تجارتي سياست. هغه موضوعات چې داقتصـادي سـياسـت تيوري يی دتحقيق لاندې نيسـي کولای شـو په لاندې توګه توضـيح کړو ۱-انسان منحيث داقتصـادي فعاليتونو مرکز ګڼل کيږي.۲-اقتصـادي جوړښت۳-درابطې دنوعيت تعينول۴-داقتصـاد جريان تنظيمول. داقتصـادي سـياسـت مفهوم او ماهيت: اقتصـادي نظرياتو دانسـانانو دجامعې څخه سرچينه اخيستې او داجتماعي ژوند داسـانتياوو رفاه ، عامه نظم ، نظام ، او نورلازمي شيان ګڼل کيږي. اقتصادي دعملي او تيوري دنګاه څخه تعريف: تطبيقي يا عملي اقتصادي سياست عبارت له يو مجموعه تدابيرو او کوښښونو څخه دی چې هدف يی داقتصادي ساحې او يارشتې پورې تړلی دی دغه نوعه اقتصادي سياست په چاري اموراتو کې دنړۍ په ټولو ملکونو کې شـته اوصـورت نيسـي. عملي اقتصـادي سياسـتونه په دوو لازمې شرطونو ولاړدي او ل داچې ديوې ټولنې دسياسي جوړښت اقتصادي ضرورتونو په خپل ځان پاتې وي دوهم داچې ددې جوړښت دتحقق امکان ۳-هرکله چې دبازار ضعف له امله نظام خراب شـــي زراعت بازار کاربازارخراب شـــي او عامه المنفعه بنســـتونه له منځه ولاړ شـــي نو په دې حالت کې اقتصـــادي ســـياســـت فعاليږي. په اقتصـــاد کې ددولت داخلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خصوصيات: دولت امکانات داقتصادي تغييراتو په وړاندې ډيرزيات دي ددې لپاره نو دولت سره ډير زيات تدابير شته چې داقتصادي تغييراتو مخه ونيسي . همدارنګه ددولت په اقتصاد کې ددې لپاره مداخله کوي هغه چاچې ســـتونزه ايجاد کړي ده نه يې حلوي او دنوموړې ســـتونزې څخه ګټه پورته کوي. مثال کله چې توليدونکې انحصـــار ســـتونزه رامنځ ته کوي نودغه ســـتونزې ته دحل لارې نه لټوی او له دغه ســـتونزې څخه ګټه پورته کوي او له بلې خوا دولت څکه په اقتصـاد کې مداخله کوي چې دخصـوصـي سـکتور ځينې امکانات په لاس کې نه لري لکه دپيســـو نشـــر، او نور نو دپورته دلايلو په اســـاس دولت مجبوردی چې په اقتصاد کې مداخله وکړي څکه چې ستونزو دحل لپاره امکانات هم ډير په وس کې لري مثال په ټولنه کې انفلاسيون موجود دی نو ددې لپاره چې دولت دغه انفلاسيون کنترول کړي نو په دې اړونده دوه لارې موجودې دي ۱-دقيمتونو توقف۲-دپيســو دمقدارکموالی. داقتصـــادي سياست علايم او خصوصيات:۱-مناسب دعلل : مناسب دعلل معنا داچې اقتصادي سياست هغه تغييراتو ته متوجه وي چې اقتصـــادی اهدافو خلاف وي مثال انفلاســيون يو اقتصـــادي متغيير ده چې داقتصـــادي اهدافو يعنې دقيمتونو دثبات مخالف عمل دی او مناســب دعلل نه دی ۲-مطابق دنظام : ټول هغه پلانونه يا مداخلې چې فردي نتايج متضرر ه نه کړي مطابق دنظام په معنا ده اومطابق دنظام دوه حالته لري.۱-داجناسو په بازارکې۲-دپيسو په بازار کې . داقتصـادي سياستونو معنا تعريف : داقتصـادي عاملينو دمسوليتونو څرانګوالی چې کولای شو پاليسيو په کارونې سره په اقتصادي متغييراتو باندې مؤثر او له مخکې څخه يی مطلوبې ســطحې ته رهبري کړي څو دملي اقتصـــاد درفاه باعث وګرځي. داقتصـــادي عاملينو دلته مطلب دتوليد عاملين دی. شاووshowاقتصاد پوه وايی اقتصادي سياستونه معنا ددوو نقطو له نظره توپير کوي۱-لوی اقتصـــادي ســياســتونه ۲-کوچني اقتصـــادي ســياســتونه: ټول هغه عوامل چې دمتغييراتو دتغيير باعث ګرځي او ملي اقتصـــاد يوې مطلوبې سـطحې ته رسـوي دلوی اقتصادي سياستونونو په نوم ياديږي.۲-ټول هغه تدابير او سياستونه چې فردي تصاميم تر تاثير لاندې راولي دجزوي اقتصادي سياستونو په نوم ياديږي. دکوچني او لوی اقتصادي سـياسـتونو توپير۱-دکوچني او لوی توپير يو ه نقطه داده چې کوچني اقتصـادي سـياسـتونه په جزوي او لوی اقتصادي سياستونه په کلي ډول تاثيرلري . داهدافو متغيرات : هغه متغيرات چې يوې خاصې او مطلوبې سطحې ته رسول يې رضايت رامنځ ته کړي مطلوب رضايت هغه وخت رامنځ ته کيږي چې اهداف داقتصادي سياست مطابق په سالم ډول ترلاسه شي . دوسايلو تغيرات: هغه دي چې دولتي مقامات يی په ښـه شـکل سره کنترول کړي او کنترول هغه وخت کيږي چې مناســب اقتصـــادي ســياســت رامنځ ته شـــي لمړي ځل لپاره کينز يو ه پاليســـي وضـــع کړه بايد دولت مداخله وکړي او مجموعي تقاضـــا زياته کړي.هره اقتصـــادي پاليســـي بايد له درې اړخه مطالعه شـی . موضـوع: په دې معنا چې اقتصـادي پاليسـي دکومو ځانګړو موخو لپاره وضـــع کيږی۲-اصـــول او قواعد: په دې معنا چې دکومو اصـــولو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

قواعدو په رڼا کې به نوموړي پالیسي ټاکلو موخو ته ځان ورسوي. وسایل او امکانات: په دې معنا چې باید ټول هغه امکانات او وسایل که هغه سیاسي اجتماعي او یاهم اقتصادي وي له وړاندې پیشبیني شي چې پرمټ یې کولای شو ټاکلي اقتصادي اهداف ترلاسه شي. داقتصادي سیاستونو دلوستنې هدف : هرکله چې په اقتصاد کې دولت مداخله زیاته وي نو ددولت اغیزې هم ډیرې وي نواقتصادي سیاست فعالیت هم فعاله وي او کله چې ددولت مداخله په اقتصادي امورو کې کمزورې وي نو اغیزې یې هم چندان نه وي او اقتصادي سیاست فعالیت هم کمزوری وي. چې په پورتنیو دواړو حالاتو کې اقتصادي سیاستونه په بیلابیلو ډولونو سره تعریفیږي او نوموړي سیاستونه مونږ ددوه اقتصادي مکتبونو دعلماو دنظر سره سم مطالعه کوو. په لومړی حالت کې دکلاسیکو علماو بنسټ اینسودونکې ادم سمیت وایي په اقتصاد کې ددولت مداخلې ته ضرورت نه شته ځکه اقتصادي تعادل درقابت په اساس خپله دتعادل حالت ته راځي اوهمدغه رقابت په بازار کې اقتصادي منفعت تضمینوي اواجتماعي منفعت تضمین په مؤثر ډول توزیع کوي یعنې دتولید دعواملو ګټه درقابت په اساس ویشل کیږي نو که چیرته دولت په اقتصاد کې مداخله وکړي نو دمنابعو منفعت له منځ نه ځي همدارنګه کلاسیک عالمان وایی چې دتولید ارزښت په بازار کې دمولدینو او مستهلیکینو له لوري په اتوماتیک ډول سره ټاکل کیږي. په دې حالت کې چې دولت مداخله ونکړي اقتصادي سیاستونه په لاندې ډول تعریفو:اقتصادي سیاستونه هغه نهادونه او قوانینو دحفظ او ساتنې څخه عبارت دی چې دبازار قوتونو ته ددې امکان برابروي ترڅو په مؤثر ډول خپل فعالیت ترسره کړي قوانین لکه بیمه تقاعد او دکارشرایط په دویم حالت کې دنیو کلاسیک پوهان وایي دبازار اقتصادي نظام کې تعادل قایمیدونکی نه دی او که قایم شي دتصدیو له خوا ماتیږي ځکه تصدی دزیاتې ګټې دلاسته راوړلو لپاره قیمتونه لوړوي او په دې صورت کې طبیعي رقابت له منځه ځي او مصنوعي رقابت رامنځ ته کیږی چې په اقتصادي تعادل بیا خپله له منځ ځي. سمیولس وایي : دبازار اقتصاد ونشو کولای چې په اقتصاد کې تعادل قایم کړي ځکه چې دبازار نیمګړتیاوو له کبله ځینې ستونزې ایجاد شوي لکه عامه اجناسو عدم موجودیت، بهرني تاثیرات، سیاسي بې ثباتي ، دکافي معلوماتو نه شتون او نور. نوددغه ستونزو دحل لپاره دولت ته ضرورت لیدل کیږي په دغه مهال کې اقتصادي سیاستونه لاندې تعریف اختیاروي اویا په دوهم حالت کې اقتصادي سیاستونه داسې تعریفیږي. دبازار په اقتصادکې ټول هغه تدابیر چې مستقلو ادارو او دولت له خوا نه دبازار دضعف سره دمقابلې لپاره په کاروړل کیږي. داقتصادي سیاستونو په نوم یادیږي. ۱۹۷۱ م کال کالدارو پخوا به دولتونو دې څخه پرهیز کاوه چې په اقتصادکې مداخله وکړی خو اوس مهال ددولت مداخله په اقتصاد کې ضروري شوي ده او په اقتصاد کې دغه مداخله ترارزیابۍ لاندې نیول کیږي هغه ځکه چې ددولت اقتصادي اهدافو په تعیین او لاسته راوړنو کې مهم رول لري یو لړ هغه اقتصادي اهداف چې تقریبا هره ټولنه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتصـــادي نظام يي غواړي ترلاســـه يی کړي تربحث لاندې نيســـو چې عبارت دی له کامل اســـتخدام . ديوهيواد کاري قوه به دځلورو خصـــوصـــياتو درلودونکې وي۱-چې دکارکولو قانوني عمر بـه يي بشـــپړ کړی وي۲-ديو خـاص مهـارت او هنر درلودونکی بـه وي ۳-دکارکولو علاقه به ولري او هم به دکارپه لټه کې وي۴-کار به کوي يا به بيکاره وي. ۲-دقيمتونو ثبات۳-دتوليد دعواملو ځخه مؤثره استفاده ۴-اقتصـادي وده۵-دعايد عادلانه ويش۶-داقتصـــادي ســياســتونو اهداف په لاندې ځلور ډولونو باندې ويشــل کيږي۱-کامل اســتخدام تامين۲-دانفلاســـيون نرخ کنترول۳-درشـــد نرخ لوړول۴-دتادياتو دبيلانس توازن. دکامل اســـتخدام ځخه هدف دادی چې ټوله بيکاري لري کړو دبيکاري ډولونه ۱-طبيعي بيکاري: هغه بيکاري چې په کامل اســـتخدام حالت کې دمزدونو دکموالي له امله کارګر نه غواړي کاروکړي۲-نوســـاني بيکاري: چې جبري بيکاري هم ورته وايي : او جبري بيکاري هغه وخت په بازارونو کې شـکاره کيږی چې کله په بازارونو کې دحقيقي مزد سـره هم اسـتخدام سـطحه دکامل اسـتخدام ځخه ټيټه وي او اقتصـادي سـياسـتونو موضـوع دنوسـاني بيکاری کنترول کول دي نوســـاني بيکاري په لاندې ډولونو ويشـــل کيږي۱-حداقل مزد له وجې بيکاري۲-دتقاضــا دنقصـــان له وجې بيکاري (کينزي بيکاري)۳-دسـرمايي دنقصـــان له امله بيکاري۴-دبازار جاري قيمت ته اســـمي مزد ويل کيږي . حقيقي مزد : هغه قيمت چې په حقيقت کې کې يو کارګر بري مونږ ته يو واحد جنس توليدوي.اقتصـــادي ســياســتونو دتطبيق ســـتونزې: ۱-دنوســـاني انحراف وخت په دقيق ډول ســـره تثبيت کول يو مشـــکل کاروي.۲-دناڅاپي تغيراتو دوامداره کيدل۳-نيول شـــوي تدابير له اجرا ځخه وروســـته مؤثر واقع کيږي.۴-اقتصــادي ســياســت پوهان هميش داوږدمهال لپاره فکر کوي.داقتصــادي ســياســتونو وســـايل : هغه عبارت دي له ټولو هغه چارو طريقو اووســـايلو ځخه دي چې ديو اقتصـــادي هدف دلاسته راوړلو په منظور وضـع کيږي. لنډه داچې ويلای شو چې همدغه وسـايل پخپل ذات کې يو اقتصـادي هدف نه دی بلکې ددې په وسيلې اوپه واسطه هغه ټاکلي اهداف لاسته راوړل کيږی لکه دمثال په توګه دمالييې وضـــع کول يا دګمر کي تعريفو لوړول چې په خپل ذات کې يو اقتصـادي هدف نه دی بلکې يوه وسـيله ده چې ديو ټاکلي هدف دلاسـته راوړلو په منظور وضـع کيږي.لمړۍ پاليســي : دنړيوال تجارت پاليســي : تجارت پاليســي لکه دنورو اقتصـادي پاليسـيانو په ځير يوه مهمه اقتصـادي پاليسـي ده چې يو هيواد کولای شـي نوموړي پاليسـي دګې شمير اهدافو(دتادياتو په بيلانس کې توازن، دهيواد په داخل کې داستخدام دکچې لوړوالی او داسې نور)دلاس ته راوړلو لپاره په منظور پلي کړي. نوددې لپاره چې دنوموړي پاليســي ځخه په لاس راغلې موسم اودرســت پيژندلي وي نوداســې بايد فرض کړو چې ټولې اقتصادي پاليسيانې ثابتې دي،اوويلای شو چې دنوموړي پاليسی پرمټ يو شمير لاندې اهدافو ته لاسرسی کولای شو.۱-دتادياتوپه بيلانس کې توازن راوستل۲-دخارجي توليداتو درقابت ځخه دخپلو داخلي توليداتو حمايت او ساتنه.۳-دdumping policyډمپيګ پاليسی مخنيوي۴-

(c) ketabton.com: The Digital Library

دصادراتو دلازیاتوالي په خاطر دپانګونې هڅونه اوتشويق۵-په ملي اقتصاد کې داستخدام او کارموندنې لوړتيا يا زياتوالی.۶-دنويو داخلي راتوکيدلو صـــنايعو حمايت اوســـاتنه۷-دهغه خارجي نوســـاناتو ســـره چې ملي اقتصـــاد متاثره کوي مقابله کول.دنړيوال خارجي تجارت دپاليسۍ ډولونه: دنړيوال خارجي تجارت پاليسي په دوولويو برخو ويشل شوي ده ۱-دتجارت څخه دحمايت پاليســي ۲-دتجارت دازاد والی يا ازاد پريښــودلو پاليســي ده .دخارجي تجارت دحمايت پاليسي : نوموړې پاليسي ته دخارجي تجارت دکموالي يا بنديدو پاليسي هم وايي چې اساسـا دتجارانو دمدرسـې دافکارو څخه سـرچينه اخلي کومو چې به ويل ددولت يا يو هيواد دلوړو مصـلحتونو څخه يو داهم دی چې دسـرو اوسـپينو زرو زياتې ذخيري دخپل هيواد په داخل کې بايد ولري.نوموړي پاليســـۍ په لنډ ډول تعريفو: دټولو هغو اصـــولو ، قواعدو، تدابيرو، اوکړنو له مجموعې څخه عبارت ده چې په مســـتقيم يا غيري مســـتقيم ډول يي په مټ داسـې قيودات او شـرطونه په خارجي تجارت باندې ديو هيواد په حدودو کې رامينځ ته شـــي ترڅو دځانګړي اقتصـــادي اهدافو دلاس ته راوړلو باعث شـــي.اوددې پاليســـۍ وســـايل عبارت دي له : دټولو هغو مستقيمو او غيري مستقيمو وسايلو څخه عبارت دي چې پواسطه يی کولای شو په خارجي تجارت کې مداخله وکړو او وکولای شو پرمټ يي ټول هغه ټاکلې اهداف چې غواړو يي په اســـانۍ ســـره په لاس راوړو اودا وســـايل يو لړ قيودات اوبنديزونو څخه عبارت دي چې کله هم دمقدار او اندازي په څير وضـــع کيږي او کله هم په غير له دې نه په بل شکل . چې نوموړي وسايل عبارت دي له:۱-دخارجي کرنسۍ کنترول اونظارت۲-ګمرکي تعريفي او بنديزونه:ګمرکي تعريفي دغيرومســـتقيمو ماليـاتو يوه نوعه ده چې په مصرفي اجناسو او همدارنګه په سرمايوي يا کاروباري اجناسو باندې ديو هيواد په سرحداتو کې وضــــع کيږي که نوموړي توکي داخل دهيواد ته راننوځي او که ورڅخه بيرون درومي (صادرات او واردات) چې بيا همدغه تعريفې په مختلفو شکلونو اومختلفو اهدافو لپاره وضع کيږي لکه: دقيمت او نوعيت په اســـاس: ټولې هغه تعرفې چې دتوکو او اجناســـو په قيمتونو باندې ديوې معلومې فيصدۍ په اساس باندې وضع کيږي ورته دقيمت په اساس تعرفه وايي. چې دانوعه تعرفې په ټولو هغو توکو وضـع کيږي. دکومو قيمتونه سـره متفاوت او نوعيتونه اوماډلونه سره توپير ولري.او ټولې هغه تعرفې چې يو خاص جنس په يوځانګړي نوع باندې ديو معلوم مبلغ په اندازه وضع کيږي ورته دنوعيت په اساس تعرفه وايي چې دانوعه تعرفې اکثر په هغو توکو وضع کيږي چې ماډلونه يا نوعيتونه يي سره تقريبا يوشان وي او قيمتونه يی ســـره دومره متفاوت نه وي ، او دتعرفې دا اخرينې نوع دلمړنۍ نوع څخه په تطبيق کې ډير اسـان ده.دهدف او غرض په اسـاس باندې تعرفې: دهدف او غرض په اسـاس تعرفې په دوو عمده ډولونو ويشـــل کيږي. يعنې ددولت دعايداتو دزياتوالي په خاطر اويا هم دداخلي صـــنايعو او توليداتو دحمايت په خاطر. نوويلای شــــوو چې ټولې هغه تعريفې چې ددولت دخزانې دعايداتو دلوړوالي په خاطر وضــع کيږي. بايد په ټولو هغو توکو او اجناســو وضــع

(c) ketabton.com: The Digital Library

شـي دتقاضـا ارتجاعيت لړ ارتجاعي وي ، داځکه چې دنوموړو توکو باندې لوړو تعرفو په وضـــع کولو ســـره دولت ايرادات زياتيږي لاکن همدغو توکوته په تقاضــــا کې دومره چندان بدلون نه راځي. او س که چيرته تعريفې دځپلو داخلي توليداتو دحمايت په خاطر وي نو بايد په ټولو هغو توکو چې هيواد ته رواردېږي اوداخلي توليداتو سره متجانس اورقابت کې وی. کيدای شــــي چې پورته دواړه تعريفې جلاجلا تطبيق شــــي او يا هم دواړه نوع همزمان په يووخت کې پلي شي. دخصوصيت په اساس تعريفي : دخصوصيت په اساس تعريفې کيدای شــي دبدلې په خاطر وي او ياهم کيدای شــي تشــويقي اوياهم کيدای شــي چې تعويضــي بڼه اختيار کړي . دبدلې اخيســـتلو په منظور تعريفې په دې معنا چې يو هيواد دبل هيواد نه دغچ اخيســـتلو په خاطر دنوموړي هيواد څخه په واريدونکو توکو لوړي تعريفې وضـــع کړي . تعويضـــــي تعريفي په دې معنا چې کله يو هيواد وغواړي چې درقيب هيواد لخوا دډمپنګ دپاليسۍ مخنيوی يی په خپل هيواد کې کړي اوسې نو درقيب هيواد څخه په واريدونکو توکو باندې دهغو سبسيډيانو اوکومکوونو په اندازه تعريفې وضع کوي ترڅو بيرته قيمت لوړشي اودرقيب هيواد نوموړي پاليســـي ناکامه شـــي نو همدغې نوعې تعريفي ته تعويضـــې تعريفه وايي . غوره اوتشــــويقي هغې تعريفو ته وايی چې يو هيواد غواړي دبل هيواد ســـــره خپلې تجارتي اړيکې بهتره کړي اومظبوطيکړي نو دنوموړي هيوادڅخه په راواريديدونکو ټولو توکو او اجناسو ټيټې تعريفې وضع کوي، اوددې قسمو تعريفو څخه يواځې همغه واريدونکې هيواد ګټه پورته کوي اوبس. دمقدار او کميت په اساس بنديزونه: لکه دکوټې سيستم quota systemدټيکس کوټــه tax quotaاووراداتو اجــازت نــامې global quota ,import licensing system او داسې نورو څخه عبارت دي . کوټا سيستم يعنې دبنديز هغه نوع ده چې په توکو باندې دمقدار اواندازې هغه ټيټ حد په ټاکلوپه شـــکل کې وي. اوس که چيرې دغه نوع بنديز په وارداتو باندې ولګول شـــي نو هدف به يي ترينه په خارجي کرنســۍ باندې دتقاضــــا کموالی وي ترڅو دتادياتو دبيلانس دعجز څخه مخنيوی وشـــي اوهم په عينې وخت کې موداخلي توليدات دنورو رقيبو هيوادو درقابت څخه هم ســــاتلي اوســـي. او که چيرې نوموړي بنديزونه په صــــادراتو ولګول شــــي اوســـنی هدف به ترينه په داخل دهيواد کې دمســـتهليکينو څخه حمايت او ســــاتنه وي. او ټيکس کوټا په دې معنا چې دولت په يو خاص واريدونکي جنس باندې ديوې ټاکلې مودې لپاره ټيټې تعريفې وضـــــع کوي او کله هم چې ټاکلې موده پای ته ورسيږي نوبيا بيرته لوړوي .دوهمه پالسی :دپانګونې يا سرمايه ګذاري پاليســــي : څرنګه چی پانګونه دپانګوونکود اوږدمهاله تصـــميم نيونی پوری اړه لری اوپه هيواد کی داقتصـــادی رشـد ضـامنه ده ؛چی پواسـطه يی له يوطرفه څخه په هيوادکی توليدی ظرفيتونه معلوميږی اوله بل پلوه په نوموړي هيواد کې پانګونې ته دتصــــديو اماده ګې بنايي.دپانګونې درامنځته کيدو دوه مرحلې لري۱-لمړنۍ يي مثبت مرحله يادمصارفو دقبلولو مرحله ۲-دوهم يي منفي مرحله يا دمصارفو څخه دځان ساتنې مرحله.نورکس يو اقتصادي

(c) ketabton.com: The Digital Library

عالم دی هغه وايي چې ســـرمايه گذاري يا دپانگوني مفهوم دادی چې گوندې يوه ټولنه خپل ټوله جاري منابع خپل توليدي ظرفيتونه او امكانات دخپل اوســني ضــرورتونو دپوره كولو لپاره قرباني كوي . بلكه دخپلو جاري منابعو (مالي منابعو يوه برخه په سرمايه وي اجناسو (ماشـينونو) لكه دتوليد وسـايل ، تجهيزات، ترانسـپورټ، په تسـهيلاتو .. يا نورو هغو برخو كې مصــــرفوي كوم چې ورته په راتلونكې موده (اوږد مهاله) كې ديوطرف نه توليد لوړه وي او له بل اړخ نه ورته دزياتي گټې ، عايد او اقتصــــادي رفاه دزياتوالي باعث كيږي . نودپورته عالم له نظره ويلای شــو چې پانگونه دخپلو جاري منابعو يا ســـرمايي(مالي)يوه برخه په سـرمايوي اجناسـو كې كوم چې په راتلونكې درشـد او انكشـاف اوداسـتهلاک توكو دزياتوالي باعث گرځي.دپانگې اچونې دپاليســۍ تعريف او هدفونه: تعريف: دملي اقتصــاد له نظره دپانگونې پاليســـي عبارت دټولو هغو قوانينو ، لوايحو اواجراتو بله مجموعي څخه دي چې پرمټ يې په ملي اقتصـــاد كې دپانگې اچونې عمليه او كچه كنترول اوواضــح كيږي او همدارنگه دپانگې اچونې حجم او اندازه دهغې ويشـنې په سـكتورونو اومنطقو دپانگې اچونې دملكيت او دجنسـيت ټاكنه اوبلاخره دپانگونې ډول او دهغې دتمويل منابع ديوې ټاكلې مودې لپاره په گوته كوي .دويم:دپانگونې دارزښــت اوشــكل ټاكونكې عوامل: ويلای شــو دلته يو شــمير عوامل شــتون لري كوم چې دپانگې اچونې ارزښــت او دهغې دنمونې او ډول باندې اغيزه لري . نودغه عوامل بايد ټول هغه كســـان او ادارې چې پاليســـي جوړونكې دي ورته بايد پاملرنه وكړي.الف: دموده توليد جوړښت توزيع شي دسكتورونو ترمنځ او هم داوسنی ودی اونمو اندازه (نسبت).ب: دملي سيما اندازه او هغه عوامل چې په دې تاثير كوي.لكه : ۱-دمزدونو او عايد ســاختار او جوړښــت اوهمدارنگه ټولو هغو متوقعه بدلونونو ته كتنه۲-دنرخونو اوقيمتونو سيتم اوټول هغه بدلونونه چې طمع يي كيږي چې كيدای شي چې واقع به شــــي.۳-دپلي كيدونكې مالي پاليســــۍ او دهغې دوســــايلو (T,G)په تطبيق كې كموالی او زياتوالی۴-دمصارفو په نوعيت اودهغې په نسبت كې بدلون۵-ټولنيز اخلاق او مروج عادتونه اوهمدارنگه دسيما انگيزه۶-دملي اقتصاد وضعيت لكه ركود اونمو يا هم دراتلونكې اقتصادي وضــــعې پــه اړه دامیـدواری او انـاامیـدی حـالـت . ۷-دهيواد ودې او پرمختـگ نســــبـت اوفيصــــدي.دريم:دپانگې اچونې تيورياني او پاليســــياني :ددې ترڅنگ بايد دپانگې اچونې پاليسـي جوړونكې اركانونه او اشـخاص بايد دپانگې اچونې په تيوريانو باندې پوه اوسـې چې پـه دې اړه ډيري زيـاتې تيوريـانې موجودي دي چې مونږ يې يو څو ترينـه پـه لنـډه توگـه يادوه۱-دكينز نظريه: چې وايي پانگه اچونه دســـود دنرخ ســـره اړيكه لري يعنې I=f(i)اچې وروسته بيا په علمي ډگر كې داخبره څرگنده شوه چې پانگونه دسود دنرخ پورې دومره زيا دتړاو نه لري څومره چې يي فكر كيده. I=I0-β(i)۲-دمعجل تيوري يا acceleratorكومه چې وايي په پانگونه اويا هم په پانگونه كې تغييرات دتوليد دتغيرپورې تړاو لري معنا كه چيرې توليد زيات شـي نو پانگه اچونه هم ورسـره زياتيږي او كه برخلاف توليد يا GDPكې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کموالی راځي نو پانګه اچونه هم ورسره کمیږي.I=f(GDP) اچې دلته دپانګې اچونې څخه هدف هغه خالصه پانګه اچونه ده یعنې net investment=gross investment – depreciation مجموعي یا ټوله پانګه اچونه منفي ترینه فرسایشات.۳-دپانګې اچونې لپاره دداخلي رصید یا stock تیوري: په دې معنا چې پانګه اچونه دګټې داندازې سره تړاو لري هرڅومره چې پانګونې ته دګټې اندازه زیاته وي په همغه اندازه ورسره پانګونه تشویق کیږي . او دلته ګټه عبارت ده له کاروباریا پانګونې په واسطه لاس ته راغلو ګټو retained earning او همدارنګه هغه ګټه چې دفرسایشاتو له لارې لاس ته راځي . څرنګه چې هره تصدۍ دذخایرو ایا هم دفرسایشاتو په شکل سپما کوي. نوویلای شوچې ذخایر دګټې هغه برخه ده چې دتصدۍ دپانګې مالکانو ته نه ورکول کیږي او فرسایشات بیادهغه پولي مبالغو څخه عبارت دي چې دیوې تصدۍ لخوا په دې خاطر ساتل کیږي ترڅو پرې ماشین الات او زاړه شوي تجهیزات تعویض کړي.۴-دپانګې په اړه دنیوکلاسیکو علماو تیوري: نوموړې تیوري وایی چې پانګونه دپانګې دخدماتو قیمت پورې اړه لري کوم چې دتولید قیمت پورې تړلي وي.

The conventional and modern theory of investment, where investment is determined by the price of capital service in relation to the output prices.

اوبیا همدغه دپانګې دخدماتو قیمتونه په خپل وار سره دسرمایوي اجناسو دقیمت اودسود نرخ او دکمپنیو دعوایدو باندې دمالیې فیصدي پورې تړلي دي.

The price of capital services depends in turn on the prices of capital goods, the price of tax and the price of tax treatment entering the business sector. thus, the change in output or the price of capital services related to output prices changes the required investment.

دپانګونې منابع: دکورنیو(وګړو) سپما، دتصدیو سپما، ددولت سپما، اودخارج سپما.دریمه پالیسي : دعاید عادلانه ویش: ویش:په تولید کې دهرشخص دمتناسبې ونډې څخه عبارت دی چې په خپله یی شخص اویا یي دهغې وسایل تولیدوي.یعني عاید باید عادلانه وویشل شي.څلورمه پالیسي : مالي او پولي پالیسي : پیژندنه کلاسیکو اقتصادي علماوو داسې انګیرله چې په یو اقتصاد کې تل کامل استخدام منځ ته راتلای شي . دوی داسي ویل که چیرې اقتصاد خپل سرته پریږدو بیکاري خپله له منځ نه ځي. بحران نه رامنځ ته کیږي.چې په همدې توګه دانفلاسیون درامینځ ته کیدو امکانات هم له منځه ځي.په دې معنا چې دولت بایدپه اقتصاد کې لاسوهنه ونه کړي.اما کله د۱۹۳۰کال دبحران نه وروسته کینز راپاڅیدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او دولت نه یی لاسـوهنې غوښـتنه وکړه. وروسـته کینز له غو ښـتنې داخبره په مکمله توګه درک شوي چې یو هیواد او یا هم دنړۍ په کچه داقتصادي ثبات درامنځ ته کیدو لپاره اویاهم دثبات حالت دسـاتلو لپاره ددولت لاسـوهنه ډیره اړینه ده.ځکه چې کله په یو اقتصـاد کې دبیکارۍ ، قیمتونو پرشـاپاتې اقتصـاد ، دعاید غیرعادلانه ویش اوداسـې نور بحرانونه رامنځ ته کیږي ددولت مداخلي پرته له منځه نه شي تللای . اوخبره دلته ده چې دابحرانونه به دولت څنګه له منځه وړي.؟ځواب موداد ی چې دولت له دوه مهمو سـیاسـتونو څخه کاراخلي ترڅو په لنډ مهال او اوږدمهال کې اقتصـادي بحرانونه سـره مقابله وکړي. چې دادوه سـیاسـتونه مالي پالیسـي اوپولي پالیسـي دی . چې مونږ په دې برخه کې مالي پالیسـي دهغې اهداف او دهغې اصولو باندې رڼا اچوو.مالي پالیسي مفهوم او پیژندنه: -مالي پالیسي اوږدمهاله پروسه ده چې په اوږده موده کې ددولت مصارف او عواید تنظیموي-مالي پالیسي ددولت دمصارفو او مالیاتو دشکل دهی (بڼه ورکونې) پروسه ده ترڅو دولت پرې تاکلو موخو ته ورسیږي.- پروفیسـور لایندهالم وایي چې مالي پالیسـي یوه پروسـه ده چې دمعینې مودې لپاره ددولت عواید او مصارفو جوړښت تعقیبوي.W leeوایی چې مالي پالیسي په اصل کې لاندې برخې ترمطالعې لاندې نیسـي .۱-دمالیاتو طرز۲-ددولت دمصـارفو طرز۳-ددولت دپور اخیسـتنې طرز۴-ددولت دپورونو اداره کولو طرز.دمالي پالیسـي وسـایل: هغه برخې دي چې دولت دهغو له لارې دیو هیواد په اقتصـاد کې مالي پالیسـي پلي کوی کله چې دمالي پالیسـی په وسـایلو یا عناصـرو خبري کوو نو لاندې برخې دي چې دمالي پالیسـي عمده وسـایل تشکیلوي.۱-ددولت مصارف دیو هیوادپه اقتصاد کې ۲- ددولت لخوا مستقیم او غیر مستقیم مـالیـات. ۳-تمویلي کســر : دمثـال پـه ډول کلـه چې دولت قرض اخلي یـا هم نوی نوټونـه چاپوي۴-سـبسـایدي ۵-انتقالي تادیات لکه تقاعد، دبیکارانو لپاره معاشـات، سـکالرشـیپ مصارف. دمالي سیاستونو موخې : دمالي پالیسي موخې په اوږده موده کې تحقق مومې هغه موخې دي چې یو هیواد یی دمالي پالیسـي په مرسته داقتصـادي ستونزو په نوم پیژنـي او له مینځه یي وړي داموخې تل په اوږده موده کې لاسته راتلای شي چې ډیره دقیقې څیړنې او ځیرکتیـا تـه اړتیـا لري چې پـه لانـدې ډول دي ۱-دقیمتنونو ثبـات۲-ددولـت دمصـارفو دڅرانګوالی طرز تاکل یعنې مثلا دولت غواړي دپترول اسـتعمال کم کړي نو مالیه پرې زیاتوي یا بیې لوړوي چې خلک متبادل جنس استعمال کړي لکه دسون ګاز اوداسې نور۳- داستخدام دکچې لوړوالی۴-دعاید عادلانه ویش۵-اقتصـادي پرمختیا۶-دتادیاتو بیلانس دکسر څخه مخنیوی.دمالي پالیسـي اصـول:لومړی : په سوداګریز دوران کې دمالي پالیسـي اصـول لکه مترقي مالیاتو سیستم۲-دبیکارانو رفاهي ورکول۳-دزراعتي محصولات حمایوي پالیسي . دملي عاید په توزیع کې دمالي پالیسی اصول: (انفلاسیون،ډیفلاسیون،اومالي پالیسي)لومړي ډیفلایسونې خلا اوددولت مصارفاتي اصل: کله چې په یو هیواد کې دیفلاسیونې خلارامنځ ته شي نو دولت ته پکار ده ترڅو Gیعنې ددولتي مصـارفو کچه پورته کړي ترڅو پیسې دوران

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته داخلي شي داچې دولت وغواړي داخلا ډکه کړي ترڅو کامل استخدام رامنځ ته شي باید مصارف ترسره کړي .دوهم ډیفلاسیوني خلا اوددولت مالیاتي اصل: کله چې په یوهیواد کې دکامل اســـتخدام په لوري دولت قدمونه ږدي نو مالیات هم یوه ډیره اړینه لاره دی کله چې ډیفلاسیون حالت وي نو دلته دولت مالیات کموي ترڅو دخلکو په عوایدو کې ډیروالی راشي کله چې عواید ډیر شي مصرف اوورسره پانګه اچونې ته میلان ډیریږي.دریم په انفلاسیوني خلا کې ددولت مصارفاتې اصل: کله چې اقتصاد بوم حالت ته رسیږي داسې یو حالت دي چې ډیرکم ثبات لري او بیرته نزول کوي چې دبحران په لور درومې . چې دلته دخلکو عواید ډیر لوړځي اوتصدۍ نه شي کولای تقاضا مرفوع کړي دلته تصدۍ دمنابعو له کمبود سره مخ کیږي کله چې تصدۍ تولیدي منابع ونلري کارګران له کاره باسې چې بیرته دخلکو عاید کمیږي له دې سره په ملي عواید و کې کموالی راځي نو دلته دولت ته ضروررده چې دانفلاسیوني خلا له مینځه یوسې. اما داخلا باید ډیفلاسیون برعکس له منځه ولاړشي دولت باید مصارف ودروي ترڅو خلک افراطي عواید کنترول شي ترڅو تصدۍ تقاضا په خپله عرضه مرفوع کړای شی. څلورم : دانفلاسیوني خلا دډکولو لپاره ددولت مالیاتي اصل: کله چې یو هیواد کې انفلاســیون رامنځ ته شـــي هغه ددې له امله چې اقتصـــاد بوم حالت ته ورسیږي دمنابعو کمبود سره مخ کیږي چې دخلکو دلوړعاید له امله راولاړه تقاضا تصدۍ نه شي مرفوع کولای نو دولت بایدعواید راکم کړي ترڅو دخلکو تقاضا کمه شي او تصدۍ وکولای شـــي په شـــته منابعو تقاضـــا مرفوع کړي .ددې لپاره دولت باید په لوړعاید مالیات زیات کړي . داچې مالیات زیات شـي ورسـره عواید کمیږي چې ورسـره مصـرف ته میلان کمیږي. پنځم : ددیفلاسیوني خلا په ډکولو کې ددولت دانتقالي تادیاتو اصـل: کله چې اقتصـاد کې ډیفلاســیون منځ ته راځي دولت باید یو څه پیســې دبیلابیلو لارو دوران ته داخلي کړي ترڅو په ګردش راشـــي اوداخلا ډکه کړي له دې لار و موډیري لاري ولوســتلي اویوبله طریقه چې پیســې دوران ته ورګډې شــي دتقاعدې معاشــات ، بیکارانو معاشــات، خیرات ، اعانه،زکاتونه، صــداقات، اوداســي نورې لارې دي چې ددولت او خلکو لخوا دتولنې دوران ته ورګډیږي . چې دادباید دولت محاســـبه کړي کله چې داپیســـې دوران ته داخلیږي نو دلته دملي عاید کچه پورته کیږي ورســره تقاضــا پورته ځي چې دتصــدیو دعرضــې لپاره لاره هواروي تصـــدۍ خلک په کارګماري اوداګړي په حرکت کې راځي .داچې څنګه دابیلابیل مصارف دوران ته ننوزی عیان لکه د دولت نور مصارفKROهغه ضریب دی چې له مخې یې یادشــوي تادیات په ملي عاید کې بدلون راولي . شــپږم : دانفلاســیونې خلا په ډکولو کې ددولت دانتقالي تادیاتو اصل:کله چې په یو هیواد کې اقتصاد بوم حالت ته رسیږي نواقتصاد کې ملي عواید ډیریږي چې تقاضـــا ډیره پورته ځي او دتصـــدۍ دمنابعو له کمبود ســـره مخ کیږي. دلته کومه خلا چې رامنځ ته کیږي . ددولت دنده ده ترڅو داخلا داسې له منځه یوسي ترڅو دملي عاید دکمبود په مرسته تقاضا کنترول کړي ترڅو عرضـه وکولای شي راولاړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تقاضــه مشـبوع کړي نودلته دولت باید انتقالي تادیات کم کړي ترڅو ملي عاید کم شــي او ورسره تقاضـا کمه شـي .پنځمه پالیسـي :دمالیاتو پالیسـي. شپږمه پالیسـي : دودې پالیسـي: - کلانترین خطر برای اینده افغانســتان امروز بیلانس واردات اســت. ازدوومليارد زیاتر مواد غذايي وارد میکنم ، وازیک ملیارد ډالر مواد ســاختماني ومواد دیگر واردمیکنم ، یک ازین مواد ضرور نیست که ازخارج وارد شود. -دافغانستان یو ښارهم منظم ترانسپورت نه لری- افغانستان یو ښار دکابل په شمول تراوسه پورې دکثافاتو صحيح اودرست مدیریت نه لري- دافغانســتان یو ښــار هم د کابل په شـمول خپل کلني عواید په اسـاسـیتوګه اوواضـح توګه نه ښايي-شپږ. مختلفې اداري دکابل په ښاروالۍ کې شتون درلود ترڅو دنوموړي ښاروالۍ عواید راجمع کړي- ۷۵۰ ملیون ډالر بـه دراتلونکې کـال پـه بودیجـه کې یواځي دښــــاري ترون دپروګرام لپاره تخصیص شي ترڅو د شارونو توازن رامنځ ته شي.په پرمختیایی هیوادو کې داستخدام سیاسـت هدف داسـتخدام دسطحې لوړوالی دی او په پرمختللو ملکو کې داستخدام دسیاست هدف بیا داستخدام دسطحې ټیټوالی مخنیوی کول او یا هم کامل استخدام حالت څخه ساتنه کول دي .نو په پرمختیایی هیوادو کې داستخدام سطحې لوړوالی لپاره دخلکو مهارتونه اودپوهې سطحه باید لوړه شـي ، ترڅو خلک دکار لپاره اماده شـي چې داکړنه اوږدي مودې ته ضــرورت لري. په پرمختللو هیوادونو کې هڅه دا وي چې داســتخدام دســطحې کنترول لپاره دپانګې اچووني سیاسـت تعقیبوي. داسـتخدام سـیاسـت داهم دی چې دتولنې هغې کاري قوي ته چې دکارکولو هیله لري دکارمحل پیداکړي.نظمي سـیاسـت اقتصـادي نظام ته شـکل ورکوي داقتصــادي فعالیتونو لپاره حدود ټاکي او جریاني سیاسـت داقتصــادي سیاسـت هغه تدابیر احتوا کوي چې ددې سیاسـت په واسـطه اقتصــادي جریان عملیه کې مداخله صـورت نیسي او داقتصادي جریان په مستقیم او غیرمستقیم ډول تر تاثیر لاندې راولي.نظمي سیاست دلوبې لپـاره قواعد ټاکي اوپـه داســـي حال کې چې جریاني ســـیاســـت دلوبې حرکات انجاموي.دبازار اقتصـــاد په نظام کې نظمي ســیاســت لمړیتوب لري اواقتصـــادي نظام باید دارنګه تنظیم شي چې دټولنې ضرورت وړاقتصادي نتایجولاسته راوړنه کې ددولت اقداماتو ته کم ضرورت احساس کړي اوپه بازار کې جریاني سیاست مداخلات هغه وخت صورت نیســي چې بازار خپله اداره یا هیڅ او یا په کافي اندازه فعالیت ونکړای شـــي. اودعرضـــه کوونکو او تقاضـا کوونکو ترمنځ رقابت مطلوب اجتماعي نتایج لاسـته رانه وړي لکه دعاید غیرعادلانه ویش او صحې ځانګې محصولاتو قیمتونو لوړوالی.نظمي سیاست دنده لري څو په قواعدو یو دوامداره سیسـتم چې په موجوده قوانینو متکې وي ایجاد اوپه کاراچوني سـره یې په اقتصـــادي ژوند کې عملي کړي. دبازار په اقتصــاد کې نظمي سـیاسـت لمړیتوب لري دنظمي سیاست دشکلدهی ځانګې عبارت دي له ۱-پلان جوړوني، رهبري او داقتصــــادي جریاناتو انســـجام ، دتصـــدیو او کورنیو قانون، مالي قانون ، او پولي قانون، دبازارقانون ،دمالکیت قانون او بلاخره دخارجي اقتصــاد قانون دنظمي سـیاسـت جوړوني اصـلي مرجع

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقننه قوه، جوړوي.جرياني سياست دنظمي سياست خلاف داقتصادي جريان په فعاليتونو کې مداخله کوي. دجرياني سياست تطبيق تدابير ساحات له منفرد اجناسو او عواملو بازارونه، اقتصادي سکتورونه يا په مجموع کې ملي اقتصاد څخه عبارت دی . ددې سياست اصلي پلي کوونکي اجرايه قوه ده چې هڅه کوي څو اقتصادي جريانات اوياقتصادي جرياناتو نتايج په لنډ مهال اويامنځ مهال موده کې دبازارد قيمتونو په تعين، دمالياتي په نرخونو تغيراتو ، دربحې په سطحې نرخونو په تغيراتو اوانتقالي تاديـاتو په واسطه ترتاثير ياغيزې لاندې راولي. اکثراوخت جرياني مداخلات دمنابع ناسم ويش اونامطلوب جريان نتايج منځته راوړي چې دوباره مداخلاتو ته اړتيا پيداکيږي او دنظمي سياست ځانګړي تدابير : مستقل مرکزي بانک ايجاد، دکارحمايت قوانين او تطبيق،چاپيريال ساتني قانوني اصلاحات دپانګې اچونې داستهلاکاتو توقعات سنجش امکانات اوداسې نور .مثلا دچاپيريال ساتنې په موخه دموقت وخت لپاره دموټرو او عراده جاتو ګردش بنديز دجرياني سياست تدابير دي په عملي اقتصاد کې نه شي کيدلای چې نظمي سياست دجرياني سياست څخه دقيقا جداشي. ځکه اقتصادي او اجتماعي اهداف دحدودې شرايطو په وضع کولو سره اوهم دمستقيمو مداخلاتو له لارې لاسته راځي.په ۱۹۱۴م کال څخه اقتصادی سياست دکاملې کلاسيکې ازادئ په اساس انجاميده درقابتي نظام رامنځ ته کولو لپاره دوالتروايکن اوونظرونو شرطونه: دبازار شکل يا جوړښت۲-دپيسو دارزښت استقرار۳-بازارته دداخليدو ازادي۴خصوصي مالکيت ۵-دقرارداد ازادي ۶-شخصي ملکيت مسوليت او منفرد اقتصاد ګډ تاوويکونو مسوليت۷-يوه دوامداره او مرتبط اقتصادي سياست چې انساني بې اطميناني له منځه يوسي. داستخدام سياست نظمي تدابير کولای شو په لاندې برخو تقسيم کړو:۱-دکاربازار دنظام قواعد۲-دکارحقوق۳-ملاتړ۴-دکارمبارزه ددې لپاره چې تصديو او کارګرو ترمنځ اړيکې قوي شي نو دبازار دنظام قواعد بايد عملي شي او دبشري پانګې دتصاعد لپاره بايد يو لړ دبازار نظام نظمي قواعد رامنځ ته کړې چې لاندې دي ۱-دکارعايد : بايد مناسب وي ترڅو دواړه خواوي پرې راضي وي او دکارعايد سطحه ژوندسطحه تامين کړې ۲-دکارخطرات: په دوه ډوله دي ۱-جمعي ۲-عادي : عادي خطرات هغه خطرات دي چې په روزمره توګه ژوند کې رامنځ ته کيږي لکه بوډاوالی مريضي او نورجمعي هغه دي چې په ناڅاپي ډول رامنځ ته کيږي نو ددې لپاره لکه نوساني انحراف بايد يو لړ قواعد وضع شي او دخطراتو مخنيوي وشي ۳-کاريو متاع(جنس)ونه شميرل شي ځکه چې کار تخصص ته اړتيا لري ۴-دوظيفي انتخاب په دې معنا چې کارګر ويره لري چې که دا کار انتخاب کړم نوپه راتلونکې کې ّبه په دې کې پاتې کيږم نوبايد يو لړ قواعد وضع شي.

د عامه مالي چارو بنسټونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمالي چارو (finance)او ماليي (tax)مفاهيم يو له بل څخه دجلا كيدو وړ دي دبيلګې په توګه ماليات هغه ورکړې دي چې ددولت لخوا دطبيعي او حقوقي شــخصــيتونو پرعوايدو او شتمنيو باندې وضـع كيږي.حال داچې عامه مالي چاري دعايداتي سرچينو موندل او تدارک كول دي اوددولت په واسطه دټولنې داړتياوو دپوره کولو په خاطر دهغوی لګول دي .ترهلي: وايي : مالي علم هغه يو خپلواک علم دی چې دبحث موضـــوع يې ددولت مالي اقتصـــاد دی مالي علم ددولت دمالي اقتصـــاد په هكله له دوو موضـــوعاتو څخه خبرې كوي. مالي علم په كوم مفهوم ســـره ددولت له مالي اقتصـــاد څخه بحث كوي په دې هكله دوه نظريات شـــتون لري۱-مالي علم دهنردعلم په توګه: دپخوانيو نظرياتو له مخې مالي علم ديوه ديســـيپلين په توګه پيژندل شــوی او ديوه هنر دعلم په توګه دمالي اقتصـــاد په موخو باندې دملي اقتصـــاد علمي ســـپارښـــتنې او وينا كول تطبيقوي او په دې توګه ددولت دمالي اقتصـــاد ســـتونزې هواروي. او دانظريه په ۱۸۳۰ څخه مخكې ترســـترګو په هغې وخت كې لامالي علم چا دخپلواک علم په توګه نه پيژنده او په شـــلمه پيړۍ كې بيا دالاړه له منځه۲-مالي علم ديو خپلواک علم په توګه: ددغې نظريې سره سم مالي علم ديو سيستماتيک نظري علم دی چې لكه دبل هر علم په شـــان ديو مشـــخص معرفت او دپوهې دموضـــوع لرونكى دی چې دمعرفت له دغې موضوع څخه په ګټه اخيستنې سره كيدای شي دمالي اقتصاد ديوې خالصې تيورۍ دپرمخ بيولو لپاره كاروا خلو او دهغې په مرســـته ددولت دمالي اقتصـــاد ســـتونزې هواري شــي. كله چې دولت خپلو تشــبثاتي چارو په اډانه كې اجناس او خدمات توليد او هغه بازار ته عرضـــه كړي نو دغو هڅو په ترڅ كې دخصــوصـــي اقتصـــاد دسـيال په توګه واقع كيږي. نو ځكه دهغو پربيو او كيفيت كميت او توليد باندې اغيزه همدارنګه كله چې دولت له وګړو او موسساتو څخه په بيلابيلو بڼو ماليات ترلاسه كوي نودهغو په واسطه په سيده توګه دموسساتو او اشخاصو دلګښت اندازه سپما اودپانګې دجوړيدو امكانات اودپانګونې اندازه تراغيز لاندې راولې ددولت دمالي اقتصاد دغه ډول اقتصادي اغيزې په خصوصي موسساتو اوافرادو باندې يو اړخيزه بڼه نه لري بلكې بلمقابل خصـــوصـــي اقتصـــاد هم دمقابل لوري په توګه ددولت په مالي اقتصـــاد باندې خپله اغيزه اچوي دبيلګې په توګه دخصـــوصـــي اقتصـــاد فعاليتونه كه ددولت له اقتصادي فعاليتونو سره سيال په توګه دودې او كه ددمتمم و همكار په توګه وي په هر حالت كې ددولت په اقتصـادي فعاليتونو باندې اغيزې لري كله چې موضـوع ددولت دمالي اقتصاد دپلوه ګورو نو ليدل كيږي چې دخصوصي اقتصاد دفعاليتونو كميدل او زياتيدل دخصـــوصـــي اقتصـــاد دعوايدو دكمبود او زياتيدو لامل كيږي او داخپله ددولت په مالياتي عوايدو باندې اغيزه كوي ددې معنا داده چې دخصـــوصـــي عايد زياتوالى ددولت دعوايدو زياتوالي امكان برابروي خو دخصـــوصـــي عايدو كمښـــت ددولت دمالياتي عوايدو دكمښـــت لامل كيږي. دمالي علم دندې دادي چې ۱-ددولت دمالي اقتصـــاد ماهيت توضـــيح كول۲-دبيلابيلو هيوادونو مالي اقتصـادونه هم دتوضـيح او وڅيړي۳-په دې هكله څيړنه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمالي اقتصاد دپام وړ موخې په واقيعت کې ترکومه بريده پورې تطبيق او ترلاسه شوي دي ۴-ددولت دمالي اقتصـــادي تدابيرو دعملي کولو اغيزې چې په اقتصـــادباندې کيږي، په کره ډول تحليل او ارزول. عامه مالي چارو لپاره اړتيا: ځکه احساس شوه چې په هر هيواد کې ديو شـمير ټاکلو موخو ترسـره کول چې په حتمي توګه ضـروري بريښـي بايد ددولت له خوا وشي لکه سياسي موخې امنيتي او دفاعي چاري حقوقي مسايل او اقتصادي مقاصد او اهداف لکه دزيربنا ګانو جوړول دلويو لارو جوړول دبندونو او ويالو کيندل دعلمي او تحقيقاتي موسســاتو جوړول روغتيايي تاسيســات او نورعام المنفعه تاسـياسـات . دولت هغه وخت تشبثاتيعوايد لاسته راوړي چې لکه خصوصياقتصاد په شکل په توليدي فعاليتونو لاس پورې کړي اجناس او خدمات توليد او بازار ته يي عرضــه کړي او دهغو په بدل کې عايد ترلاســه کړي له دې امله چې ددولت لکه دخصوصي اقتصاد په شان تشبثاتي عوايد دخپلو فعاليتونو په بدل کې ترلاســه کوي او جبري بڼه نه لري بلکې دبازار له طريقه او په اختياري ډول يي ترلاســه کوي . نو ځکه تشـبثاتي عوايد ددولت داصــلي عوايد په نوم يادېږي. دولت خپل يو شــمير نورمالي وســايل په اجبارې توګه او له خپل قدرت څخه په اســتفادې ســره دبيلابيلو ماليباتو داخيســتلو له لارې دمحصــول او ونډو له طريقه ترلاســه کوي چې ددولت دغه ډول عوايد ددولت داشـــتقاقي عوايدو په نامه يادېږي. دالمان هيواد نامتو پوه ګيرلوف : دولت دمالي اقتصــاد مولديت او اجرات له کريديت ســره تشـبيه کوي دبيلګې په توګه دکريديت په واســـطه پولي او مالي وســـايل له پس انداز کوونکو څخه متشـــبثينو او پانګه اچونکو ته ورليږدول کيږي او دپانګوني لپاره په کاريږي دعامه مالي چارو اهميت۱-دلګښـــتونو لپاره کافي دتمويل منابع درلودل۲-ددولت دلګښـتونو او عوايدو ترمنځ تعادل۳-دلګښـتونو په برخه کې ســپما کول. لکه هغســـي چې ددولت په عايد کې زياتوالی ددولت دمالي بنســټ دپياوړي کيدو لامل شـــي او دولت په دې باندې توانمند کوي چې دخپل مالي اقتصـــاد دفعاليتونه پراخ کړي او دولت په لګښتونو کې داقتصادي پرنسيپ تطبيق کيدل ياني په ډيرلګښت سره دولتي ټاکلي پروژې عملي کيږي.اوددولت په لګښـتوونو کې دسـپما لامل شـي اودولت په دې باندې توانمند کړي چې په دغو سـپما کړل شـويو پيسـو باندې يوه بله کوچنۍ پروژه ، يا دهغې يوه برخه تمويل کړي چې په دي توګه به ددولت په لګښتونو کې سپما او صرفه جويی په حقيقت کې ددولت په عوايدو کې يو ډول زياتوالی هم په ســيده او هم په ناســيده توګه راولې. مالي علم له نورو اجتماعي علومو ســـره ډيرې نژدې اړيکې لري نوځکه داډيره ســـتونزمنه او ناممکنه خبره ده چې ددولت دمالي اقتصاد ستونزې داقتصادي تيوريګانو له مرستې پرته حل شـي . ددولت دمالي اقتصـاد اغيزې په مجموعي اقتصـاد باندې په خپله ددولت دمالي اقتصـاد داغيزو په اندازه ژورې او مهمې دي . ددې معنا داده چې څومره چې ددولت دمالي اقتصـــاد ونډه او سـهم څه په نسـبي اوانډوليزه توګه او څه هم په مطلق ډول دشـلمې پيړۍ له پيل څخه بيا تراوســـه پورې زياتره هيوادونوکې زياتوالي موندلی . يعنې ملي عايد دانډول ســـره ســـم

(c) ketabton.com: The Digital Library

پراخه شوی.دبودجې توازن دغه اصل دپرنسیپ له مخې مطالعه کیږي هغه وخت دعمل په ډګر کې عملي کیدای شي چې ددولت دلګښتونو په اړخ کې هم له اقتصادي پرنسیپ څخه کارواخیستل شي داځکه که چیرې ددولت په لګښتونو کې اسراف وشي اولازمه پاملرنه ونه شي ممکن ددولت دعوایدو زیاتیدل به هم دپلان شویو مصارفاتي پروژو لپاره بس نه شي او داقتصادي پرنسیپ مطابق به ورته ونه رسیږي او په پایله کې به یو شمیر لګښتي پروژې پرته له تطبیق کیدو څخه پاتې شي یا به پوره نه شي. دبحران او اقتصادي ډب یا رکود په حالت کې ددولت دندې داقتصادي او ټولنیز حالت دښه والي په خاطر زیاتیږي نو ځکه لګښتونه هم زیاتیږي داقتصادي رونق حالت کې دخصوصي اقتصاد دفعالیت او پرمختیا لپاره لار هواروي اوددوي دګټو وټو زیاتوالي امکان هم ډیر وي نوځکه دولت زیاتو لګښتونو ته هیڅ اړتیا نه شته . دمرکنتلست دولت داقتصادي مهم سیاست په سوداګرۍ کې مثبت بیلانس ته رسیدل او چې دغه موخې ته درسیدوپه خاطر په مجموعي توګه اقتصادي چاروکې ددولت لازیاتې مداخلې ته اړتیا وه خو په خاص ډول لاندینیو چاروته۱-داستخدام دکچې لوړول اودهیواد دننه دتولید داوچتولو په خاطر ددولتي تصدیو تاسیس او پیاوړي کول ترڅو په دې توګه صادرات زیات او واردات کم شي اوپه پایله کې یې دسوداګرۍ مثبت بیلانس ترلاسه شي۲-خصوصي متشبثینو ته په سیده او ناسیده توګه دمالي او پولي مرستو او انحصاري امتیازاتو دورکولو له لارې دخصوصي صنایعو پیاوړي کول۳-دصادراتو دګمرکي تعرفې دوضع کولو له طریقه دپخو او نیم کاره موادو دصادراتو مخنیوی ترڅو دغه توکي دهیواد دننه په کورنیو صنایعو کې په کارتمامه اوپخو محصولاتو بدل شي او په دې توګه له کورنیو خامو توکیو څخه اعظمي استفاده وشي ۴-په واردونکو صنعتي محصولاتو باندې دډیر اوچت محصول وضع کول ترڅو دوارداتي محصولاتو راتګ منع او په دې توګه دهیواد داسعاري ورکړو اندازه کمه شي۵-دکارتماموپه صادراتو باندې ډیر لږ ګمرکي محصول ټاکل ترڅو صادرات ښه پیاوړي او وهڅول شي او دهغو له طریقه ددولت اسعاري سرچینې پیاوړې شي ۶-له بهرڅخه په واردو شویو خامو توکو باندې ډیر لږ ګمرکي محصول کیښودل ترڅو دخامو توکو دواردولو دهڅونې لامل شي او دهیواد دننه په کارتمامو پخو موادو پروسیس شي. دمرکنتلستانو سیاست بنسټیزه موخه په سوداګرۍ کې مثبت بیلانس وه.دروسیې نامتو عالم (ن ـــګ ـــ یچیف) دمالي علم دندې داسې توضیح کوي : دپولي زیرمو او عایداتې سرچینو رامنځ ته کیدل او شکل۲-دپولي زیرمو او عایداتي سرچینو ویش او لګول۳-دپولي زیرمو او عایداتي سرچینو دویش کنترول کول. اوس ددې لپاره چې دولت خپلې ورسپارل شوې دندې ښې ترسره کړي باید کافي اندازه مالي وسایل ورسره وي اودولت دغه مالي وسایل په بیلابیلو بڼو او ډولونو په لاندې توګه ترلاسه کوي۱-ددولت تشبثاتي عواید۲-محصول او ونډې۳-مالیات۴-جریمې۵-داړتیا پرمهال او وخت سره سمې ددولتي شتمنیو او جایدادونو پلورل او ددولتي خدمتونو عرضه کول۶-دکورنیو او بهرنیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورونو اخيستل۷-دبهرنيو او کورنيو بلاعوضونو مرسته ترلاسه کول. دولت هغه وخت تشبثاتي عوايد ترلاسه کولای شي چي کله دخصوصي اقتصاد په شان په توليدي فعاليتونولاس پورې کړي اجناس او خدمات توليد او عرضه کړي. او دهغو په بدل کې عايد ترلاسه کړي. دخصوصي او دولت دمالي اقتصاد ترمنځ توپير ۱-دپلان جوړوني له پلوه توپير۲-دګټو ترلاسه کولو له پلوه توپير۳-ددندو له پلوه توپير۴-داحتياجاتو دپوره کولو له پلوه توپير۵-دلګښتونو او عوايدو دمخکي وروسته والي له پلوه توپير۶-دعوايدو دچمتو کولو له پلوه توپير۷-دتوليد دماهيت له پلوه توپير۸-دخدماتو دجبران له پلوه توپير ۹-دنافعيت او دهغه دسنجش له پلوه توپير.مالي علم ددولتي فعاليتونو داغيزو دتحليل او تشريح او دځانګړو موخو سره سم دهغه ډير ښه سمبالول او معقول تنظيم کول دي مالي علم دوه برخې لري ۱-مالي سياست۲-مالي تيوري. دمالي علم تحقيق او څيړني موضوع نه يوازې دکورني مالي اقتصاد څيړنه ارزونه تحليل او ارزيابي کول او توضيح کول دی بلکې دنړيوال مالي اقتصاد دستونزو څيړنه او تحليل کول هم دي ترڅو دهغوي له لوری څخه دداخلي مالي حالت او وضعيت دښه کولو په خاطر ګټه واخيستل شي دSonnenfelsله نظره سره سم مالي علم دهغوژورو بنستونو مجموعه ده چې له هغو سره سم ددولت عوايد په ډيره شه او ګټه وره توګه ترلاسه شي. هنريش راو: چې په ۱۹۳۰ م کال کې يی په لومړي ځل اقتصادي علوم په دوو برخو يا نې ملي نظري اقتصاد او مالي علم اوداقتصادي سياست باندې وويشل وايی چې مالي علم هغه پوهه ده چې دهغې په واسطه ددولت اړتياوي په مادي وسايلو سره په ډيره ښه بڼه بشپړې شي . مالي علم هغه خپلواک علم دی چې دهغې دبحث موضوع ددولت مالي اقتصاد دی دلته به ددولت له مالي اقتصاد څخه موخه دعامه وسايلو اقتصاد وي.دليبرال اقتصادي نظام يا داقتصادي خپلواکی غوښتني دنظام يوه مهمه ځانګړتيا چې کلاسيکو پوهانو هغه غوښتله داوه چې په اقتصادي چارو کې ددولت نه لاسوهنه وي او داقتصادي فعاليتونو نوښتونه دي خصوصي افرادو ته پريښودل شي . ددوې دفلسفي مطابق که چيرې افرادو ته په اقتصادکي ازادې ورکړل شي ، نو دټولني هروګړی به دخپل وس سره سم دخپل استعداد مطابق يو کاروبار ځانته غوره او پيل کړي. دلزالي له نظر سره سم چې ددغه ډول نظام يو کلک پلوی وه دولت بايد داقتصاد په ډګر کې ساختماني دندې يعني توليدې فعاليتونه ترسره نه کړي بلکې داقتصادي نظم دداډمنتيا لپاره صرف انتظامي دندې پرمخ بوځي. ادم سميت دليبرال اقتصاد پلوی داسې نظر ورکړی دولت بايد په اقتصادي چارو کې دنورو ترڅنګ زيربنايی تاسيساتو دندې پرمخ بوځي. چې انفرادي وګړي دغه ډول زيربنايي ساختماني دندې نه ترسره کوي . دمرکزي پلان جوړوني اقتصاد: کې دتوليدې وسايلو ددولتي کيدو له امله دټولنيز محصول زياته برخه په سيده توګه په دولت پورې اړه پيداکوي. دټولنيز محصول ويش په خلکو باندې ددولت له خوا ټاکل شوي عايد سر ه سم ترسره کيږي. او بيې هم ددولت له خوا ټاکل کيږی. دمرکزي پلان جوړوني په اقتصاد کې چې مستقيم يا سيده ماليات له

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولتي تصـديو څخه اخيسـتل کيږي ددولت دمالياتي عوايدو اصـلي او غوښـنه برخه جوړوي
چې په عمومي توګه ددولت دغه ماليات په دوو بنو يو يي له توليدي تصديو څخه په توليداتو
باندې ماليات دي او بله يې له خدماتي تصديو څخه په خدماتو باندې ماليه اخيستل دي دماليي
سـنجولو بنسټ دفعاليت ځايونو دخرڅلاو دوران دی .دمرکزی پلان لرونکې اقتصـادي نظام
هيوادو کې ددې عوايدو ډيره برخه دملي شويو شتمنو څخه ترلاسه کيږي او مالياتي عوايد په
هغو کې ډيره لږه ونډه لري او ددولت دبودجې په تمويل کې يې برخه کمه وي . دمرکزي
پلان جوړونې اقتصــاد لرونکو هيوادونو کې ددولت بودجه له پلان ســره ســمه ديو شــمير
پرنسيپونو له مخې ترتيبيږي او بيا تطبيق کيږی چې دغه اساس پرنسيپونه ياصـول دادي
١-دبودجې عمومي پرنسيپ(دتوازن پرنسيپ)دبودجې جوړونې صرفه جويي پرنسيپ دمالي
پلان جوړونې او ديموکراتيـک مرکزيـت دوحدت پرنســيـپ) *دبودجې اختصـــاصـــي
پرنســيپ(دبودجې دوحدت پرنســيـپ)دبودجې دکامل والی او هدف پورې مربوط والی
پرنسـيپ)؟؟په مداخلي (مداخلوي) اقتصــادي نظام کې يعنې په اقتصــادي چارو کې ددولتي
فعاليتونو دورځ په ورځ زياتيدونکو لاسـوهنو په صـورت کې چې دليبرال اقتصـادي نظام يو
تعديل شوی شکل دی . ددولت دمالي اقتصاد دفعاليتونو دترسره کولو لپاره پراخه ساحه شته
چې له هغې ســره ســم ددولت دمالي اقتصـــاد حجم او ســـاحه هم پراخيږي. دمرکزي پلان
جوړونې په اقتصـــاد کې دبودجې دتوازن اصـــلي علت دادی چې دبازار اقتصـــاد لرونکو
نظامونو کې دبيو او عوايدو دبدلون ددولت په بودجه کې هم بدلون راولي او له اقتصـــادي
شرايطو سره سم ددولت دبودجې دتوازن کله کسر او کله مازاد سره مخامخ کوی حال داچې
دمرکزي پلان اقتصـاد لرونکو نظامونو کې لکه مخکې چې وويل شـو پورتني دواړه کميتونه
ددوې له خوا ټاکل کيږي نو ځکه ثابت هم پاتې کيږی. په مختلط اقتصادي نظام کې هم ازاد
بازار يعنې دشخصي ملکيت لرل او شخصي تشبثاتو شته او قانوني رسميت لري او هم په
کې دولت دمالک په توګه دمتشــبث په توګه او هم دکنترول کوونکو په توګه په اقتصـــادي
فعاليتونو کې برخه اخلي او دنافذ حيثيت لري. په دغه ډول اقتصـــادي نظام کې دنن ورځې
هغه ټول هيوادونه شـــامل دي چې دمرکزي پلان اقتصـــادي نظامونه نه لري. ګډ يا مختلط
اقتصـاد دهغه ډول اقتصـاددی چې په هغې کې دولت دپام وړاجناس او خدمات عرضـه کوي
او دخصـوصـي اقتصـاد فعاليتونه تنظيموي. دمداخلو ي اقتصـاد نظام چې دنولسمې پيړۍ په
وروستيو کې په ١٨٧٥ م کال وروسته په المان کې رامنځ ته شو اساسي موخه يي داوه چې
دخصـوصـي نوښـتونو لپاره ديوې ازاده فضـا په تضـمين کولو سـره ددولت دخپلو مالي او
اقتصـــادي فعاليتونو دپراخولو په واســـطه هغه ډول ناوړه پايلې او منفي اغيزې چې دبازار
اقتصـادي نظام داقتصـادي عملي دجريان له امله رامنځ ته کيږي له منځ نه يوسـې او مخه
يي ونيسـي اوداقتصـادي پيښـو جريان دټولنې او ټول ملي اقتصـاد په بنه تراغيزې لاندې
راولي او اقتصاد دنورو پرمختياوو لپاره لاره هواره کړي . اساسي علت درامنځ ته کيدو يي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې وروســته ترصــنعتي انقلاب څخه یو شــمیر ناوړه اقتصــادي او ټولنیزي پیښــې لکه داقتصــادي بحرانونو پیښــیدل،بیکاري زیاتیدل، دکارډیرســتونزمن شــرایط او په کارګرو یې ظالمانه چلند اودکاردوخت زیاتول خو دلږ مزدونو ورکول په ماشــومانو باندې کارکول او نورعوامل رامنځ ته شــول ددغه ناوړه پایلو دله منځه وړلو لپاره په خاطر او دهغو نورو اقتصــــادي او ټولنیزو ناوړه پایلو دمخنیوي لپاره په اقتصــــادي چارو کې ددولت دلازیاتې مداخلي لامل شوه له دې امله چې دپورتنیو دندو ترسره کیدو پیسو او لګښت ته اړتیا لرله نو دانظریات ددې لامل شو چې ددولت دمالي اقتصاد ساحې ته پاملرنه زیاته شي. والتړوایکین په نوم یو پوه دیواغیزمن رقابتي نظام درامنځ ته کولو لپاره اوو ســازماني اصــول او څلور انتظامي اصول پیشنهاد کړي دي دادي چې سازماني اصول۱-دبشپړو رقابتي بیو سیستم ۲-دپیسو دارزښت استقرار۳-بازارته داقتصادي عاملینو راتګ(شغل او کارونو ازادي)۴-په تولیدي وسایلو باندې دخصوصي ملکیت شتون۵-دقرارداد ازادي ۶-داقتصادي سیاست ثبات او دوام. انتظامي اصــول ۱-دولت باید دکارتلونو او انحصــاراتو دشــکل مخه ونیســي او ضروري او نه منع کیدونکی انحصار داسي کنترول او ترڅارنې لاندې ونیسي چې دبعضو بیي لکه درقابتي بیو په شان شي۲-دولت باید دخپلو مالیاتي سیاستونو له طریقه پرته له دې چې په اقتصاد کې پانګونې له خنډ او ځنډ سره مخ شي دعاید بیا ویش اصلاح او سمون په کې راولي ۳-دولت باید دکاردوختونو دښځو داســتخدام او دماشــومانو دکارپه هکله نوي ځانګړي مقرارت جوړکړي، ترڅو کارګران ډاډمن وي او مصــونیت ولري او له دې پرته له طبیعي سرچینو څخه دغیر اقتصادي استفادې مخه ونیول شي۴-دولت باید حد اقل مزدونه په عادلانه توګه وویشــي . دازادي غوښــتني نوی اصــالت هم له دولت څخه یو څو غوښــتني لري چې دهغوی عملي کول ددولت دمالي اقتصــاد دپراختیا او ښــه کیدو لامل کیدای شــي. داسلامي حکومت مهمې دندې۱-دغربت فقر بیکاري له منځه وړل۲-دپیسو دحقیقي ارزښت ســاتل۳-دقانون(شــریعت)تطبیق کول۴-دټولنیزو اقتصــادي عدالت ډادمنتیا۵-دامنیت او دعاید دعادلانه ویش ډاډمنتیا۶-دنړیوالو اړیکو ســاتل او دهیواد دپولو ســاتنه . داســلامي دولت عایداتي ســرچینې په دوه ډوله دي۱لومړني او ثابت مالیات: هغه مالیات دي چې دهغو اندازه انډول او دوضــع کیدلو او اخیستو حالات په سیده توګه شــریعت ښودلي لکه : زکات،خمس، عشــــر، خراج، جزیه، صــــدقه، رقت او بې وارثه میراث دثابتو مالیاتو په نوم یادیږي.۲-متغییر(حکومتي)بدلیدونکي مالیات: داهغه بیلابیل مالیات دي چې اسلامي حاکم کولای شــي په ځانګړو شرایطو کې هغه واخلي . دهغو اندازه او نسبت لپاره کوم ځانګړی مقدار په شرع کې نشته بلکې دټولنې داړتیاو اودحکومت په ضرورتونو پورې اړه لري چې داسلامي حاکم په پام کې نیسي لکه دطبیعي منابع له درکه عواید دکانونو سړکونو ځنګلونو سیندونو او نورو څخه عواید).همدارنګه په وارداتو مالیات بې ســوده حســنه پورونه ددولتي ملکیتونو عواید او ددولتي خدماتو عواید. والتړاویکین وروســـته درقابتي نظام دپیاوړي کولو په خاطر دولت ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو شــمير نوي دندې پيشــنهاد کړي چې ددولت دمالي اقتصــاد دپراختيا لامل شــول. دولتي تصــدۍ ددوه ډوله مالياتو تابع دي په مرکزي پلان جوړونې په اقتصــادکې يعنې پرمفادو يا ګټو ماليات او په توليداتو ماليات . اسلامي حکومت په اقتصاد کې دپراخه ملکيت اختيارونو ، او ددندو لرونکی دی چې په دې برخه کې دولت ته دپراخه لاســوهنې څارنې او مداخلې امکانات ورپه برخه کول . داسلامي اقتصاد په نظام کې ټولې اقتصادي سرچينې چې په هغو کې عامه ګټې نغښــتې وي بيت المال ته په واک ورکول کيږي. ځنګلونه ســيندونه، اوبه شــرکتونه، کانونه.په ليبرال اقتصــادي نظام کې دولت دفعاليت ســاحه محدوده وي او ترډېره بريده دفاع، امنيتي ، علمي، تحقيقاتي، او زيربيناګانو دجوړولو دندې په غاړه لري چې له دغې نظريې سره سم دولت دمالي اقتصاد ساحه هم محدوده وي.دمرکزي پلان جوړونې په اقتصــــاد کې ددولت بودجه دملي عايد ډېره لږه برخه جوړوي او پرتوليدي وســـايلو باندې ملکيت دولتي وي نو ځکه ددولت ډېره برخه عوايد په دغه نظام کې ددولتي تصديو له مدرک څخه ترلاســـه کيږي. په دغه ډول نظام کې بيې ددولت لخوا په ثابته بڼه ټاکل کيږي. په دغوډول نظامونو کې دخلکو څخه ماليات او دولتي تصــديو څخه ماليات راټوليږي. دمرکزي پلان لرونکی هيوادونه کې له عملي او نظرې پلوه دبودجې توازن په کلکه ســـره رعايت کيږي. په ګډ يا مداخلوي اقتصـــاد کې ددولت مداخله په ټولنيزو چارو کې زياتيږي چې مهم عامل يې صــنعتي انقلاب او دهغه ناوړه ټولنيزې او اقتصــادي پايلې دي. دعامه مالي چارو بنسټونه: دوه ګونی موډل: دې کې داقتصــادي پيښــو جريان داسې پرمخ ځي چې کورنۍ خپل توليد عوامل او خدمات تصـــديوته ورکوي او تصـــدۍ توليدشـــوي اجناس اوخدمات بيرته دتوليدي عواملو په بدل کې کورنيو ته ورکوي شکل په لاندې ډول دی

اوس همدې شــکل ته لږ پراختيا ورکوو چې سپمااوپانګه اچونه دپانګې دجوړيدو په بڼه ځای په ځای کړو او دولت فعاليتونه هم ځای په ځای کړو نولاندې شکل به ولرو

پورته اقتصــادي دوران کې لاندې پيښــې پيښــيږي۱-کورنۍ خپل دتوليد عوامل تصــديو ته په واک کې ورکوي ۲-کورنۍ دخپلو توليدي دعرضــې په بدل کې تصــديو څخه دعوايدو په بڼه خپل عوض ياجبران ترلاسه کوي۳-کورنۍ توليد عوامل دولت ته سپاري او دولت ته په سيده توګـه ماليـه ورکوي۴-دولـت کورنيو دتوليـد عواملو پـه وړانـدې هغوی تـه عـايد ورکوي اويو شمير بلاعوضه مرستې ورسره کوي.اودټولنيزواوفاميلي کومکونو په بڼه ورته مرسته ورکوي. ۵-کورنۍ خپل يوه اندازه عايد سپما کوي. چې دغه پاتې شوي عايد له ټولې کورنۍ څخه دپانګې دجوړيدو په موخه راټوليږي.۶-تصــدۍ هم دولت ته په ســيده اوناســيده توګه ماليات ورکوي۷-دولت تصـــديو څخه دخپلې اړتياوړ اجناس اوخدمات اخلي او له دې پرته

(c) ketabton.com: The Digital Library

تصــدیو ته په سـیده اوناسـیده توګه مرسـتې ورکوي.۸-دتصـدیو پس اندازونه اواسـتهلاکات دپانګې جوړیدو لپاره کارول کیږي۹-دولت هم فرسـایشـات(اسـتهلاکات)اوپس اندازونه هم دپانګې جوړیدا خواته لیږدوي۱۰-جوړي شوي پانګې څخه دوباره دتصدیو اودولتي موسساتو دتمویل لپاره کاراخیستل کیږي.پورته اقتصـادي دوران یو تړلی اقتصـاد په پام کې نیسـي . یعنې هغې کې بهرنې اقتصـادي اړیکې په پام کې نه دي نیول شـوي.په ملي اقتصـاد کې دپانګې جوړښـت سـرچینې عبارت دي له:ددولت فرسـایشـات(اسـتهلاکات)اوپس اندازونه دپانګې جوړښت سرچینې دي.دملي اقتصاد دپانګې اچول مجموع کې ددولت فرسایشاتو او پس اندازونو او عوایدو اومالیاتو دسرچینو څخه تمویل کیږي.ددولت له خوا داجناسو مفیدیت دکمښـت په پرتله زیات کې ددولت له خوا دتولید شـویو اجناسـودمفیدیت له . له همدي امله مجموعي اقتصـــاد دمولدیت له پلوه داغوره او ګټوره ده چې دولت خپل تولیدي فعالیتونه په opنقطـه کې ودروي یعنې دټولو اعظمي نقطـه کې او ددې نـه یې زیـات نـه کړي چې دابیادملي اقتصـــاد په زیان تماميږي.ملي اقتصـــاد=مجموعي اقتصـــاد+لوی اقتصـــاد+عامه اقتصاد+دولتي اقتصاد.مالي اقتصاد=عامه مالي چارې.مازولا اوپنتلونې ایټالوي پوهانو هڅه وکړه چې هغه مفیدیت چې ددولت په فعالیتونو سـره ایجادیږي. له هغه مفیدیت سـره پرتله کړي چې دافرادو دمالیاتو دورکولو سره لاسته راځي. ددغو پوهانو په نظر ددولتي فعالیتونو دپراختیا ترهغه پورې د مجموعي مفاد په ګټه وي چې ترڅو چې دولت دفعالیتونو رامنځته شوي مفیدیت یاترلاسه شوی ګټورتوب دمالیاتو دورکړېله امله دافرادو له لاسه وتلي مفیدیت څخه زیات وي . لنډال : هم دمولفینو همدغې ډلې ته ورګرځي. دوی هڅې وکړي چې دفریټو ډیر مسـاعد حالت ددولت پرلګښـتونو باندې تطبیق کړي دنوموړي دنظر سـره سـم ددولت فعالیت یوازې په هغو شرایطو کې معقول بلل کیږي چې هغه مفیدیت چې دولت یې یوشخص ته ایجادوي په عین حال کې دغه شـــخص څخه دعین مفیدیت دله منځه تللو لامل نه شـــي. داځکه په دې صـورت کې به دده په عقیده دیوتن هوسـاینه یوبل ته دزیان په بدل کې ترلاسـه شوي وي . ددغې ستونزې دحل لپاره په کارده چې داشخاصو دمفیدیتونو ترمنځ مقایسه وشي . خودغه کار ناممکنه ده داځکه چې مفیدیت یوعندي اوانفســي موضـــوع ده نودهغې لپاره افاقي معیارونه نه شته. دمسګریف له نظر سره سم له دې امله چې دولتي اجناسو ته دخلکو اړتیا دبازار له لارې نه شـي پوره کیدای نو باید عامه اړتیاوې اوددولت دمالي اقتصـاددپولو اوبریدونو ټاکل هم باید دیوه سیاسـي تصـامیم له مخې ترسـره شـي .داشـخاصـو دمفیدیتونو دمقایسې له لارې ددولت دمالي اقتصـاد دپولو ټاکل داډول ستونزې لري:دغه ډول مقایسـه په عمل کې ناممکنه ده داځکه چې مفیدیت یوه عندي او انفسي موضـوع ده چې نظر هرشـخص ته توپیرکوي اودهغې لپاره افاقي معیارونه نشـــته.دولت عواید وته ددې په خاطر اړتیا ده: دولت ته ځکه اړتیا لري چې دولت خپلې دندې په ښــه شــکل ترسـره کړي باید پوره اندازه عوایدپه واک کې ولري . همدارنګه دولت په اقتصادي تولینزو کلتوري اوسیاسي ډګرونو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخه کې بیلابیلې دندې په مخ وړي نودغو دندو پرمخ بیولو لپاره دولت عوایدو ته اړتیا لري. دعواید و داعتدال اوکفایت اساس:ددې اساس له مخې باید دولت عواید دومره وي چې ددولت لګښتونه پوره کړي اوددوام له نظره باید دلګښتونو داندازې څخه نه زیات او نه کم شي. ځکه که عواید دمصارفو څخه زیات شي نو په ملي اقتصاد منفي اغیزې کوي.اوکه عواید دمصارفو څخه کم شي نودولت اقتصادي فعالیتونه محدودیږي اوخپلې دندې نشي ترسره کولای یعنې دا اساس په یوه اوږده موده کې دبودجې دتوازن غوښتنه کوي .دولت په دغه لاندې شرایطو سره داقتصادي شرایطو سره دبرابروالی وړتیالري . په دې خاطر ورسره برابروالي وړتیا لري که چیرته ددولت عواید کم شي نوخپلې ورسپارل شوي دندې په ښه شکل نه شي ترسره کولای اوهمداقسم که چیرته عواید زیات شي نوتولیدي وسایل بې ګټې پاتې کیږي.ددولت عواید ودبیامولدیت اساس مفهوم:ددغه اساس له مخې لکه څرنګه چې لورنس فون شتین دمالیاتوپه هکله ویل و ددولت عواید باید داسې راټول شي چې په اقتصاد دبیا تولیدولو اغیزه ولري معنا داچې ددولت عواید په واسطه دهیواد راتلوونکې تولیدي قدرت ضعیف نشي. بلکې ښه شي . ددولت دعوایدو اقتصادي اساس : ددولت عواید اقتصادي اساس هم ددولت دلګښتونو په شان ددولت په عوایدو باندې داقتصادي پرنسیپ غوښتنه کوي معنا داچې ددولت عواید باید داسې راټول شي چې دامکان ترحده مالیاتي اداروته ډیرلږ تمام شد مصارف ولري.دمالیاتي استطاعت اساس مفهوم : داساس ددې غوښتنه کوي چې دمالیاتو په ورکړه کې دهرچا برخه داسې وټاکل شي چې هرڅوک دخپل وس سره سم او دخپل مالي توان مطابق ددولت دمالیي په ورکولو کې برخه واخلي . هغه لامل چې دمالیاتي استطاعت داساس تطبیق کول په عمل کې ستونزمن او ناممکن دي:لاندې لاملونه دي ۱-دمالیي ټاکنې تخنیک:له پلوه ډیرستونزمن اوتردې چې پرمختیایي هیوادو کې ناشونی کار دی ځکه دانشې کیدلای چې ټولو خلکو مالي وس دي وکتل شي اوبیادې مالیه پرې کیښودل شي.۲-دنړۍ په ګڼ شمیر هیوادونو کې حاکمه طبقه هیڅ کله نه غواړي چې ټول مالي امتیازات دي له منځه ولاړشي.۳-له دې امله چې ددولت مالیاتي پالیسی په چارو کې بیلابیلې موخې په پام کې وي نو ځکه دغه اصل څه ناڅه زیانمن کیږي. اوسم نه شي عملي کیدی.ددولت دعوایدو بنسټونه:ددې لپاره چې دولت عواید په اقتصاد منفي اغیزه وانه چوي باید یو شمیر اساسات ورته وټاکل شي چې دااساسات عبارت دي له ۱-دولت عواید دمالی اقتصاد اساسات۲-دولت دعوایدو دملي اقتصاد اساسات۳-ددولت دعوایدو دتحصیل اخلاقي اساسات.ددولت دعوایدو دمالي اقتصاد اساسات:داصل یا اساس لاندې برخې لري۱-دکفایت اواعتدال اساس۲-دعوایدو دمطابقتقابلیت۳-دعوایدودتحصیل(راټولولو) داقتصادیت اساس۴-ددولت دعوایدو دتحصیل قانونیت۱-کفایت اواعتدال اساس۲-دعوایدو دمطابقت قابلیت: له دې امله چې دهرهیواد دمالي اړتیاوي داقتصادي نوساناتو تابع دي نوځکه له دې لپاره چې دولت مالي ستونزو سره مخامخ نه شي باید ددولت عواید داسې تنظیم شي .چې هروخت کې ځان دنوساناتو اواقتصادي

(c) ketabton.com: The Digital Library

حالاتو له بدلون سره بدلون وکړي يعنې برابرکړای شي اوپايله کې مالي اړتياوسره مطابق شي. ۳-دعوايدو دحصول اقتصاديت اصل :لکه معاشاتو مصارف ترانسپورت مصارف دا به زيات نه وي اقتصـادي وي اونور۴-ددولت دعوايدو دتحصـيل قانونيت: دغه اسـاس له مخې هر ډول مالياتي عوايد چې دولت يې دافرادو او موسساتو څخه اخلي بايد دقوانينو اومقرارتو سـره سـم وي ، نودې لپاره چې دمالي کارکوونکو دناوړه اسـتفادې مخه ونيول شـي نو بايد مالياتي قوانين اومقررات په واضح ډول تدوين شي . دغه دول قوانين پرمختيايي هيوادوکې ډير ضـروري دي. ۲-ددولت دعوايدو دملي اقتصـاد اساسـت.ددې لپاره چې ددولت دعوايدو ترلاسه کولو په ملي اقتصـاد باندې منفي اوناوړه اغيزه ونه کړي نودلاندې اساسـاتو رعايت کول ضـروري دي .دعوايدو بيا مولديت اسـاس: ۲-دعوايدو دمنابعو غوره اوسـم انتخاب۳-دتعرفو راټولولو اسـانتياوي۲-۱-دعوايدودمنابعو غوره اوسـم انتخاب: دې اسـاس نه هدف ددولت دعوايدو او مالياتو دحصـــول پرمهال دتوليد دعواملو دترکيب امکانات اواقتصـــادي ساحو کې دعايد منابع ترپاملرنې لاندې وي اوددولت عوايد داسې راټول شي چې اقتصـادي فعاليتونه خنډونه ګرځي. دتعرفو دراټولو اسـانتياوي: ددې اسـاس څخه هدف دولت دعوايدو دراټولولو پرمهال ماليه ورکوونکو ته ستونزې راپيدانه شـي اوماليات بې تکليفه تحويل کړي اودامکان ترحده ماليه ورکوونکو ته اسانتياوي برابري شـي ترڅو هغوی مالياتو ته زړه شه کړي او ماليات ورکړي. ۳-ددولت دعوايدو دتحصيل اخلاقي اساسات: هغه اخلاقي اساسات چې دولت عوايدو راټولولو لپاره ضـــروری دي اواقتصـــادي اړخ نه لري بلکې دعدالت – اوډاډمنتيا له پلوه ارزښـــت لرونکي دي ۱-دماليي دعموميت اصـــل۲-دمالياتو دفداکارئ اســـاس۳-دمالياتو اســـتطاعت.۱-دغه اســـاس له مخې بايد مالياتي قوانين مقررات عام وي اودهيواد ټول وګړي پرته دکوم امتياز او يا توپير څخه دماليي تابع وي يعنې داســـې نه وي چې قومي –ژبني اوشخصي امتيازات دمالياتو په ورکړه کې وي بلکې په ټولو يو شان تطبيق شـي.۲-دمالياتو دفداکارئ اساس:دغه اساس له مخې چې دولت خپل عمومي وظايف په ښـه شـــکل ترســـره کړي نوبايد دهيواد ټول وګړي يو ډول فداکاري ورکړي اودخپلو عوايدو يوه برخه دماليي په بڼه ددولت دلګښـــتونو دتمويل لپاره وســـپاري ، ۳-مالياتي اســـتطاعت اســـاس.دمالياتي مقاومتونو لنډيز: کله چې دماليي بريدونو څخه تيری وشـــي نوماليه دزغملو وړنه بريښـــې اودمالياتي مقاومت درامنځ ته کيدو لامل کيږي. مالياتي مقاومتونه کيدای شـــي دجنايي مقاومت په بڼه وي او ياهم دماليـاتي قانون مقاومت په بڼه وي دماليـاتي جنـايي مقاومتونـه ددوکې اوپټولو په بڼه او ياهم ماليي ورکولو څخـه دډډې کول پـه بڼـه وي چې دســـزاوړبلل شـــوي دي دمالياتي مقاومت په ضـــد مجادله په دريو ډولونو ده ۱-دښـــووني او روزنې کچې لوړول۲-دماليي ټاکنې لپاره دډيروښـــو ميتودونو غوره کول۳-دجزادحقوقو له طريقه دمالياتي مقاومتونو په وړاندې مبارزه . مالياتي قانوني مقاومتونه چې دقانون په چوکاټ کې ترســـره کيږي نو دســـزا وړ نه بلل کيږي. دمالياتي تعرفو لنډيز: دماليي تعرفي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دماليي دســـنجش داســـاس اودماليي دپيســـو ترمنځ نســـبي رابطه ده . دماليي تعرفي ثابت اوبدليدونکی شـــکل لري نو ځکه دمالياتي تعرفو بيلابيل ډولونه شـــته لکه۱-متناســـبه (انډوليزه)تعرفه: په دغه ډول تعرفه کې دثابتې ماليي فيصـدي په خپل حال کې پاتې کړي ۲-مترقي ماليه : چې دماليي دسنجش داساس له زياتيدو سره يوځای دماليي فيصدي هم لوړيږي که چيرې دماليي تعرفي دزياتوالي فيصـــدي دماليي دســـنجش داســـاس له زياتوالي ســـره برابروي . نوهغې ته خطې مترقي تعرفه ويل کيږي.که چيرې دماليي تعرفي زياتوالی دماليي دســنجش داســاس دزياتوالي په پرتله زيات وي. هغه دګرندۍ مترقي تعرفي په نوم ياديږي . که چيرې دماليي تعرفي دزياتوالي فيصـدي دماليي دسـنجش داسـاس دزياتوالي په پرتله ټيټ وي انډول وکم تناسـب سـره وي نوهغې ته سـسـته مترقي تعرفه(ماليه)ويل کيږي۳-نزولي تعرفه: دنزولي تعرفې په حالت کې دماليي فيصـدې دماليي دسـنجش داسـاس له زياتيدوسـره راکميږي اونزول کوي. که چيرې دماليي دفيصـدي کمښت دماليي دسنجش داساس زياتوالي له فيصـــدي ســـره برابروي نوخطې نزولي تعرفې رامنځته کيږي. که چيرېدماليي فيصـــدي کمښت دماليي دسنجش داساس له زياتوالی څخه زياته وي نويوه ګرندۍ نزولي تعرفه ورڅخه جوړيږي. که چيرې دماليي فيصدي کمښت دماليي دسنجش دااساس زياتوالي په پرتله دماليي فيصـدي کمښـت لږ وي نو په دې صـورت کې يوه سـسـته نزولي تعرفه ورڅخه جوړيږي.که چيرې ديوهيواد دمالي پاليسي جوړونکي دماليي ټاکنې حدود په پام کې ونه نيسي او په خپلې خوښـــې مالياتي ســـياســـتونه جوړاو تطبيق کړي نو په دې صـــورت کې به ممکن دټولنې غبرګونونه دمالياتي ټينګار په بڼه راڅرګند شـــی. دمالياتي مقاومت په صـــورت کې دماليي مکلفيين هڅه کوي چې په بيلابيلو بڼو او لارو چارو له هغې ماليي څخه ســـرغړونه وکړي چې په دوي باندې زغمل شـــوي دي . مالياتي ټينګار اودهغې په وړاندې مبارزه دمالياتو دراټولولو لګښـــت لوړوي چې په پای کې دوولت دمالياتي خالص عايد دکمښـــت لامل کيږي. مالياتي مقاومت کيدای شـــي دخپل اهميت او ځانګړتيا له مخې په بيلابيلو بڼو رآڅرګندشـــي . دالمان نامتو ماليه پوه ګرلوف په وينا دغه ډول مقاومتونه په دووبرخو ويشـل کيدای شـــي۱-مالياتي جنايي مقاومتونه: ۲-مالياتي قانوني مقاومتونه: مالياتي جنايي مقاومت دمالياتي دوکې اوله ماليی ورکولو څخه دمخ اړولو په بڼه راڅرګنديږي دغه ډول مقاومت دمالياتي قوانينو اومقرراتو مخالف عمل دی نوځکه دجزا دحقوقو له احکامو ســـره دهغو مرتکيبين دســـزا وړدي.ددولت عوايد په دوه ډوله دي ۱-مالياتي عوايد۲-غيرمالياتي عوايد : مالياتي عوايد ددولت دلګښـتونو دپوره کولو مهمه لاره اوسـرچينه دبيلابلو مالياتو راټولول دی څومره چې مالياتي عوايد زيات وي په هماغه اندازه داقتصـــادي ناوړه اغيزو مخه نيول کړي. ۲-غيرمالياتي عوايد: هغه پيسـې دي چې دولت يي دخپلو اقتصـادي فعاليتونو څخه ترلاسـه کوي چې دبيلابيلو پانګه اچولو له سـرچينو څخه دي .ددولت مجموعي عوايد دحصـول کولو دمنبع يادترلاســـه کولو دســـرچينو له مخې په دوه ډوله دي۱-منظم عوايد ۲-غيرمنظم عوايد :منظم

(c) ketabton.com: The Digital Library

عوايد : عبارت دهغه ډول عوايدوڅخه دي چې په هره بودجوي دوره يا ماليي دوره کې په منظم ډول موجود وي ، ځکه دهغواندازه مخکې ترمخکې اټکل کيدای شـــي. لکه مالياتي عوايد تشـبثاتي عوايد محصـول اونور.اوهغه عوايد چې منظم او دايمي منابع نه لري . بلکې يواځې داړتيـا پـه مهـال راټوليږي لکـه کورنۍ اوبهرنـۍ مرســـتې ، دولتي ملکيتونـه پلورل اوپورونه. ماليات هغه اجباري ورکړي دي چې کوم متقابل عوض نه لري او له حقيقي او حقوقي اشـــخاصـــو څخه دهغوی دشـتمنيو عوايدو،اواقتصـــادي فعاليتونو څخه ددولت دمالي ډاډمنتيا اوتامين کولو په خاطر اخيســـتل کيږي.افغانســـتان کې دماليی لومړنی وزارت چې دماليي ادراه وه له جوړيدو څخه يي ۲۶۵ کاله تيريږي. داحمدشاه بابا په وخت کې رامنځ ته شو چې هغه مهال به يي ورته ديوانبيګې يا مستوفي ويل.دماليي ټاکنې حدود اوتخنيک: ددې لپاره چې ديوه دولت دماليي ټاکلو سياست په بريالیتوب سره پرمخ ولاړ شي او دخلکو هغه منفي غبرګون راونـه پـاروي چې دمـاليـاتي مقـاومـت بـاعـث ګرځي بـايد يو شـــمير روحي اواقتصـادي عوامل اوتخنيکي شرايط چې دماليي ټاکنې حدود ټاکي رعايت شی دلته به دهغه په هکله بحث وکړو.دماليي ټاکنې تخنيک دهغه هنر ده چې په هغه سره يوه مالياتي مفکوره په عمل کې تطبيق کيږي لکه هغســـې چې دمالي علم تاريخ په ښـــکاره توګه ځينې وختونه يوشـــمير هيوادونه دماليي ټاکنې تخنيک ټول هغه تدابير دي چې دمالياتي مکلفيتونو دتثبيت دماليي دترلاســـه کولو اودماليي دکنترول لپاره په پام کې نيول کيږي.په هرهيواد کې په ځانګړي ډول ماليه راټوليږي لکه دمسـيحت دفلسـفي يا مذهب موافقه توماس فو ن ويل ماليه يوه بې ګنا غلا ده ارسـتو هم وايي ماليه يوډول فداکاري ده دولت په وړاندې دوګړو اوداسـې نور.دتاريخ په اوږدو کې له دريو طريقو څخه دماليي راټولولو لپاره کاراخيسـتل شـوی دی ۱-دماليي اجاره داري ۲-مالي انحصـــار۳-ددولت دمالياتي ادارو په لاس ماليه راټولول چې اوس زياتره په همدغه قسـم ماليه راټوليږي. اوددولت لګښـتونه عبارت دهغه لګښـتونو څخه دي چې دټولنې دټولو وګړو لپاره ترســـره کيږي. لکه صـــحت عامه ، تعليم ، ملي دفاع، اوداسي نور.

احصايه

احصـايې مفهوم او پيژندنه : احصـايه دفرانسـوي ژبې دلفظ(statistique)څخه مشـتق شـوي جرمني کې (statistic)ايتـالوي ژبـه کې(statista) او دانګريزي ژبې کې (statistics) اولاتيني ژبې (status) څخه اخيســـتل شـــوی چې ټول په خپله ژبه کې د political state يعنې ســـياســـي حالت يا موقف په معنی ده .کله چې احصـــايه دمجموعې د مفهوم په توګه استعمال شي نو احصايه دمعلوماتو عددي مجموعې په معنا ده او کله چې احصايه دواحد په مفهوم سـره په نظر کې ونيول شـي نو داحصـايه لفظ يو ډيسـيپلين په توګه څرګنديږي په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

معنا چې داعدادو راجمع کولو طريقې، توصـيف او تحليل پورې مربوطيږي او په مجموعي مفهوم کې په دې مفهوم کې احصـايه دعددي معلوماتو تنظيم ښـيې او داحصـايه لفظ دهميشـه دجمع په شکل استعماليږي مثلا دقيمتونو احصايه دترافيکي حوادثو احصايه دجرايمو احصايه پـه دې ډولو مثـالونو کې داحصـــــايـه لفظ پـه اړونـدو برخو کې دعـددي معلومـاتو نظر پيداکول.A.l.Bowleyوايې احصـايه دشـمارلو علم دی boldingtonوايې احصـايه داټکل او احتمالاتو علم دی . بې له شـکه احصـايه دارقامو د راټولولو او څيړنې لپاره اصول دي دکوم له مخې چې بايد معلوماتو ثبات چې دهدف سره مطابقت ولري او دښيې نتيجې دترلاسه کولو په لورلاربښوونه کوي نو په خلاصه ډول ويلای شو چې احصايه دارقامو دراټولو لو ترتيب تنظيم تحليل اوارايې څخه عبارت ده دcroxton &cowdenله نظره احصـــــايه دارقامو راټولول ارايې تحليل او تفسير څخه عبارت ده په تعريف کې ۴مرحلې وجودلري ۱-دارقامو راټولول ۲-ارايه ۳-تحليل۴-تفسير ولې ضرورت ليدل کيږي چې يوه بله مرحله هم وراضافه شي croxton and cowdenولې ضرورت ليدل کيږي چې دکرکستون او کوډين په تعريف کې يوه بله مرحله وراضـــافه شـــي چې عبارت دارقامو دتنظيم څخه ده. .داحصـــــايه دعلم ضـرورت ۱-شـاګردان او مسـلکي کسـان بايد ددې وړتيا ولري ترڅو په مختلفو احصـايوي مطالعاتو پوه شي۲-شاګردان او مسلکي کسان بايد ددې وړتيا ولري ترڅو په مختلفو څيړنو پوه شـــي۳-داحصـــايوي مطالعاتو په ســرته رســولو کې داحصـــايې علم ته اړتيا ليدل کيږي. داحصـــايې ځانګړتياوې: احصـــايه دعلم په توګه دځپلو قوانينو اواصــولو درلودونکې ده چې همدغه اصول او قوانين کولای شو داحصايې دعلم دځانګړتيا وپه توګه وپيژنو چې داحصايې عملياتو جوړښـت څرګندوي۲-احصـــايه دحقايقو مجموعي ســره ســراو کارلري او انفرادي معلومات په احصـايه کې نه شـامليږي ۳-احصـايه دمختلف النوع په پرتله دهمنوعه معلوماتو دمجموعي ســره ســراو کارلري۴-دپيښــو هغه خصــوصــيات څيړي چې په عددي ډول بيان کيدای شـــــي۵-ديوې پيښـــــي په اړه عددي معلومات دزياتو علتونو له امله متاثره کيږي۶-معلومات بايد په منظمه طريقې ســـــره راټول کړای شـــــي۷-دمعلوم هدف لپاره راټول کړای شوي اوسي۸-احصايوي معلومت بايد دپرتلې وړاوسې . داحصايې په وړاندې محدوديتونه۱-احصايه کيفي پيښې نه شي څيړلی يواځې کمي پيښې څيړي۲-احصايوي قوانين ثابت نه دي لکه دفزيک او کيميا قوانين۳-احصـايه انفرادي مشـاهدې نه مطالعه کوي ۴-احصـايوي نتايج په اوسطه توګه دي۵-احصـايه ديو لړ خاصـو اهدافو لپاره سرته رسيږي۶-احصـايوي ارقام بايد يو رنګه او هم جنس وي. داحصــــايې وظايف۱-ارقام بايد په يو ځانګړي شـــکل وړاندې کوي۲-دمتحولينو ترمنځ اړيکې مطالعه کوي مغلق ارقام ســــاده کوي۳-وړاندوينه او پلان جوړونه کې مهم رول لوبوي ۵-دمقايســي لپاره تخنيکونه تهيه کوي۶-په دولتي اداراتو بزنس او صـنعت کې دپاليسـيو په جوړښـت کې مرسـته کوي. داحصـــايې اهميت : ۱-احصـــايه او اقتصــاد۲-احصـــايه او مصــرف۳-توليد ۴-تبادله ۵-ايکونومترې۶-عامه تمويل ۷-دعامل او

(c) ketabton.com: The Digital Library

حاصـــل تحليل. ۱-مصـــرف :مصـــرف اړوند ځيني احصـــايوي ارقام مونږ. ددې جوګه کوي ترڅو وتوانيږو هغه لارې پيداکړو چې دټولنې مختلفې طبقې پرې خپل عايد په مصــــرف رسوي.توليد:توليد احصايه په يو هيواد کې مجموعي مولديت تشريح کوي او دامونږ. ته ددې وړتيا راکوي ترڅو خپل هيواد له نورو سـره پرتله کړو.تبادله : دتبادلې په سـاحه کې دبازار اقتصـاد مطالعه او دقيمت قانون دعرضـې او تقاضـا په مرسـته ټاکل کيږي، دتوليد مصـارف، مونوفولي، رقابت، بانکداري او داســـې نور. دپورته مواردو مطالعه يواځې داحصـــايې په مرسته ترسره کيداى شي .آيکونومتري:په وسيله اقتصادپه حقيقي توګه په ساينس بدل شوى او ايکونومتري له اقتصاد احصايې او رياضي څخه تشکيل شوي ده . عامه تمويل : ددولت دعوايد او مصارفو مطالعه کوي مثلا بودجه چې يو احصايوي سنددى همدارنګه مالي پاليسي اوداســـې نور اقتصـــادي مفاهيم دي ولې په احصـــايه ولاړدي .دعامل او حاصـــل تحليل : په احصايوي ارقامو متکي دى هغه دعامل او حاصل ترمنځ روابط څيړي. نمونه ګيري، زماني سلسلې ،شـاخص، احتمالات نور احصـايوي مفاهيم دي چې په اقتصـاد کې اسـتعماليږي.۱-احصـــايه؟؟۲-احصـــايه او محاســـبه ۳-احصـــايه او اقتصـــادي پلان جوړونه۴-احصـــايه او ستورپيژندنه۵-احصايه او ميټرولوجي۶-احصايه او بيولوژي۷-احصايه او رياضي۸-احصايه او څيړنه۹احصايه او طبيعي علوم۱۰-احصايه اوښوونه۱۱-احصايه او کاروبار: احصايه او کـــامـــرس اداره او کـــاروبـــار scientific management and business forecasting۴پيرودل: ارقام راټولونه : هغه معلومات چې سرشـميرنې او سـروې له لارې په نورمال ډول راټوليږي دخامو موادو يا ارقامو په نوم ياديږي. دارقامو دراټولونې انواع:۱-لمړني لاس معلومات ۲-دوهمي لاس معلومات. لمړني لاس معلومات : هغه معلومات دي چې دلمړني منابعو څخه ديو ځانګړې شخص او يا يوې ادارې له خوا دخپل شخصي استعمال لپاره راټوليږي. دوهمي معلومات: هغه معلومات چې ديوه دوهم شـــخص او يا ادارې له خوا دخپل شـخصـي اسـتعمال لپاره راټول شـوي وي او څيړونکي دهغه معلوماتو څخه دبيا ځلې استفاده کوي. دلمړني لاس معلوماتو دراټولونې طريقې : انټرويو۲سروې۳-مستقيمه شخصي څيړنه۴-دمحلي نماينده ګيو له لارې۵-دسوالنامو له لارې ۶-دشمارکوونکو پواسطه دپروګرام ليږل۷-ايکسـفريمينټيشـن يا تجربه کول۸ -کيس سـټډي. دلومړي لاس دمعلوماتو دراټولونې ګټې۱-داشتبهاتو حداقل کموالى او دڅيړنې دهدف سره مطابقت زيانونه يې: لوړ مصارف او يوه سـخته پروسـه . ددوهمي لاس معلوماتو دراټولونې طريقه ۱-دمجلو او ورځ پاڼو له لارې راټول شوي معلومات۲-دسوداګريزو او نور نشراتو له لارې راټول شوي معلومات۳-دڅيړنو له لارې راټول شوي معلومات۴-ددولتي رسمي نشراتو له لارې راټول شوى معلومات لکه کلنې دبهرنيو دولتونو او نړيوالو ادارو درسمي نشراتو له لارې راټول شوي معلومت. ګټې : لوړ ســرعت کم مصــرفه اواســانه .زيانونه : دڅيړنې دهدف ســره نه تطابق نيمګړي وي. دډياګرام قســـمونـه:دګراف او دياګرام ترمنځ توپير : ګراف دکاغذ په عمومي ډول ددوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

متحولينو رياضـيكي اړيكي دزده كړې لپاره كارول كيږي ګراف ديو جاري منحني په توګه ښـــودل كيږي دياګرام په عمومي توګه په فلش فيفر جوړيږي او يوازې دمعلوماتو دپرتلې لپاره كارول كيږي. دياګرام دمعلوماتو دښـــودلو لپاره دمختلفو هندســـي شـــكلونو څخه كار اخيستل كيږي. دياګرام په درې ډوله دى ۱-ون ډيمينش۲-تووډيمينشن۳-ترې ډيمينشن. دارقامو ارايه په عمومي توګه په درې طريقو صورت نيسي۱-دالفاظو په مرسته ۲-دجدول په واسطه ارايه ۳-ددياګرام او ياګراف په واسطه ارايه . دمطابقت او يو شان والي په اساس په ګروپونو او كلاسـونو كې دمعلوماتو تنظيم كولو پروسـې ته ګروپ بندي وايي. دګروپ بندۍ دندې۱-معلوماتو خلاصـــه كول۲-دپرتلې توانايي پيداكول۳-دارتباطاتو او اړيكو په زده كولو كې كومک كوي ۴-په معلوماتو باندې داحصـــايوي عملياتو امتحان ممكن كوي . دګروپ بندۍ اسـاسـات :۱-دجغرافياوي موقيعت په اسـاس۲-دزماني له مخې ۳-كيفي ۴-مقداري .واريبل : دڅيړنې لاندې مقداري ييښـه متغييرګڼل كيږي. لكه دمزد لوړوالى ګټه نمرې . متحول په دوه ډوله ده ۱-جاري متحول۲-غيرې جاري متحول.جاري متحول هغه متحول دى چې دمتحول دتحول په معلومه سـاحه كې هرممكن قيمت اخيسـتلى شـي لكه عمر.غيري جاري متحول : كوم متحولات چې دتحول په ټاكلې سـاحه كې هرقيمت نه شـــي اخيســـتلاى . دجدول بندۍ اهميت : دجدول جوړول دپراګندو معلوماتو دتمركز او سيستماتيک تنظيم لپاره ضروري دي چې په مرسـته يې معلومات مشتركو خصـوصـياتو له مخې په كلاسونوترتيب او دپرتله كولو قابليت پيداكوي. دجدول برخې ۱دجدول نمبر۲-دجدول عنوان ۳-رهنماياداشـت يا هيډنوټ۴-كفشـن۵-باډې اف ټيبل اينډ سـټيبس۶-فوټ نوټ۷-سـورڅ نوټ. دجدول بندۍ انواع: ۱-ون واى ټابوليشـن۲-تووواى ټابوليشـن۳-ترې واى ټابوليشـن.كله چې معلومات دمقدار او كميت په اسـاس ترتيب او ګروپ بندي شـــي نوموړې عمليې ته فريكونســـي ويش ويل كيږي. سـاده فريكونسـي : ويش هغه دى چې په هغه كې دمتحول هرقيمت دهغې فريكونسـي په مطابقت كې څرګنديږي. ديوې سلسلې اوسط: هغه ارزښت دى چې دسلسلې دټولو اعدادو څخه نماينده ګي كولاى شـي او دكميت په لحاظ دسـلسـلې په مابين كې قرار لري نو ځكه دمركزيتمايلاتو په نوم يادېږي.اودرې قسـمونه ۱-موډ۲-ميډيان۳-اوسـطmean۴ارمونيكي اوسـط۵هندسـي اوسط۶-حسابي اوسط. اوسط دكميت په اساس او سط سنجول كيږي.ميډيان : په سلسله كې دحادثاتو موقيعت په اساس اوسط سنجول كيږي.موډ : په سلسله كې دحادثاتو تكرار په اساس اوسط سنجول كيږي . حسابي اوسط: كله چې ديوسلسلې دمتحول قيمتونه مجموعه دهغې يه مقدار باندې ويشل شـي . حسـابي اوسـط لاسـته راځي دحسـابي او سط عمده خصـوصـيات : اوسط سره دسلسلې دعددونو دتفاوت مجموعه دصفر سره مساوي كيږي. هندسي اوسط: په يو سلسله كې هندسي اوسط دعددونو دضرب حاصل nام جزر څخه عبارت ده . هارمونيک اوسط : ديوې سلسلې معكوس شويو عددونو حسابي اوسط معكوس ته هارمونيک اوسط ويل كيږي.ميډيان : ديوې سـلسـلې دعددونه په داسـې دوه مسـاويبرخو ويشـي چې ديو خوا عددونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمیډیان سره مساوي یاکمتر او دبلې خوا عددونه دمیډیان سره مساوي یا لوی وسي میډیان
دمرکزي تمایلاتو حقیقي اندازه ګیري څرګندوي دمیډیان ښه والی: میډیان داوسطونو په څیر
دمتحول داصلي قیمت په واسطه نه متاثره کیږي۲-محاسبه یې اسانه او ژر دپوهیدو وړده ۳-
دالجبري معلوماتو دترلاسه کولو لپاره ترې استفاده کیږي۴-دمیډیان موقیعت دارزښت په
اساس دعددونو دتنظیم څخه وروسته تعیین کیږي۵-په هغه صورت کې چې دحادثاتو
ارزښت معلوم نه وي پ دي شرط چې مجموعي nام معلوم وي او مرکزي حادثه معلومه
وي هم دسنجش وړ ده ۶-دګراف په مرسته هم ښودل کیږي منفي نقطې:۱-دمیډیان په
سنجولو کې دارقامو تنظیم په ارزښت سره ضروري وي نو اوسطو کې داتنظیم ضروري نه
دی۲-دزیاتو سلسلو لپاره مشترک میډیان نه شي سنجول کیدای۳-کله چې میډیان ددوه پیښو
ترمنځ قرار ولري نومکمل نه سنجول کیږي۴-دوامداره سلسله په صورت کې دعادي عملیې
په مرسته سنجول مشکل دي۵-داوسط په نسبت دنمونوي بې اعتبارۍ په صورت کې زیات
متاثره کیږي. په احصایوي سلسله کې موډهغه ارزښت نه عبارت دي چې دنورو په نسبت
زیات څرګند شوی وي.دموډ ښه والی:په اسانۍ سره دپوهیدلواو سنجولو وړ ده۲-دقیمتونو په
لوړوالي اوکموالي سره نه متاثره کیږي۳-موډ کیدای شي دسلسلې په هره برخه کې وجود
ولري . نیمګړتیاوې:۱-موډ په ښه توګه نه دی معرفي شوی ځکه په یوه سلسله کې کیدای
شي یو یا دیو څخه اضافه موډ موجود ولري او یاهم هیڅ وجود ونلري۲-موډ په ټولو قیمتونو
اتکا نه لري۳-داضافي الجبري معلوماتو قابلیت نه لري۴-موډ انفرادي سلسلو لپاره نه شي
مشخص کیدای. په یوه جاري یا متمادي سلسله کې هغه کلاس چې زیاته فریکونسي لرونکې
وي دموډ کلاس بلل کیږي. دجدول اقسام : ۱ـــدپوښښ دساحې په اساس۲-دځیرنې دماهیت
په اساس۳-دهدف په اساس.۱-مرکب جدول۲-ساده جدول.۲)۱-دوهمي یا مشتق شوی
جدول۲-اصلي یا لمړنی جدول۳-عمومي هدف یا منبع جدول۲-خاص هدف یا خلاصه جدول:
دفریکونسي نوع۱-نسبي۲-فیصدي۳-صعودي۴-نزولي ۱-کله چې دهرکلاس مربوطه
فریکونسي په مجموعه وویشل شي نسبي فریکونسي لاسته راځي۲-کله چې دهرکلاس
مربوطه فریکونسي په مجموعه دفریکونسي وویشل شي او بیا په ۱۰۰ کې ضرب شي
فیصدي فریکونسي لاسته راځي.دفریکونسي ویش انواع:۱-دانفرادي مشاهداتو سلسله۲-
ډیسکریټ یاغیرې ګروپي؟ فریکونسي ویش۳-ګروپي فریکونسي ویش ۴-جاري فریکونسي
ویش۱-شامل کلاسونه عبارت له هغه کلاسونو څخه دي چې دکلاس ښکتنی حد پکې شامل
او دکلاس پورتنی حد پکې شامل نه وي . ارقام کولای شو په لاندې توګه جدول
بندیکړو۱متحول۲-نسبي ۳تکرار STURGE’s rule=range=xmax-xmim 1=l-s i=l-s/k
12k>=n؟. متحول هرهغه خاصیت چې له یو حالت څخه بل حالت ته تغییر کوي او داندازې
وړوي عبارت له متحول څخه ده . مثلا: عمرعاید لوړوالی حرارت زکاوت رنګ او داسې
نور. دصنف وسعت عبارت : له صنف پورتني سرحد منفي دصنف ښکتني سرحد څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

منحني نقطه عبارت ده له دصنف دپورتني او ښکتني حد دحسابي اوسط څخه عبارت ده په يوه سلسله کي دمرکزي تمايلاتو دسنجولو څخه هدف دداسي يو ارزښت ټاکل دي چې په ښه ډول دسلسلې دټولو ارقامو څخه نماينده ګي وکولای شي او دهغه په مرسته دسلسلې ټول عددونه تشريح کړای شي.ددې پخاطر چې يو عدد دسلسلې څخه نماينده ګي وکړای شي نو لازم ده چې دسلسلې دلوړاو کوچني حدونو په مابين کې قرار ولري په دې توګه ديوې سلسلې اوسط دهغه ارزښت دی چې دسلسلې دټولو اعدادو څخه نماينده ګي کولای شي او دکميت په لحاظ دسلسلې په مابين کې قرارولري نوځکه دمرکزي تمايلاتو په نامه يادېږي. اريتميتيک اوسط۲ميډيان۳-موډ۴-هندسي اوسط۵-هارمونيک اوسط. دښه اوسط ځانګړني : مشخص او روښـانه تعريف شـوی وي ترڅو مختلف اشـخاص يې په مختلفه توګه تعبيرنه کړي ۲- په اسانۍ سره دمحاسبې او پوهيدو وړوي۳-په ټولو ؟ارقامو متکي وي۴-دراتلونکي رياضيکي عمليو وړوي. دنمونه ګيرۍ دنوسان له کبله متاثره نه شي۲-دقوی مشاهداتو له کبله متاثره نه شي؟۳- په اسانۍ سره دتغيروړوی؟۴دنمونه ګيرۍ ثبات ولري. حسابي اوسط دسلسلو؟دحل مراحل: چې ميډيان يو نزولي يا صعودي ترتيب شوی سلسه په دوه مساوي برخو ويشي ولې کله چې وغواړو يو ترتيب شـوی سـلسـله له دوه څخه په زياتو مسـاوي برخو وويشـو halves۲-ددريو نقطو په مرسته کولای شو يو صعودي ترتيب شوي سلسله په څلورومساوي برخو وويشوچې عبارت دی له کوارټيل څخه ۳-د۹نقطو په واسطه کولای شو يوه صعودي ترتيب شوې سلسه په لس مساوي برخو وويشو چې عبارت له ډيسيل څخه ده ۴-د۹۹نقطو يوه صعودي ترتيب شوېسلسله په سلو مساوي برخو چې عبارت دپرسنټيل څخه ده . دپارټيس؟ ارزښت دلاسته راوړلو لپاره بايد سلسله په صعودي ډول ترتيب شي.اوسط : دټولې سلسلې نماينده ګې کولای شي ولي پارټيشن؟واليو دسلسلې ديوې برخې نماينده ګي کوي.کوارټيل عبارت دهغه ارزښت څخه دی چې يوه صعودي ترتيب شوی سلسله په څلورو مساوي برخو وويشو . ډيسيل : دمتحول هغه ارزښت کوم چې يوه صعودي ترتيب شوې سلسله په لس مساوي برخو وويشي عبارت له ډيسيل څخه دی. ياپه بل عبارت : هغه ۹نقطې چې په يوه صعودي ترتيب شوې سلسله په لس مساوي برخو وويشي عبارت له ډيسيل څخه دی .دمتحول هغه ارزښت چې يوه صعودي ترتيب شوې سلسله په سلو مساوي برخو وويشي عبارت له پرسنټايل څخه ده.دبار دياګرام دليکلو نښې :۱-sample bar diagram2-subdivided bardiagram3-percentage bar diagram4-multiple bar diagram5-deviton or bilateral bar diagram6-baroken bar

نړيوال اقتصاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

نړیوال اقتصـــاد ته اړتیا:منابع اقلیم حالت، وړتیا ، مهارت، اود تولید دعواملو مؤثریت پرمخ تلونکیهیوادونو کې یوشـــان نه دي. ۲-نوددې مشـــکلاتو ، پیینــو، حقیقتونواودازاد اقتصـــاد دتیوري ګانو څخه بحث وکړو نړیوال اقتصاد ته اړتیا پیداکیږي. نړیوال اقتصاد داقتصاد هغه څانګه ده کوم چې دنړیوالې همبســتګی څخه بحث کوي. په اســاســي ډول نړیوال اقتصـــاد داقتصـــاد هغه څانګه ده کوم چې دازاد بازار ســـره اړیکه لري: لکه بهرنۍ ســـوداګري ، دتاثیراتو اندازه ګیري او دهغې اصـــولي او تادیات او دهیوادونو ترمنځ دتبادلې دنرخ ټاکل ، دتادیاتو بیلانس اړوند مشـــکلات په بهرنۍ ســـوداګرۍ باندې دودې تاثیرات او دیوهیوادپه اقتصـادي ودې باندې دبهرنۍ سوداګرۍ تاثیرات او داسې نور. دنړیوال اقتصاد اهداف : ۱- دنړیوالې سوداګرۍ خالصه تیوري۲-دودې او سوداګرۍ تیوري۳-دعواملو دنړیوال حرکت۴- دســـوداګرۍ پالیســـي تیورې ۵-دخارجي اســـعارو تبادلې دبازار تیوري۶-دتادیاتو دبیلانس تیوري۷-دداخلي او بهرني بیلانسونو تیوري۸-داقتصادي همبستګۍ تیوري۹-دپیسو نړیوالې اداري . نړیوالې ســـوداګرۍ خالصــــه تیورې موضـــوعات ۱-خارجي تجارت۲-دخارجي سوداګرۍ څخه لاسته راوړنې ۳-ادم سمیت مطلق مزیت تیورې ۶-دریکارډو دنسبي مزیت تیوري۵-دمیلز دعمومي تعادل تیوري۶-دسـمیولسـن دعواملو دقیمت تیوري۷-دتولید ددوران تیوري. دادم ســـمیت مطلق مزیت تیوري : په دې تیورۍ کې داجناســـو موجودیت او په تخصص باندې بحث کیږي. دسمیولسن دعواملو دقیمت تیوري: په دې تیوري کې دامطالعه کیږي چې عواملو ته تادیه څنګه کیږي. اقتصادي وده : په مسلسل ډول دتولید په مقدار کې زیاتوالی داقتصـــادي ودې په نوم یادیږي. دعواملو نړیوال تحرک: په دې تیوري کې کارګر او پانګه دعامل په صفت نړیوال تحرک کوي چې هم مثبت او هم منفي نقاط لرې اوهمدارنګه دپانګې تحرک په دې تیورۍ کې په دوه ډوله دي چې یویې په رســـمي ډول دimfاو world bankاو نورو ســازمانونو لخوا او بل یې په غیرې رسـمي ډول دشـخصـي کمپنیو لخوا لکه iPhone, Toyotaاو داســـې نورو لخوا. خارجي اســـعارو دتبادلې بازار دتادیاتو دبیلانس تیوري : په دې تیوري کې داسعارو نړیواله تبادله ترمطالعې لاندې نیول کیږي چې دابه کوم نواقص او ګټې ولري. دتادیاتو بیلانس تیوري : په دې تیورې کې دتادیاتوپه بیلانس خبرې کیږي چې دتادیاتو بیلانس مثبت دی که منفي***دتادیاتو بیلانس عبارت له هغه بیلانس څخه ده چې دهیواد دنړیوال تجارت اړیکې له نورو هیوادونو سره تربحث لاندې نیسي دیوکال په جریان کې دتادیاتو بیلانس دلاندې حســـابونو درلودونکې دی۱-جاري حســـاب۲-دســـرمایې حساب ۳-یوطرفه حساب:۱-جاري حساب : په دې حساب کې صادرات او واردات ترمطالعه لاندې نیســـي ۲-دســـرمایې حســـاب : په دې حســـاب کې دا ترمطالعې لاندې نیول کیږي چې څومره ســـرمایه په داخل دهیواد ته راځي او څومره بهرته ځي۳-یوطرفه حســـاب: په دې حســـاب کې دا ترمطالعې لاندې نیول کیږي چې یو هیواد څومره اجناس یا ســـرمایه لاســـته راوړي خو په مقابل کې تادیه ورته نه کوي لکه بلاعوضـــه مرستې. نوټ: په تادیاتو بیلانس

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې هرڅه چې دنورې نړۍ څخه لاســـته راځي کريډيټ کيږي او مخې ته يې مثبت علامه کيښـــودل کيږي او هرڅه چې نورې نړۍ ته ځي ډيبيټ کيږي او مخې ته يې منفي علامه کيږي او که چيرې يو هيواد دحســـاباتو علامه مثبت وي په دې معنا چې دتادياتو بيلانس مو مثبت دی او نورو هيوادو څخه مو زياتې پيســـې لاس ته راوړې دي او که منفي وي نو دنورې نړۍ څخه مولږې پيســې لاسته راوړي وي اونورې نړۍ ته موزياتې پيســې ورکړې دي. دداخلي او خارجي بيلانس تيوري: په دې تيورې کې داترمطالعې لاندې نيول کيږي چې مونږدنورې نړۍ ســـره څومره تجارت کوو او په داخل کې څومره کارګره قوه په کاربوختته ده . دنړيوال اقتصادي انضمام (ترلتيا) تيوري: اقتصادي انضمام تيوري داوسنيو معاصرو تيوريګانو څخه ده چې په دې تيوري کې دامطالعه کيږي چې څنګه يو هيواد دنوروهيوادو ســـره دتجارت په برخه کې يوبلاک رامنځ ته کړي او له دې بلاک څخه ټول هغه هيوادونه چې په دې بلاک کې شـــرکت لري ، له دې څخه څه ډول ګټه ترلاســـه کړي. نړيوال پولي سازمانونه عبارت له هغه سازمانونو څخه دي چې دپيسو دنړيوال تحرک رامنځ ته کوونکي /يارامنځ کوي لکه دimp and world bankوغيره . دنړيوال تجارت په اړه دمرکنتلســتانو تيوري: په دې تيوري کې دا ترمطالعې لاندې نيول کيږي چې يو هيواد چې څومره زياتې پيسې ولري نو په نړۍ کې به ترټولو لوړ قدرت لرونکی هيواد وي. دوې په دې نظر وه چې دپيســـو په مقابل کې خارجي تجارت زياتيږي او دتادياتو بيلانس بايد يو ثابت وي چې داهيڅ امکان نه لري. دنړيوال تجارت په اړه دکلاســيکو تيوري : دکلاســيکې تيوري فرضــيې ۱- دکارګر دارزش تيوري : ددې تيورې له نظره کاريواځېنی اساسي عامل دتوليد دی او قيمتونه په نړيواله ســـطحه دکارپواســـطه ټاکل کيږي او همدارنګه دکارپه بازار کې دکامل رقابت موجوددی او دکارواحدونه دتوليد په ساحه مساويانه ونډه لري؟نلري.ستاتيک موډل : په دې موډل کې دوه داســـې هيوادونه ښـــودل کيږي چې دواړه هيوادونه دوه اجناس توليدوي۳- دترانسپورت دمصارفو موجوديت : په دې تيورې کې دترانسپورت مصارف په نظر کې نه نيول کيږي۴-دمقياس ثابت برګشــت دscaleڅخه هدف ديوې تصــدۍ دتوليداتو اندازه ده چې په معلوم وخت کې ترلاســه کوي په دې فرضــيه کې دابيانيږي چې کومه پانګه په کار اچول شوي ده دهغې په مقابل کې څومره توليدات ترلاسه کيږي اوددې فرضيې لاندې دتوليد ټول عوامل په نظر کې نيول کيږی چې دوجې به يې په کار باندې ډيرتاکيد کوي او پانګه ثابته په نظر کې نيســي او کار ددمتحول په صــفت په نظر کې نيســي . ۵-دعواملو دخوځښـت : ددې فرضـــيې لاندې دتوليد عوامل په مکمل ډول دخوځښـــت وړوي او همدارنګه دتعويض کيدو وړوي البته يواځې په داخل دهيواد کې نه په نړيواله ســـطحه .دمطلق مزيت تيوري : ادم سميت د۱۷۲۳-۱۷۹۵ دکلاسکو پوهنتون پوهاند وه داخلاقو او فلسفې استاد هغه دکلاسيک اقتصاد بنسټګروه . ادم سميت دازاد تجارت طرفدار وه او دی وايې دنړيوالې سوداګرۍ بايد داجناسو په تخصص او دکارويش په وسيله ترسره شي اوکه يوهيواد دبيرون نه يو جنس په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزانه ترلاســـه کوي نو باید په خپله یې تولید نه کړي او له بل هیواد څخه دي واخلي . مثلا یو موچي دځپلې ګنډلو کې تخصص لري او په ارزانه بیه یې تولیدکولای شي مګر جامې په ارزانه بیه نه شــي تولید کولای نو موچي باید دخیاط څخه جامې واخلي او خیاط باید دموچي ځپلې واخلي او په یو ډول دواړه ګټه ترلاســه کړي. ددې تیورۍ نیمګړتیاوې : ۱- term of trade t-o-t۲-دعرضـــې برخه په نظر کې نه ده نیول شــوی.دنســبي مزیت تیورۍ : دغه تیورۍ ریکارډو وړاندې کړې ده او په خپله یو کلاســیک اقتصـــاد پوه وه، دی دهغې نقطې څخه شـــروع کوي چې په کوم ځای کې دمطلق مزیت تیورۍ ختمیږي،دده له نظره که یو هیواد په دواړو اجناســـو کې مطلق مزیت ولري اوبل هیواد یې ونلري نوبیا هم نړیوالـه سوداګرۍ رامنځ ته کیږي او دواړه ورڅخه ګټه اخیستلای شي دده په نظر هغه هیوادونه چې په دواړو اجناســو کې مطلق مزیت لري په هغه جنس کې چې زیات تخصـص لري او هغه هیواد چې په یو جنس کې کم نســبي مزیت لري(عدم نســبي مزیت لري) نوکیدای شـــي چې نړیواله سوداګري رامنځ ته شي اودواړه ترې ګټه ترلاسه کړي داتیورۍ په ۲×۲ ×۱په نوم یادیږي . ریکارډو په ۱۸۱۷م کال کې دسیاسـي اقتصـاد کتاب ولیکلو او نسبي مزیت تیوري یې په کې وړاندې کړه . هغه نقاط چې ده (مطلق مزیت) ؟تیوري ترســـوال لاندې راولي عبارت له۱-مولدیت او رقابت : هغه هیواد چې په في واحد وخت کې ډیرتولید رامنځ ته کوي دغه هیواد مطلق مزیت لري چې مطلق مزیت درقابت باعث ګرځي خوولي مزد یو اساسي عنصر دی چې په دې تیوري کې په نظر کې نه دی نیول شوی یعنې په دې تیوري کې دمزد میکانیزم نه دی تشـریح شــوي۲-ارزانه کار۳-اســتثمار(ناوړه ګټه اخیســتنه) هغه هیوادونه چې داســتثمارلاندې وي هلته کارګره قوه په ډیرټیټ مزد باندې تولید کوي۴-نړیوال تولید امکانات په دې معنا چې دتولید قیمت په داخل کې څومره او په خارج کې باید څومره وي . یعنې په دې تیوري کې تمام شد قیمت په نظر کې نه دی نیول شـوی چې په اسـاس یې داتیوري ترسوال لاندې راوستې. دنسبي مزیت په تیوري نیوکې:۱-دوه اجناس دوه هیوادونه ۲-دکارګره قوي حرکت۳-ازاد تجارت چې داپه حقیقت کې شتون نه لرې۴-دانتقال مصـارف په دې تیوري کې دانتقال مصــارف په نظر کې نه دي نیول شــوي ۵-ثابت بازګشــت : په دې تیوري کې ترلاسه کیدونکې ګټه ثابته په نظر کې نیول شوي چې نن ورځ متصدیان کوشش کوی چې خپلـه ګټـه ورځ تربلې زیاتـه کړي چې پـه اســـاس یې داتیورۍ دنیوکې لانـدې راغلي۶-دکارارزښت نظریه : کلاسیک نظر یه لري چې دتوکي قیمت یواځې کارټاکي مګر یواځې کاراســـي عامل نه دی چې دتوکو قیمت ټاکي۷کامل رقابت : په دې کې یواځې دوه ملکونه او دوه اجناس په نظر کې نیول شوي چې نن ورځ کامل رقابت ډیر عرضه کوونکي ډیر بدیل اجناس او دبازار څخه خبرتیا ده چې پراســاس یې داتیوري دنیوکې لاندې راوسـتې شــي. دهیبرلر دنړیوالې ســوداګرۍ تیوري.هبرلر وایې چې دتوکو قیمت دفرصـتي مصـرف پورې اړه لري دی وایې چې دغه فرصتي مصارف ثابت شکل لري فرصتي مصارف درې

(c) ketabton.com: The Digital Library

شکلونه لري۱-ثابت فرصتي مصارف۲-کميدونکي فرصتي مصارف۳-زياتيدونکي فرصتي مصارف. فرصتي مصارف : هغه مصارف دي چې ديوکار په کولو سره بل کارمو له لاسه ورکړی وي . دهکشـــراوهلن دنړيوال تجارت تيورې : دغه تيوري دنړيوال تجارت په برخه کې چې دغه تيوري په کال ۱۹۱۳ کې کړې وه دغه تيوريدنړيوالې ســــوداګرۍ دمختلفو جهتونو په نظر کې نيولو سره تربحث لاندې نيسي چې په دوه ډوله ده۱-دسوداګرۍ په جهت باندې بحث کول۲-دغه تيوري دتوليد دقيمتونو په مساوات بحث کوي. ددې تيوري په اساس باندې يو هيواد هغه جنس توليد اوصــــادروي چې ددې جنس اړوند دتوليد عوامل ارزانه وي او پريمانه وي او هغه جنس واردوې چې په هغې کې دتوليد امکانات کم او قيمته وي. يا په بله اصــطلاح باندې توليد کاربره وي دامعنا لري چې په دې هيواد کې کارزيات وي نو بايد دغه توکي توليد کړي او که يو بل جنس ســــرمايه بره وي يعنې زياتې پانګې ته اړتيا وي او په دې هيواد کې پانګه لږه پيداکيږي نو دغه توکي بايد وارد شــي ددغې تيوري فرضـيې.-۱ ۲×۲×۲:دوه هيوادونه دوه توکي دوه دتوليد عوامل۲-يوشـان تکنالوجې ۳-يوشـان حاصـل۴-دکارمکمل تخصــص ممکن نده۵-په ذوق کې بايد تغييررانشـــي په دې معنا دتوکو په وړاندې دخلکو په ذوق بايد کم نه شـــي۶-دازاد رقابت موجوديت۷-ترانســپورتي مصـــارف وجود نه لرې۸-دســــوداګرۍ په مخکې کوم خنډونه وجود نه لري۹-دتوليد عوامل دهيواد په داخل کې متحرک او په نړيوال ســطحه غير متحرک وي۱۰-الف جنس کاربر او ب جنس ســرمايه بر دی.دنړيوالې ســـوداګرۍ خالصــــه تيوري: دبهرنۍ ســــوداګرۍ دوه مهمه اړخه څيړي۱-ولې بهرنۍ سوداګري کوو۲-دبهرنۍ سوداګرۍ ګټې څه دي. دسوداګرۍ خالصـه تيوري دکوچنې اقتصـــاد ســره اړيکه لري او دادســـتاتيک تحليل په اســاس ده. برسـيره پردې دسـوداګرۍ په تيوري کې داقتصــــاد مثبت اړخ او رهنما اړخ دواړه څيړل کيږي. دســــوداګرۍ پاليســــي . دســــوداګريزو بنديزونو پايلې اهميت او وجې څيړي او تحليلوي دســوداګرۍ دپاليســـي الې يا اســباب۱-تعرفه ۲-کوټه ۳-دتبادلې کنترول۴-دولتي ســوداګري۵-دصـــادراتو ارادې مخنيوی. بهرنۍ تبادلې مارکيټ يوځای دی په کوم کې چې دبهرنيو اســعارو پيراوپلور ترســره کيږي. داهغه مـارکيټ ده په کوم کې چې دهيوادونو ترمنځ دتبـادلې نرخ رامنځته کيږي. دلومړي نړيوال جنګ څخه مخکې دهيوادونو ترمنځ دتبادلې مســاوات دســروزرو دمحتوا په اســاس ټاکل کيدلو . مګر دســـــروزرو دمعيار دترک کولو وروســـته ۱۹۴۴م کال کې دبريټن ووډز سيستم رامنځ ته شو وروسته له ۱۹۷۱ م کال څخه نړۍ دتبادلې داداره شوي ارتجاعي نرخ ســيســتم لري کوم چې دتبادلې دثابت او ارتجاعي نرخ ســيســتم څخه ګډ وي. دپيســو نړيوالې ادارې ددي لپاره چې دســـوداګرۍ ســـتونزې حل شـــي دســـوداګرۍ دګمرکي تعرفې عمومي تړونGATTترتيب او وضع شو چې په WTOباندې تبديل شوی دی. دتوليد دامکاناتو منحني يا خط دهغې منحني څخه عبارت دی کوم چې ددوه اجناســـو مختلفې جوړې لکه غنم او تکه څرګندوي کوم چې په يو هيواد کې يې دمجموعي توليدي وســايلو په مرســته توليدوي يا هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خط څخه عبارت دی چې په يو هيواد کې دمجموعي توليدي وســـايلو په مرســـته توليدونکو اجناســـو اندازه کوي. دتوليد دامکاناتو منحني دتوليد دبې تفاوته منحني انتقالي منحني په نوم هم ياديږي.په بنيادي ډول دهيبرلر دثابت فرصـتي مصــارفو او ريکارډو دمقايسـوي مصـرف تيوري ترمنځ کوم خاص توپير وجود نه لري خو يواځې داخبره وجودلري چې هبرلر خپله نظريه دفرصــتي مصــارفو په شــکل وړاندې کړي او په دې نظريه کې دتوليد دامکاناتو خط ياppcسيده شکل لري.دريکارډو دسوداګرۍ موډل دوه مهمې ځانګړنې دادي۱-سوداګري بايد دبنديزونو څخه ازاده وي دسرحداتو څخه داجناسو حرکت ازاد وي۲کاردتوليد يواځېنی عامل دی چې دتوليد په ټولو کرښــو کې ورته مؤثريت لري. دموډل فرضــيې دســميولســن:۱-په خوراکي اجناســـو او صـــنعتي اجناســـو کې چې کوم کارګمارل شـــوی په هيواد کې به دکاردمجموعي عرضې سره برابروي۲-دمشخص عواملو هريوپانګه او ځمکه يواځې په يو سکتورکې استعماليدی شي ۳-دوه اجناس دوه هيوادونه اودرې عواملو موډل۴-دلته کميدونکي راګرځيدنه تطبيق کيږي مثال په ډول مجموعي توليدات په کميدونکي نرخ ســـره لوړيږي ځکه نو mplکميږيrevealed comparative advantage-اړوند نسبي مزيت هغه نسبي مزيت دی چې په هغه ســکتور باندې پراته وې کوم چې دســواګرۍ مازاد لري او اړوند عدم نســبي مزيت ددې معکوس يعنې کنترول لري .دنړيوال اقتصـــاد درامنځ ته کيدو عوامل: ۱-دمختلفو نظامونو موجوديت۲-دمختلفو پولي واحدونو موجوديت۳-دتوليد په عواملو کې فرق (کار ځمکه پانګه)۴-دمختلفو ملي سياسـتونو موجوديت. دنړيوال اقتصـاد روابطو د پرمختيا عوامل۱-اختراعات او کشفيات۲-دنفوسو زياتوالی او عنعنوي اقتصاد دمنځ نه تګ ۳-دپيسو رول په اقتصـــادکې ۳-دپانګوالو او متشـــبثينو رامنځته کيدل ۵-اقتصـــادي باورونه دمختلفو ټولنو لخوا مختلف باورونه.په ۱۷۷۶کال دملتو نو ثروت په نامه کتاب دادم ســـميت لخوا وليکل شو . دنړيوالې سوداګرۍ خالصه تيوري . دسوداګرۍ خالصې تيوري سره په رابطه مونږپه لاندې تيوريګانو بحث کوو۱-دمرکنتلســـتانو يا دســـوداګرو دســـودګرۍ تيوري۲دادم سـميت دمطلق مزيت تيوري۳-دډيويډ ريکارډو دمقايسـوي(نسـبي)مصـرف تيوري۴-دهيبرلر دفرصتي مصارفو نظريه ۵-دهکشر اوهلن دسوداګرۍ تيوري۶-دسميولسن دعواملو دقيمتونو دمساوات تيوري.

د نړيوال اقتصاد دوهمه برخه

دنړيوال او منطقوي تجارت مشخصې طرحې: منطقوي تجارت څخه هدف دادی چې دهيواد په داخل کې دمنطقو ترمنځ تجارت صـورت ونيسـي يعنې منطقوي تجارت څخه هدف داخلي تجارت دی چې دهيواد په داخل کې دمناطقو ترمنځ صـورت نيسـي . په داسـې حال کې چې نړيوال تجارت ددوه ممالکو ترمنځ دتجارت څخه بحث کوي. دکلاســـيک علماو له نظره هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دنړیوال او هم دداخلي تجارت ترمنځ توپیر وجود لري نو په همدې اســـاس دنړیوال تجارت لپاه خاصه تیوري چې دمقایسوي مزیت تیوري نوم لري وړاندې شوي، خو دعصري علماو لکه برتیل ،اوهلن(هولن)؟او هیبرلر له نظره او دهغوي مفکوره داوه چې نړیوال او منطقوي تجارت فرق دهغو په درجو دی نه دهغوپه اقسامو کې ۵ دي. Edgeworth box diagram: که ددوو هیوادونو یاددوه مستهلیکینو ترمنځ تجارت ګټوروي نو دلته به دتجارت کوم ددواړو لپاره ګټوروي دکوم هیواد یا مستهلک لپاره به کوم جنس او کوم نرخ دتبادلې زیات ګټور وي ددغه شان پوښتنو ځوابونه دEdgeworth boxشکل کې ترلاسه کولای شو. مؤثرتخصیص: دتجارت په صـــورت کې له AځخهB ته دتبادلې انتقال دراجا او ماریا دواړو لپاره ګټوردی .هو اوس ســوال داپیداکیږي چې ایا دغه دBنقطه ددواړو دګټورتیا لپاره مؤثره نقطه ده او که نه ددې پوښـــتنې دځواب لپاره باید لومړی په دې پوه شـــي چې ایادراجان او ماریا دتبادلې نهایي نرخونه دBپه نقطه کې یوشـــان دي او که نه؟یورقابتي بازار کې دمســـتهلک تعادل: په رقابتي بازارونو کې دوه مســـتهلکین نه وي، بلکې په رقابتي بازارونو کې زیات اوســـني موجوده اخیســـتونکي او خرڅونکي وي او هم بالقوه اخیســـتونکي او خرڅوونکي په رقابتي بازارونو موجود وي او په نتیجه کې هراخیســـتونکی او خرڅونکی په یو ثابت قیمت ســـره اجناس اخلي او خرڅوي. دایج ورت بکس دیاګرام په مرســـته به رقابتي بازارونو کې هم کولای شـــو وګورو چې مؤثره تبادله څرنګه ترســـره کیږي. درقابتي بازارونو اقتصـــادي مؤثریت د۱فصـل په ۳شـکل څخه معلومیږي. چې دCپه نقطه کې داجناسـو ترمنځ تبادله چې په رقابتي بازارونو کې تعادل رامنځ ته کوي یو مؤثره نقطه ده اواقتصـــادي مؤثریت لري او مهمه وجه او علت یې دادی چې دلته دCپه نقطه کې دواړه منحني یوله بل سره مماس نه وي نوبیا بـه راجـا یـا مـایـا نومې زیـات رقـابـت لاس تـه رانـه وړي . پـه دغـه صـــورتونو کې دمســـتهلیکینو او مولدینو دعمل او کړنو په صـــورت کې مارکیټ داقتصـــادي مؤثریت حالت غوره کوي. که څه هم ځینې خلک په دغه ډول مارکیټونو؟کې داقتصـــادي مؤثریت درامینځ ته کولو لپاره دولتي مداخله مهمه بولې ، خو زیات شمیر اقتصادپوهان بیادولتي مداخله مهمه نه بولې بلکه هغوی نه لیدونکی لاس یعنې دمســـتهلیکینو او مولدینو رول په اقتصـــادي مؤثریت کې مهم ګڼي. راځئ اوس وګورو چې دمســـتهلک دنقطه له نظره مونږ او تاســـې درقابتي بازار دتعادل په اړه څه وپیژنو.۱-داچې بې تفاوته منحني ګانې یو له بل ســره مماس دي نو دمستهلیکینو ترمنځ دتبادلې نهایي نرخونه هم سره مساوي دي۲-داچې هره بې تفاوته منحني دقیمتونو دخط سره مماس ده نو دهرشخص دتبادلې نهایي نرخ دغذا او رخت دتبادلې په صورت کې ددغه دواړو شیانو دقیمتونو ترمنځ دموجوده نسبت سره مساوي دی دزیاتو مســـتهلیکینو اومولدینو موجودیت کې دمناســـبې تبادلې دتعیین او ټاکلو لپاره دمکمل رقابتي مارکیټونو په صـورت کې که په یوډول ســره رقابتي نه وي نوبیا داکار ناشـونی نه دی خو ددې ترڅنګ اقتصادي مؤثریت دیوقوي مرکزي سیستم ددولت دټول اجناسو اوخدماتو مقدار

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټاکي . مســـاوات او مؤثريت : مونږ او تاســـې وليدل چې داجناســـو دتبادلي لپاره مختلف مقدارونه اواندازې مؤثرې دي او داموهم وليدل چې څرنګه په رقابتي بازارونو کې اقتصادي مؤثريت رامنځ ته کيږي خوددغه تبادلې لپاره ځينې اندازې او مقدارونه ټاکل نســـبت نورو اندازو او مقدارونو ته زياته ښه او غوره دي. داچې ډير ښه او غوره حالت دتبادلې لپاره کوم ددې پيداکول دومره اسانه کارنه دی . په دغه برخه کې به مونږه په دغه موضوع رڼا واچو اودابه هم ديو مثال په رڼا کې واضـــح کړو چې داخبره بلکل واقيعت نه لري چې درقابتي بازار په صورت کې کوم دتبادلې اندازې او مقدار مونږ دتيرو بحثونو څخه دراجان او ماريا په اړه ذکرشوي ارقام دډايج ورت باکس په شکل له يوه بله بڼه ذکر کوو دراجان ګټورتيا مواد دافقي محورپرمخ او دماريا ګټورتيا مو دعمودي محور پرمخ شـــودلی ده د۱۱۴ شـــکل څخه معلوميږي چې څومره راجان په مفيديت کې ښـــې خواته ځواو څومره چې پورته ځو دماريا په مفيديت کې اضــــافه والی رامنځ ته کيږي.نړيوال تجارت موضــــوع او اهميت : نړيوال تجارت دنړيوالو اقتصادي سازمانونو يوعمده عنصر ګڼل کيږي او همدارنګه نړيوال تجارت دهيوادونو ترمنځ دارتباط درامنځ ته کيدو ســـبب ګرځي چې دهرهيواد په خارجي ســـياســـت پورې اړه لري اګر کـه دتـاريخ پـه اوږدو کې ډير محـدود عوامل دتجـارت دپرمختـګ او وروســـته پاتې والي کې مؤثره وه چې دهغې عمده اواســـاســـي عوامل هم طبيعي منابع جغرافيايي شـرايط دخلکو اسـتعدادوفهم علم او تخنيک تشـکيلوي دهغو پاتې هيوادونو لخوا دنړۍ اکثره هيوادونو ته مختلفې اقتصـادي تبادلې صـورت نيسي چې عمده اقتصـادي تبادلې يې داجناســـو اوخدماتو تبادله اوســـرمايوي تبادلات دي هيوادونه مجبور دي چې دمختلفو اقتصـــادي تبادلو لپاره خپل پولي واحدونه دنورو هيوادونو په پولي واحدونو باندې بدل کړي . چې داکار دپيسو په بازارونو کې صورت نيسي . دنړيوال تجارت تعريف: خارجي تجارت په حقيقت کې دشـيانو ، اجناسـو او سـرمايي انتقال ده ديوملک څخه بل ملک ته او يا په بل عبارت دهيوادونو ترمنځ په يوزماني واحد کې ذکرشـوي معاملاتو ترسـره کولو ته نړيوال تجارت وايي. تجارت په دوه ډوله دی ۱-داخلي ۲-خارجي داخلي : تجارت عبارت دهغه تجارت څخه ده چې دهغې په ترڅ کې دهيواد په دننه کې دخلکو ترمنځ داجناسـو اخيسـتل او خرڅول صـورت نيسـي . په داخلي تجارت کې داموالو انتقال دهيواد دسرحداتو څخه دباندې صـــورت نه نيســـي يعنې يواځې دهيواد دســـرحداتو په دننه کې داتجارت ترســـره کيږي اودخارجي تجارت په پرتله يې ستونزې لري داخلي تجارت په دوه ډوله ويشل کيږي۱-عمده فروشـــي۲-پرچون فروشـــي۲-دخارجي تجارت تعريف: دتاريخ په ابتدايي دوره کې دانســـان ضرورتونه ډير محدود اوساده وو. په دې سلسله کې ترډيره حده خودکفا وه. خارجي تجارت هغه تجارت ته ويل کيږي چې په هغې کې ددوه مختلفو هيوادونو داوســـيدونکو تجارانو او ســـوداګرانو ترمنځ داجناســـو اوخدماتو تبادله صـــورت نيســـي . يا په بل عبارت ټولې هغه تجارتي اړيکې چې ديوهيواد دسرحداتو څخه دباندې صورت نيسي خارجي تجارت دی او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ډوله دی ۱-صادرات ۲-واردات. او کوم هیواد چې اجناس او خدمات صادروي هغه ته صادرونکی هیواد وايي. لکه افغانستان چې وچې اوتازه میوي نورو هیوادونو ته صادروي او واردات برعکس. که چیرې یو جنس کاربر جنس وي دکار له نظره بډای هیواد کې او همدا جنس ســـرمایه برجنس وي دپانګې له نظره بډایه هیواد کې نودې حالت ته دعواملو دشدت انعکاس وايي. که چیرې دعواملو انعکاس ډیر شدید شي نو دهکشر اوهلن ټوله تیوري باید رد شــي.او که چیرې کم یي په نظر کې نیسـو. او په دې موضـوع لومړني عملي تحقیق دمنهاس لخوا په ۱۹۶۲ م کال شـــوي وه نوموړي په خپل دتحقیق په ترڅ کې داموندل چې ددریو قضیو څخه په یوه حالت کې دعواملو انعکاس موجود دی خو بیا لیونتیف په ۱۹۶۴ م کال کې دخپلې مطالعې په ترڅ کې داوښــودل چې عواملو انعکاس په ۸فیصـــده قضـــیو کې شـتون لري او بس.یوه بله مطالعه چې ۱۹۶۶ م کال کې دبال په واسـطه ترسـره شـوه ترڅو دمنهاس دنتایجو یو بل اړخ وازمايي چې دغې مطالعې دلیونتیف دنتایجو تصــــدیق وکړ. چې دعواملو دانعکاس شدت په نړۍ کې ډیر کم واقع کیږي .په پای کې هغه فرضیه صدق کوي چې دعواملو په اړونده ټول نسبي اوقیمتونو سره یو جنس کاربر او بل جنس سرمایه بر دی او دهکشـــر اوهلن ماډل هم صـــدق کوي.تجارتي پالیســـي هغه برخې څخه عبارت دی چې دنړیوال تجارت پورې مربوطو فیصـــلو عملي اقداماتو او وســـایلو ســـره رابطه لري مثلا دیوممملکت صـادرات او واردات باید څرنګه او څه شـی وسـي؟په هغې دولتي شـعبې کنټرول وجود لري او که نه . اشـیا مصـرفي او سـي او که سـرمایوي اوسـي؟صـادرات ازادانه شـکل ولري ا و که پابند اونور . تجارتي پالیســـي په لاندې برخو ویشــل کیږي. ۱-صـــادراتي او وارداتي پالیســـي ۲-خارجي تبادلوي پالیســـي ۳تعرفې پالیســـي . الف صـــادراتي او وارداتي پالیسي دصادراتو اودوارداتو په برخه کې مشخص تدابیر اودهغې دعملي کیدلو لپاره مناسب ، امکانات په برکې نیسي ب: دصادراتو زیاتوالی اودپیسو په داخلي اونړیوال نرخ داستحکام لپاره تدابیرج: په وارداتو او صـــادراتو باندې دټکسـونو وضـع کولو سـیسـتم او لارې چارې څرګندوي . پـه دې برخـه کې دمـالیي وزارت لـه خوا دتبـادلي کنترول اووارداتي جوازونو باندې کنټرول هم شـامل وي. دتجارتي پالیسـي هدفونه: ۱-دصـادراتو زیاتوالی ۲-دصـادراتو دډولونو زیاتوالی۳-دنووزیږیدلو صنعتونو حمایت دنوي صنعت موضوع الکساندر هاملتون په امریکا او فریدریک لیت په جرمني کې د۱۸پیړۍ په پای او د۱۹ پیړۍ شروع کې مطرح کړه۴-دصادراتو او وارداتو دنسبت زیاتوالی . دصادراتو او وارداتو ترمنځ نسبت یا مقایسي ته دتجارت نسـبت ویل کیږی. ۵-دپیسـو په داخلي او خارجي قیمتونو کې داسـتحکام ثبات۶-تجارتي روابط: دازاد او پابند تجارت مفهوم: ازاد تجارت دتجارتي پالیســـي داســـي یو نظام دی چې په هغې کې داخلي او خارجي تجارت کوم فرق نه لري او داخلي اشیاو او خدماتو ته کوم خاص رول باندې نه قایلیږي او نه په خارجي اشــــیاو او خدماتو کوم بندیزونه وضـــــع کیږي .اوکله چې په یوملک دخارجي تجارت په برخه کې قیودات رامنځ ته شي مثلا ټکسونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وضـع کوټه معیاري سیسـتم وضـعه شـي یا چې عملي شـي او دتبادلې په جریان کنترول رامنځ ته شـــي نو دتجارتي پالیســـي دې ډول نظام ته پابند تجارت ویل کیږي.دازاد تجارت تاییدونکې دلایل: دوســـایلو بهتروالی یا بهتر اســـتعمال۲-دنړیوالې ســـوکالی زیاتیدل۳-دمحصـــولاتو زیاتوالی.دپابند تجارت تایدونکي دلایل: دصـــنعت ځوانوالی: په پرمختییا یی هیوادونو کې چې صــنعت رامنځ ته کیږی نودنړی دپرمختللو هیوادونو ســره مقابله نه شــي کولای۲-دکــاروبــار دلایــل ۳-دپرداختونو. دتوازن دلایــل: دتجــارت اوتعرفو عمــده موافقهGATT:دتجارت اوتعرفو عمومي تړون له مخې چې یو عمده ســـبب یي په تجارت باندې دپابندیو کمول دي خوددې خبرې اجازه ورکوي چې دتادیاتو دنقصـــان درفع کولو په خاطر وضع کیدای شي خو دتعرفو دوضع کیدو په صورت کې باید په نظر کې ونیول شي چې نورملکونه جوابي عمل کولای شـــي په یو ملک کې دتعرفو وضـــع کولو اصـــلي هدف دخارجي اشیاوو په ځای ملې اشیاو ته دتقاضا زیاتوالی دی . دصادراتو او وارداتو دنسبت دښـه والي دحمایتي پالیسـی له لارې داصـولو زیاتوالی او دملي داریي حفظ کول او نورهغه عوامل چې پابند تجارت په برخه کې وړاندې کیدای شي. دپابند تجارت دکاروسایل که نړۍ ته نظر وشـــي په حقیقي توګه ازاد تجارت وجود نه لري په یو شـــکل یاحالت کې دنړیوال تجارت قیودات وضـع کیږي په خارجي اشـیاو باندې دکنترول کولو لپاره وسـایل عبارت دی له:۱-تعرفې ۲-کوټه معیاري سیستم ۳-دولتي تجارت۴-دتبادلې کنترول۵-تجارتي معاهدې۶-مصـنوعي ارزاني یا امتیازي قیمت. دتعرفې مفهوم: تعرفه دصـادراتو په مقابل کې محصـول او وارداتو باندې دټیکس تر نامه لاندې دپرداختونو څخه عبارت دی . په حقیقت کې په صادراتو دتعرفې وضع کول ډیر مروج نه دي او عمده توګه تعرفې په وارداتو وضع کیږي. تعرفې په عمومي ډول په دوه ډوله دي۱-داجناســـو دقیمت په اســـاس۲-داجناســـو دمقدار په اســـاس. دتعرفې داثراتو مطالعه : ۱-دوارداتو دعوض اجناســـو تولیدول: کله چې دتعرفې په وضع کول سره دجنس قیمت پورته لاړشي نوپه داخل کې دعوض اجناسو تولید پیل کیږي او داخلي تولیدات دoq1څخه2q2ته لوړیږي او تجاران کوښښ کوي چې اضافي مصارف پوره کړی چې نوموړي مصـارف په دوه ډوله څرګندیږي.۱-حمایوي اثر۲-تبادلوي اثر۱-حمایوي اثر: کله چې دتعرفې دوضـع کولو سره قیمتونه پورته لاړشـي نوداخلي مولدین دزیات جنس دتولیدولو طاقت نلري. کله چې دتعرفې په وضـع کولو سـره قیمتونه پورته لاړشـي نوداخلي مولدین دتولید قابلیت پیداکوي ولې داتولید غیراقتصادي دی ځکه دلوړ قیمت اوزیاتو مصارفو په نتیجه کې رامنځ ته کیږی چې مونږ په شـکل کې دابرخه په این سـره ښـودل شـوي ده۲-تبادلوي یا انتقالي اثر: دتعرفې په وجه چې مولدین کوم اضـافه قیمت ترلاسـه کوي هغې یوه برخه دغیر اقتصـادي تولیداتو قرباني کیږي او بله برخه یی دمصـرف کوونکو لخوا مولدینو ته انتقالیږي اوداخلي مولدین دمصرف کوونکو څخه اضافه رقم حاصلوي چې په شکل کې په زي سـره ښـودل کیږي۲-دمصـرف اسـتعمال اثر: دتعرفو په وضـع کولو سـره داجناسـو

(c) ketabton.com: The Digital Library

قیمتونه لوړاو دهغې په استعمال کې کموالی راځي چې دتقاضا سطحه د0q4څخه 0q3ته راټیټیږي . چې په شکل کې په ایس سره ښودل شوي دي۳-داصولو عایداتي اثر: څرنګه چې دتعرفې اندازه دټې سره برابره ده دنورو وارداتو اندازه ضرب تعرفه حاصل شوي رقم په لاس راکوي چې په شکل کې په ارسره ښودل شوی ده ۴-دمقابل اثر: دتجارت په پیل او دتعرفو په وضع کولو کې سیالي رامنځ ته کیږي چې له یوې خوا دملي صنعت دتقویي سبب ګرځي اوداجناسو معیار ورسره لوړیږي.۵-دعاید او وزګارتیا اثر: دتعرفې په وضع کولو سره په ملک کې دکاروبار زیاتیږي څومره چې ملي صنعت تقویه کیږي ورسره دوارداتو عوض اجناس په داخل کې تولیدیږي چې دعاید او کاروبار په برخه کې دزیاتوالي سبب ګرځي چې داعمل دمقابل ملک دخرابوالي سبب ګرځي.۴-دپرداختونو توازن: دتعرفو په وضع کولو سره دوارداتو مقدار کمیږي او په داخل کې دتولید اندازه زیاتیږي چې دوارداتو په کموالي سره دخارجي پرداختونو په اندازه کې کموالی راځي ولي باید ذکر شي چې داټول عملونه هغه وخت ممکن دي چې مقابل لوری جوابي اقدام پورته کړي.په بهرنیو هیوادونو کې داجناسو په مناسب قیمت دخرڅولو طریقې۱-اشتهارات۲-ذاتي دوره۳-سفري نماینده ګان۴-بهرنۍ ایجنسۍ۵-په بهرنیو هیوادونو کې دڅانګو قایمول۶-خارجي تجارت کې دقیمتونو ډولونه .چې په لاندې ډول دي. F.A.S: عبارت له هغه قیمت څخه دی چې په هغې کې داصلي قیمت نه علاوه ټول هغه مصارف شامل وي کوم چې په اجناسو باندې ترکښتۍ پورې راځي. هغه مصارف چې داصلي قیمت څخه علاوه په جنس ورعلاوه کیږي په لاندې ډول دي ۱-داجناسو بسته بندۍ مصارف۲-صادراتي محصول۳-دبندرتررسیدوپورې ترانسپورتي مصارف ۴-دبندرګاه مصارف۵-فوبFOBعبارت له هغه قیمت څخه دی کله چې F.A.Sقیمت سره یوځای کړوکوم چې دکښتۍ ته داموالو په جګولو باندې راځي. ship ex: عبارت دهغه قیمت څخه دی کله چې دفوب قیمت سره دکښتۍ کرایه جمع شي او په مال ورعلاوه شي نو دex-shipقیمت لاسته راځي.ex-shipقیمت کې لاندې مصارف شامل دي ۱-دجنس دبسته بندي کولو مصارف۲-په مال باندې تربندرګاه درسیدلو مصارف۳-صادراتي محصول۴-دبندرګاه مصارف ۵-کښتۍ ته داجناسو داوچتولو مصارف۶-دکښتۍ کرایه . دنړیوال اقتصاد ساحه او ضرورت۱-په مختلفو هیوادونو کې منابع اقلیمي شرایط هنر او نوردتولید عواملو مؤثریت یو شان نه وي هیوادونه ددغه توپیر له وجهې یو هیواد یوډول اجناس په ارزانه تولیدوي نورهیوادونه نوراجناس په ارزانه تولیدوي. نویو هیواد نشي کولای پرځانته ډول خپل ضروریات پوره کړي نو هیوادونه مجبوردي چې خپلو منځو کې اقتصادي روابطوپه لړکې دخپل ضرورت وړشیان یو له بل سره تبادل کړي اوخپل ضروریات رفع کړي نودې لپاره چې دغه مشکلات ،پېښو حقیقتونو او بازار داقتصاد دتیوریګانو څخه بحث وکړو نړیوال اقتصاد ته ضرورت پیدا شو . دنړیوال اقتصاد درامنځ ته کیدو دلایل۱-دمختلفو سیاسي –اقتصادي،اواجتماعي نظامونو موجودیت۲-دمختلفو کرنسیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

يا پولي واحدونو موجوديت۳-دتوليد پرعواملو کې فرق۴-دمختلفو ملي سياستونو موجوديت. دنړيوال اقتصاد دپرمختيا لاملونه۱-اختراعات او کشفيات۲-دنفوسو زياتوالی اودعنعنوي اقتصاد له منځه تلل۳-دنجيبه فلزاتو او پيسو رول۴-پانګوال او متشبثينو رامنځ ته کيدل۵-اقتصادي عقايد . نړيوال اقتصاد دڅيړني ساحه او ميتودونه: نړيوال اقتصاد دڅيړني ساحه پراخه ده چې هغې کې دهيوادونو ترمنځ دهرډول اقتصادي روابطو تحليل شامليږي. په عمومي ډول په دې کې دسوداګرۍ نظريات، دسوداګرۍ پاليسي،دتبادلې بازارونه، دتادياتو بيلانس ، خارجي پانګې اچونې نظريات او نړيوال اقتصادي انظمام نظريه شامليږي=نړيوال اقتصاد دهيوادونو ترمنځ داجناسو او خدماتو او تادياتو جريان تحليلولي.دداخلي(منطقوي)او نړيوال تجارت ترمنځ فرق۱-دعواملو دخوځښت۲-دتجارتي بنديزونو خنډونه۳-دطبيعي منابعو ترمنځ فرق۴-جغرافيايي او اقليمي توپير۵-دمختلفو کرنسيو سيستم موجوديت ۶-مختلفو بازارونو موجوديت۷-ترانسپورټ لګښت۸-دتادياتو دبيلانس ستونزه ۹-مختلفې ملي پاليسی۱۰-اقتصادي محيط توپيرلرل۱۱-داجناسو حرکت: هغه عوامل چې په نړيواله سطحه دکاردحرکت مانع ګرځي۱-په ژبه کې فرق۲-وظيفوي مهارتونه۳-دکورني محيط څخه ليري کيدل نه خوښيدل۴-ديوملک نه بل ملک ته تللو مصارف اونورهغه موانع دی چې دکاردحرکت مانع ګرځي.دنړيوال اوداخلي تجارت ترمنځ يوشان والی: بيرتل اوهلن وايي: چې نړيوال تجارت دنړيوال اقتصاد يا منطقوي تجارت يوه قضيه ده۲دمزد کچه نه يواځې داچې په نړيوال تجارت کې فرق لري او په داخل دهيواد کې هم سره يوشان نه دي ۳-اجناس که په نړيواله سطحه وي او که په منطقوي سطحه وي دواړو کې دکمپنيانو هيله دګټې اعظمي کول دي.۴-نړيوال تجارت کې قيمتونه هم دعرضې او تقاضا په اساس ټاکل کيږي او منطقوي تجارت کې هم .۵-په ۱۹او ۲۰ پيړۍ کې داروپا او انګليند څخه دسرمايی او کارګرې قوي حرکت ددې سبب شو چې امريکا ، استراليا، نيوزليند، کاناډا،په تيزۍ پرمختګ وکړي.فرصتي مصارف : زياتيدونکې فرصتي مصارف په دې معنې چې ديوهيواد ديو جنس داضافي واحد دتوليد لپاره دبل جنس زيات نه زيات واحدونه له لاسه ورکوي ترڅو اضافي منابع نوموړي جنس توليد لپاره تخصيص کړي . فرصتي مصارف: هغه مصارفو څخه عبارت دي=دXجنس فرصتي مصارف دyجنس ارزښت څخه عبارت دي چې دxجنس دتوليد له امله مودلاسه وځي يا ديو توليد فرصتي مصارف دهغه تبادلوي جنس دارزښت څخه عبارت دی چې دغه جنس دتوليد له امله زمونږ له لاسه وځي.دتعويض نهايي نرخ دyجنس لپاره دyهغه مقدار څخه عبارت دی چې يو هيواد يي بايد دxاضافي واحد دتوليد په خاطر له لاسه ورکړي دتعويض نهايی نرخ دفرصتي مصارفو بل نوم دی چې دتوليد په نقطه کې منحني ميلان رانيسي . دټولنې بې تفاوته منحني : دټولنې بې تفاوته منحني ددوه اجناسو داسې مختلف ترکيبات ښايي کوم چې ديوې ټولنې دمساوي اطمينان سبب ګرځي. لوړه منحني زيات اطمينان ټيټه منحني لږ اطمينان ښکاره کوي . دټولنې بې تفاوته منحني

(c) ketabton.com: The Digital Library

منفي ميلان لري مبتدا ته محدبه وي او يوبل نه قطع كوي . دتولني بې تفاوته منحني پورې اړوند ځيني ســـتونزې: لكه څرنګه چې دټولني بې تفاوته منحني يو بل نه قطع كوي او دې دواړو دتقاطع نقطه عين رضـايت په دوه مختلفو بې تفاوته منحني ګانو كې ښـكاره كوي چې دابې تفاوته منحني دتفريف؟؟ ســره تضــاد كې دي=كه حقيقي عايد ويش يو هيواد كې تغيير وكړي او بې تفاوته منحني ګانې يو بل قطع كړي نودې حالت كې بيامونږ دټولنې بې تفاوته منحني نشو استعمالولی ترهغې چې دتحارت توسعه دهيواد دفلاح او بهبود دزياتوالي سبب ګرځي. دتجارت دمخه تعادل : دتجارت دنه شتون په صورت كې يو هيواد هغه وخت دتعادل په حالت كې دی لكه چې دهغې دتوليد منحني په نظر كې نيولو ســره نومړی هيواد لوړه ممكنه بې تفاوته منحني باندې قرار ولري. دجنس اړوند تعادلي اونسبي مزيت: دتجارت څخه دمخه دجنس اړوند تعادلي قيمت دتوليد منحني اودبې تفاوته منحني دتوليد او مصرف د نقطې په واسطه ښودل كيږي.زياتيدونكي مصارفو په صورت كې دتجارت لپاره اساس او تجارت څخه ګټه =دوه هيوادونو ترمنځ داړونده اجناسو پرقيمتونو كې تفاوت ددواړو هيوادونو نسبي مزيت ښـــايي او دواړه هيوادونو ترمنځ دګټور تجارت لپاره اســـاس تشـــكيلوي. =هرهيواد دنسبي مزيت لرونكي جنس كې تخصـص ترلاسـه كوي او دازياتيدونكي فرصـتي مصــارفو سـبب ګرځي. تخصـص ترهغه وخت ادامه لري كله چې ددواړوو هيوادونو اجناسـو قيمتونه سره مساوي شي او دادتجارت دتعادل نقطه ده =په توليدكې دتخصص پروسه ترهغې پورې ادامه لري چې دواړه هيوادونو كې داجناسو قيمتونه سره مساوي وي؟ ---دتجارت په صورت كې دجنس په اړوند تعادلي قيمتونه ـد1=PB=PBدتجارت په صورت كې دجنس اړوند تعادلي قيمت په دواړو هيوادونو كې هغه مشترک قيمت دی پركوم چې تجارت دتعادل حالت كې دی .=دتجارت موډل دتوســـعې دوهمه لاره داده چې دوه هيوادونو كې نړيوال تجارت اغيزې دتوليد دعواملو په عايداتو وغيرو.=دكلاســـيكو اقتصـــاد پوهانو له نظره نســـبتي مزيت دهيوادونو ترمنځ دكاركرې قوي دمولديت تفاوت په اساس رامنځ ته كيږي خو دوی دمولديت تفاوت لپاره تشريح ورنكړه =دهكشر اوهلين تيوري موډل دتجارت موډل ته توسعه وركوي او په دوه هيوادونو كې دنســـبي مزيت اســـاس او دســـرچينو پرعوايدو دتجارت اغيزې څـيـړي.دهـكشـــــر اوهـلـيـن تـيـوري لانـدې فـرضـــــيـي لـري:۱-دوه هـيـوادونـه دوه اجناس(xجنسyجنس)دوه دتوليد عوامل (كاركره قوه او پانګه)۲-دواړه هيوادونه په توليد كې دعيني تكنالوژۍ څخه كاراخلي ۳-دxجنس كاربره او دyجنس ســـرمايه بره دی ۴-دواړه هيوادونوكې دواړه اجناس دثابتې بهرې مقياس له مخې توليديږي.۵-دواړهيوادونو كې دتوليد نيمګړی تخصـص وجود لري ۶-په دواړو هيوادونو كې ذوق مسـاوي وي۷-ددواړه هيوادونو كې دعواملو او اجناسو په بازار كې كامل رقابت شتون لري : كامل رقابت معنا دا چې توليد كوونكي –مصــرف كوونكي او دتوليد عواملو خاوندان په صـــنعت اودهيواد په ټولو برخو كې داجناســـو قيمتونو عواملو دعوايدو په اړه پوره معلومات ولري۸-په داخل دهيواد كې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعواملو کامل انتقال وجود لري ولي په نړیواله ســـطحه عواملو انتقال وجود نه لري ۹-دنړیوال تجارت داجرا دجریان لپاره ترانســـپورتي مصـــارف تعرفې یانورې موانع وجود نه لري۱۰-په دواړه هیوادونو کې تولي ســـرچینې په بشـــپړه توګه په کارلویدلې دي ۱۱-ددواړه هیوادونو ترمنځ نړیوال تجـارت متوازن دی .معنـا داچې دهرهیواد دصـــــادراتو مجموعي ارزښـت دهغې وارداتو دمجموعي ارزښـت سـره مسـاوي دی.په تولید کې هغه حالت ته ویل کیږي چې دکار په پرتله ډیرې پانګې ته اړتیاوي نو هغه پانګه کښ یا ســـرمایه بر بلل کیږي.خو که تولید کې هغه حالت چې دپانګې پرتله ډیرکارته اړتیاوي هغې ته کاربره یا تشـدیدي کارغوښـتونکې تولیدوایي.دعواملو (سـرچینو) کثرت:دعواملو یا سـرچینو کثرت له دوه دیدګاه څخه تعریف کولای شـو۱-دفزیکي واحدونو له مخې تعریف: مثال دپانګې او کار مجموعي مقدار چې یو هیواد یې پراختیا کې لري۲-دعواملو اړونده قیمتونو له مخې : مثلاً دپانګې لپاره کرایه او دکارلپاره دمزد نرخ پر یو هیواد کې ==دعواملو کثرت په یو هیواد کې دپانګې او کار مطلقه مقدار شـــتون نه ښـــایي لیکن د (پانګې دمجموعي مقدار او دکار مجموعي مقدارنســـبت ښـــايي) =معمولا دپانګې دقیمت څخه هدف دربح اندازه وي او دکارقیمت څخه هدف دمزد اندازه وي نو په دې اســـاس لیکلی شـــوpk/pl=r/w.دســـرچینو موجودیت اودهکشـــر اوهلن تیوري : په ۱۹۱۹ م کال کې یو ســـویډني اقتصـــاد پوه ایلي هکشـــردنړیوال تجارت اغیزې دعاید ویش ترعنوان لاندې یو مقاله نشـــر کړه . په کومه کې چې دنړیوال تجارت دعصري تیوري طرحه ورکړه . دلسو څخه دزیاتو کلونو لپاره داتیوري له پامه لویدلې وه وروسته یو بل سویډني اقتصاد پوه او دهکشر شاګر برتیل اوهلن نوموړې تیوري ته توضیح ورکړه او پر۱۹۳۳ کال دساحوي او نړیوال تجارت ترعنوان لاندې خپل مشـــهورکتاب کې خپره کړه. په خلص ډول دهکشـــر اوهلن تیوري ددوه نظریو په شـــکل وړاندې کولای شـو ۱-دهکشـر ااو هلن نظریه وایي : کوم چې دتجارت طرز پیشـبیني سـره سـروکارلري۲-نظردادی دعواملو دقیمت دتسـاوي والي نظریه ده کوم چې دعواملو په قیمت دنړیوال تجارت دتاثیراتو سـره سـروکار لري. دهکشـر اوهلن تیوري: دهکشـر اوهلن نظریه داوایي یو هیواد هغه جنس صـادروي دکوم جنس په تولید کې چې ازانه او بډایه سـرچینو ته ضـرورت ولري او هغه جنس به واردوي دکوم جنس په تولید کې چې دهیواد دکمو او قیمته منابعو او عواملو ته ضـــرورت ولري +=خلاصـــه ډول دکارله نظره بډایه هیوادونه هغه اجناس صـادروي چې کارجذبوونکې او هغه اجناس واردوي کوم چې زیاته پانګه جذبونکې وي =هرهیواد هغه جنس په تولیدولو اوصـــادرولو کې تخصـــص ترلاســـه کوي کوم چې دارزانه تولید عواملو په واسـطه تولیدوي او هغه جنس واردوي چې قیمت عواملو په واسـطه تولیدیږي.دعواملو دقیمت یوالی اود عـاید ویش:پـه دې برخـه کې دعواملو دقیمت پر یوالي تیوري بحث کوو کوم چې دهکشـر اوهلن تیوري څخه اسـتنباط شـوي اوداهغه وخت صـدق کوي کلـه چې دهکشـــر اوهلن تیوري صـــــدق وکړي دعواملو دقیمت یوالي تیوري دپـال

(c) ketabton.com: The Digital Library

سميولسن لخوا وړاندې شوي له همدې وجې ورته دهکشر اوهلن سميولسن تيوري هم وايي. دعواملو دقيمت يوالي تيوري: نړيوال تجارت کې دهيوادونو ترمنځ دعواملودنســبي او مطلق عوايدو ديوالي ســـبب ګرځي، په دې اســـاس نړيوال تجارت کې دعواملو دنړيوال تحرک تعويض کوونکي دي په دې معنا چې نړيوال تجارت دټولو تجارت کوونکو هيوادونو دمشابه کارمزد مثال(کارګره قوه چې عين مهارت او مولديت ولري)ديوالي ســبب ګرځي. همدارنګه نړيوال تجارت ټولو تجارت کوونکو هيوادونو کې دمشـــابه پانګې عايد مثال(پانګه چې عين مولديت او خطر ولري)؟؟؟ديوالي سبب ګرځي. همدارنګه نړيوال تجارت ترهغې پراخوالی پيداکوي چې داجناســـو قيمتونه کاملا يو شـــان وي معنا داچې دعواملو قيمتونه ددواړو هيوادونو ترمنځ يوشـــان وي . دعواملو مطلق اونسـبي قيمت يوالی: دعواملو دمطلقه قيمتونو يوالی په دې معنا چې ازاد نړيوال تجارت په دواړه هيوادونو کې دعين کار حقيقي مزد او دعين پانګې حقيقي ربحې نرخ ديوالي سبب ګرځي. =دعواملو دکامل حرکت په صورت کې کارګره قوه دکم مزد لرونکي هيوادونو څخه لوړ مزد لرونکې هيوادونو ته هجرت کوي او نتيجه کې به دواړه هيوادونو کې مزد ونه سـره مســاوي شــي.او که دپانګې دټيټ ربحې نرخ لرونکي څخه لوړربحې لرونکي هيوادونو ته حرکت وکړي نتيجه کې به دواړه هيوادونو کې دربحې نرخ ســره برابر شـــي.دعايد په ويش دتجارت اغيزې:تيره برخه=نړيوال تجارت دوه هيوادونو کې دربحې نرخ باندې ديوالي سبب ګرځي.۱-اغيزه=نړيوال تجارت ديوهيواد بډايه او ارزانه عواملو قيمتونه لوړوي او محدود اوقيمته (لوړمصـــــرفه) عواملو قيمتونه دټيټ والي سبب ګرځي۲-اغيزه=نړيوال تجارت دهغه هيواد چې کارګره قوه لري دکارګرې دقوي دحقيقي عوايد ودلوړوالي ســببګرځي.۳-اغيزه=داچې پرمختللو هيوادونولکه امريکافرانســـه جاپان کاناډا هيواد کې پانګه بډايه عامل دی نو نړيوال تجارت دکارګرې قوې دحقيقي عوايدو دکموالي او دپانګې دماليکينو دحقييقي عوايو دزياتولي سبب ګرځي. ۴-اغيزه=په وروسـته پاتې هيوادونو لکه هند-مصـــــر-کوريا-کارګره قوه بډايه نونړيوال تجارت دکارګرې قوي دعوايدو دلوړوالي اودپانګې دحقيقي عوايدو دکموالي ســبب ګرځي. دهکشـــر اوهلين تيوري په اســـاس نړيوال تجارت دکارګرې قوې دحقيقي عوايدو او حقيقي مزدونو دکموالي ســـبب ګرځي.

اسلامي اقتصاد

په اســلامي اقتصـــاد کې داقتصـــاد په اســـلامي طريقو بحث کيږي.لکه اســـلامي بانکداري ، اسلامي تجارت (حلال تجارت)زکات ،فئ،غنيمت،توليه، اوداسې نور اسلامي بحثونه.

برېښنايي تجارت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکاروبار (business) پراخه اقتصـــــادي مفهوم لري چې عبارت له ټولو هغو مشــــروعو کارونو څخه دی چې داجناســو او خدماتو تولید او توزیع دګټې دلاســته راوړلو په مقصــد په کې ترسره کیږي.۲-بریښنایي کاروبار عبارت له هغه کاروبار څخه دی چې په اونلین ډول وجود لري نه په فزیکي ډول . په دې کې یو ه خبره چې مشروع به وي او دقانون مطابق . تجارت د(commerce) ټولې هغه اقتصـــــادي کړنې چې توکي دتولید له ځایه مصـــــرف کوونکو ته رســـوي دتجارت یاد(commerce) په نامه یادیږي. فریدریک ویلي: کله چې داجناسو او خدماتو پیرودلو او پلورلو پروسه دانټرنیټ په ذریعه وشـي دبریښـنایي تجارت به نامه یادیږي. بزنس په دوه ډوله ویشل شوی۱-کامرس۲-اندستري. داندستري کاردادی چې زمونږ خام مواد په تمام شد تولید باندې بدلوي دې نه بعد کامرس ته ځي کامرس یوه پروسه ده چې دتولید دځای څخه تولید اخلي مصــــرف کوونکي ته یې رســـوي او که دانټرنیټ په واسـطه وشـي دe-commerceڅخه عبارت دی.۱-کامل بریښـنایي تجارت : داخیسـتلو او خرڅولو ټوله پروسه چې دانټرنیټ په واسطه ترسره شي یا په فزیکي توګه کوم شی یا تولید وجود ونلري. ۲-نیمه کامل : په دې پروسه کې یو شی په فزیکي توګه راولیږل شي نودې ته ویلای شي نیمه کامل تجارت یا داخیستلو او خرڅولو پروسه بدون دانټرنیټ وشي. په ۱۹۵۰ م کال کې ترسـره شـو. انټرنیټ نه په ۱۹۶۰ م کال کې دامریکا په دفاع وزارت کې دفایلونو لپاره کاراخیسـتل شـوی . دادWWWویب سـایټ په ۱۹۸۹م کال کې Timbernerرامنځ ته کړی او هدف یې داوه چې انټرنیټ ته هرڅوک ننوځي په یوې لارې لاړشـي.دایو لندنی عالم وه او مور او پلار یې سـاینس دانان وه . په ۱۹۷۰ م کال کې e-commerceشـروع شـو. کله چې لوی سـهامي شـرکتونو خپلو شـریکانو سـره دکاروبار اړونده معلومات دنیټورک له مخې شـــریکول پــه ۱۹۸۰ م کــال کېinternet service provider(isp)پــه USAاو UKلابراتوارو کې راووتو. معلومات شریکول یا تبادله کول په دوو شکلونو (EDI)او (EFT) په ۱۹۸۰ کلونو کې ســـوداګریز شـــو.۱-(EFT)معنا بریښــــنایی (توګه) دفنډونو انتقال۲-بریښــــنایی(توګه) معلوماتو انتقال(EDI) په دې کې دوه برخې دي ۱-کاروباري معلومات وه ۲-دپیسو معلومات . په لومړي ځل سره دATMپه واسطه په امریکا کې ټرانزکشـن (راکړه ورکړه یا معامله)ترســـره شـــوه. په ۱۹۸۰ م کال کې)په ۱۹۹۵ م کال په USAاو اروپایي هیوادونو کې خلکو دانټرنیټ اســـتفاده کوله په ۲۰۰۰ م کال کې داســـې ځای نه وه چې بریښنایي سوداګرۍ به په کې شروع نه وه په USA او اروپاکې)داجناسو اخیستل او خرڅول دانټرنیټ په واســطه عبارت دبریښــنایي تجارت څخه دي . کاروبار یا Businessټول هغه فعالیتونه چې دګټې دلاســـته راوړلو لپاره ترســـره کیږي عبارت دکاروبار څخه دي په دې شــرط چې قانوني وي اوفزیکي شــکل وجود ولری. E-Businessټول هغه فعالیتونه چې دګټې دترلاســـه کولو لپاره ترســـره کیږی او په فزیکي ډول وجود ونلري او قانوني وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

.بریښنـایی تجارت ګټې : ۱-په اسـانی سره داجناسـو او خدماتو انتخاب او اخیسـتل۲-په هفته کې ۷ ورځې او ۲۴سـاعته خدمات۳-عملیاتي مصــارف یې کم وي او هم بهتره تولیدات ۴-په اســانی ســره کاروبارشــروع او ختمول۵-فزیکي توګه جوړښــت ته ضــرورت نه لري۶-مستهلیکین په اسـانی سـره کولای شـي چې تولیدات انتخاب کړي بیدون له فزیکي توګه تللو څخه.اودبریښنایی تجارت تاوانونه: ۱-دتولید دکوالیټی ضمانت نه شتون۲-دانټرنیټ هیکرانو ته موقع وي که راشـي چې حمله وکړي،یعني هیکرانن کیدای شـي زمونږ اکونټ هیک کړي اوپیسې ولیږي ځان یا دبل چا اکونټ ته.۳-انټرنیټ اضافه ددې نه سهولت او تعلیم سطحه۴-انټرنیټ coverageیعنې ســاحه موجود وي یعني زمونږ په زیاتره ځایونو کې انټرنیټ کار نه کوي۵-مسلکي کسان په کار دي بریښنايي تجارت سره نورتجارتونه هم نښتي وي

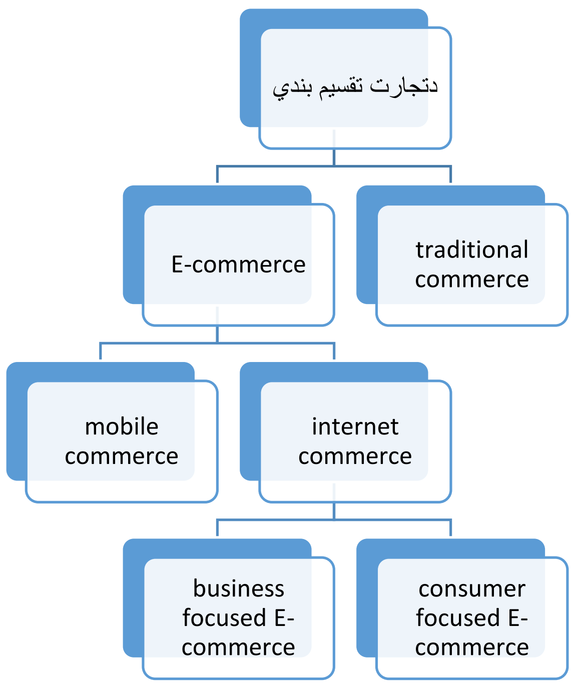

بریښنـایی تجارتE-commerceهغه تجارت ته ویل کیږي چې په بریښـنایی شـکل دانټرنیټ له لارې سرته ورسیږي او په دې کې دکاغذ پرمخ معاملات سرته ونه رسیږي. traditional commerce: هغه تجارت ته ویل کیږي چې په هغې کې معاملات دکاغذ په مخ ســرته رسیږي چې دې ته کاغذي تجارت هم ویل کیږي. Internet commerce: هغه تجارت ته ویل کیږي چې دانټرنیټ له لارې یا دانټرنیټي شــبکو له لارې ســرته رســیږي. Mobile commerce: داهغه تجارت څخه عبارت دی چې دموبایل له لارې په کې معاملات ســرته رسیږي. Business focused E-commerce: دادهغه تجارت څخه عبارت دی چې په دې کې زیات تمرکز او ټینګار په کاروبار باندې کیږي یعنې ټول هغه معاملات چې په تجارت پورې اړه لري مطالعه کیږی. Consumer focused E-commerce: دادهغه بریښــنایي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تجارت څخه عبارت دی چې په دې کې زیات تمرکز په مشـــتري یا مصـــرف کوونکو (مستهلیکینو) باندې کیږي. یعنې ټول هغه معاملات چې په مصرف کوونکو پورې اړه لري مطـالعـه کیږي. B2B :Types of E-commerce: بریښـــنـایی تجـارت ددوکمپنیو ترمنځ بریښنایي تجارت ته ویل کیږي. داډول بریښنایی تجارت ددوو کمپنیو (کاروبارونو)ترمنځ په بریښـنایي توګه داجناسـو او خدماتو تبادله . لکه : دمایکروسـافټ او سـیسـکو کاروبارونه.۲-business to consumerB2C:داډول بریښنایی تجارت چې دیوکاروبار او مستهلک ترمنځ په بریښـنایی ډول داجناسـو او خدماتو تبادله صـورت نیسـي B2Cپه نامه یادیږي.دلومړي ځل لپاره B2Cبریښـنایي تجارت دAmazon او CD-nowسـایټونو لخواشـروع شـو او همدارنګه Walmart.comسایټ هم دغه ډول تجارت پرمخ وړه۳-Biz2Biz2Consumer:په دې ډول بریښـــنایي تجارت کې لومړی یو کاروبار چې په دوهم کاروبار جنس خرڅوي له هغې وروســـتــه بـیـا دوهـم کـاروبـاریـي پـه مســـتـهـلـک بـانـدې خـرڅـوي.۴-C2CConsumer2Consumer:په دې ډول کاروبار کې مستهلک اجناس مستقیما اجناس په مسـتهلک خرڅوي اوداډول کاروبار عبارت دی له Amazon.com and E-bay.com:۵-consumer to business: په دې ډول کاروبار کې مستهلک په کاروبار اجناس یا خدمات خرڅوي. C2Bلکه line.com. دیوسازمان په داخل کې داجناسو اوخدماتو ، معلوماتو تبادلې په موخه فعالیتونه دانټرنیټ په ذریعه ترسره شـي نوموړي سـازمان ته دانټرابزنیس سـازمان ویل کیږي، اودې کې ټول کار دانټرنیټ په واسـطه جوړشـوي وي لکه : بانکونه . Web Client: هغه اله ده چې دهغې په اســاس مونږ خپل فرمایش کوو یا انتقالوو لکه کمپیوټر ،فون. Web server: عبارت له هغه ماشـــین څخه ده چې زمونږ فرمایش ویب ســـایټ (خرڅونکي) ته انتقالوي. Browser: هغه سـافټویر ده چې ددې په واسـطه مونږ ویب سـایټ ته ننوځو لکه ګوګل. Intranet: دیوې اداري په داخل کې دنیټورکونو مجموعي ته انټرانیټ وایي،خوچې کیبل دلارې شوي وي. Extranet: د ادارې په خارج کې دنیټورکونو مجموعي ته ایکسـټرانیټ وایي یا دمختلفو انټرانیټونو مجموعي ته ایکسـټرانیټ ویل کیږي. Internet: دنړیوالو نیټورکونو مجموعي ته انټرنیټ ویل کیږي چې بدون دلاین څخه وي، کله چې یو کاروبار خپل تجارتي معاملات ترســـره کولو په موخه دانټرنیټ اویا هم کوم بل معلوماتي تکنالوژۍ څخه استفاده وکړي دبریښـنایي کاروبار څخه عبارت ده. انلاین خریدارۍ پروسـه په ۴ ډوله ده:۱-ثابت قیمت۲-متغییر قیمت۳-بولۍAuction۴-دمقایســـې له لارې . عامه تکلاره دقیمتونو انتخاب په موخه بریښنایي کتالوګ دی چې دتولیداتو او خدماتو ثابت قیمتونه په کې ذکر شـــوی وي ۲-ځینې وخت دتولیداتو او خدماتو متغییره قیمتونه په کې ذکر شـــوي وي لکه قیمت او مشخصه فیصدي دتخفیف۳-اوځینې وخت بریښنایی تجارتونه مشتریانو ته دافرصـــت ورکوي چې په ازاد ډول دبولۍ په اســـاس قیمتونه ټاکل کیږي۴-ځینې بریښـــنایی

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاروبار دقیمتونو مقایسه سهولیت مستهلک ته ورکوي. لکه امریکاي ایرلاین او امازون .کام. تادیه یه paymentپه دوو طریقو ترسره کیږي. فوست تادیه۲-فري تادیه : چې دجنس دراتګ څخه دمخه تادیه کوي ۲-فوسټ تادیه : دجنس دراتګ څخه وروسته تادیه کوي . بریښنایي مارکیټ: عبارت له هغه مارکیت څخه دی چې اخیستونکی او خرڅوونکي په انلاین ډول خپلو منځونو کې سره تجارتي معاملات ترسره کوي. دبریښنایي مارکیټ دنده دفزیکي مارکیټ په شان ده مګربریښنایي مارکیټ مؤثریت نسبت فزیکي مارکیټ ته زیات دی مثلا دتولیداتو خدماتو په اړوند معلومات ارایه انلاین توګه پیرودل او همدارنګه خرڅلاو وروسته خدمات وکړه.دبریښنایی مارکیټ اجزا: هغه شخص یا(ویب سایټ) چې اجناس او خدمات اخلي او په استفاده یی رسوي دcustomerڅخه عبارت ده ۲-سیلرSeller:هغه شخص یا ویب سایټ چې اجناس دګټې په خاطر خرڅوي. یاداموالو عرضه په انلاین شکل وجود لري دسیلر څخه عبارت ده.ټول فزیکي شیان چې دانسان ضرورت رفع کړي دیته تولید وایی او ټول غیرفزیکي شیان چې دانسان ضرورت رفع کړي دي ته خدمات وایی او افلاین وي. جوړښتinfrastructureدبریښنایی تجارت هغه برخې چې بریښنایی تجارت دهغې په واسطه مخکې ته ځي هغې ته جوړښت وایي .front Endیا مخکې فعالیتونه:دانلاین بزنس ټولې هغه برخې چې مشتریان یی وګوري او او استفاده تري وکړي عبارت له فرنټ اینډ څخه دي اودانلاین بزنس ټولې هغه برخې چې مشتریان ورڅخه استفاده نشي کولای هغه ته بک اینډBackendوایي.یاوروستي فعالیتونه وایي.مینځګړي: هغه شخص ته وایی چې ددوافرادو ترمنځ تجارتي معاملو کې سهولت راولي یا یو ویب سایټ چې داخیستونکي او خرڅوونکي ترمنځ په تجارتي معاملو کې سهولت راولي . مستهلیکین: په نړۍ کې تردوومیلیونو څخه زیات انلاین مستهلیکین وجود لري چې دمختلفو ویب سایټونو له طریقه اجناس او خدمات رانیسي. خرڅوونکي: په بریښنایی تجارت کې پلورونکي هغه انلاین کاروبارونه دي چې اجناس او خدمات اخیستونکو ته په انلاین توګه عرضه کوي دا کاروبارونه کیدای شي چې دسهامي شرکت،دولت، او یا هم دیو شخص په ملکیت کې وي .تولیدات او خدمات: بریښنایی تجارت کیدای شي فزیکي توګه او غیرې فزیکې توګه اجناس او خدمات مستهلیکینو ته عرضه کړي. جوړښت بریښنایی مارکیټ په جوړښت کې بریښنایی نیټورک، ډیټا بیس، هارډویر، سافټویر مسایل شامل دي .دبریښنایي مارکیټ ډولونه:۱-شخصي بریښنایی مارکیټ۲-عامه بریښنایی مارکیټ . شخصي بریښنایي مارکیټ : هغه مارکیټ څخه عبارت دی چې دیوې کمپنۍ په ملکیت او کنترول کې وي چې عموما یی B2Bاو B2Cوي. عامه بریښنایی مارکیټ: عبارت له هغه مارکیټ څخه دي چې ددریم کاروبار په ملکیت کې وي چې داخیستونکي او خرڅوونکي له جملې نه وي. لکه ازاردبازار.کام .دمشتري دسوداکولو طریقي درې داني دي ۱-Web store:هغه بزنیسونه دي چې یوائې او یوائې دیوکاروبار تولیدات په کې خرڅول کیږي. عبارت له ویب ستور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځخه دي . انټرنيټ مالinternet mall:دمختلفو ويب ســـټورونو مجموعي ته چې په انلاين ډول ســـره وجود ولري عبارت له مال ځخه دي . پورټل portal: پورټلونه عبارت دهغه کاروبارونو ځخه دي چې داصـــلي يا مرکزي کاروبار ځّخه اموال او خدمات دپورټل کمپنۍ ځخه مشــتري ته انتقاليږي. بريښــنايي ســازمانونه: بريک اينډ مورټرbrick and mortar: هغه بريښـنايي سـازمانونه دي چې په فزيکي ډول سـره وجود لري يا هغه سـازمانونه چې تجارتي معاملې يی په فزيکي ډول سـره وجود لري لکه : flipcart.comلکه يو ويب سـايټ ته ځي کوټونه(جمپرې کورتۍ) انتخابوي او دهغې نه بعد بيا هغې مارکيټ ته ځي او په فزيکي ډول يي اخلو يا اخلي. يا په بل عبارت هغه بريښـــنايی ســـازمانونه دي چې دفزيکي ډول ســـره وجود لري او په مســـتهلک باندې مســـتقيمه توګه اجناس خرڅوي. ۲-کليک اينډ مورټرclick and mortar:هغه سـازمانونه دي چې تجارتي معاملې په انلاين ډول او هم په اف لاين ډول ترســـره کوي عبارت له کليک اينډ مورټر ځخه دي . ۳-حقيقي کاروبار يا virtual businessيا هغه بريښـــنايی ســـازمانونه چې انلاين (انټرنيټ) ډول ســـره فعاليت کوي.virtual bizحقيقي کاروبار هغه بريښـنايی سـازمانونه چې يواځې اويواځې دانټرنيټ يا انلاين ډول ســـره خرڅلا کوي. دبريښـــنايی تجارت جوړښـــت يا چوکاټframework:پنځه دانې دي خلک ۲-عامه پاليسي ۳-بازارموندنه۴-کومکي خدمات۵-کاروبار برخې.داهغه برخه ده چې ددې نه بغير بريښـــنايي تجارت په مخ نه شـــي تللی لکه خلک: ټول هغه افراد چې بريښنايی تجارت کې برخه اخلي په کې شامل وي لکه خرڅوونکي اخيستونکي او منځګړي، معلوماتي تکنالوژۍ.متخصيصين کارمندان، او داسې نور ددې سټرکچر نه بغير تجارت مخ ته نشـي تللې. ۲-عامه پاليسـي ټولې هغه پاليسـۍ ګانې او قواعد چې دحکومت لخوا دتخنيکي معيارونو په خاطر وضـــع کيږي. ۳-بازارموندنه اواعلانات: دنورو کاروبارونو په شـــان بريښــنايي تجارت هم بازارموندنې ته ضــرورت لري چې ترټولو زيات B2Cترمينځ تجارت کې مهم رول لوبوي. داځکه چې ذکر شـوی کاروبار کې اخيسـتونکي او خرڅونکي يو بل نه پيژني ۴-کومکي خدمات: بريښـــنايی تجارت هم بيدون دکومکي خدماتو ځخه نه شـــي کولای خپل فعاليتونه په مخ يوسي لکه دمشتري ځخه دپيسو يا رقم انتقال ، يا هم دمشتري له لوري اخيستل شوي جنس انتقال تاکلي ځای ته ۵-کاروبار برخېbusiness partnershipبريښنايی تجارت هم دنورو بزنسـونو په شـان برخې لري چې دابرخې يي عرضــې ځنځير په اســاس څرګندولی شو لکه ديوې کمپنۍ ارتباط دخپلو عرضه کوونکو اومستهلکينو او نورو سره . دبريښــنايی تجارت ځانګړي خواص: داهغه خواص دي چې بريښــنايي تجارت يی لري خو عنعنوي تجارت يي نه لري که لري يي هم ډير کم دي ۱-ubiquityپه هرځای کې موجود: داهغه شـــان تجارت دي چې په هرځای کې موجود وي لکه په کورکې په موټر کې يا بل هرځای کې وي ســتا موجوديت ته په بريښــنايي تجارت کې ضــرورت نشــته. لکه فزيکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تجارت ۲-global reachنړيوال لاس رســـــی : بریښـــــنایی تجارت دیو هیواد لپاره نه وي جوړشـوی بلکې برعکس فزیکي تجارت دیوهیواد لپاره جوړشـوي وي او بریښـنایی تجارت دنړۍ لپاره جوړشوی دی۳-universal standardنړيوال معیارونه: بریښنایي تجارت چې خرڅول کیږي ټول دنړیوال معیار مطابق وي بلکې په فزیکي تجارت دمشـــخصـــي منطقي دمعیار مطابق وي.۴-richnessکافي اندازه معلومات: معلومات په فزیکي تجارت کې هم ورکول کیږي مګر په بریښـــــنایی تجارت کې ډیر زیات ورکول کیږي دتولیداتو اوخدماتو په اړوند چې مشـــتري یي توقع هم نه لري. لکه فزیکي ســتور ته ورشـــه یو مبایل واخله دومره معلومات نه ورکوي بلکې یوه انلاین ستور ته لاړشــه په ویب سـایټ کې معلومات پراته وي ،۵-دوه اړخیزه معلوماتو تبادلهinteractivity:دتولیداتو او خدماتو داسـتعمال په اړوند دکافي اندازه معلومات ورکوي لکه یو دوکان ته ځي کمپیوټر ترې اخلي خو هغه ته وایی داسـتعمال چل یی یی راوښـــــایه هغه درته وایي زه پرې خپله دومره نه پوهیږم بلکې په بریښـــــنایی تجارت کې معلومات پراته وي که هغه په یوټوب کې ویډیو وي اوکه دویب ســـایټ له لارې وي. ۶-density of informationدمعلوماتو جمعوارې یا تراکم: بریښـــــنایي تجارت: کې دخپل کاروبار او مشتریانو دذوق مطابق پراخه معلومات جمعوارې کیږي او داسانه وي خو په عنعنوي تجارت کې دمشـــــتریانو او کاروبار دذوق اړوند معلومات نه وي او که وي هم ډیروخت یا ډیرزیات وخت او مصـــارفو ته ضـرورت لري او سـخت وي. ۷-دمعلوماتو پټ ســـاتنهpersonalizationپه بریښـــنایی تجارت کې دمشـــتریانو دخریدارۍ په اړوند هرډول معلومات مخفي ساتل کیږي، برعکس په عنعنوي تجارت کې دغه سهولت شته دی. دتولید او خدماتو په خصـــوصـــیاتو کې دخپلې خوښـــې تغییر راوســـتل دي ته customizationویل کیږي. په بریښـــــنایی تجارت کې مشـــتریان کولای شـــویدخپل ذوق په اســـاس تغییر راولي برعکس په عنعنوي کې دغه کړنې امکان نه لري او یا هم کمي وي. Business model: دکاروبار دهرې برخې په باره کې تفصـــــیلي معلوماتو وړاندې کولو ته بزنس پلان وایی. دکاروبار په هرې برخې په باره کې تفصـیلي معلومات وجود لري بلکې په لیکل شـوي ډول وي. بزنس موډل :دهغه تفصیلي پلان څخه دی چې دکاروبار دهرې برخې په اړوند تفصیلي معلومات ارایه کوي یا په کې به ارایه شـوي وي . بزنس موډل نسـبت بزنیس پلان ته پراخه وي ؟یا بزنس موډل عبارت دهغه پلان څخه دی چې په دې کې دکاروبار فعالیتونه په ښــــه شکل ترسره کولو په موخه دتمویل منابع، انتخاب شوي مشتریان او دکاروبار دنورو برخو په اړوند معلومات وي . بزنیس موډل : اته عناصر لري

1-value preposition2-revenue model3-market oppourtunity4-competitive environement5-competative advantage6-market strategy7-organizational developement8-management team.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱-دارزښــت دوړاندې کولو موډل : دارزښـــت باره کې معلومات وړاندې کول یو کاروبار دتولید دلارې کوم ارزښـــت مشـــتر یانو ته وړاندې کوي ۲-دعاید موډل په دې برخه کې دامعلومات ارایه کوي چې زمونږ کاروبار دکومې لارې عواید لاســـته راوړي . عمومي انلاین بزنیسونه د۵ لارو عواید لاسته راوړي ۱-داعلاناتو موډل۲-سبسکریپشن موډل ۳-ټرانزکشنل في موډل۴سیلس موډل۵-افیلیټ موډل.۱-داعلاناتو له طریقې دعاید لاسته راوړل: هغه بریښـنایی تجارتونه چې زیات شـهرت لري دنوروبریښـنایي تجارتونو اعلانات په خپل ویب سایټ کې ځاي په ځای کوي او په مقابل کې ټاکلې فیس ترې اخلي لکه yahooدمختلفو کاروبارونو تجارتي اعلانات په خپل ویب ســـایټ کې ځای په ځای کوي او په مقابل کې ټاکلې فیس ترې اخلي ۲-دبرخې ورکونې یا برخې اخیســـتنې په اســـاس عواید لاســـته راوړل(سبسکریفشن): زیاتره انلاین بزنیسونه دخدماتو داستعمال په مقابل (دبرخې اخیستنې) میاشتنې ټاکلی فیس اخلي چې مشتري کولای شي دذکرشوي کاروبار عناوینو څخه استفاده وکړي.دانلاین خریداری پروســـه: ۱-دقیمت تګلاره:۱-ثابت قیمتونه ۲-متغییر قیمتونه۳-بولې کوونکي قیمتونه ۴-دمقایسو په اساس قیمتونه۲-داقلامو انتخاب په کارت یا bagکې اچول۳-داقلامو چیک کول۴-دانتقال دطریقې انتخاب:۱-دفاصـــلې په اســـاس انتخاب۲-دوخت په اســاس.۵-دتادیې دطریقې انتخاب :۱-فوســټ تادیه۲-فري تادیه. ۶-فرمایش یا ارډر په ځای کول.ډیبیټ کارډ : عبارت له هغه کارډ څخه دی چې بانک یې مشـــتري ته دخپلو پیســـو په مقابل کې ورکوی چې ځانګړی لیمیټ ورته ټاکي چې دهغې څخه پورته معاملاتو په مقابل کې ورڅخه chargesاخلي او دازمونږ خپله شـــتمني ده ***ماســـټر ویزا: یوه نښـــه ده چې ډیبیټ کارډ یا هم په کریډیټ کارډ باندې دیوبانک لخوا لګول کیږي چې ترڅو په هرځای کې وکولای شـي چې معاملات ترسره کړي خوداصـرف تاجرته ورکول کیږي.دبرخې اخیسـتنې په اســـاس عواید لاســـته راوړل :زیاتره انلاین کاروبارونه دخدماتو داســـتعمال په مقابل کې دبرخې اخیستنې یا سبسکریفشن په اسس میاشتنی ټاکلی فیس اخلي چې مشتري کولای شي چې ذکر شــوي کاروبار عناوینو څخه اســتفاده وکړي عناوینو هغه څه چې ویب ســایټ کې موجودوي .رقابتي مزیت یابهتروالی: هرهغه څه چې کاروبار یی دخپل رقابت کوونکو څخه په ښه شکل ترسره کوي که هغه دقیمت سره تعلق ساتي یا دکوالیټي سره تعلق ساتي او یا هم دمصـارفو سره تعلق سـاتي . دبازار ستراتیژی :په دې معنا چې کاروبار دکومې ستراتیژۍ په وســیله مشـــتریان تشـــویقوي چې ددوی اجناس او خدمات واخلي org development: دســـازمان پرمختګ په دې برخه کې دالیکل کیږي چې ســـازمان کارمندان په کوم قســـم دپرمختګ طریقه برابروي یا ســازمان کارمندانو ته ټریننګونه ورکوي او که نه ترڅو تاســي کـارکوونکو تـه عمومي معلومـات راکړي او تحقیقي معلومـات هم.دانټرنیټ داســـتعمـال پـه کاروبار کې ۱-رقابتي تحقیق لپاره ۲-مشـــتریانو ذوق معلوم کړي۳-اخیســـتل او خرڅول۴-دګټې په خاطر۴-داشتهاراتو په خاطر۵-دمشتریانو ته دسهولتونو برابرولو په خاطر. تجارتي

(c) ketabton.com: The Digital Library

معاملو دعوايد و موډل: ځيني کاروبارونه دتجارتي معاملو دترســـره کولو له طريقه خپل عوايد لاس ته راوړي. ياپه بل عبارت له هغه موډل څخه دي چې دافرادو دکاروبارونو څخه دتجارتي معاملاتو دترسره کيدو په مقابل کې عوايد لاسته راوړي. مثلا Ebay.comاو داسې نور. ټاکلې فيس: دخرڅلاو عايداتي موډل : دغه موډلونه کې کمپنۍ په مشــتري باندې دتوکو او يا خدماتو ياهم معلوماتو دخرڅلاو له لارې عوايد لاس ته راوړي لکه amazon.com. دبازار فرصـــت: په دې برخه کې دکاروبار دمارکيټ په موجوده او راتلونکي فرصـــتونو په اړه تفصيلي معلومات وړاندې کوي. چې ايا کاروبار په مارکيټ کې اوس کوم فرصتونه لري او په راتلونکي کې دکومو فرصـــتونو څخه اســـتفاده کولای شـــي . رقابتي محيط يا بازار:: عبارت له هغه بازار څخه دی چې ډير شـــمير کاروبارونه يو شـــان توليدات يا صـــنعت مشـتريانو ته وړاندې کوي . دمثال په ډول دبريښـنايي وسـايلو رقابتي بازار چې په دې برخه کې دکاروربا ر په اړوند معلومات ارايه کول دي چې ايا زمونږ کاروبار په رقابتي بازار کې خرڅلاو يا فعاليت کوي او که په غيرېرقابتي بازار کې خرڅلاو يا فعاليت کوي. مديريتي ټيم : کـاروبـار لوړپوړي مـديران، منځ پوړي مـديران، او ټيـټ پوړي مـديران دي کوم ډول ځانګړنې ولري چې کاروبار بايد په ښه شکل مخ ته لاړشي. يو ښه مديريتي ټيم : بايد لاندې خصـــوصـــيات ولري:۱-دکاروبار لپاره يوه ښــــه کاروباري موډل ورکړي او په هغه کې کاروکړي۲-دخارجي سرمايه ګذارانو توجه جذب کړي ترڅو زمونږ په کاروبار کې سرمايه ګذارې وکړي۳-دمارکيټ په اړه خاصــــه پوهه ولري ۴-دکاروباري پلان په عملي کولو کې تجربه ولري .دانټرنيټ تاريخچه : انټرنيټ په ۱۹۵۰ م کال کې دکمپيوټر دپيدايښت سره سم منځ ته راوړل شـــو او په ۱۹۶۰ م کال کې دامريکا دفاع وزارت کې ترې دلمړي ځل لپاره اســـتفاده وشـوه او په ۱۹۸۰ م کا ل پورې انټرنيټ په شـــخصـــي توګه نه اســـتعماليده او په ۱۹۹۵ م کال کې دانټرنيټ څخه په شخصي توګه استفاده وشو ه .دانتقال دطريقې انتخاب ۱-دفاصـــلې په اســـاس۲-دوخت په اســـاس.صـــنعت په مجموع کې په ۵ ډوله دی۱-اســـتخراجي صنعت۲-نسلي صنعت۳-primaryصنعت ۴-توليدي صنعت۵-ساختماني صنعت. تجارت په دوه ډوله دی۱-ټريډ trade۲-ايډ ټو ټريډaid to trade . ټريډ په دوه ډوله دی ۱-خارجي تجارت په دوه ډوله دی صـادرات ۲ واردات۲-داخلي ټريډ او داخلي په دوه ډوله دی ۱-عمده فروشـــي۲-پرچون فروشـــي.aid to tradeايډ ټو ټريډ: بانکونه بيمه ترانســـپورټ . عملياتي مصـارف : هغه مصـارف دي چې بيدون دکاروبار يی په روزمره ډول ترسـره کوو . web portal: عبارت له هغه کاروبار څخه دی چې دمرکزي کاروبار څخه اموال او خدمات دپورټل کاروبار په وسيله مشتري يا مستهلک ته انتقاليږي. لکه په دوبۍ کې يو جنس کمپنۍ شتون ولري او دهغې اجناس په افغانستان کې په نماينده ګۍ کې خرڅيږي. برقي يا بريښنايي تاديې سيستم : هغه سيستم ته ويل کيږي چې کاغذ په مخ تجارتي معاملات نه ترسره کيږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اودا مصارف او کارونه کموي.۱-کاغذي کار۲-معاملاتومصارف۳-مزد مصرف یا دکارمند انو مصارف.

Mode of electronic payments۱-کریډیټ کارډ۲-ډیبیټ کارډ۳-سمارټ کارډ۴-بریښنایی پیسې۵-بریښنايي توګه دفنډونو انتقال. بریښنایی توګه دپیسو یا فنډونو انتقال EFTپه وسیله مونږ دیو اکونټ معلوماتو په اساس پیسې بل اکونټ ته انتقالوو .

Business model: these elements are the business model which are successful:1-value proposition2-revenue model3-market opportunity4-competative environment5-competative advantage6-market strategy7-organizational developement8-management team. Revenue model are: advertising model2-subscription3-transaction4-sales models5-affialiate model.

دبریښنایي تجارت ګټې

په اسانۍ سره داجناسو او خدماتو انتخاب او اخستل۲-په هفته کې اووه ورځې او ۲۴ساعته خدمات۳-عملیاتي مصارفو کموالی او هم بهتره تولیدات۴-په اسانۍ سره کاروبارشروع کول او ختمول۵-فزیکي توګه جوړښت ته ضرورت نه لري ۶-مستهلکین په اسانۍ سره کولای شي چې تولیدات انتخاب کړي بیدون له فزیکي توګه ورتلو څخه.

دبریښنایي تجارت تاوانونه

دتولید دکوالیټۍ ضمانت نه شته دی ۲-انټرنیټ هیکرانو ته موقع وي ۳-انټرنیټ سهوولت موجودوي او تعلیم سطحه باید وي۴-انټرنیټ ساحه یاکوریج باید موجود وي ۵-مسکي کسان پکاردي ، بریښنایي تجارت سره نور تجارتونه هم نښتي وي.

دمستهلک لپاره يې زیانونه:

دتولید راتلو پورې باید یو څه انتظار وکړې۲-ګرنټي نشتون دتولید دکیفیت۳-دمستهلک شخصي معلومات کیدای شي هک شي او خپاره به شي۴-تادیه کیدای شي غلطه وشي یا استعمال شي۵-نامتوقع او پټ مصارف.

دبزنس مین لپاره ګټې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپلان مطابق جوړ/اغیزمن او جوړښتیز۲-۲۴ساعته خرڅلاو۳-مستقیما غبرګون یا فیډبک۴-معامله په اسانی سره معلومیږي یعني ټریک کیږي۵-نوي شراکت کوونکي او عرضه کوونکي۶-دمارکیټ پراخه کیدل۷-عملیاتي مصارف ۸-دتولید مصرف ګټه

دبزنیس مین لپاره یې زیانونه

ویب سایټ کیدای شي هک شي۲-موده په موده دسافټویر او سیستم اپډیټ کول۳-دتغیر یا چینج کولو لپاره ډیر مصارف غواړي۴-دقانوني څارنې(تولید)کموالی.

دمستهلک لپاره یې ګټې

۲۴ ساعته دلاس رسي وړده۲-بوکینګ ډیریکټلي +اتومیټیک بیلس۳-دتولید بیا کتنه په اسانۍ سره پیدا یا کیږي۴-په اسانۍ سره مقایسه یا پرتله کولای شي.۵-زیات وخت نه نیسي.

.

عامه بودجه

بودجه : دهغه مالي سند څخه عبارت ده چې څرنګه دمنابع حصول او په یو ځانګړې زماني دوره کې ددغو منابعو څخه استفاده واضح کړي دکلاسیکو تعریف له مخې بودجه دهغه سند څخه عبارت ده چې ددولت عواید او مصارف عموما دیوکال لپاره پیشبیني او تصویبوي. سیاسي تعریف : بودجه دهغه لایحې څخه عبارت ده چې دیو هیواد ټول عواید اومصارف دیوې مالي دورې عموما دیوکال لپاره پیش بیني ا وپارلمان څخه تصویبیږي.افغانستان بودجه دهغه قانوني سند څخه عبارت چې ددولت ټول عواید او مصارف دیوځانګړي وخت لپاره تعینوي چې دټولو سیاسي اقتصادي اجتماعي دفاعي فرهنګي انکشافاتواو فعالیتونو انعکاس کوونکې وي-مدیریتي تعریف: بودجه هغه سند څخه عبارت ده چې دمالي منابعو څخه ګټورتوب او دانساني کړنې داهدافو دتحقق اوسیاستونو په ایجاد سره همغږي کوي بودجه په درې ډوله ده ۱-متوازنه۲-کسري۳-مازاد.دمالي او اقتصادي نقطې له نظره تعریف:بودجه یوه مالي طرحه ده چې په کامل ډول د دولت پولي ضروریات مخکې له وخت دضرورت وړعواید او مصارف دمحدود وخت لپاره تعیین او پیشبیني کوي. دهغې مالي طرحې څخه عبارت ده چې په مختصرډول دعملیاتي کنټرول لپاره جوړیږي، دعوایدو او مصارفو تخمیین کوي دحکومتونو لپاره داسې کړنلاره چې دامکاناتو رهبري انساني مادي او نورو منابعو څخه حداکثر استفاده واضح کوي. دیومناسب بودجوي تعریف متشکله اجزا عبارت دي له

(c) ketabton.com: The Digital Library

:۱-دعوایدو او نورو تـامین اعتبـار منـابعو پیشـــبیني۲-دځـانګړو اهدافو او عملیـاتو لپـاره دمصــارفو سـنجش او براورد۳-ځانګړی او محدود وخت. یا اقتصــادي یا ملي بودجه له هغي بودجې څخه بودجې څخه عبارت ده چې دهیواد ټول اقتصادي فعالیتونه دمالي نقطې له نظره منعکس کړي . دبودجې دخصـوصــي او عامې څانګه توپیرونه:خصـوصــي : ۱-خصـوصــي وي۲-انحصـــاري وی۳-زیات نه وي.درهبرۍ نوعیت کې توپیر. عامه څانګه ------۱-دګټې لاســته راوړنې انګیزه۲-تولیداتي او خدماتي انحصـــار۳-دفعالیتونو په اړه حســاســیتونه۴-دسیاسـت عامل۵-دټولو قانوني فعالیتونه۶-خدماتو اومحصـولاتو بازاري قیمت . عامه څانګه تعریف: هغو افرادو او ســــازمانونو څخه عبارت ده چې دټولنې اکثریت منابع په نظر کې نیسي او غواړې چې عامه رضایت او انکشاف لاسته راوړي . خصوصي څانګه: افراد ډلې او تجارتي واحدونه شاملیږي او بازار کې دخرید اومصرف له پلوه تولیدونکي موجود وي. دخصـوصــي چارو اداري تعریف : دخصـوصــي سـازمان پالیسـي او سیاسـتونو داجرا لپاره فردي او عمومي کوښـښـونه سـره همغږي کوي او دعامه چارو اداري تعریف دهغو افرادو ډلو او سازمانونو څخه عبارت دي چې دټولنې اکثریت منابع په نظرکې نیسي او غواړې چې دعامه رضایت او انکشاف ترلاسه کړي. ددولت دسیاستونو داجراپه خاطر فردي او اجتماعي فعالیتونه سـره هماهنګ کوي.دبودجې اهمیت : دهیواد سـیاسـي اقتصــادي اجتماعي او اداري پرمختګ کې له بودجې کاراخیسـتل کیږي۲-بودجه دهیواد په لویو اقتصــادي متغیراتو باندې اغیز لري ۳-اقتصادي او سیاسي اهداف لاسته راوړي ۴-دولتونه دبودجې له لارې دموجوده منابعو څخه ترحد اکثر او مطلوب سرحده استفاده کوي اوارتیاوي په سالم ډول لاسته راوړي نوځکه له دولت بودجه زیات اهمیت لري۱-۵-بودجه دهیواد دسـیاسـتونو اجرایوي لارښـود دی ۲-بودجه ددولتونو لپاره داجراتو حدټاکي ۳-بودجه دیو ملت اقتصـــادي ژوند پلان ګذاري کوي. دبودجې اهمیت دادی چې ددولت بودجه دامکاناتو ســنجش او داهدافو تطبیق واضـــح کوي او دټولنې رضــــایت اخری هدف دی. دمالي او اقتصــــادي له نظره دبودجې تعریف: بودجه یوه مالي طرحه ده چې دضرورت وړ عواید او مصارف دمحدود وخت لپاره پیشبیني کوي او تعینوي. دسیاسـي له نظره دبودجې تعریف: بودجه دهغه لایحې څخه عبارت ده چې دیوهیواد ټول عوایـد او مصــــارف معمولا دیوکـال لپـاره پیشـــبیني اوپـارلمـان څخـه تصـویبیږي.دبودجې دتعریف متشـرک نقاط: بودجه یو کاري او مالي پلان دی ۲-دضـرورت وړعواید او مصـارفو پیشـبیني۳-هغه سـند دی چې دمقننه قوه یې تصـویبوي۴-دبودجې وخت محدود دی۵-هیڅ یو دولت نشــي کولای چې بغیر دبودجې حاکمیت ترسـره کړي.ددولتي او اقتصـادي(ملي) بودجې ترمنځ توپیر بودجه له ملي اقتصـاد سره څرنګه ارتباط لري-دبودجې حجم او تاثیرات یو له بله سره مستقیم ارتباط لري نوځکه خو باید اقتصادي شرایط او دولت دبودجې ترمنځ لازمـه همغږي وجود ولري-ملي بودجـه دهغې بودجې څخـه عبـارت ده چې دهیواد ټول اقتصـــــادي فعالیتونه دمالي نقطې له نظره منعکســـوي ملي بودجه څلوربرخې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري۱-مســتهلک۲-تصــدی۳-خارجي تجارت۴-دولت....ددولتي او اقتصـــادي (ملي)بودجې ترمنځ توپیر-ملي بودجې ترتیب اقتصادي سیاست له مخې صورت نیسي-په اشتراکي نظام کې ملي بودجه دحکومت دتصـــامیمو تابع ده-ازاد بازارنظام کې ملي بودجه دخصـــوصـــي موســساتو او اشــخاصــو تابع کیږي او دولت بودجه دقانوني مکلفیت درلودونکی ده-او ملي بودجه دملي اقتصـــادعواید او مصـــارف په برکې نیســـي –دبودجې دندې دبودجې اســـاســـي وظایف: ۱-ددولت دفعالیتونو داســـي ترتیب چې دحکومت دپلان شـــویو تدابیرو انتخاب او تطبیق ممکن کړي۲-دعمومي رفاه تامین۳-ددولت داقتصـــادي فعالیتونو او خصـــوصـــي اقتصـادي فعالیتونو ارتباط=دبودجې طبقه بندي اودعوایدو طبقه بندي ۲ســازماني طبقه بندي او عملیاتي طبقه بندي۳-اقتصـــادي طبقه بندي اودبودجې دکســـر طبقه بندي . دبودجې پلان جوړونه : دولت خپل فعالیتونه دارنګه ترتیب او رهبري کړي چې دولت په یو ه معینه دوره کې درفاه او انکشـــاف په تامین کې پوره ونډه واخلي G.colmوايي دبودجې پلان جوړونه دولت اقتصـــاد ته دمرکزي اعصـــابو په څیر اهمیت لري . دمصـــارفو تعریف: دهغو مبالغو څخه عبارت دی چې ددولت داقتصـادي ، سیاسـي ، اجتماعي اهدافو داجرا او لاسته راوړنې په موخه ددولت په بودجه کې په تصویب رسیږي . دمصارفو طبقه بندي اهداف ددې امکان پیداکوي چې دبودجې په اجراتو باندې کنترول اســـانه کړي۲-مدیرانو ســـره کومک وکړي ترڅو داداراتو لپاره مناسـب وسـایل او خدمات سـنجش کړي۳-که مصـارف په یوه ماده کې امکـان پذیره نـه وي دعنوان پـه څیر يې بـاید ذکر کړو۴-ددولـت انتقـالي تـادیـات ۵-عـادي مصـــارف۶-انکشــافي مصـــارف:۷-دمناســبو اقتصـــادي ســیاســتونو ترتیب او تدوین اســانه کوي.دعواید تعریف: ټول حصول شوي او غیري حصول شوي مالي منابع چې په یوه معینه دوره کې ددارییو زیـاتوالي بـاعث ګرځي عبـارت لـه عوایـدو څخـه ده.مـالي پلان جوړونـه دمخکېني پیشبیني او دځوکالونو لپاره دعوایدو او مصـارفو پیشبیني ده ۲-دحکومت دمتوسط المدت او طویل المدت مالي ســیاســت لپاره بنســټ جوړوي۳-دیوه هیواد دپروګرامونو مالي نتـایج څرګندوی . مـالي پلان بـاید تغییر منونکې وي .ب: یو فعـالیت پـه دوامداره توګـه د رهبرۍ کنترول او مساوات ورکولو امکانات ولری سي: پلان جوړونه اوتحلیل یو له بل سره نسبت ولري. دمالي پلان جوړونې مفهوم : دمالي پلان او کلنې بودجې بهتره توافق لپاره باید چې لاندې موضوعات شامل وي۱-دوضعیت تحلیل او پیژندنه۲-ددولت دمالي اقتصاد موجود وی۳-مالي پلان کې باید چې داقتصـــادي او ســـیاســـي اهدافو په اړه توضـــیحات او لمړیتوب معلوم وي۴-اقتصـادي انکشـاف او بې اطمیناني عوامل څرګندوي۵-دپلان جوړونې او دمالي وسـایلو پلان معلوم وي۶-ضـروري تشـریحات، انحرافات ، اصـلاحات واضـح وي. او نتایج موجود کړای شي دمالي پلان جوړونې تعریف: یوه کلنه بودجه دمالي سیاست دداسې تدابیرو په واســـطه چې څو کلونه په برکې ونیســـي. دمالي پلان جوړونې ضـــرورت : مالي پلان جوړونې ته دیو کلنې بودجې دکموالي له امله ضرورت پیداکیږي۲-دحکومت دسیاست په اړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلي او انتقادي قضــاوت ۳-په عمومي او انفرادي اقتصــاد باندې دبودجې اغيز تخمين يو کال کې امکـان پـذيره نـه دی ولي چې دعوايدو او مصـــــارف څو کلونو پورې تړل کيږي۴-داوږدمهاله پلانونو لپاره دمحدود مالي وسـايلو معقول په کاراچول ۵-درشـد سياسـت : توزيع سياست، او اجتماعي سياست په يو کال کې امکان نلري چې يو کال کې لاسته راوړل شي۶-ددې ستونزو دحل لپاره بايد ملي پلان جوړونه صورت ونيسی . دبودجې اصول ۱-اجتماعي علو م دطبيعي علومو په څير قاطع نه وي خو بيا هم دبودجې اصــولو رعايتـــپه اجتماعي کړنو کې دنظم باعث ګرځي-دعوايدو او مصــارفو کنترول لپاره لارښـوونه کوي-داقتصــادي ســياســي او اجتماعي اهدافو دلاســته راوړنې لپاره مهم دي دپلان دمعقولې طرحې دتطبيق دپاره داصــول مهم دي.دبودجې جوړونې پيدايښـت!!!مالي علم ددولت دمصــارفو او عوايدو څخه بحث کوی يا په بله مانا مالي علم ددولت داقتصــادي سياســتونو لاســته راوړنې دنده په غاړه لري نو ځکه دمختلفو عوايدو وصــولي او دمصــارفو څرانګوالي تاثيرات په اقتصــاد جامعه او هيواد کې ترڅيړنې لاندې نيسي. مالي علم ديو هيواد اقتصـادي وظايفو پورې تعلق لري ځکه نو څومره چې اقتصــادي دندې ډيرې وي هماغه اندازه دمالي علم اهميت هم زيات وي او برعکس حالات هم دمطالعې وړدي په کلاسيکه دوره کې ددولت دندې يوازې په دفاع ، نظم عدالت اجرا باندې استواره وي په ټولنه کې دسياسي اواقتصادي ايجاد سره دولت دندې له دې محدودې دايرې څخه ووتلې اوزياتې اقتصادي سياسي دندې يې په غاړه اخيستې دنويو دندو اخسـتنی سـره دولت مکلف دی چې دټولنې ، اجتماعي ، سـياسـي ، او اقتصــادي اهدافو لاســـته راوړنې په موخه پلان جوړونې ترتيب وکړي او دغې پلان جوړونې متقابل تاثيرات ترڅيړنې او بحث لاندې ونيســـي . دمتنوع اهدافو لاســـته راوړنې په موخه دپلان جوړونې لزوم دبودجې جوړونې فن سبب وګرځيد. اوس بودجه دعمومي اقتصادي سياستونو وسايلو دتعين څخه شـميرل کيږي او بودجه جوړونه نوي تخصـص دی او اړتيا بريښــي چې په دې اړوند زيات انکشـافات او پرمختګ صـورت ونيسـي خو نن ورځ بودجه دصـحيح مديريت له غوره وسـايلو څخه شـميرل کيږي. دبودجې دتکامل پړاوو:په ملوک الطوايفي حکومتونو کې دعوايدو او مصــارفو ترتيب او ابلاغ مســتوفيانو په واســطه کيده چې دمصــارفو او عوايدو زياتوالی او کموالی دوخت دپادشـــاه مصـــارفو پورې تړاوو درلود نو ّځکه په دې وخت کې دبودجې ترتيب کوم لازمي امر نه وو او دحسـب ضـرورت له مخې طرحه او اجراکيده . کله چې پادشاه غوښتنې زياتيدلې نو له دې سره سم په مصارفو مالياتو کې زياتوالی محسوسيده چې دغې کړنې خلک مجبور کړل څو دنظام اړوند لازم تصـــميم ونيســـي دمالياتو زياتوالې ســره ښــارې خلک په دې فکر کې وه چې څنګه کولای شــو دوخت حاکم نظام په مصــارفو باندې نظارت وکړي دنظارت موضـوع زيات سياسـي کشـمکشـونه وليدل او بلاخره دزياتو جنجالونو څخه وروســـته دلمړي ځل لپاره دمالياتو په وضـــعه کولو باندې دنظارت مجلس تشکيل شو. دنظارت او مالياتووضعه کولو وروسته پارلمان ځانګړی اهميت پيداکړ دعوايدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخیســـتنې او مصـــــارفو خرچ ترڅنګ يې نظارت ددې مجلس مهم وظایف وګڼل شـــو ددې وظايفو صـــحيح اجرا او انجام يوي دقيقي پلان ګذاري ايجاب وکړ چې دپلان ګذارۍ همدغه مجموعه يې دبودجې په نوم سره ياده کړه.دبودجې اړوند بايد زياته کړو چې دبودجې شروع او اجرا د۱۲۱۵م کـال حکومتونو پورې مشـــــروط او تړل کيږي او پـه دولتي اداراتو کې دمصـــارفو پلان تصـويب د۱۷۳۳ کال دانګلسـتان په هيواد کې پيل شـو او دلمړي ځل لپاره دانګلســـتان پارلمان څرګنده کړه چې دپارلمان نه يوازې مالیات تصـــويبوي بلکې دولت په مصارفو او عوايدو باندې اظهارنظر هم کولای شي.۱۲۱۵م کال کې دانګلستان پادشاه فرمان صـــادر کړ چې دمالياتو تصـويب بايد دپارلمان لخوا صـــورت ونيســـي چې دغه امر يوازې دبودجې دعوايدو دبخش يا څانګې پورې تړاوو درلود او تردېره وخته په ټولنه کې دا فکر موجود وه چې پارلمان يوازې د مالياتو دتصـــويب حق لري او پارلمان نه شـــي کولای چې ددولت په مصـــــارفوباندې نظارت وکړي. نو له دي امله ددولت او پارلمان ترمنځ دمالياتو تصــويب ۱۶۲۶ کال پورې پادشــاه امر يا فرمان يو جنجالي امر پاتې شـو چې په نتيجه کې دپارلمان دحقوقو لايحه .(bills of rights) تصـويب او دايې په کې واضـح کړه چې پارلمان ددولت دمصارفو لپاره عوايدو تصويب او په مصارفو باندې دنظارت حق لري. له ۱۳۴۴ م کال څخه وروسـته دانګلسـتان پارلمان کې په مصـــارفو او عوايدو باندې دنظارت موضـوع تربحث لاندې ونيولـه او اړونده يې دزيـات اوږد بحث څخـه وروســـتـه دلمړي ځل لپـاره داموضـــوع تصـــويب او نهايي کړه. په تاريخي لحاظ ددولتونو لپاره په بودجه جوړونه کې دتوجو وړموضـــوع دواقعي عوايدو تعيين دی ځکه چې د واقعي عوايدو تعين دبودجې په ترتيب کې لومړنی قدم شميرل کيږي. نو ځکه په تاريخي حافظه کې دبودجې (domesday book) ډامســـډای په نوم کتاب چې دانګلســـتان هيواد زراعتي ځمکو اړونده معلومات په کې درج شـــوي وو وجودلري په کتاب کې درج شـــو يو حوالو له مخې پادشـــاه کولای شـــو چې دخراج او باج وصـــول لپاره له ځانه دســـتوراوقانون وضــــع کړي چې دغه احکام په مطلق مورثي نظام کې وجود درلود.خو په دپارلســـم قرن او نرمانانو حکومت په دوران کې دمالي تنظيم او مديريت لپاره هلې ځلې پيل شوي چې بلاخره په ۱۲۱۵ م کال کې دحکومت مشران بادشاه دسنګينو مالياتو څخه په تنګ راغلي وو دهمدې وجې دحکومت مشران او عوام يو له بل سره متحد او دانګلستان بادشاه څخه يې غوښتنه وکړه چې دمالياتو تعيين او تسهيم اړوند تصـميم ته په حقوقي امتياز قايل شـي. او دغه حقوق يې په يو لوی منشـور يا ازادۍ منشـور کې سـره ترتيب کړې وه ،چې دبادشـاه په امضـا ورسيد او په دغه منشـور کې راغلي وه چې په يو هيواد کې هيڅ ډول ماليات دهيواد شورا له اجازه پرته نه شي وضعه کيدای چې بلاخره ددې هڅو په نتيجه کې دانګلسـتان خلک په دې وتوانيدل چې دمنشـور څخه په ګټې اخيسـتنې دمالياتو په وضـــع کولو او په مصـــــارفو باندې دنظارت حق ترلاســـه کړي. په ســـازماني او حقوقي اداراتو کې عمومي بودجې اهميت ته په کتو ســـــره دبودجې اجرا پيشـــــنهاد او دتهيې

(c) ketabton.com: The Digital Library

موضـوع اداري او مالي ســازمانونه کاملا نوي وه ځکه دبودجې شـروع او اهميت دتاريخي سـازمانو او مبارزارتو او کوښښونو پورې اړه لري او دانګلستان له هيواد څخه بيا تر نورو هيوادو پورې دمالياتو وضع کولو حق دعمومي مصارفو تصويب او خلکو ته دنظارت واک ورکول په تاريخي حافظه کې اوږده سـابقه لري. دمشـروط حکومتونو ايجاد سـره دعمومي نظارت لپاره دمهمو مقرارتو رامنځ ته کيدل ددې باعث وګرځيدل چې دبودجې اهميت لاپسې زيات کړي. په ۱۲۱۵ کال کې دمالياتو او محصـولاتو دتصـويب حق بادشـاه لخوا نه پارلمان ته وسپارل شـو ولې تر ۱۶۱۶ م کال پورې دغې موضـوع داوږد سياسـي کشمکش له امله عملا داحق اجرانشـو ولې دحقوقو دلايحې دتصـويب څخه وروسـته حکومتونو داحق حاصـل کړ چې دمالياتو وصـول دتل لپاره ځانته تثبيت کړي په مصــارفو باندې دپارلمان نظارت او حکومتونو ته دمصـارفو تصـويب په انګلستان کې ۱۳۴۴م کال څخه وروسـته اغاز شـو ولې دغې موضـوع يوازې نظرياتي اړخ درلود. دانګلستان پارلمان له زياتو هڅو وروسـته په دې وتوانيد چې په کلي ډول ددولت دمصـارفو اړوند جامع اطلاعات اوصـورت حسـابونه لاسـته راوړي اوددغې حق دلاســته راوړنې اصــلي علت ددولت دبودجې کســر وه چې ددولت يې مجبور کړ ترڅو دکسر مخنيوي په موخه دمالياتو زياتوالی تصويب کړي دغې عمل عموميت پيداکړ او دماليې وزير مکلف وګرځيد چې ددولت دمصارفو اړوند معلومات پارلمان ته ارايه او وړاندې کړي. دحکومت او پارلمان پرلپســـي د اختلاف نظر وروســـته بيا هم دولت دمصارفو او عوايدو پيشبينی ترڅنګ دهغوی مصارفو اړوند حساب په منظم ډول پارلمان ته تســـليم کړي چې له همدې ځايه دبودجې ترتيب اغاز کيږي.د۱۸قرن په اوايلو کې دبودجې دتهيې او جوړولو موضـــوع دانګلســـتان حکومت مجبور کړ چې دمصـــوبې په بودجې په اجراباندې مکلفيت او الزامي وګرځيد. چې دبودجې له تصـويب نه علاوه هغه با صـــلاحيته مقام چې بودجه تصـويبوي دنظارت حق هم لري دې پوښـتني ته ځواب بيامومي. ايا بودجه چې دڅه لپاره ترتيب شوي اجرا او که حکومت پخپل ذوق او ميل مصرف کړي ده؟ دبودجې اجرا باندې نظارت موضـوع دانګلستان لمړي وزير ګلادستون په وخت کې چې له ۱۸۱۶ م کال سره سمون خوري دنظارت موافقه پارلمان ته پيشنهاد کړه نو په لنډيز سره ويلای شو چې انګلســـتان هغه لمړی هيواد دی چې دبودجې څلورګونې اصـــول يې منلې دي او له دې وروســـته دبودجې کامليت جريان بشـــپړيږي.چې دغه عمل نورو هيوادونو په ډير ســـرعت ســـره.....افغانسـتان کې دبودجې سـير. په افغانسـتان کې دسياسـي او واداري نظام اصـلاح داحمدشـــاه باباله دور څخه پيليږي ، احمدشـــاه بابا څخه پخوا افغانســـتان کوم اداري نظم نه درلود نو ځکه احمدشـــاه بابا کاملا نوی نظام قايم کړ چې دانظام دايران دصـــفوي او مغولي هند دتشـــکيلاتو او وظـايفو لـه پلوه يو ترکيب وخو پـه خپلـه دافغـاني ټولنې دقبيلوي عرف عناصـــر هم پکې ګډ وه. داحمد شـــاه بابا زياتې نظامي اواداري چارې ديوې شـــورا له خوا رهبري کيدې په اداري چارو کې يې مهم مقام ديوان اعلی (ماليې)اداره وه او احمدشاه بابا په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت کې دغې ادارې مشـــر تـه ديوان بيګې ويل کيده ديوان اعلی په وظـايفو کې دټولو مســتقيمو او غير مســتقيمو ماليـاتو راټولول،په ټولو دولتي عايداتو او منابعو باندې کنترول او ددولتي ځمکو (خالصّ) اداره،دټولو مصـــارفو حواله خراب دانو او جنســـې موادو ذخيرو او عامو خلکو ته دپورونو څارنه او اجرات يې دوظيفي جز وه. امير عبدالرحمن په خپل کتاب تاج التواريخ کې ليکې : له مخکې دلته منظمې ادارې موجودې نه وې ځينې ادارې په ځينو نورو ورننوتې وې او ديوکس چارې په ځينې وخت کې بل اجرا کړې وې چې همدغې علت دخلکو کارونه اوادارو وظايف ناســم کړي وه. دنورو ادارو دڅيرنې څخه په انحراف يواځې دلګښـت او عوايدو اړوند موضـوعات چې دبودجې پورې مربوطيږي بحث کوو. زما دهيواد ټول عايدات خزانې ادارې ته راځې او ټول لګښـتونه هم له دغه ځايه ورکول کيږي خزانه په دوه برخو ويشـل شـوې يعنې ټولنيزه (عامه)خزانه او ځانګړې خزانه (خالصــه خزانه) پرما پورې اړه لري هلته يواځې زما عايدات لکه دملکانو ، ســوداګرو، او نورو څخه راغونديږي او يواځې دخپلو ځانګړو مصارفو پيسې له خاصې خزانې څخه اخلم. دواړه خزانې بياپه دوو برخو ويشـل شـوي دي نقدي خزانه او جنسـي خزانه او داټولې خزانې په ارګ کې له ارګه دباندې هيوداني دفترونه عام دفترونه دي نژدې دافغانستان په ټولو ښارونو او سيمو کې ددې خزانې څانګې پرانيستل شوي دي او دهرکال په پای کې ترحساب وروسته هغه څه چې په دغه خزانو کې پاتې وي کابل ته راليږدول کيږي او که چيرې ولايتي لګښــت دهغه ځايه له عايداتو زيات وي نو دهغه اړتياوو دليرې کولو لپاره کابل څخه نغدې پيسـې وراسـتول کيږي په لنډيز اميرعبدالرحمن خان دهيواد دمالي سـيسـتم جوړښـت لپاره مختلفي ادارې دمسـتوفي المالک تررهبرۍ او څارنې لاندې خپل حسـابونه محاسـبه کوي او دهيواد لګښـت او عوايد لپاره په مرکزونو او ولايتوکې منظمې ادارې ايجاد شـــوي وي. لکه څرنګه چې مالي ادارې اوادارې مسايل دنوروسياسي اقتصادي او اجتماعي شرايطو او موادو سره نژدې اړيکې لري نوويلای شو چې دټولنې سيستم کې تحولات په مالي طرز او سيستم باندې اثر پريباسې . په افغانسـتان کې مالي سـيسـتم دحکومتونو له جوړښـت او تشـکيل سـره سـم ايجاد شـوی نو داچې ّڅه رنګه يې مالي چارې تاريخي حوالو له مخې دغزنويانو حکومت په وخت کې يوه داســـې اداره موجوده وه چې دهغه حکومت عوايد او مصــــارفو دتنظيم وظايف په غاړه وه. داميرشـيرعلي خان په وخت کې هم دولت دعوايد و او مصـارفو اړوند ادارې موجودې وي چې دمســـتوفي الملـک لـه خوا نـه اداره کيـدي چې داوس وخـت دمـاليې وزيروظـايف يې وه.د۱۲۱۸ ه شـمسـې کال کې دخپلواکۍ داخيسـتنې پورې ددولت حسـابونه دروزنامچې په ډول دســـياق او رقوم احوالو له مخې ترتيبيده ســـياق دطرز او لارې ،او رقوم: داعدادو مجموعې شکل څخه عبارت دي چې له مخې يې ددولت حسابونه وروسته دمالي کال له ختم څخه ترتيب او خلاصه کيږي دوخت حکومتونو اوسنی شکل سره بودجې سيستم نه درلود. په ۱۲۹۹ ه ش کال کې دسياق او رقوم اصول په دفترې اصولو باندې بدل شول چې دفترې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصــــول له ۵دفترونو څخه ترکيب و ددې اصـــولو له مخې دولت بايد ټول کلني حســـابات په حسابې شکل او اسنادوو سره سم پايتخت ته انتقال کړي دفترې اصولو لکه ۱۳۰۰؟ه ش کال پورې دوام وموند او په ۱۳۰۳ ه ش کال کې دفترې اصـول په شـهريه اصـولو باندې تبديل شـول. دشـهر يه او دفترداری اصـولو ترمنځ توپير په دې کې وه چې په دفترې اصـولو کې دولت حسابات په کال کې يوځل ترتيبيده اما په شهريه اصولو کې دولتي حسابونه په مياشت کې ترتيبيږي نو ځکه ويل کيږي چې شـــهريه اصـــول دهغه اصـــولو څخه عبارت دي چې دولت حســـابونه په مياشـــتنی توګه ترتيب او پايتخت ته انتقالوي. په افغانســـتان کې دبودجې سيستم او دعوايدو او مصارفو پيشبيني سيستم په ۱۲۹۹ ه ش کال کې پيل دبودجې سيستم په ايجاد سـره دشـاهي خزاني او دولت بودجه بودجې ترمنځ توپير منځ ته راغلی شـو؟دګډوډيو په کلونو کې د۱۳۰۷-۱۳۰۸دسياق او رقوم اصولو سره ددولت مالي سيستم حرکت پيل کړ چې دګډوډيو له منځه تګ سـره بيرته دوباره شـهريه اصـول رايج شـول چې تر۱۳۱۴ ه ش کال پورې دغو اصـولو دوام وکړ.په ۱۳۱۵ه ش کال کې ايټالوي عالم موسـيو ژينو مانچولي په مشـوره په بودجوي سـيسـتم کې لاندې تغييرات راغلل. ۱-له دې تاريخ نه وروسـته دي کوشش کيږي چې دبودجې ترتيب په علمي شـکل سـره صـورت ونيسـي دعايداتي بودجې او انکشـــافي بودجې ترمنځ دي توپير رامنځته شـــي. ۲-ددولت مصـــرفي حســـاباتو لپاره بايد دمقايسې دفاتر او دتحفيظاتو کنترول او دمصارفو تمرکز لپاره دي دمصارفو دفاتر دنغدي او جنسي راکړي ورکړې لپاره دي انفرادي حسابات طرحه او تطبيق شي. ۳-داسنادو ترتيب : بايد اجرايوي ارګانونو ته وســـپارل شـــي کنترول او محاســـبه دي محاســـبوې دفترونو ته تفويض شي ۴-دبودجې دعوايد او مصارفو تخصيصاتو کنترول سيستم دي معرفي او دعمل ساحه کې دي تطبيق شـي ۵-دقطعې حساباتو تطبيق په موخه نقدي او جنسـي حساباتو لازم اسـاسـات طرحه او په عملي ډګر کې دي پلي شـي . څرنګه چې دمانچولي سيسـتم ډير سـاده اوبســـيط وه نو ځکه له دوو کلونو څخه په کمه موده کې يي عموميت وموندده دمانچولي سيستم .داسيستم بيا دموسيو کلمان له خوانه وڅيړل شـو او د ځيني تعديلاتو وروسته د تايد وړوګرځيد .په ۱۳۳۳ه ش کال کې مضـاعفي محاسـبې سـيسـتم دنيازې شـاهي ترکې له خوا پيشنهاد شو چې دغه په کامل ډول تطبيق نشو اوسنی بودجوي سيستم دpasامريکايي موسسې لخوانه طرحه او تطبيق شـو. خو دبودجې تاريخي سـيسـتم هيڅکله جامد او ثابت نشـي پاتې کيدلی بلکې داقتصـــادي ، ســـياســـي ، او اجتماعي تحولاتو ســـره ســـم تحول خوري اوس د افغانسـتان بودجوي سيسـتم دنړۍ له ځينو هيوادونو سره سم حرکت کوي او لرې نه ده چې بودجه ديوواقعي اقتصادي انعکاس په توګه ځان څرګند کړي.

دافغانستان په بودجه کې دمصارفو طبقه بندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دافغانستان دولت په بودجه کې مصارف په پنځو عمده فصلونو باندې ويشل شوي او فصل بيا په مختلفو کوچنيو فصلونو باندې تقسيم شوي دي. ۱-دمزد او معاش مصارفو ۲۱باب چې په دغه باب کې لاندې فصلونه دي . نقدي مزد او معاش، غيرې نقديمزد او معاش ، پيشکي مزد او معاش، نقدي اجتماعي منفعتونو او غيرنغدي اجتماعي منفعتونو او دمعاشـــاتو ورکړي فصلونه شامليږي. ۲-داجناسو او خدماتو څخه داستفادې ۲۲باب کې لاندې فصلونه دي . ســفريه ، اړيکې او ارتباطات، دحفظ اومراقبت ترميمات، عام المنفعه ، روغنيات ، سامان او لوازم چې۵۰۰۰۰ افغانيو څخه کم ارزښت ولري. پيشکي تاديا ت او نورمصارف په دې باب کې شـامليږي. ۳-دټکسـتاني او سـود۲۳باب: ۴:داجتماعي کومکونو ۲۴باب په لاندې فصلونو شـامليږي.سبسايډي،دولت خارجي مساعدتونو عمليات، ددولتونو غيرمنقول خارجي مساعدتونه، غيرنغدي اجتماعي تامينات داجتماعي کومکونو ګټورتوب او داسې نور . ماشينونه ، ځمکه ، بهاداره اشيا شـامليږي. په افغانستان کې دعوايدو طبقه بندي په اکثره هيوادونو کې عوايد دمستقلو حسابونو په اساس ترتيبيږي چې دغه مستقل حسابات په ۵بابونو او هرباب بيا په څوکوچنيو فصلونو تقسيميږي عبارت دي له : دمالياتو يوولسم باب: په دې باب کې لاندې فصـلونه شـامل دي : ثابت ماليات، په عوايدو ماليات، په داريې ماليات ، په فروشـاتو ماليات ، په داخلي محصـولاتو باندې دولتي ماليات په عوايدو باندې نور ماليات، جريمې ، مجازات او ګمرکي ماليات شـامل دي. دغيرمالياتي عوايدو ديارلسـم باب: دغيرمالياتي عوايدو باب کې لاندې عوايد چې دثابتو دارايو له درکه عوايد اجناسو او خدماتو عرضـه ، اداري فيس، حق الامتياز، متفرقه عوايد، دځمکو او تعميراتو خرڅلاو عوايد شامليږي. داجتماعي سهيمو۱۷م باب: ددولت دکارکنانو تقاعد دسهيمي او شرکتونو دکارکنانو تقاعد سهيمي عوايدو فصلونه شامليږي. دقرضونو ۱۸باب: کې دخارجي هيوادونو قرضونه او نړيوالو اداراتو قرضـونه شـامليږي دمسـاعدتونو ۱۹باب لاندې فصـلونه لري: دخارجي هيوادونو جاري مسـاعدتونه دنړيوالو موسـسـاتو دغيرمنقولو سـرمايه ګذاريو مسـاعدتونه، دنړيوالو موسساتوو جاري مساعدتونه ، دنړيوالوموسساتو غيرمنقول مساعدتونه دي. دولت په مصارفو باندې نظارت ډير پخوانی تاريخ لري او له دي امله دمصارفو تاريخ ډير تاريخي قدامت لري اما دعوايد و طبقه بندې دولت دوظايفو په پراخوالي سـره زيات اهميت پيداکړ، نن ورځ دعوايدو طبقه بندي دبودجې دمهمو ځانګړنو څخه شـميرل کيږی اوده دغې طبقه بندئ مهم اهداف عبارت دي له ۱-تصـميم نيونه ۲-دعوايدو او نورو عايداتي سـرچينو تامين اعتبار دطبقه بندی پيشـبني ۳-دعوايدو اومصـارفو ترمنځ داړيکې سـاتل. دبودجې پړاوونه !!!دبودجې ترتيب يو ضـروري امر دی اوهغه هيوادونو کې چې دولتي سـيسـتم يي په درې ګونو قواوو ولاړ وي . بودجوي دوري په څلورو پړاوونو سـره نو يشـل کيږي۱-دبودجې دترتيب پړاوو: ۲دبودجې تصـويب۳-دبودجې داجرا۴-دبودجې دکنترول پړاوو: دبودجې دترتيب پړاوو۱-دبودجې دترتيب مرحله اساسي برخه ده ۲-په دې پړاو کې ديو هيواد دعنوان

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ځیر اهدافو ته ګوري۳-دبودجې په جوړولو کې باید علمي اوفني میتودونو څخه اســـتفاده صــورت ونیســي ۴-چې داچاره دبودجې ترتیب بشــه ، قابل اطمینان او پوهیدو وړ جوړوي۵-دبودجې ترتیب یو لوی کاري پلان دی او داهغه مهال بشـــه تطبیق کیږي چې ســالم ، دقیق ، تغییر منونکی ، مدیریت، اودمناســبو لاربشــودونکو لرونکی واوســي ۶-دبودجې اجرا کې له اجرایوي او مدیریتي میتودونو څخه ګټه اخیســـتل کیږي۷-دبودجې ترتیب مختلفو ادارو ته محول کیږي او په دې پړاوو کې لومړیتوبونه انتخاب، اعتبارات ورته تخصــیص کیږي۸-په پرمختللو هیوادونو کې دبودجې تهیه دفني میتودونو له امله وي۹-او پرمختیایي هیوادونو کې پیشـبیني شـویو او سـنجش شـویو ارقامو کې عدم دقت او کارپوه اشـخاص نه شـتون دبودجې ترتیب او اجرا له مشکلاتو سره مخامخ کیږي. دیوې اغیزمنې بودجې جوړولو خصوصیات: ددې لپاره چې بودجه اغیزمنه اوســـې باید۱-ټول مقامات په کې شـــامل وي۲-دتیرې دورې پایلې له حقایقي نتایجو سـره پرتله کړي او دې پوښـتنو ته ځواب وایي . ایا توپیر موجود وه؟ دتوپیرونو لپاره دمنلو وړ دلایل موجود دي؟ایا اداري اواهدافو ترمنځ ســـمون لیدل کیږي؟د اداري ډیر بهرني او داخلي چاپیریال ځیرل دموجوده نتایجو او بودجوي سیاستونو سره پرتله کول چې مؤثر دي او که نه ؟ راتلونکې دورې لپاره داهدافو پراختیا بشـــکاره کیږي دبودجې ترتیب یو تکراری پړاوو. دیوې بشـــې بودجې دترتیب نقاط: ۱-ســـــاده او دپوهیدو وړوي، داهدافو په لورلاربشــوونه وکړي۲-بدلون منونکې او اجرات وکړي۳-دکارکوونکو او مدیریت یوګډ قضــاوت بیانوونکي وي او داقتصـــادي اټکلونو لرونکي اوســـي. دبودجې په ترتیب کې نورې ځانګړنې ۱-خلک باید وپوهیږي چې بودجه په کوم ځای کې په مصــرف رســیږي۲-دمالي انضـــباط رعایت۳-په بودجه کې دســـتراتیژیکو او لیتونو تعیین۴-دقوانینو او مقرراتو رعایت۵-او بلاخره دبودجې ترتیب باید لاندې ســــوالونه حل کړي. په بودجه کې دهرې څانګې اهداف کوم دي؟دبودجې اجرا یو له بل ســره څنګه اړیکه مومې ؟ دبودجې ارقامو او پلانونو ترمنځ کومه رابطه وجود لري ؟ دبودجې په واســـطه چیرته ځان رســـوي؟ دبودجې ترتیب ولې دحکومتونو پورې اړه لري۱-نن ورخ دبودجې ترتیب اجرایه قوي په انحصـــــار کې دی نوځکه یې اصـلي علت په لاندې نقاطو کې واضـح کیږي.۲-په سیاســي لحاظ بودجه دتوزیع سیاست دنده اجرا کوي نوځکه خو اجرایه قوه دمالي فعالیتونو رهبري په غاړه اخلي او ځواب یې هم وایي۳-له فني نقطې له نظره عواید وصـول اومصـارف دحکومت پورې اړه لري نوځکه یې ځواب هم وایي۴-دنړۍ ټولو قوانینو اجرایه قوي ته اجازه ورکړي چې بودجه ترتیب کړي۵-داهدافو لاســته راوړنې لپاره مصـــارف کوي ۶-دبودجې دارقامو جمعه دارې دحکومت لپاره اســـانه وي. دبودجې په ترتیب کې مالي قدرت: دبودجې په ترتیب کې بودجه دارنګه ترتیبیږي۱-اداراتو مصـارف دمالي تثبیت اواصـلاح په موخه دټیټو ادارو څخه لوړو ادارو ته وړاندې کیږي۲-مالي قدرت په هرهیواد کې توپیر لري په انګلستان هیواد کې دمالیې وزیر زیات مالي قدرت لري ، اودنظامې مصـارفو کې تغییر دکابینې په خوښـه راځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

. فرانسه کې ماليې وزير کم مالي قدرت لري صدراعظم او دولتي هيت تغييراتو صلاحيت لري. دامريکا متحده ايالاتو ولسمشر پوره صلاحيت لري۳-دمصارفو پيشنهادات له عوايدو زياتوي نوځکه خو پرې بحث او غورکوي۴-اوخطي تنقيص پريکړه عملي کيږي۵-دمقننه قوې مالي او بودجوي کميسون مباحثه او مشوره دپاملرنې وړ ده او اضافي مصارفو تصويب او دپورغوښتنه هم دمقننه قوي پورې اړه لري۶-بودجوي واحدونه مجموعي مصارف دموجوده مصارفو په اساس دراتلونکې بودجوي دورې لپاره په انکشافي ډول تخمين وي۷-دغه تخمين کې دوه امکانات موجوديږي۱-محاسبوي مصارف دراتلونکې بودجوي کال دواقعي مصارفو په پرتله کم وي کيداى شي چې دغه حالات له دوو عواملو څخه رامنځ ته شي. په لومړي عامل کې غلطي ، نه لياقتو دعلمي او عملي ميتودونو نشتون اوداسې نور..په دوهم عامل کې قصدي او عمدي مسايل شامليږي۳-کيداى شي محاسبوي مصارف راتلونکې بوديجوي کال دواقعي مصارفو په پرتله زيات وي ،دبودجې دتنظيم ميتودونه په بودجه جوړونه کې دوه ميتودونه وجود لري سياسي ميتود: دبودجې سياسي ميتود: هدف دمالي منابعو حد اکثر کول ، دلمړيتوبو او ضروياتو درجه بندې دمناسبو مصارفو دسطحو تعيين او دمنابعو تخصيص څخه عبارت دي.په دې ميتود کې سياسي تصميم نيونکې معاملاتو ته زياته توجه کيږي په سياسي ميتود کې داعتباراتو مبلغ سياسي مشران ټاکې .اقتصادي يامنطقي ميتود په دې ميتود کې دمنابعو بهترين تخصيص لپاره هڅه کوي۲-اقتصادي معيارونه ، مطلوبيت مؤثريت، مثمريت، اوسپما ته پاملرنه کيږي. ۳-دبودجې جوړونې وړمسايل په کمي او کيفي توګه څيړل کيږي. دبودجې ترتيب داجرايه قوې دنده ده تر څو: اهداف په ښه شکل سره ترلاسه کړي دبودجې په ترتيب کې لاندې ميتودونو څخه ګټه اخيستل کيږي. دعمومي عوايدو فني سنجش ميتود . لکه څرنکه چې عوايد او مصارف تامين لامل کيږي. نوځکه خو دعوايدو دفني ميتودونو څخه استفاده کيږي.دبودجې پوهان فکر لري چې دبودجې ترتيب کې ديو ميتود څخه استفاده مطلوب نتايج نه لري. نوځکه خو بايد دټولو ميتودونو نه استفاده صورت ونيسي . دماقبل کال اخر ميتود :ددې ميتود له مخې دمورد نظر بودجوي کال دعوايدو اندازه دوو وروستيو کلونو دقطعي وصولي په اساس صورت نيسي د۱۳۹۷کال عوايد پيشبيني د۱۳۹۵کال قطعي وصولي په بنسټ ترسره کيږي ولې لاندې نيمګړتياوي وجود لري:۱-په دې ميتود کې نژدې کال له پامه غورځول شوى ۱۳۹۶دکارپوهانو دنظرياتو ته توجه نه کيږى۳-داميتود هغه مهال مؤثر دى چې اقتصادي تغييرات ډيرزيات نه وي ولې؟نړۍ کې اقتصادي تغييرات زيات ليدل کيږي. داوسط ميتود : په تير ميتود کې دنيمګړتياوو شتون دليون سې په هڅو داوسط ميتود پيشنهاد شو په دې ميتود کې د۵ يا ۳ کلونو زياتوالى او کموالى دبودجوي دورې دعوايدو پيشبيني لپاره نيول کيږى.=27.2/5=Xدفيصدي اوسط*داخري کال مبلغ وصولي=دمورنظر بودجوى کال پيش بيني شويو عوايدو زياتوالي. دبودجې دمصارفو طبقه بندي: دمصارفو طبقه بندي تاريخې

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدامت لري او لاندې نقاطو کې ورته توجو کيږي۲-عادي مصارف بايد له انکشافي مصارفو سـره تفکيک کړي۲-نظارت او کنترول اســانه کوي. دمحاســبې اجرايوي ميتودونو لپاره مناسب وي. دبودجوي مديرانو انعطاف پذيره معلوميږي۳-په دولتي حسابدارۍ کې دمصارفو طبقه بندي دلازمو حســابونو تنظيم .دمعلوماتو پوره ورکول. دبودجې دکلني کيدو اصــل: که چيرې دوخت عامل مشخص نه شي نو دمنابعو پيشبيني ارزيابې او کنترول عمل ستونزمن کيږي. ۲-يوکال وخت سـياســي اړخ لري او دبودجې داجرا باندې دمقننه قوي نظارت لپاره مناســب وخت دی . دبودجې په تعريف کې مو لوســتې وه چې دوخت، پيشــبيني ، عوايد او مصارف ، مهم دي بودجې کلني کيدو اصل انتخاب داقتصادي سياسي او فني له مخې اهميت لري۱-اقتصــادي دليل: دزراعت پرمختګ سره دطبيعي زراعت اهميت کموالی ۲-فني دليل: دپيشــبيني په دقت اســتواردی ۳-ســياســي دليل: په کنترول او دحکومت په نقش اغيز لري. دبودجې دوحدت اصــــل: دبودجې واحدونو اجرات په يوواحد ســـند کې تدوين او دلايحې په شـــکل يې پارلمان ته وړاندې کړي. ســـتونزې : دعنعنوي بودجه هرارګان ځانګړي بودجه جوړونه ۲-عوايد او مصارف په يوه دوره کې نه تصويبيدل۳-شته منابع دوباره مصرفيږي۴-دپوهيدنې نشـــتوالی دپلانونو او اهدافو نظارت پيچيده کوي.ګټې : بودجه متوازنه ده او که نه ده ۲-دمصـــارفو نسـبي ګټه دبودجې په تنظيم کې سـنجش کړي۳-دبودجې کسـر مخنيوی او لمړيتوبونو ته پاملرنه کوی. دبودجې دانعطاف پذيرۍ اصـــل: مديرانو ته کوچني او جزوي کلني تغييرات په نظرکې ونيســـي ۲-اجرايوي ارګانونه داعتباراتوله کموالي او مازاد ســـره مخامخ کيږي. نوځکه بايد دانعطاف منني اصــل ته اجازه ورکړي۳-هغه مهال ترې اســتفاده کيږي چې اقتصــادي شــرايطو دتغييرپه حال کې وي۴-په مصــوبو اعتباراتو کې عدم مداخله جرم دی دعدم پيشبيني شويو شرايطو کې مديرانو ته اجازه وي ترڅو بديل امکانات ولټوي۶-دبودجې اهدافو دلاســته راوړنې لپاره دانعطاف اصــل: بايد په پارلمان کې تصــويب شـــي. دبودجې دوضــاحت اصــل: دبودجې شــکل او محتوا بايد ښــکاره وي ۲-دبودجې محتوا هغه مهال مؤثره واقع کيږي چې دبودجې تعاريف وضـــاحت ولري۳-دبودجې ترتيب بايد تولو ته واضــح او دپوهيدو وړ وي.۴-که چيرې بودجه وضــاحت و موجود نه وي نو =نو له بودجې مختلف تعبيرونه اخيستل کيږي۲-په مصارفو باندې نظارت اصل ته ضرر رسيږي۳-ددولت داجراتو اخلال باعث ګرځي۴-دبودجې او پلان جوړونې مخالف عمل دی په اهدافو پوهيدنه سـختيږي او خلک نه پوهيږي دولت اهداف کوم دي. دکامليت اصـل: ددې اصـل ددې اصـل هدف دادی چې دجامعې پلان جوړونې لپاره امکان مساعد وي۲-دغير خالص پرنسيپ څخه اسـتفاده صـورت ونيسـي ۳-دالمان هيواد دغير خالص پرنسيپ څخه اسـتفاده کوي له مخکې چې دمصـــارفاتي پروژو متوقعه ګټه ښــکاره شــي۴-پيشــبيني شــوي عوايد او ســنجش شــوي مصـــارف بايد چې په تصــويب ورســيږي۴-بديل نشـــي. دتعادل اصــل:دتعادل اصــل موخه دهيوادو دبودجې عوايد او مصارف بايد سره برابر وسي۲-که چيرې په عوايدو او مصارفو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې تغییر مشاهده شي نو بودجه دکسر او مازاد حالات غوره کوي۳-کلاسیک پوهان عقیده لري که بودجه کسر ولري نومفهو م يي کميږي۴-مرکنتلستان ادعا کوي چې دبودجې دکسر تاوان راتلونکې نسلونه اداکوي۵-کینز بیا په عادي مصارفو کې دنظریه تاییدوي خو په انکشافي مصارفو کې دانظریه ردوي ځکه مفیدیت يي دواړه نسلونه اخلي . دبودجې دتعادل په اړه نظریات :---دبودجې دتعادل اړونده پوښتنه کيږي چې دبودجې تعادل رعایت شي او که نه؟.کلاسیک پوهان وايي داچې دبودجې کلنی دتعادل ضروری دی دولت مسول دی چې په کلنې توګه عواید او مصارفو نسبت ترمنځ تعادل رعایت کړي۱-او لاندې دلایل يي وړاندې کړي۲-خصوصي اقتصاد دبودجې تعادل ساتي دولت يي هم باید وساتي۳-دبودجې کسر دانفلاسیون سبب ګرځي۴-دولت دبې ځایه مصارفو مخنیوی کوي ۵-دمالیاتو د زیاتوالی باعث ګرځي ، دبودجې عدم تعادل نظریه : ددې نظریې پلویان استدلال کوي چې دولت۱-باید اقتصادي اهداف ترلاسته کړي ترڅو اقتصادي او سیاسي ثبات ایجاد او حفظ کړي ۲-کینز وايي دبودجې کسر په ټولنه کې پیسې زیاتوي چې دغه جریان رشد لپاره زمینه مساعدوي۳-او مازاد حالات بیا برعکس تاثیر لري. دبودجې دوره ای تعادل ۱-دبودجې وظایفو په زیاتوالي سره دبودجې ترتیب په نوساناتو باندې اغیز لري ۲-دبودجې دوره ای تعادل کې دانفلاسیون انقباضي سیاست اودرکود مخنیوی کوي له بودجې کسر څخه استفاده کوي۳-دوامداره کسر په اقتصاد ناوړه اغیزه کوی ۴-دولت باید څو کلنی تجارتي دوره کې بودجه متوازنه کړي. دجامعیت اصل موخې ۱-دبودجې په تنظیم کې او اجرا کې دقت او وضاحت تامین وکړي۲-دولت باید دټولو بودجوي واحدونو بودجه په يوواحد سند کې پارلمان ته تقدیم کړي د ټولو انتفاعي او غیرانتفاعي اداراتو عواید اومصارف دبودجې په سند کې راټول او پارلمان ته يي تقدیم کړي دبودجې ارقام باید خالص ډول درج شي. دتخصیص اصل:تعریف په يوه معینه دوره کې دهغو پیسو څخه عبارت دی چې لوړو مقاماتو لخوا يوي ادارې ته دهدف لپاره داجرا صلاحیت ورکوي۱-تخصیص اصل : په دې نقطه تاکید کوي چې دبودجې دعوایدو اومصارفو مندرج ارقام تغییر ونکړي۲-نشي کیدلی چې دبودجې مودې اعتبارات په نورو مواردو او فصلونو کې په مصرف ورسیږي۳-موظفي ادارې مکلفي دي چې دقانون له حکم سره سم عواید واخلي۴-دهرې ادارې عواید او مصارف چې څرنګه تعیین شوي وي دهغې مطابق عمل سرته ورسوي ددې اصل رعایت ۱-دبودجې مالي انظباط او اهدافو لاسته راوړنې سبب کيږي۲-دبې ځایه مصارفو مخنیوی کيږي عدم رعایت دبودجې مسیر تغییروي وسایل په غلطو عدو کارول کيږي/اقتصادي شرایط تغییر کوي او باید چې دعوایدو او مصارفو ځایونه تغییر وکړي.دعدم تخصیص اصل: دولت ټول عواید اومصارف دي دولت عمومي خزانې ته داخل او عمومي عوایدو څخه تامین کړی شي. داستهلاکي او انکشافي مصارفو توپیر اصل:استهلاکي مصارف هغه دي چې عاید اوداريي زياتوالي باعث ونه ګرځي۲-انکشافي مصارف هغه مصارف دي چې عاید اوداريي دزیاتوالي باعث وګرځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتوپیر نقاط يي دادي:--داستهلاکي مصارفو زياتوالی ، دانفلاسيون سبب کيږي اوانکشافي مصارفو زياتوالی دتوليد، استخدام ، او ملي عايد لامل کيږي . دمصارفو داندازه کيدني اصل::ددې اصل څخه هدف دادی چې تصويب شوي عبارات بايد په ځای او دقيق ډول ولګول شي۲-هغه اعتبارات چې تصويب شوي نه وي دورکړې ورنه دي او جرم نه شميرل کيږي.دعوايدو دتخمين اصل:دعوايدو تخمين اصل څخه هدف ۱-دبودجې له تصويب سر ه اجرايه قوه اجازه لري تصويب شوي عوايد حصول کړي او په مصرف ورسوي۲-دعوايدو لاسته راوړني دقانوني اجازې نه پرته نه شي عملي کيدلې۳-دعوايدو پيشبيني تخمين اړخ لري . دقانوني کيدني اصل: بودجه يو قانوني سندډی اودبودجې په ارقامو کې تغييرات دقوانينو اومقرراتو تابع ده۲-دټولو پيشبيني شويو عوايد حصول دقانوني تصويب محتاج دي دولت بايد داقتصادي حالاتو په نظر کې نيولو سره خپله بودجه ترتيب کړي په ۱۹۹۸ م کال کې دنړيوال بانک لاندې اصول معرفي کړي.دمسوليت اصل: داصل واضح کوي چې دبودجې اجراکوونکو وظايف کوم دي. دکفايت اصل: دټولني ستونزو دحل لپاره کافي منابع ولري۲-دتناوب اصل: ددې اصل له مخې بودجه بايد کال په کال او پرله پسې ډول تنظيم شي . دمديريت اصل: دبودجې په ترتيب کې دمديريت ټول شرايط په دقيق ډول عملي کړي۵-دتنوع اصل: بودجه اني نتايج ولري منځ مهاله ، اوږدمهاله اهداف هم توضيح کړي۶-دبودجې دصحت کيدني اصل: دبودجې په ترتيب کې بايد دعلمي او عملي ميتودونو په اساس سرته ورسيږي چې نتايج يي هم درست وي. دبودجې نوي اصول: دهيوادونو په شرايطو تغيير کوي دبودجې اصول هم بايد تغيير وکړي/پخوانې اصول داجرايوي قوې دکنترول لپاره رامنځ ته شوي دي/اونوي اصول بيا دبودجې دتصويب په مهال رامنځ ته شوي . هدف يي۱-دولت دمالي فعاليت محدودول۲-داجرايوي قوې دصلاحيت محدودول۳-دبې ځايه مصارفو مخنيوی دکلاسيکو اصولو ترڅنګ نوي اصول هم ضروري دي :دبودجې اجرايه اصول: دبودجې ترتيب داجرايه قوې دنده شميرل کيږي ./مقننه قوه زيات تغييرات راولی/دبودجې له تصويب څخه وروسته دبودجې اجرايوي صلاحيت اجرايه قوې ته سپارل کيږي/په دې اصل کې اجرايه قوه اهداف معرفي کوي او اهدافو ته رسيدل دعددي نقطې نظره درجيږي. تاثيرات او اداره يي څرګنديږي/دبودجې اجرا بايد دمقننه قوې دسياسي تاثير لاندې رانشي ولې؟ يوازې دنظارت حق لري اجرايه قوه دصلاحيت او مسوليت لرونکې او مسوليت لري چې دبودجې معقولې اجرا لپاره تدابير سرته ورسوي. دبودجې دصلاحيت اصل: په بودجه کې پيشبيني شويو او تعيين شويو اهدافو ته ورسيږي بايد دلازمو صلاحيتونو لرونکې وي دبودجې دازادۍ اصل اومتغير وخت تعيين اصل: دبودجې اقلام بايد په محدوده شکل سره تعريف نشي ترڅو د اداري تدابيرو دانعطاف پذيرۍ اواقتصاديت مانع وګرځي دبودجې اجزاوې اجرايه قوې ته دلاربشوود اومعلوماتو منبع اوسي /دااصل دکلني توب اجرات له منځه وړي هغه تغييرات چې غيرمترقبه او قابل پيشبيني شويو عواملو له امله رامنځ ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیږي رعایت کړي او داســـي مقرارات رامنځ ته کړي چې په متغییرو شـــرایطو باندې اني وارد کړي.دبودجې دطرزالعمل اصــول:--دګذارش دورکړې اصــل:--ددې اصــل په اســاس اجرایه اومقننه قوه باید دیواطلاعاتي سیستم په واسطه دټیټې اداري نه ترلوړي ادارې پورې دبودجې په اړه جامع معلومات ترلاســه کړي . ګذاریش باید چې تغیرات اوسـتونزې څرګندې کړي، دلایل اوتصـمیم نیونه وړاندیز کړي. دمیتودونو دتعدد اصـل: دمیتودونو دتعدد اصـل له مخې دولت باید دمختلفو فعالیتونو لپاره مختلف میتودونه اختیار کړي۲-دتعدد میتودونو په نتیجه کې دولت اداري کارونه مؤثریت او مولدیت مومي. دبودجې د اداري تمامیت اصـــل: ټول بودجوي واحدونه په مجموعي پروســي کې اداري تمامیت څرګند کړي :دبودجې ډولونه : اداري بودجـه او وظیفوي بودجـه : اداري بودجـه پـه بودجوي واحـدونو تقســـیمیږي ا و وظیفوي بودجه دبودجوي واحدونو وظایف څرګندوي. منظمه بودجه دایمي عواید اومصارفو درلودونکی وي او غیر منظمـه بودحـه دتمویـل غیرمنظمې منـابع ولري. اســـتهلاکي او ســرمایوي بودجه هغه مصــارف شــامليږي. چې دولت په دارېې کې مســتقیم ســهم ونلري او ســرمایوي بودجه چې مســتقیم ســهم لري . باید او واقعي بودجه : باید بودجه دپیشــبیني شــوو پلان ګذارې شـو یو عوایدو او مصــارفو څخه عبارت دي او واقعي بودجه بیادعمل په ســاحه کې تطبیق شوي وي.

بودجوي سیاست

دبودجې مفهوم اوماهیت: دبودجې کلمه په لغت کې دبکس یا چرمي بکس څخه اخیستل شوی چې په سلسله واره توګه د bulgaدلاتیني کلمې څخه دانګلیسي دbudgetکلمې چې په پښتو کې دبودجې په نوم یادیږي راورسـیده . دبودجې اصــطلاح په لومړي ځل دفرانســي لخوا په کال ۱۸۱۴ م کال په رســمي ډول ددولت دعواید او مصــارفو په برخه کې په کاریوړل شــوه او بیا په ټوله نړۍ کې اســتعمال شــوه . بودجه په افغانســتان کې ددولت مجموعي عوایدو او مصــارف دیوې ټاکلې دورې معمولا یوکال لپاره پیشــبیني او تصــوبیږي . بودجه دیوداســي منظمې طرحې څخه عبارت ده چې په هغې کې ددولت مجموعي پلان شـــوي مصـــارف دتخمیني او پیشــبیني شــوو مجموعي عوایدو ســره مقایســه او په قرار کې واقع کیږي.بودجه هغه ســند دی چې په هغه کې دیو معین وخت معمولا دیوکال لپاره دیوې دســتګاه یا ســازمان عواید او مخارج پیشــبیني او صـــلاحیت لرونکي مقام لخوا تصــویب شــوي وي دیونســبتا کاملترین تعریف له مخې بودجه دیوقانون په شـــکل دراتلونکې بودجوي دورې لپاره ددولت دمالي اقتصــاد دعوایدو پیشبیني او پلان شــوو لګښــتونو دمنظم مقابله کولو څخه عبارت دي kolmsپه عقیده ددولت بودجه دمختلفو اهدافو دسلسله مراتبو دکمي اومقدارې انعکاس څخه عبارت دی چې دســـیاســـي تصـــامیمو دعاملینو لخوا انتخابیږي . نن ورځ new marks

(c) ketabton.com: The Digital Library

fritsتعریف زیات مشـــهور دی او عمومیت یي موندلې دی ددی تعریف په انعکاس بودجه دراتلونکي دورې معمولا دیوکال لپاره دیوې منظمې طرحې او پلان شـــوو لګښــتونو اوددې لګښتونو دجبران او پوره کولو لپاره دپیشبیني شووعوایدو داټکل اوتخمین دمخامخ کول څخه عبارت دی چې دپرنســـیپ له مخې دتطبیق او مکلفیت لري new marks frits دتعریف خصـوصـیات: ۱-بودجه ددولت دعوایدو او لګښـتونو دمخامخ کولو څخه عبارت دی۲-بودجه دیو پلان خاصیت لري چې په راتلونکې دورې پورې اړه لري۳-دبودجې ترتیب باید په منظم او دایمي توګه صـــورت وومي۴-بودجه دحقوقي الزام او مکلفیت لرونکې ده معنا داچې په عمل کې باید تطبیق شـــي۵-بودجه دیو هیواد داړتیا پربنا ترتیب کیږي له دې امله عواید او مصارف باید په خپل منځ کې سره مطابقت وکړي۶-بودجه دحکومت دکاردپلان دعددي بیان څخه عبارت دی چې په اجتماعي اقتصـــادي او سـیاســي ســاحو کې ددولت دوظایفو دحل په اړوندتول تدبیرونه په برکې نیسي .دافغانستان دبودجې په مقرره کې دبودجې تـعـریـف هـم ددې تعریف څخه الهام اخیسـتی او دکلاسـیک تعریف په نسبت جامع تر دی. لکه څنګه چې د۱۳۵۳ کال دبودجې په مقرره په لاندې ډول تعریفوي . بودجه ددولت دقانوني ســـند څخه عبارت دی چې په هغې کې دیو معین وخت معمولا دیو کال لپاره ټول عواید او مصــــارف تعیین او په اقتصـــــادي اجتماعي دفاعي کلتوري او ســـیاســـي ســـاحو کې دټولو فعالیتونو اوانکشـــافاتو انعکاس ورکوونکې وي. باید زیاته کړو چې هروخت چې دبودجې څخه بحث کیږي باید ددولت په اړوند لاندې تفاوت په پام کې ونیسـو .۱-په تاریخي لحاظ دولت لومړنی واحد یا شــخص دی چې دبودجې په تنظیم او ترتیب یي پیل کړی۲-په هرهیواد کې دحجم له مخې ددولت بودجه زیاتریه سازماني بودجه ده په دې اساس هغه مسایل او موضوعات چې په هغې کې طرح کیږي دنورو بودیجو څخه زیات او پیچده وي۳-دبودجې داجرا په وخت کې ددولت محدودیت دنورو اقتصـــادي موســـســو او اشـــخاصـــو څخه زیات دی معنا داچې دبودجې داجرا دقیق ترومقرارتو تابع ده په همدې ډول دکلاســـیک تعریف له مخې بودجه دهغه ســند څخه عبارت ده چې ددولت دعوایدو او مصـــارفو دیو معین وخت معمولا یو کال لپاره پیشـبینیاو تثبیت کیږی دفرانسـي مالي علم هم بودجه دلګښـتونو او عوایدو دمخکې اټکل او تخمین پـه توګـه تعریفوي. چې داتعریف دپورتني تعریف څخـه چنـدان تفـاوت نـه لري. دبودجې دندې دبودجې اســاســي دنده عبارت له دې څخه ده چې ددولت فعالیت داســي ترتیب کړي چې دحکومت دپلان شـــوو تدبیرونو انتخاب او تطبیق ممکن کړي او برســـیره په دې دعمومي رفاه تامین سـره چې ددولت اسـاسـي هدف تشـکیلوي ددولت داقتصـادي فعالیتونو او خصـوصـي اقتصـادي فعالیتونو دمؤثر ارتباط له لارې مسـاعدت وکړي. دبودجې مهمترینې دندې عبارت دي له:۱-دبودجې عنعنوي یا قدیمي دندې ۲-دبودجې نوې یا موډرینې دندې عنعنوي دندې عبارت دي له a-دبودجې ســـیاســـي دندې : دديموکراســـۍ په هیوادونو کې دبودجې پلان یوه اساسي سیاسي دنده سرته رسوي. دبودجې دورې یا بودجې کال دشروع

(c) ketabton.com: The Digital Library

 څخه مخکې دبودجې تصويب دلمړنۍ سياسي دندې اوياداساسي سياسي دندې په نوم يادېږي.
چې دحکومت دحقوقي مؤثر طرزالعمل لپاره اســاس تشــکيلوي. B-دبودجې حقوقي ياقانوني
دندې: دبودجې دســـياســـي دندو ســـره يو ځاى دي دبودجې لمړى حقوقي دنده چې دحقوقي
اساسي دندې په نوم هم يادېږي دحقوقي او قانوني اساس په واسطه تعيين کيږي. په دې معنا
چې صرف ديو دقيق قانون په اساس دموجوديت په صورت کې دبودجه قانوني اجراتو قدرت
لاس ته راوړلاى شـــو . دوهمه حقوقي دنده دحقوقي الزامي دندې په نوم هم يادېږي په هغه
اعدادو او ددندو پورې چې بودجه کې په ګوته شـــوى او دمقننه قوي لخوا تصـــويب شـــوى
دحکومت او ادارې بسـتګي احتوا کوي او په تشـبث شـوو اعدادو او دندو پورې دحکومت او
ادارې دغه بسـتګي دحکومت لپاره دقانوني خاصـيت يا اجرايوي مکلفيت درلودونکې دي c-
دبودجې دمالي سياست دندې: دحکومت ديوکارپلان صرف هغه وخت کولاى شي چې عملي
او تطبيقي جنبه غوره کړي چې دلګښـــتونو دپوره کولو لپاره په کافي اندازه عوايد وجود
ولري له دې امله دمالي احتياج اودمالي وســـايلو موجوديت ترمنځ موافقت ددولت دبودجې
دمالي سياست اساسي دنده تشکيلوي چې دادنده دمالي سياست دلمړنۍ دندې په نوم يادېږي ،
دمالي سـياسـت دوهمه دنده عبارت له دې څخه ده چې دبودجې درهنمايي اقتصـادي مؤثريت
او معقوليت تقويه اومسـاعده کړي چې دادنده دمالي سـياسـت دسـازماني او اقتصـادي رهبري
کوونکي دندې په نوم هم يادېږي.d-دبودجې داقتصادي سياست دندې :داقتصادي سياست ددې
دندې په واسـطه کوښـښ کيږي چې ددولت بودجې چې کوم اقتصــادي نسـبت ورکول کيږي
دهغه څخه داقتصـــادي عمومي پروګرام اوددولت دمالي اقتصـــاد دهماهنګ کولو لپاره ګټه
اخيســـتل کيږي يا واخيســـتل شـــي. ددولت دبودجې لخوادې دندې ســـرته رســـول دبودجې
داقتصـادي سـياسـت لمړنۍ دندې يادبودجې دسـاختماني دندې په نوم يادېږي او دهغې مطابق
دبودجې پلان ديوې تنظيم کوونکي وســـيلې په توګه داســـتفادې لاندې راځي او ديو ټاکلي
اقتصـادي سـياسـت دتحقق او اقتصـادي معقوليت لپاره خدمت کوي چې دبودجې دغه تنظيمي
دنده دبودجې داقتصادي سياست دثانوي دندې په نوم يادېږي. دبودجې نوي دندې عبارت دي
لـه۱-دبودجې دپلان ګذارۍ دنده۲-دبودجې تحليلي دنده۱a-دبودجې دپلان ګذارۍ مفهوم پـه
خپل ذات کې معنې ورکوي چې عوايد او مصارف په يوې ټاکلې راتلونکې دورې پورې اړه
لري نو له دې امله دبودجې په تهيه او ترتيب کې دسياسي ارادې تشکل بايد دراتلونکو ټاکلو
اهدافو په اساس ځان عيار کړي. دهرې بودجې دارنګه ساختمان بايد تامين شي په دې اساس
داهدافو ټاکل دبودجې دپلان ګذارۍ لمړنۍ دنده تشـــکيلوي چې دپروګرام دجوړولو ددندې په
نوم يـاديږي دبودجې دپلان ګذارۍ دوهمـه دنده عبـارت ددې څخـه ده چې دبودجې دترتيـب
دمخه بايد واضـــح شـــي چې په بودجه کې ټاکلي اهداف څرنګه براورده کيداى شـــي.۲b-
دبودجې تحليلي دندې: بايد وليدل شـي چې داهدافو دترلاسـه کولو لپاره پيشـبيني شـوى وسـايل
کافي دي او که نه. دبودجې هدفونه:دبودجې هدفونه او هغه نقش چې بودجه يې دهيواد په

(c) ketabton.com: The Digital Library

مالي او اداري سازمان کې سرته رسوي په لاندې ډول دمطالعې لاندې نيول کيږي.۱-داهدافو ارزيابې کول۲-دنظرياتو هماهنګ کول۳-دعمومي او خصوصي فعاليتونو اړيکه۴-ددولت په وسيله دقانوني جواز لاسته راوړل۵-دعوايدو او لګښتونو طبقه بندې ۶-دفعاليتونو نتيجې او برياليتوب درجې ته رسيده ګي ۷-دمسوليتونو تشخيص او تفکيک. دبودجې ډولونه۱-منظمه بودجه۲-غيرمنظمه بودجه.منظمه بودجه عبارت له هغه بودجې څخه ده ده کوم چې دمنظمو تمويلي وسايلو پواسطه تمويليږي. غيرمنظمه بودجه عبارت له هغې بودجې څخه ده کوم چې دغير منظمو تمويلي وسايلو په واسطه تمويليږي.۲-استهلاکي او سرمايوي بودجهA-استهلاکي بودجه هغه مصارف په برکې نيسي کوم چې دسرمايي په شکل اوددولت په دارييو کې دمستقيم سهم لرونکې نه وي بلکه : معمولا په يوه بودجه تاثير واردويB-سرمايوي بودجه : عبارت له هغې بودجې څخه ده کوم چې په اقتصاد کې دداريي او سرمايوي په شکل کې دمستقيم سهم لرونکې وي او برسيره په دې دجاري بودجوي دورې دتيريدو څخه وروسته هم مفيدتونه منځ ته راوړي .۳-پلان شوی (بايد)او واقعي يا حقيقي بودجه:A-پلان شوی(بايد) بودجه: ديوې راتلونکې مالي دورې لپاره ديو هيواد دعوايدو او مصارفو داټکل او پلان ګذاری څخه عبارت دهB-واقعي يا حقيقي بودجه:داسې عوايد او مصارف په برکې نيسي چې واقعا به عمل کې تطبيق شوي وي چې نوموړي بودجې ارقام دحقيقي ارقامو په نوم ياديږي.۴-عادي او انکشافي بودجه:Aعادي بودجه معمولا هغه مصارف په برکې نيسي کوم چې دعادي او روزمره فعاليتونو لپاره دانکشافي پلانونو دلګښتونو څخه غير په نظرکې نيول کيږيB-انکشافي بودجه : معمولا هغه مصارف په برکې نيسي کوم چې دعادي او روزمره فعاليتونو لپاره دانکشافي پلانونو دلګښتونو څخه غير په نظر کې نيول کيږي.۵-اداري او وظيفوي بودجه:Aاداري بودجه عبارت دهغه بودجې څخه ده کوم چې دوزاتونو له مخې تقيسميږيB-وظيفوي بودجه : عبارت له هغه بودجې څخه ده کوم چې دمختلفو وظيفو يا مختلفو پروګرامونو په بنا ترتيبيږي چې دولت يې په اقتصاد کې سرته رسوي. دبودجې حالات: دپرنسيپ له مخې بودجه بايد دتوازن په حالت کې قرار ولري ولې په عمل کې اکثرا اقتصادي شرايطو په تغيير اوتحول سره کموالی يا زياتوالی په بودجه کې منځ ته راځي چې اوس دبودجې درې ګونو حالاتو او علتونو څخه بحث کوو۱-دبودجې توازن۲-دبودجې زياتوالی ياتفاضل: زياتوالی يا تفاضل په بودجه کې هغه وخت منځ ته راځي چې عوايد په هرحالت چې وي نظر مصارفو ته زيات شي اومعمولا دازياتوالی په بودجه کې په عمومي توګه ددولارو منځ ته راځي .الف: دلګښتونو په کميدو او دعوايدو په خاص ډول دمالياتي عوايدو په ثابت پاتي کيدوسره.ب:دعوايدو په لوړولو او لګښتونو په ثابت پاتې کيدو سره: ۳-دبودجې کسر: دبودجې دکسر مفهوم : څه وخت چې ددولت دمصارف دهغه له عوايدو څخه اضافه شي نو ويل کيږي چې دولت بودجه دکسر سره مواجه ده . دبودجې دکسر درامنځ ته کيدو مهم عوامل.الف: د ادارې امورو دضعف له امله دبودجې درامنځ ته کيدونکی

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسر: دبودجې اداري کسر داسې کسر دی چې ديوې صحيحې او سالمې ادارې نشتوالی په صـــورت کې رامنځ ته کيږي مثلا: هغه وخت چې موجوده اداري ســـازمان دتشـــکيلاتو او پرسونل دنقيصـــی له مخې دوظايفو داجرا قدرت ونلري او دولت ددغې نقيصـــې دلرې کولو لپاره نوي کارکوونکي استخدام کړي ددغه اضـافي استخدام نتيجه کې ادارې او دمعاشـاتو مصارف لوړ ځي او يو تشکيلاتي تورم رامنځ ته کيږي او په نتيجه کې ددولت بودجه دکسر ســره مخامخ کيږي.ب: داقتصـــادي وضـــعې دتغيير له امله دبودجې کســـر : دبودجې کســـر داقتصـادي وضـعې دتغيير له امله هغه وخت منځ ته راځي چې داقتصـادي وضـعې تغيير په نتيجه کې ددولت عوايد او مصـــــارف خپله هماهنګي له لاســـه ورکړي او يا په بل عبارت داقتصـادي وضـعې په تغيير سره ددولت عوايد او مصـارف په نامتناسب يا حتی په معکوس شـکل تغيير وکړي نامتناسـب تغيير په دې معنا چې اقتصــادي شـرايط دمصــارفو دلوړوالي غوښـــتنه کوی مګر دعوايدو لوړوالی ته په هغه اندازه امکانات نه وي موجودج: ديو هيواد داقتصـــادی ســاختار دبودجې دکسـر دعلت په توګه : دبودجې دکسـر پورتني نوعې چې ذکر شـوې اکثرا دلنډې مودې ماهيت لري او دبودجې دغه ډول کسر چې داقتصـادي جوړښـت له وجې دعمومي عوايدو او مصـــــارفو ترمنځ دهماهنګۍ دنه موجوديت له امله په اوږده وخت کې ځرګنديږي. چې دغه عدم هماهنګي بعضې وخت دبياودانوي ياانکشافي مصارفو له مخې داقتصـادي توسعوي سياسـت په واسطه منځ ته راځي چې داقتصـادي او اجتماعي زيربنا او اقتصادي پروژو دتقويت په خاطر صورت نيسي چې ډير وخت ته ضرورت لري چې ددې په نتيجه کې دټولنې اقتصـــادي او اجتماعي جوړښـــت دپرمختګ په حال او دملک اقتصـــادي دابتدايي مراحلو پرمختللو مرحلو ته ځي په دې معنا چې دملک اقتصـــاد دټيټي ســطحې څخه دپراختيا سطحې ته ميلان پيداکوي. دبودجې دکسر سياست: څرنګه چې وويل شو بعضـې وخت دولت دبودجې کســر څخه ديو ســياســت په ډول داســې اســتفاده کوي چې داقتصـــادي رکودي حالت داقتصادي رونق په حالت مبدل کړي چې دبودجې دتعادل داصل سره مخالفت نـه واقع کيږي دولتونـه دپولي تورم دمخنيوي لپاره خپل مصــــــارف کموي چې دادبودجې يوعمده رقم تشـکيلوي. چې ددې په واسـطه دټولنې مجموعي تقاضـا کميږي. او په دې شـکل دتورم سره مقابله کوي چې داقتصادي رکود په صورت کې هم دبودجې دکسر دسياست څخه اســـتفاده کوي او دغه درکود حالت درونق په حالت بدلوي. هغه ارقام چې دبودجې دکســـر ترعنوان لاندې قرار نيســـي دهغه منابعو څخه عبارت دي چې دعوايدو او مصـــــارفو ترمنځ فرق وجود لري دبلې خوا نه دولت په دې توانيږي چې دخپلې بودجې هغه مازاد چې رامنځ ته شـوی او دبودجې دبې تعادلۍ سبب ګرځي په دوه ډوله مصـرف کړي۱-دخارجي قرضـو او په دولت باندې دشـــوو اعتباراتو تاديه کول۲-دراتلونکې برداشـــتونو په خاطر دذخيري په ډول دهغې ساتل*دبودجې دکسر اقتصـادي تاثيرات: ددغه سوال دځواب په برخه کې چې ايا دولت دبودجې دکســـر نامســـاعد اقتصـــادي تاثيرات لري نشـــي کولای چې يو کامل او دقيق

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب وګڼل شـــي . ځکه دولت دبودجې کســـر اقتصـــادي تاثير دمالي تامين دمنځته راتلو دځرانګوالي دعلت پورې تړاوو لري. څرنګه چې ددولت دبودجې کســر دجاري مصـــارفو دزياتوالې په خاطر وي نو دي ته بايد توجه وشـــي چې دغه ډول مصـــارف فقط دمجموعي تقاضا دزياتوالی سبب ګرځي چې کيدای شي چې تورم رامنځ ته کړي. ماليه : دهغه اجباري ورکړي څخـه عبـارت ده چې خلـک يې ددولـت دمصـــــارفو دتمويـل پـه منظور ددولـت دغيرمســتقيمو خدماتو په مقابل ورکوي.ماليات معمولا په دوه ډوله دي ۱-مســتقيم ماليات ۲-غيرمستقيم ماليات. غيرمستقيم ماليات : عبارت دهغه ماليانو څخه دي چې دمالي مودي يو او حامل يي بل شــخص وي لکه ګمرکي تعرفي : بهرنی مرســتي او پورونه : بهرنی مرســتي اوپورونه هم ددولت دبودجې دتمويل يوه منبع ګڼل کيږي اودولت انکشـــافي معمولا دهمدغو مرســـتو او پورونو په واســـطه تمويليږي.دولتي داريي : دولتي داريي هم ددولت دبودجې دتمويل يوه منبع کيدای شي ځکه دضرورت په وخت کي ددولت کولای شي خپلې داريي په خرڅلاو ورســوی او دنومورړي مصـــرف بودجه پري تمويل کيږي؟. دولتي تصـــديګاني : ددولت دبودجې بله تمويلوونکې منبع دولتي تصـــديګاني دي چې هغه عوايد چې دنوموړيو تصـــديو څخه لاس ته راځي دبودجې په تمويل کې اهم رول لوبوی. دبودجې حقوقي مراحل: دبودجې مراحل چې دبودجې ددوران په نوم هم ياديږي. دبودجې ترتيب مرحله. دتصـــويب مرحلـه، داجرا مرحلـه، دبودجې دنظـارت(کنترول)مرحلـه پـه برکې نيســـي . دبودجې څلورګونې مراحل: داجتماعي او اقتصـــادي ســيســتم په نظر کې نيولو ســره په هرهيواد کې وجود لري اما دمحتوياتو او شکلي نقطي له نظره يوهيواد څخه وبل هيواد ته طبعا فرق کوي چې کولای شـو هره مرحله په مختصـره توګه په لاندې ډول تشـريح کړو۱-دبودجې ترتيب: دبودجې لمړئ مرحله تشـــکيلوي چې دبودجې داترتيب ديوې خوا په راتلونکي کې دعوايدو دانکشاف ديو تخمين له مخې اساس ګذاري شوي اودبلې خوا ددولت داينده مصارفو دحدودو په اړوند دمالي سياسـتمدارنو نظرپه برکې نيسـي . د اداري امورو دضـعف له امله دبودجې رامنځ ته کيدونکي کســر دلاندې عواملو څخه خالي نه وي.۱-دعوايدو دلاســته راوړنې غلط جوړښـــت۲-د اداري کارمندانو عدم صـــلاحيت غيری تخصـــص وال چې ماليات لاســـته راوړي۳-دمالياتو دغلط ســيســتم انتخاب ۴-دبودجې دکســر دمالي تامين هره يوه منبع ديوبل څخه مختلف تاثيرات لري چې لاندې ذکر شـــوي دي او په تفصـــيلي شـــکل يي لاندې ذکر کوو:۱-دنووپيسو نشـرول۲-دداخلي منابعو څخه قرضـه اخيستل۳دلنډې مودې لپاره دخارجي منابعو څخه قرضه اخيستل. مستقيم ماليات: عبارت له هغه ماليانو څخه دي چې دمالي مودي او حامل يو شـخص وي لکه: په ځمکه ماليه. په دوه طريقو سـره منځ ته راتلی شـي۱-دولت کولای شـــي چې په عين وخت او حال کې بدون ددې څخه چې خپل مصـــارف او خاصـــتا ماليات لوړکړي۲-په يو اقتصـــاد کې دمجموعي تقاضـــا دلوړولو لپاره بله طريقه ددې څخه عبارت ده چې دددولت دمالياتو اندازه راټيټه کړي. دولت جان مينايارد کينز دکسـري بودجې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیشنهاد کړی ترڅو په دي توګه دولت وکولای شي چې دکومکونو ورکولو له لارې دارزانو پورونو له لارېپ انګه اچونه تشـــویق شـــي او په دې ډول اقتصـــادي بحران پرضـــد مبارزه وکړي.البته دادنړیوال اقتصادي بهران څخه وروسته خبره وه.

بودجوي سیاست بله یعنې دوهمه برخه په لنډه توګه

ســریزه بودجوي ســیاســت دعوایدو او مصــارفو بدلون څیړي ، بودجوي ســیاســت دوســایلو (عوایدو او مصارفو)په مټ په اقتصادي متغیراتو باندې اغیز ښندD،داقتصادي ستونزو دحل لپاره دبودجوي سیاست له وسایلو څخه په استفادې لپاره دستونزو مناسب مدیریت اوحل لاره وړاندې کوي.، بودجوي سیاست داجتماعي او اقتصادي سیاست دیوې وسیلې په توګه ددولت بودجه دساختماني سیاست دوسیلې په توګه ، په دې مبحث کې لاندې موارد څیړل کیږي. په تولیدي جوړښـــتونو باندې دبودجوي ســـیاســـت هغه عوامل تربحث لاندې نیول کیږی. چې اقتصـــادتراغیز لاندې راولي . مخکې له دې نه چې په تولیدي جوړښـتونو او ملي عاید باندې یی اغیزې مطالعه شي لازمه ده چې تولیدي جوړښتونوانواع وڅیړو. په یو ملي اقتصاد کې تولیدي جوړښتونه لاندې ډولونه لري ۱-منطقوي تولیدي جوړښتونه:اقتصادي تولیدي څرنګه په اقتصادي ساحاتو باندې تقسیم شوي دي ۲-سکتوري تولیدي جوړښتونه: سکتوري تولیدي جوړښـتونه : توضـیح کیږي پوره تولید ي سـکتوري جوړښـتونه په اقتصـاد کې په څومره اندازه دهیواد په اجتماعي تولید کې ســـهم لري مثلا: په اجتماعي تولید کې دزراعت ســـهم اوداســـې نور۳-عواملي تولیدي جوړښـــتونه: دانوعه تولیدي جوړښـــتونو کې تولید عوامل (ځمکه اوسرمایه) شاملیږي.په تولیدي جوړښتونو باندې دبودجوي سیاست اثرات: بودجوي سـیاسـت دعوایدو او مصـارفو له لارې دیواقتصـاد په تولیدي جوړښـتونو باندې متفاوت اغیز لري نو له دې امله ضـــروري ده چې هریو یې په جلا ډول تربحث لاندې ونیول شـــي .الف: تولیدي جوړښـتونه باندې دبودجوي مصـارفو اغیزې: په تولیدي جوړښـتونو باندې دبودجوي مصارفو له نظره لاندې مصارف دتشخیص وړدي. داشیاو خریداري فرمایشاتو لپاره دولت مصـارف په سـکتوري او منطقوي تولیدي جوړښـتونو باندې تاثیرات لري مثلا: د(تعمیراتي اقتصـاد قدامت حق)دتعمیراتي اقتصـاد دتشویق اوتقویي لامل ګرځي. یادوروسـته سیمو لپاره ددولت فرمایشـــات هم ددې منطقو دتشـــویق ســـبب ګرځي.۲-دتخنیکي اجتماعي اوکلتوري زیربناوو لپاره ددولت مصـــارف دتولیدي منطقوي او تولیدي ســـکتوري جوړښـــتونو لپاره اســاســي شــرط شــمیرل کیږي.۳-دوزګارتیا مخنیوي لپاره دولت مصــارف دتولید په عواملي جوړښتونو باندې تاثیر لري . مثلا کله چې دولت په ساحه کې داستخدام کچه لوړه شي نوپه کاروبار کې دعرضه کمیږي او مزدونو نرخ صعودیا پورته کیږي په دې صورت کې ممکن کاري قوه دسرمایي په کاراچونې سره تعویض شي برعکس که دولت په ساحه کې استخدام ســطحه کموالی ومومي نودکارعرضــه زیاتیږی. اومزدونو نرخ کمیږي په دې صــورت کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرمایه په کاري قوي باندې تعویض کیږي. ۴-دولتي کومکونه: دجبران وړنه دي او دمقابلې ورکړې وړ نه دي . کومکونه ورکول دیوخاص طرز العمل له مخې صورت نیسي اودولت غواړي لاندې خاص اهداف لاسته راوړي .الف: تشویقي انطباقي کومکونه: دوخت له نظره محدود وي :ترڅو دتصدیو امکانات او سهولتونه دیو نوي تولیدي جوړښت لپاره اماده شي یا له ځان سره اماده او مطابق کړي.ب: حفاظوي کومکونه: داډول کومکونه : دحمایوي ګمرکي محصولاتو سره نږدې تعلق لري داکومکونه دوامداره خاصیت لري او دکومک اخیستونکي دعاید وضعیت بهتره کوي تولیدي شرایطو ته کوم تغیر نه ورکوي. ۵-دقرضونو ورکول: کولای شي چې په منطقوي ، سکتوري او عواملي تولیدي جوړښتونو باندې تاثیروارد کړي . په تولیدي جوړښتونو باندې دبودجوي عوایدو اغیزې : دولته مختلف عواید اومصارفو په ډیر متفاوت تاثیرات لري اوپه لاندې ډول توضیح کیږي. :اقتصادي عواید داقتصادپه منطقوي اوسکتوري جوړښتونو باندې مستقیم تاثیر لري مثلا: په یوه معینه ساحه کې دبرق دمصارفو معاف کول باید نورو ساحاتو په نسبت دنرخ دکموالي په منطقوي تاثیراتو کې شمیرل کیږي. یا مالیاتي معافیت او تخفیف په معینه ساحه کې سرمایه ګذاریتشویقوي۲-په تولیدي جوړښتونو باندې مالیات تاثیرات لري. اول : دتصدیو دپانګې اچونې فرسایش لپاره مالیاتي مساعدتونه اومالیاتي تخفیفات ډیر اهم رول لري او په یوه معینه سکتوري ساحه کې تاثیرات واردوي او همدارنګه منطقوي تاثیرات هم لري.دوهم : دتصدیو دخرڅلاو په دوران باندې مالیات تصدۍ مجبوروي چې مرکزیت ته خواته حرکت وکړي الحاقیې ختموي اوتصدۍ تشویقوي چې دمالیې څخه ځان ساتنې په موخه اقتصادي مراحل کم کړي۳:مالیات کولای شي چې دتصدیو حقوقي شکل ته تغییر ورکړي. مثلا په موسساتومالیات اودشرکتونو دسرمایې په عوایدو مالیات مجبوروي چې دمالیې نه دخلاصون پیه موخه ځان دیوې مالي تابع کړي۴-مالیات په تصدیو باندې عوض تاثیرات واردوي او تولید عوامل ترتاثیر لاندې راولي. مثلا: کله چې په مزدونو باندې لوړشي نوکارګران یې په تصدیو باندې تاثیر اچوي ،سرمایوي تولیدي وسایلو باندې تعویض کیږي. ۵-په عوایدو باندې مالیات :دتولیداتو دترک تشویق باعث ګرځي. مثلا د وسطې حدله عوایدونه دمالیاتواخیستل :په ملي عاید باندې دبودجوي سیاست تاثیرات ===په لاس کې شته عوایدو په درست ډول کارولو سره دمصرف اوپس انداز په جوړښتونو باندې دبودجوي سیاست اثر لري چې تربحث لاندې نیول کیږي. دازاد بازارپه اقتصادي نظام کې هراقتصادي عامل دبازاردعملیې اودمالیې دتادیه کولو نه وروسته عاید لاسته راوړي او داعواید داحتیاجاتو سره سم کاراچول دیولړعواملو پورې اړه لري، مصرفي عادات۲-پس اندازعادات۳-دمصرف نورم ۴-اجتماعي موقف اونورداقتصادي واحدونو تخمینات فرق کوي اومتفاوت تاثیرات لري په مصرف اوپس انداز باندې دبودجوي سیاست تاثیرات: په مجموعي عاید کې دمصرف اوپس اندازنسبت سرمایه ګذارۍ په واسطه لوړیږي مثلا دپس انداز تشویق ، معافیت او جایزي پس

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازکوونکي ترتاثیر لاندې راولي ۲:؛دمصـــارفو ترکیب هم کولای شـــي چې په پس انداز اومصـــرف باندې تاثیر وارد کړي مثلا په تجملي اشـیاوو باندې مالیاتو وضــعه کول دجنس قیمت لوړوي او تقاضــا کموي اوداشـیاو مصــرف لپاره کمیږي. دولت بودجه دتولید عواملو معقول په کاراچولو وســیلې په توګه: کیریشـــن : دتحقیقاتو نتایجو له مخې چې په انکشـــافي اواقتصادي همکاریو هیوادونو سازمان کې یي ترسره کړي دي دولت بودجه کولای شي چې لانـدې اهـداف ترلاســـه کړي organization, economic, of cooperation and development(OECD)دداخلي رقابت تشویق اوتقویه: درقابت تشویق داقتصـادي سیاسـت اوقانوني تدابیروپه واســـطه صـــورت نیســـي. انحصـــاري قدرت: رقابت محدودوي وي اوانحصـاري بازارونه منځ ته راوړي .ددې ستونزو مخنیوي لپاره بودجوي سیاسـت(عواید اومصــارف) وسـایل لري چې درقابت محدودونکې عوامل په ضـد ترې استفاده وکړي، اوپه لاندې توګه دبودجوي سـیاسـت له هغو وسـایلو څخه یادونه کوو چې رقابت تشـویقوي:الف: دولت عواید درقابت تشـویق دیوې وسـیلې په توګه : لکه څرنګه چې مخکې یادونه شـوي وه چې غیرنـاخـالص خرڅلاوو پـه دوران مـالیـات اوپـه مرحلـه اي خرڅلاو دوران مـالیـات پـه اقتصاد کې دتصدیو دتمرکز او الحاق باعث ګرځي او په نتیجه کې درقابت مانع ګرځي. څکه په دې ډول مالیاتو ســره یوازې دتصــدیو دبازارفروشـــي دمالیاتو کیږي او دتصــدیو داخلي خرڅلاو دمالیې تابع نه ګرځي چې ددې سره بازار عملیه له منځه ځي او مالیاتونه ځان ساتي نو له دې امله دولت عواید درقابت مانع کوونکي بنه غوره کوي ددې لپاره چې دولت عواید درقابت مانع کوونکي واقع نه شـي نو باید داضــافي ارزش مالیه وضــعه شـي څکه په دې صورت کې اضافي ارزش تولید دمالیې تابع ګرځي که تصدۍ په الحاق اومنفرد ډول فعالیت کوي ودارزش سره به سمه مالیه تادیه کوي . دتمرکز دموجودیت : نشې کولای چې دمالیاتو پس انداز رامنځ ته کړي چې دولت عواید زیاتیږی اورقابت محدودیت له منځه وړي، داډول تدابیر هغو تصـــدیو ته چې کم امکانات لري دزیات رقابت امکانات رامنځ ته کوي داډول اضـــافي ارزش ، دتصـــدیو حقوقي شـــکل او لویوالی رعایتوي اورقابت محدودیت له منځ نه وړي . دولت مصـــارف درقابت تشـــویقونکې وســـیلې په توګه : دولت مصـــارف درقابت دمحدودیت باعث ګرځي. هغه تصـــدۍ چې کومک ترلاســـه کوي مالي وضـــعیت یي بهتره کیږي دتصـدیو تفوق اوبرتري رامنځ ته کیږي دنورو تصـدیو په پرتله دزیات رقابت توانایي پیداکوي رقابت محدودیت مخنیوي لپاره باید داکومکونه دایمي خاصیت ونه لري اوداقتصادي شـــرایطو تر/له مطابقت پورې اوســـې .دتادیاتو دبیلانس پیژندنه: دتادیاتو بیلانس دعمل په ساحه کې مثبت او منفي حالاتونه غوره کوي دتادیاتو بیلانس هغه مهال مثبت شمیرل کیږي چې دســـره زر او ســـرمایي نورملکونو نه مطلوب هیواد ته تادیه شـــي. دیو هیواد دتادیاتو بیلانس هغه مهال منفي ګڼل کیږي. چې یاد هیواد دبیلانس کســـردســـره زرو او ســـرمایي په واســـطه متوازن کړي. دتادیاتو بیلانس دبې توازنۍ علتونه: دغیرې واقعي تبادلې نرخ ټاکل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغیرې واقعي تبـادلې نرخ تعینول دتـادیـاتو دبیلانس دبې توازنی لامـل ګرځي . کلـه چې دیو هیواد دپیســو ارزښــت ټیټ تعین شـــي نو په دې صــورت کې دصـــادراتو قیمت کمیږي اودوارداتو قیمت پورته کیږیږ چې په دې سره صـادرات زیاتیږي اوواردات کمیږی. دپیسـو دارزښت کموالی ددې لامل کیږي چې داخلي هیواد پیسو ارزښت دخارجي پیسو په وړاندې کم کړي چې ورسـره سـم دخارجي اجناسـو قیمت په داخلي بازار و کې ارزانه تماميږي او دوارداتو لپاره زمینه مســاعديږي اودتادياتو بيلانس دمازاد باعث کیږي . که چیرې یو هیواد دپیسـو ارزښـت نسـبتا لوړتعیین شـي نو ورسـره سم دیادهیواد صـادراتي توکو قیمت نورو خـارجي هیوادونو تـه ګران تمـاميږي. اودوارداتي توکو قیمـت ارزانـه کیږي چې پـه دې صـورت کې صـادرات محدوديږي واردات زیاتیږي دتادیاتو دبیلانس منفي او کسـر رامنځ ته کیږي.که چیرې داحالات(بې توازنې)اوږد مهاله شکل ولري داچې تغییرات دتبادلې تغییراتو له امله وي نو له دې امله باید دتبادلې ثابت نرخ له منځه نه یوړل شـــي . مثلا: که چیرې تادیاتو بیلانس کسـر ولري نوداخلي پیســو په وړاندې خارجي پیســو ارزښــت لوړتعینیږي یاداخلي پیســو ارزښـــت ته تنزیل ورکول کیږي . ترڅو خارجي هیوادونو ته دتوکو قیمتونه ټیټ تمام شي او دصادراتو زیاتوالی وموميږ او دتادیاتو دبیلانس کسر له منځه یوړل شي. په تبادلې نرخ کې تغیرات داسعارو احتکار ته لارښوونه کوي او داچاره نړیوال پولي سیستم ته تاوان رسـوي او که دا کسـر په نورو اقتصـادي سیاسـتونو اوتدابیرو سـره دتوازن امکان ونه لري نوبیا دتبادلې نزخ تغیرته هغه مهال اجازه ورکول کیږی چې دتادیاتو بیلانس عدم توازن دوامداره او ناوړه حالت ته داخل شـی دانفلاسـیون منځته راتلل :دانفلاسـیون منځته راتلل: په هغو هیوادونو کې چې دبازار اقتصادي نظام موجودوي دانفلاسیون له ستونزې سره مخامخ دي کله چې په یوهیواد کې انفلاســیوني تمایلات وجودولري نو:دنورو هیوادونو په پرتله یي دتوکو او مزدونو قیمت په زیاته اندازه لوړیږي.۲-اودکارمولدیت یی دقیمتونو زیاتوالی سـره مطابقت نه لري یا داچې په اجتماعي محصـول کې زیاتولای رانه ولي نوله امله یي دتادیاتو بیلانس کسـر رامنځ ته کیږی ځکه دتادیاتو بیلانس کسـر رامنځ ته کیږي چې : داجناسـو او مزدونو قیمت دانفلاسـیون له امله زیاتیږي۲-نوځکه دصـادراتو دکموالي لامل کیږي.دبودجې انقباضــي سـیاسـت کولای شـي چې دداخلي قیمتونو له لوړوالی څخه مخنیوی وکړي .هرکله چې ددې سیاست له امله داخلي قیمتونه درقابت کوونکو هیوادونوپه پرتله راکم شي نو په دې صـــورت کې صـــادرات زیاتیږي او واردات راکمیږي اودبیلانس مازاد رامنځ ته کیږي. دبودجې سیاست:دتادیاتو دبیلانس سیاست دیوې وسیلې په توګه هر کله چې دتادیاتو بیلانس کسر دانفلاسیون له امله وي نو دداسې کسر مخنیوي لپاره لازمه ده چې انفلاسیون یي ضد تدابیرو څخه استفاده وکړو چې په دې حالاتو کې دانفلاسیون ضد بودجوي سیاسـت وسـایل عبارت دي له۱-دمالیاتو موقتي لوړوالی. دداســـې مالیاتو لوړوالی په پراخه او کتلوي تاثیر ولري په مجموعي تقاضـا باندې تاثیر وارد کړي لکه په عایداتو اودخرڅلاو په دوران باندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماليات ددې مالياتو په عملي كولو سره په اقتصـادي مجموعي تقاضـا كې كموالی څرګندیږي او دقیمتونو دنزول باعث ګرځي.۲-ددولتي قرضـونو لاسـته راوړنه: دداسـې چې ددولت دقرضـونو دلاسـته راوړنې لپاره اسـناد نشـروي او له دې لارې غواړي چې په اقتصـادكې دخلكو قدرت خريد جذب راكم كړي.چې په نتيجه كې ورسـره په اقتصـادكې دقيمتونو دنزول باعث ګرځي داچاره هغه مهال غوره اوسم تاثير لري چې دولت لاسته راوړي پولي وسـايل بيرته اقتصـادي جريان ته شـامل نه شـي ځكه كه چيرې داوسـايل بيرته اقتصـاد ته جريان ومومي نو په اقتصاد باندې توسعوي تاثير واردوي نوترمورد نظر مهال دي ياد پولي وسايل راكد وسـاتي ترڅو مؤثر نتايج لاسـته راشـي.۳-په دې اقتصـادي حالاتو كې دولت بايد دقرضـونو له وركړې څخه ډډه وكړي ترڅو په اقتصـاد كې له اضـافي تقاضـا څخه مخنيوى وشـي اودقيمتونو لوړوالى كابو كړي. ۴-ددولت دهغو سـرمايه ګذاريو تعلق كول چې عايداتي تاثيرات يې نسـبتا ظرفيتي تاثيراتو ته لوړوي لكه څرنګه چې عايداتي پروژو كې دعايد سـطحه لوړوي اودعايد په اندازه توليد او عرضـه كې زياتوالى نه راځي نو ددې لپاره چې تقاضا زياتوالى ونه مومي او قيمتونه لوړ نه شي نوبايد عايداتي پروژي تعليق شي . لكه عمراني پروژې اوپه دې كې سـرمايه ګذاري ددې لامل كيږي چې عايداتي سـطحه لوړه كړي دپورته تدابيرو علاوه يو لړ نور اقتصـادي سـياسـت او بانكي سـياسـت ، ازاد بازار سياست، دحداقل ذخيرې سياست ، دتنزيل سياست، دقيمتونو كنترول سياست، اوبلاخره په اقتصـاد كې مجموعي تقاضـا سـهيمه بندي كول او محدود كول دقيمتونو دنزول باعث ګرځي. دقيمتونو دكميدو سـره سـم داخلي اجناس خارجي هيوادونو ته ارزانه تماميږي دصـادراتو زياتوالى اوبيلانس كسـر مخنيوي لامل كيږي.هركله چې دتادياتو بيلانس كسـر دمالي توسـعوي سـياسـت له امله وي نو په دې صـورت كې دكسـرله منځه وړلو لپاره انقباضـي بودجوي سياست يا محدود كونكی بودجوي سياست مناسب ګڼل كيږي.داسياست په اقتصاد كې دپيسـو مقداركموى او قيمتونو صـعودي ميلان له منځه وړي چې ورسـره سـم صـادرات زياتيږي او بيلانس كسر مخيوى كيږي. كله چې دتادياتو بيلانس كسر دزياتو پيسو دارزيابۍ له امله اوسي نودصادراتو پانګه اچونه كموالى او تضرر مومي له ناقص استخدام سره ټيټ اسـتخدام حالات رامنځ ته كيږي په دې صـورت داهداف تضـاد هم رامنځ ته كيږي . په دې معنا چې دتادياتو بيلانس كسـر دزياتو پيسـو له امله دی نو بايد انقباضـي بودجوي سـياسـت عملي شـي ترڅو صـادرات زيات اوواردات كم كړي ولي دبيكارۍ مخنيوي كې توسـعوي بودجوي سـياسـت څخه اسـتفاده كيږي اوكه چيرې دتادياتو بيلانس مازاد انقباضـي بودجوي سياست له امله رامنځ ته شي.

ماركيټينګ (بازارموندنه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مارکيټينګ عبارت دارزښـــتونو دپيداکولو دپروســـي څخه ده ؟ټولې کاروباري اداري په کاربوختي په عمومي توګه ، په دوو برخو ويشــــل شــــوي دي۱-انتفاعي ۲-غيرانتفاعي ===غيرانتفاعي اداري ډتولني دخيرښيګڼې لپاره جوړيږي او دشخصي ګټو په اساس فعاليت کوی او دا اداري بيل اهداف او بيلې ګټې لري ۲-انتفاعي اداري بيادنورو اداري اهدافو سره ســره په عمده ډول دګټې دترلاســه کولو لپاره کولو لپاره فعاليتونه کوي او دغه اداري هڅه کوي چې خپل فعاليتونه په دقيق ډول په هره برخه کې ترجدي کنترول لاندې ونيســـي ترڅو دبيځايه مصــارفواو دګټې دفرصـتونو څخه دښـې استفادي شـرايط برابر کړي. مالي څانګه : دغه څانګه دکاروباري اداري دمالي برخو دټولو چارو مسوليت په غاړه لري او مهم وظايف يي دپيسـو تدارک او دتمويل دسـرچينو برابرول پرمختګ او فعاليتونو او ځايونو کې دهغې مناسـب اسـتعمال دکاروبار په نتيجه باندې تصـميم نيول دپانګې دکمښـت په صـورت کې دبيلابيلو ادارو څخه دپانګې لاس ته راوړنه دکاروبار پراخول اودکمپنۍ دپلانونو ســـر ته رســول او داســي نورو فعاليتونو په مخ بيولو کې ســهيم وی. دبشــري منابعو څانګه: دغه څانګه دکاروبار لپاره دمسـلکي او وړ پرسـونل داسـتخدام چارې دهغوی لپاره دوظايفو ټاکنه او دکاري طرز العمل جوړونه دټکنالوژۍ دتغيير په صـــورت کې دهغوی لپاره ټرينګ چارې دکارکوونکو دوظايفو ترفيع او تنزيل دمعاشـــاتو ټاکنه ، دکارګرانو دڅوندچاپيريال او داســـي نور په مخ بيايي. دمارکيټينګ څانګه : دغه څانګه دکمپنۍ دتوليداتو دتوليد په اړه تصميم دقيمتونو ټاکنه و دهغوی تشهير او توزيع ټولې چارې په دې څانګه پورې تړاوو لري . دمارکيټينګ څانګه : د اداري دډيرومهمو څانګو څخه ده چې د اداري سره داهدافو په لاس ته راوړنه او دمنابعوپه ســـمه کارونه کې مرســـته کوي.مارکيټ هغه ځای دی چې هلته اخيســـتونکي او خرڅوونکي يو ځای کيږي او داجناســـو او خدماتو دتبادلې په وســـيله خپلې اړتياوې پوره کوی. يعني مارکيټ دبازار په مفهوم سره له هغه ځای يا ماحول څخه عبارت دی چې هلته اخيستونکي او خرڅوونکي دشيانو او خدماتو تبادله کوي . يا مارکيټ : دشيانو او خدماتو موجود متوقعه(بالقوه)اخيســـتونکو دمجموعي څخه عبارت ده . دمارکيټ ډولونه: مارکيټ دمختلفو اړخو له مخه تقسيم شـوی خو مونږ يې يوائې له مهمو څخه يادونه کوو۱- دمشـتريانو دخصـوصـياتو له نظره ۱-دمولدينو بازار۲-دمستهليکينو بازار-د عرضـه کوونکو او تقاضـــا کوونکو دشـــمير له پلوه ۱-دکامل انحصـــار رقابت بازار۲-انحصـــاري بازار۳- اوليګوپول بازار. ديادولو وړده چې په کوم بازار کې رقابت زيات وي په نتيجه کې مشتريانو او مســـتهليکينو ته ګټه زياته وي ولې په هغو بازارونو کې چې انحصـــار زيات وي ګټه کاروبار ته وي ځکه هغوی په خپله خوښـه قيمتونه ټاکي . مارکيټينګ: يوه پروسـه ده چې په هغې کې افراد او ګروپونه ګډون لري ترڅو خپلې اړتياوې او غوښـــتنې دتوليداتو او دهغوی دارزښـتونو دتخليق او تبادلې له لارې ترلاســه کړي. توليد په دې برخه کې دتوليد پلانول او ډيزينول ، کيفيت دبرانډ نوم ، بسته بندۍ اندازه ضمانت او داسې نورراځي . قيمت ايښودنه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمختلفو توليداتو لپاره دمصـــرف جدول جوړول اوبيا دهغې له مخې دمناســـب قيمت ټاکنه ، همدارنګه دخپلو رقيبانو دقيمت په اړه معلومات حاصـلول او په پای کې دمشـتريانو رضـايت سـره سـم دقيمت ټاکنه. تشــهير يا پروموشــن: داشــتهاراتو مقصـد دخلکو خبرول او دهغې تشويقول دي په دې برخه کې دتوليداتو معرفي کولو او پرمختګ لپاره کمپاينونه په کاراچول کيږي او په دې اړوند مختلف تصاميم نيول کيږي. توزيع PLACEMENT: په دې برخه کې دتوليداتو دتوزيع لپاره مختلفي لارې چارې تربحث لاندې نيول کيږي،دمثال په توګه مســتقيم ډول توزيع ترسره شي يا دمنځګړو په واسطه توزيع مصارف په توليداتو څانګه تاثير لري دتوزيع دچينلونو ټاکنه همدې برخې دنده تشريح کوي.بازار مونډنې اهميت : بازار موندنه هم دمولد او هم دمستهلک له پلوه مهمه ده داځکه چې دداسې يوې پوهې او سيستم په لرلو سره کولای شو توليد شوي مواد او خدمات داړتيا په مهال په ښه ډول دمولد څخه مقتضي ته هغه ځای ته اړتيا پکې ليدل کيږي وړاندې کړو. دبازار موندنې يو شـــمير خدمتونه دلته په لنډه توګه ووايو-----دتوليداتو ترانسپورت ۲-زيرمه۳ـــسورت، ستنډرډ، بسته بندي او بارجامه . دبازارموندنې تکاملي مرحلې:دتوليدولو اصل۲-دتوليد اصل۳-دخرڅلاو اصل۴دبازارموندنې اصـل ۵-دبازار موندنې ټولنيز اصـل. دبازارموندنې چاپيريال ـــديوې کمپنۍ مارکيټ چاپيريال دټولو هغو عواملو اواسبابو څخه عبارت ده چې دکمپنۍ په خرڅلاوو دمشتريانو سره ګټورو اړيکو دتغييرســـبب ګرځي. خارجي عوامل: داســـی عوامل دي چې په کمپنې پورې نه مربوطيږي ولې دکمپنې دداخلي کچې دچاپيريال ټول عوامل او کاري اســـباب ترخپل اغيز لاندې راولې . په خارجي عواملو کې دنفوســو شــميرنه او تحليل اقتصـــادي حالت ،تخنيکي مهارت، خارجي شرايط ، سياسي کلتوري ځواکونه شامل دي داهغه ځواکونه دي چې ديوې کمپنۍ په باندې چاپيريال اغيز کوی. داخلي عوامل هغه عوامل دي چې په خپله په کمپنۍ پوري مستقيم ارتباط پيداکوي او ترډيره حده کمپنۍ کولای شي چې مهار يي کړي او کنترول ورباندې ولري يعني کمپنۍ ددې توان لرلای شــي چې داتاثيرات کنترول لکه : مشـتريان ۲- رقابت کوونکي ۳-دمارکيټينګ مينځګړي۴-دخامو موادو برابرونکي او داسې نور. دخارجي چاپيريال عوامل ۱-ديموګرافيک عوامل۲-اقتصـــادي چاپيريال ځواکونه ۳-طبيعي چاپيريال عوامل (ځواکونه)۴-تيکنالوژيکي چاپيريال ۵-ســياســي او قانوني عوامل۶-ټولنيز اوکولتوري عوامل. دټيټې کچې چاپيريال : په دې برخه دمارکيټينګ دچاپيريال داســـې ځواکونه او تاثيرکوونکي عوامل راځي چې دکمپنۍ ســره ډيرنژدې وي او مشــتريانو ته دخدمت کولو په اړه په کمپنې باندې تاثيرکولای شـــي چې هغه عبارت دي له:۱-ديوي کمپنۍ مارکيټ۲- دکاريدونکو موادو عرضـــه کوونکي۳-دمارکيټ منځګړي۴-مشـــتريان۵-رقابت۱-مارکيټ دمشـــتريانو مارکيټ۲-صـــنعتي مارکيټ۳-تجارتي مارکيټ۴-تجارتي مارکيټ ۵-حکومتي مـارکيـټ۶-نړيوال مـارکيـټ۷دمســـتهليکينو مـارکيـټ۷-دمـارکيټينـګ منځګړي خپلواک کاروباري اداري اواشـخاص دي چې په مستقيم ډول دکمپنۍ او دمارکيټونو ترمنځ دشيانو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدماتو په جریان او تبادله کې مرســـته کوي. دغه منځګړي په عمومي ډول په دوه ډوله دي۱-middle men۲-facilitating org.دمارکیټ په اړه کولای شــو چې دلاندې مراجعو څخه معلومات په لاس راوړو ۱-داخلي یاداشـــتونه۲دبازارموندنې ټیټ کارمندان ۳-دبازار موندنې تحقق. دزیاتو تولیداتو دخرڅلاوو لپاره مارکیټینګ معلوماتي سیستم ته اړتیا پیداشوه چې په لاندې ډول تشــریح کیږي۱-شــیانو ته غوښــتنه۲-دشــیانو کیفیت او خوښــه۳-دخلکو غبرګون . دیوه غوره او ښــه مارکیټ دمعلوماتي سیسـتم لپاره اړینه ده چې په دې باندې پوه شـــي چې دمارکیټ داداره کوونکو لپاره څه ډول معلومات ضـــروري دي او ترکومې کچې کولای شـــي چې دا معلومات راټول کړی . دمعلوماتو پرمخ بیول کله چې دلاندېنیو ســـرچینو څخه معلومات راټول شـــي نودلاکټورتیا لپاره باید تحلیل شـــي ۱-داخلي ریکارډونه۲-دمارکیټینګ سیستم۳-دبازارموندنې څیړنه. دمارکیټینګ څیړنه: دشیانو او خدماتو دمارکیټ په اړه داړونده مســـایلو په اړه په منظمه طریقه دمعلوماتو برابرول هغه په لیکلي بڼه چمتو کول او دهغه تحلیل کول دي. دبازار موندنې په اړه دڅیړنې اهداف:۱-دمصـــارفو کموالی۲-منظمه پلانیونه۳-دنوي مارکیټ پیداکول۴-دقیمت په اړه پالیســـي جوړول۵-liking and disliking۶-دمارکیټنګ رقابت۷-study the impact of external forces. دمارکیټ په اړه دڅیړنې ګټې : ۱-دمارکیټ په اړه دڅیړنې ســره مونږ ته دمســتهلیکینو خوښــه او ددوی عادات معلومیږي۲-دمارکیټ په اړه څیړنې ســـره کولای شـــو چې دخپلو تولیداتو لپاره نورمارکیټونه پیداکړو۳-دمارکیټ په څیړنې ســـره دمارکیټ مدیر ته داڅرګندیږي چې ترڅو په خپلو پالیســـیوکې تجدید نظر وکړي او نوي پلانونه طرحه کړي۴-دشـــیانو دکیفیت بهتره کول۵-په لګښتونو کې لږوالی۶-په تولیداتو کې تنوع راځي.دبازارموندنې دڅیړنې پروسه : ۱-دمسلې پیژندنه۲-دځانګړو موخو ټاکل۳-دڅیړنې لپاره پلان جوړونه ۴-دمعلوماتو دتفصیل یوځای کول۵-دراجمع شـــویو معلوماتو تحلیل۶-نتیجه اخیســتل او د ســپارښــتنو برابرول۷-دراپور برابرول۸-دمعلومـــاتو دراټولنې ســـــرچینې ۱-داخلي ســـــرچینې دکمپنۍ دداخلي کارکوونکو او شعبو دمعلوماتو څخه عبارت دی۲-بهرنۍ سرچینې ۱-ثانوي سرشمیرنه دا په کم لګښـت سـره ترسـره کیږي او سم لاسـي ورځیني وخت سـتونزې راولاړوي ځکه دادبل هدف لپاره راجمع شــوي وي۲-لومړۍ ســرشــمیرنه: زیات مصــرف ته اړتیا لري او دزیات وخت ته ضـرورت لري ولې زیات دقیق وي.دمارکیټ دمعلوماتي سیسـتم او څیړنیز سیسـتم ترمنځ فرق۱-ځینې خلک وایي چې ismدمارکیټ په اړه دڅیړنې پرمختللی شـــکل دی چې داوســـنۍ تکنالوژي په واســـطه یي پرمختګ موندلی۲-دمارکیټ په اړه څیړنې تعریف: دمارکیټ دستونزو په اړه بشپړ او باهدفه معلومات راټولول او دهغه تحلیل او ارزونې څخه عبارت دی. تولیدات څه شـــي دي: له تولیداتو څخه هدف هغه څیز دی چې په مارکیټ کې دپاملرنې وړ وګرځي.داستعمال دحصول لپاره وړاندې شي او دغه څیز دمستهلیکینو اړتیاوي لري او غوښـــتنې پوره کړای شـــي په دې څیزونو کې وجود لرونکي فزیکي محصـــولات

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدمات،وګړي ځايونه اداري او نظريات هم شـــامل دي . هغه کســـان چې دشـــيانو تو ليدولو لپاره دپلان طرح کړي هغوي ته دشـيانو په اړه دلاندېنيودريو اصــلو په اړه فکر کولو اړتيا بريښـي ۱-بنسـټيز محصـول۲-ريښـتيني توليدات داډول څيزونه بايد لاندې ځانګړتياوي ولري ۱-کيفيت په کې درج وي۲-ځانګړتياوې۳-جوړښت۴-دنوموني نوم(نمونه) بسته بندي کول۳-اضـــافي څيزونه (توليدات): په دې شـيانو کې مصــرف کوونکي ته دخرڅلاوو نه وروســته داضــــــافي ګټې رســــولو او خدمات کولو کوښـــښ کيږي دتوليداتو طبقه بندي ۱-بې دوامه توليدات۲-دوام لرونکي توليدات۳-خدمات. بې دوامه توليدات: دا هغه شـيان دي چې په يو يا څو ځله استعمال سره بيخي له منځه ځي او ختميږي لکه ډوډۍ مالګه صابون۲-دوام لرونکي : توليدات داهغه شـيان دي چې دډيروخت لپاره دوام کوي لکه:ږمنځ ، کالي، موټر وغيره ۳-خدمات: دبيلګې په ډول : ډاکټر، استاد ترکاڼ، او داسې نور. دخلکو داستعمال له مخې شيان (توليدات) په دوه برخو ويشلای شو ۱-دمستهليکينو توليدات۲-صنعتي توليدات۱-دمستهليکينو اجناس: داهغه شيان دي چې لګښت کوونکي يې دخپل شخصي استعمال لپاره واخلي او په هغو اړتياوي لري کوی. اســـتهلاکي شـــيانو بيلابيل ډولونه ۱-هغه شـــيان چې اســـانتياوي برابروی: داډول شيان هغه شيانو ته ويل کيږي چې پيرودونکی يې بيا بيا او ژرژر اخلي او داخيستلو په مهال نه خو لکه دورځپاڼې تيل صـابون کريم اونور(ب) هغه شيان چې دموازنه کولو وروســـــته اخيســـتل کيږي داهغه شـــيان دي چې پيرودونکی يې دپيرودنې په مهال ګټورتوب کيفيت بيي او ځانګړنو موازنه کوي چې ډير وخت ورباندې لګيږی لکه : رختونه فرنيچرونه موټرونه اونور . نو داډول شـيان په دووبرخو ويشـل شـوي دي۱-يوډول اوورته شـيان۲-غيرمشـابه اوناورته شـيان. ورته شـيان: کله کله مسـتهليکينو لپاره دورته او يو ډول ځانګړتياوو لرونکې شيان په بيلابيلو بيو ترلاسه کيږي خوپه بيو کې ډير زيات توپير موجود وي لکه يخچال ، او تلويزون اونور.غيرمشــــابه ناورته شــــيان: په دې کې پيرودونکي دپيرودنې په مهال کې دشيانو دبيي په ځای دشيانو کيفيت په پام کې نيسـي(ج)ځانګړي شيان داسـې شيان چې ښـه اوبې سـاري وي يا هغه داسـې وي چې دپيرودونکو يوه مهمه ډله دهغو دپيرلو هيله وکړي لکه دمرسيډيز موټر خوښوونکې ځانګړي کسان دي(د) نااړين شيان هغه شـــــيان دي چې په اړه يې خو مســــتهليکين معلومات نه لري او که معلومات لری هم خو دپيرودنې په اړه يې فکر نه کوي مثلا: ټيپ ريکارډر۲-صـنعتي توليدات: هغه شـيان دي چې افراد يي او يا اداري يې دنورو شيانو دجوړولو لپاره اخلي لکه تار چې درخت جوړولو لپاره اخيسـتل کيږي صـنعتي شـيان په ۳ ډوله دتوليدي عمليې له مخې ۱-سـامان او پرزي۲-پانګه درانه شـيان ۳-عرضــه او خدمات. که کومه کمپنۍ دانفرادي شـيانو دجوړولو پريکړه کوي نولاندې ټکې دي په پام کې ونيســی۱-دڅيز ځانګړني۲-نښــه لګول۳-بسـته بندي کول۴-ليبل لګول۵-دڅيز مرســـتندويه خدمات. دڅيز ځانګړنې ۱-کيفيت۲-دڅيز بنې۳-دڅيز طرحه يا خاکه . کله چې مارکيټ ته يوشـی دخرڅلاوو لپاره وړاندې شـي نو هغه بايد يو څه ځانګړنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولري چې داسې شيانو ته stripped down model وايي . براند: په اصل کې دپيرودونکي له خوانه ليکل شـوي ژمنه ده . براند مارکه ديوځيز دپيژندلو لپاره يو ځانګړي نخښــه ده لکه ديورقم غوړو ؟ نخښــه خرما ده دعنوا صــابون نخښــه غواده. ټريډ مارک: ټريډ مارکه دبراند يوه برخه ده چې ديوه کمپنۍ په قانوني ډول راجســـتروي او نورې کمپنۍ دانخښـــه نشـــې اســـتعمالولی. بســـته بندي .پاکټ کول يا پيکينګ کول دي ته وايي چې شــــيان په قطيو او کاغذونو کې بند کړای شي. داعمل په دريو مرحلو کې ترسره کيږي الف لو مړی پيک کول ب ثانوي پيک کول ج شـيپنګ کول. ليبل : دپيک کولو يو مهمه برخه شـميرل کيږي په ليبل باندې بشـــپړ معلومات ليکل شـــوي وی ليبل يعنې چاپ شـــوي معلومات په ليبل باندې دجوړيدونيټه فارموله وزن او داسـتعمال طريقه او داسـې نور. دتوليداتو ټولګه يا ګډ شـيان: يوه داســـې کاروباري اداره چې دګڼ شـــمير شـــيانو دتوليدولو ليکه يې غوره کړي وي دغو توليدی توکو ته دشيانو ټولګه وايي . دشيانو ټولګې څلور مهمې ځانګړني دادي١-پلن والی٢-اوږدوالی٣-ژوروالی. دبيو پاليســـي تعريف : هغه پاليســـي دکومې په واسـطه چې يوه کمپنۍ دخپلو توليداتو او خدماتو دخرڅولو لپاره په عمده او پرچون ډول بيې ټاکي . دبيي مفهوم : له بيي څخه مراد هغه پيسې دي چې دشيانو دحاصلولو او دهغوی داستعمال لپاره په کارراځي .
دبيي اهميت : اقتصاد کې دبيې اهميت : په اقتصـــاد کې دشـــيانو بيي دتوليد دعاملينو په معاوضـه يعنې په اجوره اغيز کوی٢-دکمپنۍ لپاره دبيې اهميت٣-دمستهلکينو له نظره دبيی اهميت. دبيو ټاکلو اهداف١-په لنډه موده کې اعظمي ګټه٢دټاکل شويو عوايدو لاسته راوړل٣-دشـيانو دخرڅلاو زياتوالی دنويو شـيانو دبيې دټاکلوبهير په دوه برخو ويشـل شـوی١-دنوي څيز يا نوي توليد شـــوی څيز بيه٢-دموجوده څيز څخه دنوي نقلي څيز جوړولو بيه. نوی توليد شـوی څيز بيه دبيي ټاکلو له مخې په دوو اســـاســـي برخو ويشــو ١-دلوړې بيي ټاکل٢-دکمې بيې ټاکل. دمرکبو يا ګډو شيانو دبيي ټاکلو پاليسي. که چيرته يوه اداره ګڼ شمير شيان جوړوي نو دهغې ديو شـــې بيه ټاکل سـتونزمن وي ځکه چې داټول يوله بل سـره تړاوو لري په دي اساس اداره دبيو ديو اسي سيټ ټاکي چې په مجموعي شيانو کې زياته لاسته راوړنه راوړي نوځکه داسې شيان دبيې ټاکلو په اعتبار په ٥ برخو ويشل شوي ١-دورته شيانو بيه ٢-دمرسـتندويه شـيانو بيه ٣-دلازمي شـيانو بيې٤-دضـمني شـيانو بيې٥-دډيروشـيانو بيې. رعايت پخوانيو شـــيانو په بدل کې دنويو شـــيانو په پيرودنې کې چې کوم رعايت ورکول کيږي. هغه ته په تجارت کې رعايت يا تخفيف وايي. دبازار موندنې چينلونه: هغه لارې چارې چې توليدونکې دهغې په واسطه معلومات ورکوي خپلو مشتريانو او مستهليکينو ته دتوليد شـوو اجناسـو او خدماتو په هکله مشـتريانو او مسـتهليکينو ته دهمدې لارې اجناس او خدمـات انتقـالول چې دبـازار مونـدنې چينلونو پـه نوم يـاديږي. يـادبـازار مونـدنې چينلونـه دتوليدونکو څخه هغه شـيان او خدمات اخلي او مســتهليکينو ته يې رسـوي دبازار موندنې چينلونو اهميت:١-دوســـــايلو کم کارول٢-دځانګړي مهارت له امله غوره کړنه ٣-بيلابيلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسانو ته کارویشنه . دبازارموندني چینلونه لاندې وظایف سرته رسوي ۱-معلومات۲-دخیال تبادله کول۳-اړیکه۴-همغږي. دهدف شــوی مارکیټ ته دشــیانو درســیدو لپاره درې ډوله چینلونه وجود لري۱-ارتباطي وســـایل۲-دتوزیع چینل۳-دخرڅلاو چینل . توزیع کوونکي چینل په دوو برخو ویشـــل شـــوی۱-ډیریکټ چینل: هغه چینل دی چې دتولیدوونکو څخه مســتقیما اجناس تر مصـــرفوونکي پورې رســـوي. ۲-ایندیریکټ چینل: هغه چینل دی چې دتولیدوونکو څخه اجناس په غیرمستقیمه توګه مصرفوونکي ته رسوي. دخرڅلاو چینل: هغه وسایل چې دپیرودونکي ته دمعاملاتو په اجرا کې اسانتیا راولي لکه بانکونه او نور. داهدافو په اړخ کې نړیوالو چینلونو ته شـــکل ورکول لاندې عواملو پورې اړه لري ۱-دپیرودونکي ځانګړتیاوي ۲-دمحصـــول ځانګړتیاوي ۳-دواســـطه ځانګړتیاوي؟۴-محیطي ځانګړتیاوي. دخرڅلاوو پرمختیا ټول پیشـنهادونه چې په عادي حالت کې اخیسـتونکی تشـویقوي ترڅو زیات نه زیات اجناس واخلي نو په دې اســـاس دتولیداتوپه خرڅلاو کې زیادات راولو چې داجناســو دخرڅلاوو دغه وســیله دخرڅلاو دپرمختیا په sale promotionپه نوم یادیږي. پرمختیا داسـې یو کمونیکیشـن دی دکوم په وسـیله چې نه یوازې خلک دتولید او موجودیت دتولید دکیفیت اوګټورتوب څخه خبروی مګر همدارنګه هغوي تشـــویقوي ترڅو نوموړي تولیدات واخلي.Davidوله نظره دی وایي پروموشـن یو تشـویقي افهام او تفهیم څخه عبارت دی کوم چې خلک تشـویقوي ترڅو هغه څه چې یوه اداره یې خرڅوي که هغه اجناس وي او که خدمات وي یا نظریات وي واخلي. دپرمختیا اهداف : دپرمختیا اصـــلي هدف په خرڅلاو کې زیات وي ددې ترڅنګ ځیني نور ا هداف هم لري ۱-چې نوی تولید معرفي کړو۲-چې موجوده اخیســتونکي په قبظه کې وســاتي او دنورو اخیســتوونکو توجو راجلب کړو۳-چې موســـمي تولیدات حمایه کړي۴-درقابت دچیلینجونو ســـره مخامخ کیدل. دخرڅلاو طریقې : دهرتولید لپاره پرمختیا او زیاتوالی لپاره تولیدونکي مختلف قوانین اختیاروي لکه نمونه، تحفه ، بونس، او داسـې نور چې همدغه دخرڅلاوو دسـامانو(وسـایلو)toolsتکنیک او میتود په نوم یادیږي. کوپون یعنې دجایزې کاغذونو چې دځینو شیانو سره وي دخرڅلاوو دپرمختیا په اړه تخنیکونه کوم چې په عام ډول اســـتعمالیږي لازیات دمعلوماتو ترلاســـه کړو۱-وړیا نمونې ۲-جـایزه یـا دبونس ورکول۳-دتبـادلې طرحـه۴-فرایـث افرprice offer۵-کوپون ۶-میلې یا نندارتونونه۷-trading stump۸-scratching and win offer۹- money back offerدتولیدوونکو دنقطو له نظره پرمختیا ځکه ضـــروري ۱-په رقابتي مارکیټ دخرڅلاو په زیادت کې کومک کوي ۲-او په دې توګه ګټه کې زیاتوالی راځي۲-دممکنو مصـــرف کوونکواهمیت دتوجو راګرځولو په ذریعه په مارکیټ کې دنوي تولیداتو په معارفي کولو کې کومک کوي۳-کله چې یو نوی تولید معرفي شوی وي اویا دمشـتریانو په ذوق کې تغییر راشي نو موجوده زیرمه یا ذخیره په ډیره چټکی سره خلاصیدای شي ۴-دخپلو مشتریانو په قبظه کې ساتلو سره دخرڅلاوحجم ثابت ساتي او ترزیاتې اندازې امکان لري چې درقابت په

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرحله کې یو مشـــتري خپل ذهن ته تغییر ورکړي او بل مارکه وازمویي مختلفي انګیزي دخرڅلاو دپرمختیا طرحې لاندې وجود لري چې دمشتریانو په قبضه کې ساتلو سره مرسته وکړي. دمرسته کوونکي دنقطې له نظره ۱-دخرڅلاو پرمختیا دمصرف کوونکي لپاره ځکه ضـروري ده چې ۱-مصـرف کوونکي تولید په ارزانه بیه ترلاسـه کولای شـي ۲-مصـرف کوونکي ته مالي ګټې ورکوي دتحفو په ورکولو ســـره مختلفو ځایونو ته لیږلو په ذریعه۳-مصـرف کوونکي ته دمختلفو تولیداتو دکیفیت جنسـیت او اسـتعمال په اړه معلومات ترلاسـه کول۴-دخلکو دژوند دسطحې په لوړلو کې مرسته کومک کوي. ۱-په انفرادي ډول سره دیوه توکي پلورل په یوه کس یا فرد باندې عبارت دی دشـــخصـــي یا انفرادي خرڅلاو څخه ۲-خرڅوونکي عبارت له هغه کس څخه دی چې توکي یا خدمات په خرڅلاو باندې رســـوي۳-خرڅوونکي شخصیت: خرڅونکي باید یو شخصیت وي چې هغه وکولای شي چې دنورو په ذهن کې یو مثبت فکر یا نظریه پیداکړي یا دخیري یا مخ څښــتن وي کوم چې ډیرژر اخیســـتونکي ته دقبلیدو وړوي. دخرڅونکي ورځني وینا۱-خرڅونکي باید دهغوخبر و کولو څخه خودداري وکړي کو م چې اخیستونکي لپاره دورځني شرایطو له کبله بې باوره شوي وي۳-خرڅوونکي بـاید دهغـه خبرې وکړي کوم چې نوي وي او پیرودونکي کلـه نـه وي اوریدلې په بسـار او بازار کې نوي وي.په ســاده مفهوم بازار عبارت له هغه ځای څخه دی چې هلته اجناس او خدمات اخیســـتل او خرڅول کیږي. دمارکیټ کلمه دلاندې حالاتو لپاره اسـتعمالیږي۱-مارکیټ شـاید یو ځای وي چیرته چې اخیسـتل او خرڅول صـورت نیسـي ۳-یوسازمان چیرته چې داجناسو تبادله صورت نیسي ۴-داجناسو داخیستلو او خرڅوولو عمل. بازارموندنه یوه پروســـه ده چې دمشـــتري او دهغه په رضـــایت تمرکز کوي. دعصـــري بازارموندنې په مفهوم : بازار موندنه دتولید په نظریه شـــروع او دمشـــتري په رضـــایت ختمیږي. په خلاصه ډول بازارموندنه په مناسب قیمت په مناسب وخت کې په مناسبه طریقه داجناسو او خدماتو رسول مشتري ته دبازارموندنې څخه عبارت ده . دبازارموندنې اهداف: ۱-دعصـري بازارموندنې دپالیسیو عملي کول۲-دښـې نتیجې ترلاسـه کولو په خاطر دپالیسیو ایجـادول او دهغې پلي کول۳-دبـازارمونـدنې مربوط مشـــکلاتو مطـالعـه او دهغوي حـل وړاندیز۴-دمارکیټ دشــکل په هکله دنورو اضــافي معلوماتو ترلاســه کول ۵-دبازارموندنې دموجودو وظایفو تقویه کول ۶-دضـرورت په وخت کې دمناسـبو کړنو ترسـره کول . دبازار موندنې اهمیت۱-داسـتخدام سـطحه لوړول۲-دهغه تولیداتو سـره مرسـته کوي چې دنورو هیوادونو کې ورته تقاضـا وی۳-دنویو کاروبارونو ایجاد سـبب کیږي۴-دنویو کاروبارونو په ایجاد دبیکارۍ له منځ نه وځي۵-دخلکودعاید سطحه لوړول۶-دپس انداز رامنځ ته کیدو سبب ګرځي. خرڅلاوو او دخرڅوونکو دضـرورتونو څخه حسـابیږي چې دکاروبار داخلي اهدافو برخه ده چې دخرڅلاو دبازارموندنې یوه برخه تشکیلوي. توزیع په فزیکي شکل دمولد څخه مستهلک ته داجناسو او خدماتو رسول دی. عصري بازارموندنه دمشتري رضایت ترلاسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کول داجناسو او خدماتو په رسولو کې دعصري بازارموندنې په نامه یادیږي. دبازارموندنې ځانګړتیاوي۱-دمصـــرف کوونکي جهت لري یعنې مشـــتري دمارکیټینګ لپاره ځانګړی ارزښت لري ۲-عصري بازارموندنه دمشتریانو څخه شروع کیږي او په مشتري ختمیږي . rightڅه ته وایي : عبارت له هغه څه څخه دی چې په تولید کې/ موجود وي او مشـتري دهغې په اساس له تا څخه راضي وي او rightته ځکه ضرورت پیداکیږی چې په مارکیټ کې رقیب شـتون لري۱-صـحیح تولید۲-صـحیح کیفیت۳-صـحیح خلک۴-صـحیح قیمت ۵-صحیح ځای په دې معنا چې مشتریان په اسانۍ سره وکولای شي چې تولید ترلاسه کړي۶-صـحیح پرمختیا. په صـحیح شـکل دمشـتریانو خبرول ترڅو سـتاسـي تولید زیات واخلي ۷-صحیح توزیع : رقیب په نظر کې نیولو سره دتولید نوعیت اقتصادیت او دمشتري درضایت په نظر کې نیولو سـره دتولید ویشـنه . ۱-دتولیدولو اصـل : په دې اصـل کې دتولید مولدیت یادتولیدزیاتوالی په نظر کې نیول کیږي او دمشـــتري غوښـــتنې په نظر کې نه وي او نه یې کیفیت په نظر کې نیول اوداصل هغه وخت رامنځ ته کیږي چې په بازار کې مشتریان زیات وي او مولدین کم۲-دتولید اصل له دې اصل څخه هغه وخت استفاده کیږي کله چې په بازار کې مولدین تر اندازې زیات شـي او مولدین خپلو تولیداتو په کیفیت کې په خپله خوښـه ښـه والی روالي۳-دخرڅلاو اصـل: له دې اصـل څخه هغه وخت اسـتفاده کیږي کله چې تولیداتو له تقاضـا او عرضـي سـره مسـاوي وي نو مولدین کوشـش کوي چې څنګه وکولای شـي په بازار کې زیات اجناس او خدمات دتخنیک په اساس خرڅ کړي . ۴-دبازار موندنې اصل: له دې اصل څخه هغه وخت استفاده کیږي کله چې په بازار کې رقیبان زیات وي او مولدین هم په کیفیت کې په زیاته اندازه ښه والی راوستی وي او نو مولدین دکیفیت دښـه والی ترڅنګ دمشـتري رضـایت او تسـکین په نظر کې نیسـي . مولد دتولید په ښـه والي مولد کولای شـي چې تولنې ته په لاندې ډول پرمختګ ورکړي۱-داستخدام سطحه لوړول۲-اسانتیاوي رامنځ ته کي ۳-ضـــرورتونه رفع کوی۴-عمومي رفاه رامنځ ته کوي۵نوی کاروبار رامنځ ته کوي او داسې نورporter 5 force model۱-دنوي داخلیدونکي خطر یعنې نوی کمپنۍ مارکیټ ته داخلیدل۲-substitute pro په دې معنا چې دوه اجناس په یو شـان بازار کې وجود لري لکه موبایلونه ۳-دخامو موادو عرضـــه کوونکي۴-دخامو موادو اخیســـتوونکي . دمشـــتریانو دتجاربو مدیریت . په دې معنا چې مشـتریانو سـره دخپل نوي تولید او یا هم موجوده تولید په اړه مرکه کول ترڅو خپل تولید دنواقصو او ګټو څخه خبردار اوسې چې په هغې bassمطابق تولید ترســره نشــي چې همدغه مرکه دمشــتري ســره دمشــتریانو دتجاربو مدیریت په نامه یادیږي.marketing information systemدبازارموندنې معلوماتي سیستم : دیو سـازمان دبازارموندنې معلوماتي ســـیســـتم دې ته وایي چې په هغې کې دمارکیټ په هکله پراخه معلومات موجود وي څو اجزاوې لري۱داخلي ریکارډونه : په دې کې داتربحث لاندې نیول کیږي چې مونږ څومره فرمایش لروا و څومره تولیدات موخرڅ کړي دي یعنې دتولیداتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخرڅلاو په هکله داخل دسازمان کې دمعلوماتو ریکارډ کول ده۲-دمارکیټینګ پټ سیستم : په دې معنا چې درقیب په هکله ټول معلومات ترلاسه کوي یا په بله وینا مارکیټینګ پټ کارمندان چې پر مارکیټ درقیب په هکله تاسو ته دښکاره یا پټه توګه دمعلومات ورکوي. دمارکیټینګ څیړنه: دیوېمشخصېستونزې دحل لپاره دمعلوماتو لاسته راوړل. دمارکیټینګ decision support systemپه دې معنا چې په دې سیستم کې دمارکیټ په هکله ټول معلومات تهیه تنظیم اودپریکړي لپاره یي ستاسو په واک درکوي ترڅو تاسې په ښه شکل سره پریکړه ترسره کړی یعنې په پرمختللې تکنالوژۍ موجودیت. داقتصادي قیمت اهمیت: دتولید په عواملو تاثیر کوی.یعنې کله چې دشیانو بیې لوړیږي نو عوامل هم خپل معاوضه پورته بیایې چې ویلای شو چې قیمت په اقتصاد کې یو اساسي اله دی*دکمپنۍ د؟؟قیمت اهمیت : څومره چې یو جنس قیمت لوړیږي خلک ورته تقاضا لږی او څومره چې دیو جنس قیمت ټیټ وي نو خلک ورته زیاته تقاضا لري . دقیمت ټاکلو اهداف: ۱-په لنډه موده کې اعظمي ګټه ترلاسه کول۲-دټاکل شویو عوایدو لاسته راوړل۳-داجناسو دخرڅلاو زیاتوالی*په کومو حالاتو کې دلوړقیمت ټاکنه غوره ده ۱-نوی تولید بایددمشتریانو دغوښتنې سره سم تولید شوی وی۲-دنوي ټکنالوژۍ په اساس دخپلو تولیداتو لپاره لوړ قیمت ټاکل۳-له سیالو څخه دنویو شیانو ساتل*دمستهلیکینو لپاره دقیمت ټاکنه اهمیت: هرڅومره چې دیوجنس مطلوبیت دقیمت په اساس زیات وي نو زیات خلک یې اخلي او په مصرف یې رسوي . دقیمت ټاکلو طریقي۱-دقیمت توپیري ټاکنه۲-تبلیغي قیمت ټاکنه۳-قیمت ټاکنه دپیشنهاد شوو وړاندیزونو په بنسټ لکه دتجارله خوا دالمارۍ قیمت ټاکل۴-قیمت ټاکنه دروان شناسی په بنسټ (مارکیټینګ ټیم)۵-امتیازي قیمت ټاکنه۶-نفوذي قیمت ټاکنه۷-قیمت ټاکنه داجناسو دلګښتونو په اساس۸-اقتصادي قیمت ټاکنه۹-قیمت ټاکنه داختیاري محصولاتو په بنسټ۱۰-قیمت ټاکل داجباري محصولاتو په بنسټ. دریسرچ پروسه۱-دمشکل پیژندنه۲-دځانګړو موخو ټاکل۳-دڅیړنې لپاره پلان جوړونه۴-دمعلوماتو دتفصیل یوځای کول۵-تحلیل یاارزونه دمعلوماتو۶-پایله اخیستنه۷-دراپورچمتو کول. دڅیړنې لپاره معلومات له دوو لارو څخه ترلاسه کوو۱-بهرنۍ سرچینه۲-داخلي سرچینه: بهرني په دوو ډلو ویشل شوی لمړني لاس معلومات----دڅیړنې طریقه۲-دارتباط طریقه۳-دبیلګې اخیستنې طریقه۴-دڅیړنې وسایل دتولیوښتنلیک برابرول۲-دوهم لاس معلومات: چې له رسالوسوداګریزو خونو مجلو کتابونو او دشخصي ادارو څخه په لاس راځي . لمړي لاس معلومات : دمرکو پوښتنو یا سروې او په مستقیم ډول په لاس راځي .دفلیف کوټلر له نظره تولید : هرڅه چې مارکیټ ته دمصرف یا استعمال لپاره وړاندې کیږي او یو ضرورت پوره یا رفع کولای شي تولید بلل کیږي دکټګورۍ له مخې تولید : ۱-نوی جهان یا نړۍ ته ۲- نوي کمپنۍ ته ۳-کله چې یوه کمپنۍ نوی تولید کرښې ته اضافه کړي۴-دترقي اونوښتونه۵-تولید ته نوی ساخت ورکول۶-دمصارفو کموالی. دبازار موندنې تکاملې مرحلې ۱-production conceptدتولیدولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصـــــل۲-دتولید اصـــــل product concept۳-دخرڅلاوو اصـــــلselling concept۴-دبازارموندني اصـــــل marketing concept۵-دبازار موندني تولنيز اصـــــل marketing . social concept

پولي(پيسو) اقتصاد

پولي اقتصـــــاد عبارت له هغه اقتصـــــاد څخه ده چې په عمومي ډول دپیســـــو څخه بحث کوي. Crowtherپه خپل کتاب outline of money کې ليکلي چې هرشی چې په عمومي ډول داجناســو دتبادلې لپاره دوســيلې په شــکل او همدارنګه ديو مقياس به شــكل دارزښــت دذخيره کيدو په توګه په کاريږل شـــي پيســـې بلل کيږي همدارنګه Colebornوايي هرهغه شـــــی چې په پراخه ډول دتادياتو لپاره او همدرانګه دپورونو دتاديه کولو لپاره په کاريږل شـي عبارت دپيسـو څخه دی. دپيسـو اصـلي وظايف احتوا کوي چې هغه عبارت دي له ۱-داجناسو دتبادلې وسيله۲-دپوردتاديي وسيله ۳-دارزښت دذخيره کيدو وسيله۴-دپيسو قانوني تعريف:the state theory of moneyپه اساس واضح کيږي اوددې تعريف لاندې يوشی ددولت له خوا دپيسوپه نوم اعلان شي دپيسو په نامه ياديږي. دپروفيسرknopپه اصـطلاح هرهغه شـی چې ددولت لخوا دپيسـو په نوم اعلان شـي دپيسـو په نوم ياديږي. او همدارنګه : د Hartleyپه اصطلاح پيسې بايد ديو قانوني حيثيت لرونکې وي پورته نقطو ته په کتو سره ويلای شـو چې هرهغه شـی چې داجناسـو دتبادلې دوسـيلې په توګه کارول کيږي بايدددولت لخوا په قانوني ډول اعلان شـــي. دعمومي قبوليت تعريف: ددې تعريف لاندې دپيســـو يو بل بعد ترنظر لاندې نيول کيږي اوداپه دې معنا چې هرهغه شـــــی چې داجناســـــو او دتبادلې د وسـيلې په توګه ددولت لخوا دقانوني پيسـو په شـكل اعلانيږي بايد خلکو ته قابل قبول وي په دې اسـاس selly?manوايي يوشـی چې دپيسـو په شـكل رامنځ ته کيږي بايد عمومي قبوليت لرونکې او همدارنګه او ارزښتونو دمعيار په توګه خلکو ته قابل دقبول وي پيسې ګڼل کيږي. نوبلاخرهH-D-Robertsonوايي هرهغه شـی چې داجناسـو دتادياتو لپاره خلکو ته قابل قبول وي پيسـې بلل کيږي.جنسـي پيسـي سـيسـتم : دهغه سـيسـتم څخه عبارت دی چې اجناس لکه غرمن،روپۍ پانې، دتادياتو دوسيلې په سيستم کې دپيسو وظيفه اجراکوي خو داخبره بايد په ياد ولرو چې دغه اجناس په خپله ديوخاص ارزښـــــت څخه برخوددارډي خو ديو اندازه مشــكلاتو لکه ذخيره کول(ســتورکول)ددوام کموالی ، انتقال مشــكلات، او همجنس والی او دويش قابليت په دې سيستم کې دناکاميدو عمومي علتونه دي credit money؟؟دپيسو اهميت : په پانګه وال نظام دپيســـو قواعد 1-money and price mechanism2-importance in production 3-importance in consumption4-importance in trade5-importance in discription6-importance in saving &investment7-

(c) ketabton.com: The Digital Library

importance in public finance 8-importance in political progres9-social importance10-index of growth.په پانګه وال نظام کې دپیسو اهمیت دقیمت په جوړښت کې ډیرزیات دی. Secondary functions of money1-aid to specializaion2-production and trade3-influence of income and consumption4-making loans5-tools of monetary management6-instrument of economic policy 7-measurment of marginal productivity liquidity of porperty8-?basis of credit system9-distribution of income.دپیسو وظایف په درې ډوله دي ۱-دپیسو ابتدایې یا اصلي وظایف۲-دپیسو دویمې یاضمنې وظایف۳-دپیسو تصادفي اضطراري وظایف.اصلي وظایف: هغه وظایف دي چې دڅه شي لپاره پیسې رامنځ ته شوي دي او دې وظایفو اجراسره دبارتر اقتصادي مشکلات له منځنه یوړل شوي دي.measurement of marginal productivityدنهایې مولدیت اندازه ګیري: لکه څرنګه چې دتولید په پروسه کې دیوعامل لوړوالی دیوې اندازه تولیداتو دزیاتوالي سبب ګرځي. چې دغه عامل تولید زیاتوالی دتولیدزیاتوالی په پیسو اندازه کیږي نو په دې اساس ویلای شو چې دپیسو یو وظیفه دنهایې موجودیت اندازه ګیري ده . الکترونیکي سیستم : هغه اعتباري سیستم ده چې مال دځای نه ځای ته انتقالوي.بانکي سیستم : دانلاین اخیستلو او خرڅولو داعتباري پیسو په اساس ولاړوي . دښو پیسو مشخصات۱-عام قبولیت۲-دارزښت ثبات۳-دانتقال قابلیت۴-دویش قابلیت۵-یوشانوالی۶-دذخیري قابلیت۷-دشناخت قابلیت۸-نرم والی۹-کموالی۱۰-ګټورتوب.

(c) ketabton.com: The Digital Library

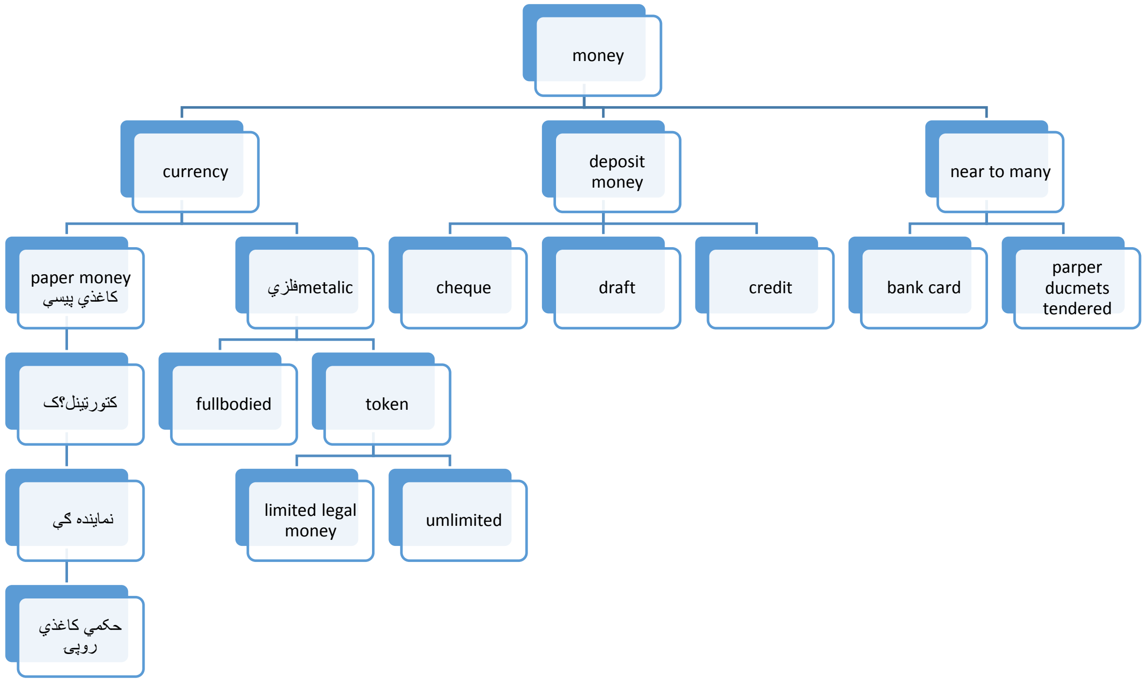

دنماينده ګي کوونکي پيسو څخه مراد goldenدي او کاغذي تبادله کيدونکي روپي : څومره چې سره وړاندي کوي په همغومره اندازه يې ساتم. حکمي پيسي کاغذي معنا داده چې ددي شاته ذخيره موجود نه وي بلکي حکومت اعلان کوي چې داسي دي کاغذي پيسي عبارت دهغه سندونو(کاغذونو) څخه دي چې دمرکزي بانک لخوا په خاص شکل ډول چاپيږي او خلکو ته دتبادلي دوسيلي په شکل وړاندي کيږي چې ددي پيسو استعمال په ۱۹ م پيړۍ کي او همدارنګه په اوسني وخت کي زيات شوی. دلاندې خصوصياتو لرونکي کاغذي پيسي زياتي راحت کوونکي او دزياتي بدو درلودونکي دي۱-هغه پيسي چې شاته يې پيسي وي يعني سره زر نه وي يعني پيشتيباني پيسي ۲-يو شان ته ورته والی لري۳-دارزښت ثبات. ددي ښه ارزښت داده چې دوخت په تيريدو سره خپل ارزښت له لاسه نه ورکوي۴-ارتجاعيت: په کومه اندازه چې ضرورت وي ارتجاعيت کوی۵-داقتصادي ودي پرمخ وړونکي دي۶-ددولت ګټي په کي وي . قانوني حيثيت لرونکي يا های پاورډ لرونکي پيسي: قوت لرونکي پيسي دهغه پيسو څخه عبارت دي چې ديو هيواد اوسيدونکي يې قانونا ددغه پيسو دتاديياتو کي داجناسو او خدماتو دراکړي ورکړي لپاره مکلف ګڼل کيږي نو په دي اساس ويلای شو چې دهيواد قانوني حيثيت لرونکي پيسي دهغه هيواد پولي واحد دی چې په دوو برخو ويشل کيږي۱-نامحدودي قانوني روپۍ۲-محدود قانوني روپۍ. پيسو ته نژدي پيسي : هغه تول اسناد چې په وسيله يې په عاجله توګه پيسي لاسته راوړل کيږي پيسو ته نژدي پيسي ګڼل کيږي. خوداخبره بايد په يادوساتو چې چيکونه پيسو ته نژدي پيسي نه ګڼل کيږي. برقي پيسي: دانترنيت او انلاين څخه په استفاده چې کوم معاملات دتاديياتو لپاره ترسره کولو لپاره په کاروړل کيږي برقي پيسي ګڼل کيږي.دپيسو ارزښت څخه هدف ديو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پولي واحد په مقابل کې دځومره اجناسو او خدماتو خريداري ده چې دغه د پيسو دارزښت ټاکل دمختلفو علماوو له نظره مختلف عوامل لري چې يوه برخه علما يي دپيسو مقدار پورې تړي او دپيسو مقدار روابط دپيسو دارزښت او دقيمتونو دعمومي سطحې پورې تړاوو لرى لکه څرنګه چې پورته ذکر شو دپيسو مقدار دپيسو دارزښت سره معکوسه رابطه لري دپيسو دارزښت دپيسو دعرضې او تقاضا سره تړاوو لري په دې اساس لازمه ده چې ترهر څه دمخه دپيسو دعرضې او تقاضا په هکله لازم بحث وکړو. دپيسو دعرضې منابع: ۱-مرکزي بانک۲-دتجارت بانک۳-دولت .دکينز په نظر خلک په درې حالاتو کې پيسو ته تقاضا لري۱-دمعاملاتو په اساس پيسو ته تقاضا۲-دپانګې اچونې لپاره پيسو ته تقاضا۳-دپيسو لپاره احتياطي تقاضا. دکينز په نظر پيسو ته هروخت دمعاملاتو په اساس تقاضا پيداکيږي چې خلک داجناسو او خدماتو دتاديه کولو لپاره پيسو ته ضرورت لري داډول تقاضا په مستقيم ډول دملي عايد سره تړاوو لري په دې مفهوم چې دزياتو پيسو موجوديت دعايد دزياتوالي په معنا ده ۲-دپانګې اچونې لپاره پيسو ته تقاضا هغه وخت پيداکيږي چې دهغه دمصارفاتو څخه اضافه شي چې په دې برخه کې اضافه پيسې په دوو لارو استعماليږي لومړى داچې اضافي پيسې له ځانه سره اوزګاره ساتي او دوهم داچې دنورودلاسته راوړلو په خاطر يي دسود په مقابل کې پانګه کوو که چيرې دسودنرخ لوړيږي نو يو شخص دپيسو اضافي برخه دسود په مقابل کې ورکوى او که چيرې دسود نرخ ټيټيږي خلک پيسې دځان سره دراتلونکې لپاره ساتي ۳-دريم دپيسو لپاره احتياطي تقاضا رامنځ ته کيږي کله چې خلک دغيرې مترقبه مصارفاتو لپاره پيسو ته ضرورت پيداکوي داډول تقاضا دپيسو دعمومي تقاضا ډيره کوچنۍ برخه جوړوي. ښې پيسې کومې پيسې دي هغه پيسې دي چې دپيسو اساسي حتمي – او مشکله وظايف په ښه ډول اجرا کړي.دښو پيسو مشخصات عام اعتبار او قبوليت۲-دارزښت ثبات۳-دانتقال قابليت۴-دتقسيم قابليت۵-دذخيري قابليت۶-يوشان والى ۷-دشناخت وړ۸-نرموالى۹-کموالى . دپيسو ډولونه : ډيرموجود دي خو دلته تري ترټولو مشهورې دادي ۱-کرنسۍ۲-اعتباري پيسې۳-سنډرډ پيسې۴-قوت لرونکې (قانوني) پيسې ۵-پيسو ته نژدي پيسې۶-بريښنايي پيسې . کرنسۍ ديو ملک پولي واحد ته کرنسۍ ويل کيږى دپادونې وړ دپيسو اصطلاح نظر کرنسۍ

کرنسۍ

په دوه ډوله ويشل شوي ----۱-کاغذي پيسې ۲-فلزي پيسې کاغذي په درې ډوله ويشل شوي دي ۱-حکمي روپۍ۲-دتبادلې کيدونکې کاغذي روپۍ۳-نمايندده کوونکي او فلزي هم په دوه ډوله دي ۱-فول باډيډ ۲-ټوکن.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پولي اقتصــاد پيســي هغه جنس ده چې داجناســو دتبادلې اړتياوي ولري. دپيسو په تشـريحي تعريف کې دپيســوپه وظايفو بحث کيږي. هرهغه څه چې ددولت له خوا نه پيســو په شــکل اعلان شـي هغه پيسـي بلل کيږي. قانوني تعريف : عمومي قبوليت تعريف : هرهغه شـی چې عموي قبوليت ولري پيسې بلل کيږي رابرټ سن او شـکين وايې هرهغه شـی چې دتادياتو يا دقرضـونو دتاديې لپاره وکارول شــي . دپيسـو عمومي تعريف: پورته نقاطو ته په کتو سـره دپيسـو لپاره عمومي تعريف په دې ډول دی هرهغه شــی چې په با قاعده ډول په اقتصــادي معاملو کې دتبادلې دوسيلې دشمير دواحد او دارزښت دذخيره کيدو په توګه په کاروړل شي عبارت له پيسو څخه ده . دبارتر سيستم ځيني مشکلات: داشخاصو په ضرورتونو کې عدم مطابقت۲-دپور دراکړېورکړې مشکل۳-دتقسيم نه قابليت۴- دارزښت عدم ذخيره ۵-دارزښت دانتقال مشـکل۶-ددولت دماليې او تادياتو مشـکل. په پانګه وال نظام کې دپيسو رول: پيسـې دټولو خوشــاليو طاقتوره ملکه ده داســتاد لپاره دهغه اســتادي دوکيل لپاره دهغه فيصــله . په کپيټليزم نظام کې پيسې ځيني عمده فعاليتونه سرته رسوي. دقيمتونو جوړښت او پيسې اصلا په کپيټليزم کې رامنځ ته کيږي۲-دتوليد په برخه کې مرســـته۳-دمصــــرف په برخه کې اهميـت۳-دتجـارت پـه برخـه کې اهميت۴-دتوزيع پـه برخـه کې اهميت۵-دذخيره کيدو او پانګونې په برخه کې اهميت۶-ددولت دمصـــــارفو تمويل۷-اجتماعي اهميت۸-ســــياســــي پرمختګ۹-دپرمختګ دښودلو شاخص. دپيسو اهميت په سوسياليست اقتصـادي نظام کې : پيسـې دتبادلې دوسيلې دارزښـت ذخيره او بلاخره دارزښـت دښودلو لپاره استفاده کيږي په سوسيالستي اقتصـاد کې داقتصـاد درې مهمې پوښتنې ؟څه بايد توليد شـي –څرنګه بايد توليد شي-دچالپاره بايد توليد شی. په سوسيالستي نظامونو کې پيسې ددولت په لاس کې وي. دپيسو منفي اړخونه : ترهغه وخته چې اقتصـــــاد ته ګټه رســـول چې ترکنترول لاندې وی او که له کنټرول ووځي تاونونه اقتصـاد ته رسـوي. چې دپيسو کنترول او مديريت ونشـي انفلاسـيون رامنځ ته کيږي چې داضافي پانګونې دتشويق سبب ګرځي . دجعلي پيسو نقصانونه : جعلي پيسـې دپيسو اعتبار له منځه وړي –کورنيو بزنسونو ته تاوان رسوي-دمخنيوي مصـارف له منځه وړي-داعتبار بايلل-دمخنيوي مصارف-دپيسو ډولونه ۱-کاغذي پيسې ۲-جنسي پيسې۳-فلزي پيسې ۴-کريډيټي پيسې ۵-الکترونيکي پيسې .دپيسو دندې په دريو برخو ويشل شوی دی ۱-دپيســو اصــلي يا ابتداي دندې ۲-دپيســو حتمي دندې ۳-مشــکله (مشــروطي) دندې . اســاســي دندې دهغو وظايفو نه عبارت دي دکومو لپاره چې پيسـې رامنځ ته شـوي ۲-دپيسـو ضـمني دندې : هغه دندې دي چې داسـاسـي وظايفو په خوا کې پيسـې سـرته رسـوي ضـمني دندې بلل کيږی۳-مشـکله يا مشروطي دندې : دهغو دندو څخه عبارت دي چې دپيسو دمثبتو نتايجو له وجې رامنځ ته کيږي. دپيســو اصــلي دندې لاندې وظايف ترســره کوی۱-پيســې دتبادلې دوســيلې په توګه۲-داجناســو اوخدماتو اندازه ګيري اله ۳-دټولو اجناســو ارزښــت بيانوي۴-دراتلونکو تادياتو ترســـره کول۵-دارزښـــت ذخيره مطلب پيســـې اوس مهال او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

راتلونکي کې داجناسو او خدماتو داخیستلو توان لري. دپیسو ضمني وظایف:۱-دتخصص تولید او تجارت سره مرسته کوی۲-عاید او مصرف باندې تاثیرات۳-دپورونو درامنځ ته کولو منبع۴-دپولي مدیریت دتطبیق وسیله ۵-داقتصادي پالیسیو وسیله=اصلا دپیسو په واسطه صورت نیسي دپولي مدیریت دتطبیق وسیله لکه مرکزي بانک چې پیسې دوسیلې په توګه کاروي ترڅو دپیسو ښه مدیریت وکړي مشکله وظایف: ۱-دتولید نهایي بهرې اندازه ګیري۲-دملکیت دخرڅلاوو اسانتیاوي دپیسو رامنځ ته کړي ۳-اعتباري سیستم اساس۴-دعاید توزیع دندې دپیسو په واسطه صورت نیسي. دفلزي پیسو ارزښت په څه کې ده ۱-ژرله منځه نه ځي۲-دنورو هیوادو ته تري قاچاق نه کیږي. دکاغذي پیسو ښه والی اقتصادي دي کاغذ ارزانه ده نسبت نورو اجناسو ته ۲-دانتقال اسانتیا۳دپیسو ارتجاعیت۴-یوشان ته والی۵-دارزښت ثبات۶-اقتصادي ودې پرمخ وړل ۷-دولت ته ګټه. دکاغذي پیسو بدوالی: دانفلاسیون ویره۲دخارجي تادیاتو ویره ۳-خرابولي خطر۴-جعلي پیسې۵-دنوروهیوادونو په حدودو کې استعمال. پولي نورم پولي سیستم یا monetary systemدهغه میکانیزم څخه عبارت دي چې دهغې په اساس ددولت دپیسو شکل ډیزاین اودهغوی دمقدار اندازه دپیسو په دوران کې ټاکي که چیرې دیو هیواد پولي واحد سره زر وي نو پولي معیار هم سره زر دي golden coin standard-golden bullion –golden exchange-gold reserve standard.علما دانفلاسیون علتونه په دوه برخو ویشي۱-دمصارفو په اساس انفلاسیون۲-دتقاضا په اساس انفلاسیون۱-دمصارفو په واسطه انفلاسیون هغه وخت رامنځ ته کیږي کله چې داجناسو او خدماتو په تولید کې داستعمال کیدونکي خامو موادو او کارګرې قوې په مصارفو کې په دوامداره توګه زیاتوالی رامنځ ته شي او دتقاضا په اساس انفلاسیون دعامه خلکو ته خطر صورت په داسې حال کې چې دمصارفو په اساس انفلاسیون دعرضه کوونکو له خوا صورت نیسي په دې اساس دکینزیانو عقیده دانفلاسیون رامنځ ته کیدو ددوهم علت دتولید په مصارفو کې دزیاتوالي څخه دمجموعي عرضې دکمبود سبب ګرځي . دګټې په اساس انفلاسیون په هغو تولنو کې چې دبازاري انحصاراو یا دانحصار ته نږدې وي انحصارکوونکي دلوړې ګټې طلب کوي . دغه ګټه دانفلاسیون په ډول څرګندیږي دموادو په اساس انفلاسیون که چیرې په هیواد کې دځینو مهمو عناصرو لکه تیل-او سپنه ګاز او نور قیمتونه لوړ لاړشي داجناسو او خدماتو په تولید کې نوموړي مصارف راڅرګندیږي. دوامدره زیاتوالی یې دمصارفو په اساس انفلاسیون رامنځ ته کوي۳-که چیرته هیواد ته په واریدیدونکو توکو مصارف لوړ شي او یا په صادرونکي هیواد کې داجناسو قیمتونه پورته لاړشی نودغه مصارف زیاتوالی دانفلاسیون په شکل څرګندیږي.دانفلاسیون علاجونه۱-پولي پالیسي : عبارت له هغه تدابیرو څخه ده چې له مخې په یو هیواد کې دپیسو عرضه دپیسو تقاضا دمرکزي بانک له خوا کنترولیږي ددې ډول پالیسي دتطبیق لپاره دوو عناصرو څخه استفاده کیږي۱- quantities controlکمي کنترول۲- qualitative controlکیفي کنترول

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپیسـو دکنترول لپاره دمرکزي بانک له خوا مختلفي پالیســې په کاراچول کیږي او دهغې له مخې دانفلاســـیون مخنیوی کیږي چې ځینې یې عبــارت دي لــه 1-open market operation2-variation in bankrates3-credit rating4-varing reserve requirement5-consumer credit requirement.

سټنډرډ

مفاهیم :سټنډرډ جوړونه هغه قوانین او قواعد دي چې بشري کړنې او فعالیتونه په یوه معلومه ساحه کې چې عموما دګټې دلاسته راوړلو په منظوروي منسجموي. سټنډرډ : له هغه تخنیکي سند څخه عبارت دي چې نورمونه ، قوانین ، غوښتنې تقاضـاوې،اومعیارونه په کې په نظر کې نیول کیږی. او ذیصـــلاح ارګانونو لخوا تاکل کیږي. نورم: دعلم او تخنیک په وســـیله دسنجشونو اساس دی او یا هم ویلای شو چې نورم یوه کمیټه ده چې دعلمي او دعملي تجربو په ترڅ کې طرحه او تثبیته شــوي ده. او دیوې ذیصـــلاح مرجع لخوا تصـــویب شـــوي ده. تخنیکي کمیټه : عبارت له یو ګروپ پوهانو څخه ده چې داړونده ســکتورونو او مشـخصـو موضـوعاتو دسـتندردونو دانکشـاف او دسـتندردونو جوړولو په منظور دملي ستندرد دقانون دنهمې مادې په اساس دعلمي تحقیقي ، خصوصـي اونورو اړونده دولتي نهادونو څخه تشکیل کیږي. دسـتندرد نړیوال سـازمان درهنمود په اسـاس تخنیکي کمیټه درې ډوله غړي لري۱-ثابت یا اصـــلي غړي: دســـتندرد جوړونې ریس، دلابراتوار کارپوه، دســـتندرد جوړولو متخصـــص ، دمســـتهلیکینو دحمـایت نهـاد ســـوداګریزخونې او نوردولتي اداري دي۲-متغیریاغیرثابت غړي: دتولیدونکو اسـتازي اودصـنایعو مالکان دمسـلکي اتحادیو اسـتازي، دوزارتونو او سکتورونو استازي اوصادراتي او ورداتي سکتورونواستازي دبهرنیو موسسو استازي کوم چې له دولت سره همکارې وی۳-ناظره غړي: دولتي او غیر دولتي نهادونه او ټولنې او یا هغه ځانګړي اشخاص چې دستندرد پروسې دتعقیب او څارنې غوښتې وي پرته له دې چې په فعاله توګه په فعالیتونو کې سهم او حضـور ولري په ۱۹۰۱ م کال کې دبرتانیا ستندرد کمیټه دایره شـوه . دملي ستندرد دډیروموسسـات له لومړۍ نړیوالي جګړې وروسته جوړ شو دهیوادونو ترمنځ دنړیوال تجارت اړیکې او دمالونو اومه موادو بدلول او همدارنګه دفرهنګي علمي او تخنیکي اړیکو دپیداکولو اړتیا ددې سـبب شـوه ترڅو دسـتندرد ایښـودنې نړیواله ټولنه(iso) رامنځ ته شــي په ۱۹۴۶ کال کې د ســتندرد نړیوال ســازمان په لندن کې جوړشـو(iso). چې په هغه کې ۲۳مملکتونه شـامل شـول. دسـکرو او فولادو اروپایي اتحادیه وه په ۱۹۵۲ کې تاســـیس شــــوه په ۱۳۴۵ کال کې دوه ډوله نړیوال ســـتندردونه اوږدوالي واحد(متر)او بل دمتریک اوزان (کلو ګرام)دافغانستان دتجارت وزارت په چوکاټ کې مروج شول. متریک سیستم : دنړیوال عصري او ساده سیستمونو څخه شمیرل کیږی چې دعلمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او تحقیقاتي او تولیدي فعالیتونو دښــــه تنظیم لپاره داخلي اوخارجي تجارت ســــاحو کې یې خاص نقش درلوده او دیوې بیلې مقررې په مرسته دیاد شوي سیستم تطبیق دهیواد په ټولو ځایونو کې ترســــره کیږي. دســــتندرد دنورم لومړي دمعادن وزارت په چوکاټ کې په کال۱۳۵۲ کې رســما په عملي ډول په کار پیل وکړ او په ۱۳۵۳ کال کې لومړنی مقالې او علمي مضــامین دستندرد او دهغه داهیمت په اړه دټولنیزو اطلاعاتو له لارې خپاره شـول.په ۱۳۵۷ کال کې دحمام او جامو مینځلو دصابون ستندردونه دافغان صابون جوړوني صنعتي فابریکې لپاره دصـــابون ســتندرد کمیســون په منځګړیتوب بشـپړ شــو.په ۱۳۵۸ کال کې دترانسپورتي موټرو دسوځنده موادو لګښت مقررات او نورمونه بشپړ شو په (ستندرد افغان) مجلې دستندرد دنورم اداري په امتیاز په خبرونو پیل وکړ په ۱۳۵۹ م کال کې دداخلي سمنټو تولید ستندرد دتثبیت کمیسون په منځګړیتوب بشپړ شواوهم ددانه لرونکو مالوچو دسورت بندئ طرزالعمل ، کیفیت دښه والي او دتکړه بزګرانو دهڅوني په موخه توزیع شو. سیستم : یو له بل سره دتړلو برخو او اجزاوو مجموعه ده چې دموخو دترلاسـه کولو په برخه کې یو دبل ترځنګ فعالیتونه سرته رسوي. هغه سیستمونه : چې دستندرد جوړوني تراغیزې لاندې راځي په لاندې ډول دي۱-ټولنیز سیسـتم ۲-پوهنیز سیسـتم ۳-دقانون پریښـودني سیسـتم ۴-اجرایوي سیستم۵-قضـایي سیستم دستندرد جوړوني سیستم ۶-دښوونیز اوروزنیز سیستم۷-اقتصــادی(پلان جوړوني)سـیسـتم۸-کرنیز سـیسـتم ۹-صـنعتي سـیسـتم ۱۰-سـوداګري۱۱-چاپیریال۱۲-مسـریز سیسـتمونه (مدیریت)۱۲-لوبه ییز سیسـتم . دسـتندرد جوړوني ارکان۱-سـتندرد څیړنه او پراختیا۲-دسـتندرد ټولونه تدوین۳-دسـتندردونو دودول۴-سـتندردونو سرته رســـول(اجرا) څیړنه او پراختیا : ســـتندردونو په هغه وخت کې عملي لوری ولري چې له څیړني او پراختیا ســره یو ځای وي پرته له دي نه شـــي کیدای ګټورواقع شـــي. ســتندردونو دودیدل دلاندې امکاناتو په منځګړیتوب ترسره کیږي . ښوونه۲-اطلاعات۳-مشاور. عمومي او اســاسـي سـتندردونو ډولونه : په عمومي توکه سـتندردونه په ۴برخو ویشـل شـوي دي۱-کارخانه یي ستندرد۲-ملي ستندرد۳-سیمه ییز ستندرد۴-نړیوال ستندرد. کارخانه یی ستندرد دیوي تولیدی کارخانې دطرحې دنظریو اتفاق تولیدکنترول اوزیاتره کړو وړو په برخه کې شــامل دي۲-ملي ستندرد داستندردونه له بررسـي او مشـورې وروسـته دتخنیکي صـنایع او تجارت دکارپوهانو اومتخصـصـــانو په مرســـته دملي ګټو دســـاتنې په موخه په هرهیواد کې راټولیږي چې البته په هرهیواد کې دملي ســـتندردونو دتدوین اصـــلي دنده دهیواد دســـتندرد دســـازمانونو او موســســاتو په غاړه وي . سـیمه ییز سـتندرد: داسـتندردونه دیوې ډلې دګټې اخیســـتونکو وګړو په مرســـته په دوو یا څو ګاونډیو هیوادونو کې چې ګډ صـــنایع لري او یا دتجارتي راکړې ورکړې لرونکې وي تدوین کیږي.نړیوال ســـتندرد : دادســـتندرد ددغو هیوادونو دستندرد دنړیوال سازمان داړوندو کارپوهانو دنظریو سره دتوافق لاسته راوړني دي.نوټ==کارخانه یي ستندرد دکارخانې دسطحې په محدوده کې ،ملي ستندرد دمملکت

(c) ketabton.com: The Digital Library

په محدوده کې ، سیمه ییز ستندرد دځوهیوادونو په محدوده کې ، او نړیوال ستندرد دنړۍ په ټولو هیوادونو کې په کاراچول کیږي.دهر ســـتندرد اجرا او جوړونه په لاندې مرحلو کې څرګندیږي۱-ستندرد جوړونې تنظیم اوټولنه ۲-ستندرد دچاپ اوخپرول۳-دستندرددسندګټې او اجرا. دستندرد جوړونې اصول او ګټې : ستندرد جوړونه اودستندردونو کاراچونه دتولیدونکو او مصـــرف کوونکو لپاره لاندې ګټې په خوا کې لري ۱-دناســـالمو ســـیالیو او دبې ځایه او غولوونکو تبلیغاتو لـه منځـه تلل۲-دپیریدلو پـه وخـت دمصـــرف کوونکي دغولیدلو څخـه داندیښـــنې له منځه تلل۳-په اړیکو کې دپوهاوي رامنځ ته کیدل۴-دتجارتي بدلونونو اســـانتیا-تولیدونکو لپاره ګټې : ---دپام وړمشـخصـاتو او خواصـو ټاکل، دتولید دچلند ټاکل او تشـریح نصـبول(مونتاژ)ازموینه دنموني اخیسـتل، دبسـته بندیو ډولونو، لیږد رالیږد،دسـاتنې لاري چارې ، دعبارتونو ټاکل ددواړو خواو دپوهونې لازمي نښـــې اواصـــطلاحات ډلبندي او اصـطلاحات په دولونو کې ټیټوالی ، دتولید دساحې زیاتوالی او په لومړنیو موادو او بریښـنا کې دلګښت مخنیوی ، دضایعاتو ټیټوالی، دمحصولاتو دکیفیت ښه والی، په زیرمه ساتنه کې اسـانتیا دداخلي او بهرني تجارت پراخیدل. دمصـرف کوونکو لپاره ګټې : دغوره کالیو سـاتنه ،دکالیو او محصول له امن څخه ډاډ په سپارښتنه کې اسانتیا دلږو پیسو ورکړه، دپام وړ کالیو ته په اسـانۍ سـره لاس رسـی او دیو شـمیر ملي او نړیوالو سـتندردونو پیژندل.دسـتندریشـن ددولتي سـیسـتم دمحتویاتو داسـتعمال دځایونو له مخې لاندېنې سـتندردونه ټاکې ۱-دتخنیکي شـــرایطو ســـتندردونه دهراړخیزي تخنیکي غوښـــتنې۲-دپارامترونو ســـتندردونو دکچې یا اندازې۳-داسـاسـي پارامترونو اوټیپونو؟ستندردونه۴-دسورتمنټ ستندردونو دسورت کول۵-دنښـو سـتندردونه (مارکه)۶-دکنترکشـن سـتندردونه دودانۍ اواندازې ۷-دتخنیکي غوښـتنو ستندردونه؟۸-دمنل شو مقرارتو ستندردونه۹-دازموینې دمیتود ستندردونه(کنترول) تحلیل او اندازه نیونه۱۰-دنښې ایښودنې ، بسته بندۍ ،ساتنې ، ترانسپورټ، دمقرارتو ستندردونه۱۱-دکچې نیونې دالاتو عیارولو میتودونو لپاره ســـتندردونه۱۲-دجوړونې (ترمیم) اواســـتعمال مقرارتو سـتندردونه۱۳-دټینګ، تکنالوژیکو عملیو (پروسـیسـونو) سـتندردونه . دسـتندرد محتویات: دعلمي او نړیوال تاریخ له پلوه دســـتندردونو یوه بېه هغه ســـنددی چې دنورمونو دغوښتنولرونکی وي او دباصـلاحیته ځانګې لخوا نصـب شـوی وي . دستندریزیشـن نړیوال ســـازمان په عمومي توګه دوه لاندې اندازې تثبیت او ســـپارښـــتنه یي هم وکړه۱-a4-۲-a5دســـتندرد دپښـــتی (پوښ) عنوان. دســـتندرد دپوښ دمخې عنوان او نښـــې هم له اړینو موضوعاتو څخه دي. معمولا دپوښ پرمخ دستندرد دموسسې نوم ، دستندرد پرلپسي شمیره ، دستندردونو چاپ او دچاپولو کال ستندرد نښه او ستندردشوي محصول نوم چاپیږي دستندرد متن کوم اســاســي موضـوعات چې په سـتندرد کې ځای په ځای کیږي په لاندې ډول دي ۱-دهغوخلکو نومونه چې دستندرد دجوړونې دتثبیت په کمیسیون کې په رسمي ډول ګډون کوي ۲-دســتندرد دســرلیک یا نوم ۳-ســرټکي یا ســریزه۴-موخه۵-داســتعمال ځایونه(موارد)۶-

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعریفونه۷-سمبولونه او نښې ۸-دمحصول ډلبندۍ یادرجه بندي ۹-ترمینالوژي۱۰-دمحصول دتولید میتودونه۱۱-دمحصـــول ځانګړي خواص۱۲-دتو///؟؟؟۱۳-نمونه اخیســـتنه اودنمونې اخیستنې میتودونه۱۴-دازمایښت اوبررسۍ میتودونه۱۵-نښه او اوایښودنه او بسته بندي۱۶-مرســـتندویه او لارښــود ضـــمایم۱۷-دصـــفحې لاندېنې یاداشـــتونه۱۸-دمتن اړوند ضـــمایم . دپرنسـیپ له پلوه یاد شـوي سـتندردونه په متن کې ځای په ځای کیږي. زمونږ په هیواد کې داسنادو واحد سیستم دستندردونو دپروژي دکارطرح او نښې ۱۳۵۵ کلونو راپه دیخوا دکابل پولیتخنیک دانسـتیټیوټ او دنورم اوسـتندرډ په اداره او ځینو نورو موسـسـاتو او اداراتو کې پیل شـوي دي۱-دمدیریت کنترول: له هغو لارښـونو او دستورالعملونو څخه عبارت دی چې مدیریت په یوه تصدۍ کې دتولو بیلابیلو اقتصـادي عملیاتونو په کنترول قادروي۲-اجرایوي چلند ونه په یو ه تصـدۍ کې له اړینو ټکو دچلند څرانګوالي او داقتصـادي او خدماتي بیلابیل عملیاتو سرته رسول په هغه سازمان کې دي . چاپیریال:--دیوه مناسب چاپیریال شتون دیوې تصدۍ دبریالیتوب لپاره ناسم شرایط برابروي دچاپیریال دکیفیت ستندردونه باید دعمومي ګټو دسـاتنې په منظور اجراشـی۴-ماشـین الات او تجهیزات: ماشـین الات او تجهیزات سـاتنې ته اړتیا لري په یوي تصـدۍ کې دوسـایلو اوافزارو ته لاس رسـی او دهغو دپیژندنې سـربیره دجامه بندي او کوډ ایښـودنې له سـیسـتمونو څخه ګټه اخیسـتل هم اړین دي .طراحي::----دتصدیو په زیاتره عملیاتو کې دطرحې عملیات تل له بدلونونو او نوښتونو سره یوځای وي. له دي امله تصـدیګانې داطمینان دلاسـته راوړنې لپاره دښـو چلندونو او تجربو دکارولو او لاس رسي یو مناسب سیستم دی.دستندرد کارپوه صلاحیت ::--په یوه سازمان کې دستندرد څانګې واک او ځواک باید داسـې وي چې دټاکلې اقتصـادي کارله اجراڅخه مخکې .په موسسه کې دستندرد له څانګې سره مشوره وشي. یا دستندرد دڅانګې واک او ځواک داسې دی چې دتولیدي کوښـښ دکارله ترســره کیدو مخکې باید دســتندرد دڅانګې نظریات اولارښـوونې وپلټل شـی، په عمومي ډول ستندردونه جوړونې او تولونې له پلوه په دوه ډوله دي ۱-هغه سـتندردونه چې دبهرنیو سـتندردونو په مرسـته بیرته ګرځول شـوي چې دهغوي دجوړولو اړتیاسرچینه isoستندردونه دی لکه ۱-اصطلاحاتو ستندردونه۲-تحقیقاتي چلندونو ته اړتیا لري.؟؟.دملي ســتندرد په موســســه کې دیوه ســتندرد دراتولونې دکارمراحل۱-دوراندیزونو موضـوع او ټاکلو موضـوع . لومړنی کمیسـون دپیل لیکنې (چمتوالی) لومړنی کمیســون دتولیدونکو مصــرف کوونکو او پوهنتونونو له هغو وګړو څخه چې درســره مینه لري، تري جوړه شـوی دي.وروسـتنی کمیسـون: وروسـتی کمیسـون جوړشـوی متن دنظر غوښـتنې لپاره دولتي مراکزو کې ذیصـلاح وګړو ، پوهنتونو او دصـنایعو مرکزونو ته لیږي او دوراندیزنو په لارښونو؟ دهغوي لخوا راټول شوی متن وروستی کیږي.ملي کمیټه : دملي کمیټې غړي دمنشـــی او دراټولونې مدیریت په همغږۍ ذیصـــلاح واحدونو او ســـازمانونو دنماینده ګانو له منځه بلل کیږي.دستندرد دموسسې جګپوړي مسولین ، دتدوین منشي ریس او

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفني کميسونونو غړي شتون لري له غور او دقت نه وروسته دټاکل شوي متن په اړه دملي ستندرد په توګه نتيجي ته رسيږي . ځانګړی کميسيون : داصلاحاتو او مهمو فني ستونزو دله منځه وړلو لپاره ځانګړی کميسيون اړتيا په وخت جوړه شوي چې ستندرد ارزيابي کوي اوبيايي خپروي. دستندردونو دبيا ليدو وروسته دانتايج لاسته راځی ۱-ستندرد دتجديد نظر ته اړتيا نه لري او په خپل مخکني اعتبار پاتې کيږي۲-جزوي بدلون او دبشپړ توضيحات۳-ستندردونه چې په عمومي بدلون ته اړتيا لري په فني جلسو اودملي تصويب په کميټه کې له ځيړني او اصلاحاتو وروسته چاپيږي. په دي حالت کې دستندرد شميره تغيير نه کوي خو مخکېني چاپونه باطله اعلانيږي۴-ستندرد باطل اعلانيږی او امکان لري دهغه پرځای نوی ستندرد له نوي شميري سره ځای په ځای شي. په اوسني وخت کې دISOنړيوال سازمان دنړۍ په ۱۷۵ هيوادونو کې دملي ستندرد دموساتو له يوي شبکې څخه جوړه شوي چې په هر هيواد کې ديوي مرکز ي ځانګې په توګه اواصلي مرکز يي دژنيف او سويس په ښارونو کې فعاليت کوي. کوم سازمان چې نن ورځ isoپه نوم پيژندل کيږي خپل کار يي له ۱۹۳۶ کال څخه دملي ستندرد دانجمنونو نړيوال فدراسيون iso ترعنوان لاندې پيل کړ ددوهمې نړيوالې جګړي دپيښيدو په دليل منحل شو خوله نړيوالې جګړي وروسته په ۱۹۴۷ م کال کې د۲۵ نړيوالو هيوادونو دناستې له کبله په لندن ښار کې دستندرد لپاره دنړيوال سازمان په تاسيس موافقه وشوه او له هغه وروسته د۱۹۴۷ م کال دفبروري په ۲۳ نيټه ايزو رسما تاسيس شو. دسازمان لوګو په دوو انګليسي او فرانسوي ژبو په لنډو تورو isoښودل کيږي په حقيقت کې ايزو کلمه له يوناني کلمې ايزو څخه اخيستل شوي ده چې دمساوي يوانداز زبر ابر او همرنګي په معنا ده.دايزو نړيوال ستندردونه ددی سازمان دتخنيکي او فرعي کميټو په مرسته شپږ مرحلو کې راټوليږي۱-دوړانديز مرحله۲-دتدوين مرحله۳-دکميټې مرحله۴-دبررسي مرحله۵-دمنلو مرحله۶-دخپريدو مرحله.دايزو دغړوهيوادونو غړيتوب په ددي سطحو کې ځای لري۱-اصلي مرحله : هغه هيوادونه چې دستندرد او دهغې داړوندو مباحثو په برخه کې زياته او ښه سابقه لري او ستندردونه يي دزياتو هيوادونو تايد وړ وي يواځي هماغه غړي په رايه اچونې او نظر غوښتنه کې درايې ورکولو حق لري چې دغو غړو په تخنيکي کميټو کې فعاله ونډه درلوده يعني دايزوفعال غړي parti patting membersهم نومول کيږي ۲-خبرورکوونکي غړي يا علی البدل : هغه هيوادونه چې دستندرد دسازمانونو نه لري داغړي دايزو دسازمان اقداماتو په جريان کې ځای لري خو دستندردونو په راټولونه او اعلان کې دخالت حق نه لري همدارنګه داغړي په کميټو کې درايیي او ګډون حق نه لري ۳- ناظر غړی: ددی سازمان موادو ته لاس رسی لري مګر داريي حق نه لري اودايزو کتونکو په حيث رسما لري چې افغانستان په ۲۰۰۵ م کال کې دايزو دا ډول غړيتوب ترلاسه کړ. ګډ (مشترک) غړي: هغه هيوادونه چې دکوچني اقتصادلرونکې وي داغړي نسبت نورو څه حق العضويت لږ ورکوی اوپه دې کې کولای شي دستندردونو پراختيا تعقيب کړي. په

(c) ketabton.com: The Digital Library

هرحال دایزو دنده چې وکولای شي دټولو غړو ترمنځ دستندرد دراتولوني او خپریدا په اړه نظریوالی رامنځ ته کړي. .رایه اچونه :::دایزو نړیوال ستندرد په توګه دیوه ستر منل کیدلو ته لازمه ده دایزو دغړو ددوه ثلثو رایې چې په راټولولو کې ګډون درلود مثبتې وي مشروط په دې چې دټولو ورکړل شویو رایو څخه یې یو له څلورمې رایو لږ منفي وي . ټول نړیوال ستندردونه باید لږ ترلږه درې کاله وروسته له خپریدا تجدید نظر شی له هر۵کالو وروسته داخلي غړو په مرسته تجدید نظر شي داکتوبر۱۶نیټه دستندرد نړیواله ورځ ده او هرکال لمانځل کیږي.دافغانستان دملي ستندرد نښه (ANSA) انسا ده. دستندر محتویات عبارت له :دستندرد اندازه او۲عنوان ستندرډ عنوان یا پوښ۳-دستندرد متن . دافغانستان دستندرد قانون په ۱۳۹۱ کال کې جوړشو.

د اقتصادي پرمختیا تیوري

اقتصادي ترقي دخلکو دژوند دښه والي په مانا ده چې یواوسط حد ورته ټاکل کیږي.پروفیسر مایر او پروفیسر باالدوین اقتصادي پرمختیا تعریف داسې کوي.اقتصادي پرمختیا یوه پروسه یا پړاوو دی چې دهغې په ترڅ کې دټولنې حقیقي عاید په یوه اوږده موده کې زیاتوالی مومي . دملي عاید او نفوسو ترمنځ اړیکه په فرمول کې ښودنه په لاندې ډول د.(y)y=y/p سړي سر عاید(y)ملي عاید(p)نفوس دی. دپرمختیا دمطالعې ارزښت :داقتصادي ودي او پرمختیا دپراخه اقتصادي ډګرونو سره سیده اړیکي لري او خپلې زیرمې شتمنې خپلواکې ملي تقویت او پرتم وسائلای شي. ۴-نرکسي : هغه هیواد پرمختیایې بولي چې دطبیعي زیرمو او نفوس په انډول لږ اندازه پانګیز-اجناس او ابزار ولري.۵دشلمې پیړۍ له نیمایې راهیسې دهغې ترپای پورې دنړۍ هیوادونه په کومو برخو ویشل شوي وو. جواب :دشلمې پیړي له نیمایې راهیسې بیا ترپای پورې په اکثروسیاسي اقتصادي بحثونو کې هیوادونه په لاندې درې برخو ویشل شوي وو۱- صنعتي چې اقتصاد یې دازاد بازار په بنسټ وو. سوسیالستي هیوادونه چې مرکزي پلان جوړونه پکې معموله وه او ددریمې نړۍ چې په دریمې نړۍ کې همدا وروسته پاتې هیوادونه راځي.کوزنتر داقتصادي پرمختیا په هکله وایي اقتصادي پرمختیا په اوږده موده کې دیوه هیواداو ټولنې بیلابیلو تولیداتو دظرفیت اوچتیدل دي کوزنتر دتولید په تنوع او ظرفیت تاکید کوي اقتصادي وده دملي عاید دزیاتوالي اواقتصادي ترقي دسړي سر ګټې سره سراو کارلري. اقتصاد پوهان وایې : اقتصادي پرمختیا دیوې ټولنې داقتصادي ،ټولنیزو، دوګړوو درفاهي وضعیت، اقتصادي دوام لرونکې ودې ښه کیدل دي چې ددغې ټولنې داقتصادي ټولنیزو سیاسي علمي اوفرهنګي بنسټونو دمثبت بدلون له امله پیښیږي.ده یو هیواد په ټول ملي اقتصاد کې دلوی اقتصاد په کچه په یوټاکلي کال کې دتیرکال دمقدار په پرتله دتولید زیاتوالی اقتصادي وده ، اقتصادي پرمختیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفزيکي ،بشــــري او ټولنيزو ظرفيتونو په پام کې ســــاتلو ســــره يوځای دتوليدي ظرفيتونو له زياتوالي ســـره ترلي وده پرمختيا بلل کيږي. همدارنګه : افغانســـتان دنړۍ په پرمختيا هيوادو کې شـميرل کيږي. دوه ګونی اقتصـاد عبارت له هغه اقتصـاد څخه ده چې يويې بلکل طبيعي اقتصــاد سـره مشــابه (عنعنوي) اوبل بازار اقتصــاد په کې مروج وي يا شـتون ولري. ددوی عنعنوي اقتصاد ډيرمړژواندې بڼه لري دي ته subsistence economicهم وايې .دنفوسو فشـار سـتونزه زياتره دپرمختيايي هيوادو سـتونزه ده چې په راتلونکې دوی ته داسـتونزې راولاړه ولی شي: اقتصـادي ، اجتماعي ، صـحي،محيطي ،فرهنګي، او ان سياسـي ستونزې رامنځ ته کولای شــــي.معمولا پرمختيايي هيوادونه خپل مواد بهر ته صـــادروي ددې پرځای مصــــــرفي نوڼي (اجنـاس) او لومړني توکي لـه بهره پوره کوي. پـه پرمختللو هيوادو کې هروګړي ته دورځې ۳۵۰۰-۳۰۰۰واحده کالوري ميسره خو زمونږه په هيواد کې په مشکله سره ۱۷۰۰کالوري ميسره کيږي پرمختللو هيوادو کې هروګړي ته دورځې ۳۰ګرامه پروټين مهيا کيږي حال داچې زمونږ هيواد اوس هم ځينو مرفه کورنيو تـه ايلـه ۱۵ګرامـه پروټين ورســـيدلای شــــي.دملګروملتونو دارقامو له مخې به دزيږونونو مجموعي اندول(۱۷اعشـــاريه ۶)ده دماشومانو دتغذيي سلنه (۱۳)دينځه کلنۍ عمر څخه دټيټ عمر مړيني سلنه (۱۷اعشاريه ۲۵) ښودل شوی دعمر منځنی حد(۴۷-۴۲) دنفوسو کلنۍ وده (۱۷اعشاريه۲)فيصده او ځيني وخت له دې پورته ښـودل شـوی دی. دافغانسـتان طبيعي سـرچيني عبارت له :افغانسـتان په جنوب او جنوب لويديزو ولايتونو کې دکرولو لپاره پراخې ځمکې لري چې داوبه خورسيستم په جوړولو سـره د۹۰ميليونو ټنو غنم توليدولای شـي. او همدارنګه دکانونو او نورې زيرمې هم شــــته او همدارنګه ځنګلونه هم لري، ترځنګ يې دخاموموادو او کاني توکو په غيرې قانوني او غيرې فني ډول ويسـتل کېږي او همدارنګه ځنګلونه او څړځايونه په مناسـبه توګه نه کارول کيږي. چې ګڼ شــــمير ځنګلونه دبربنډيدو په حال کې دي چې په راتلونکې کې دژورې ويجاړتيا(erosion)امکان شـته ، او داسـې نورې ډيرې بدې بيلګې په دې برخه کې له نورو پرمختيايي هيوادو زمونږ حالت ډير بدترده په بل عبارت ديوېځانګړي دورې په لړکې دهرمتغير کمي بدلو ن ته وده وايې. دهاروډ ډومر دودي موډل: دغه موډل په پانګو او سـپما او دسـپما په اندازه باندې تاکيد کوي او داقتصـادي ودې ملي توليد په زياتيدو پورې تړلی بوليi=dk

$$=\frac{\Delta k}{dy}\Delta k = k = k\Delta y\frac{k}{x}$$

1.3=3

2.3=6

(c) ketabton.com: The Digital Library

2.5=6

یوبشـــپړ تولنیز پلان لاندېني پړاوونـه لري۱-دپلان طرحـه او تهیې پړاوو۲-دپلان دتطبیق پړاو۳-دتیر پلان دارزوني او دراتلونکې پلان لپـاره مقدمـاتي چمتوالی.دپلان دتطبیق لپـاره لاندېني عناصر ضروري دي.۱-دبودجې ارزښت۲-دادري مناسباتو سیستم۳-دروزل شوي فني پرســـونلو شـــته والی ۴-دپلان ســـره ســـمه او اغیزمنه رهبري۵-بیلابیلو څانګو کې هماهنګي.په پلان جوړونه کې ســـیمیز توازن اهمیت لري په پلان جوړونه کې باید دیوې ستراتیژۍ اودورنما هدف په توګه دهیواد دبیلابیلو سیمومتوازن پرمختګ په نظر کې ونیول شي. دپلان جوړونې نړیوال تجارب:لکه چې وویل شول پلان جوړونه داقتصادي علومو یوه نسبتا نوې څانګه ده نن ورځ داسې هیڅ یو هیواد نشته چې په هغه کې پلان په یوه نه په یوه بڼه رواج نه وي. دپلان جوړونې دتیوري موضـــوعات:۱-دپلان ټولنیزه او اقتصـــادي برخه، دټولنې داړتیاو دپوره کولو لپاره دمجدد تولید او ملي عاید دلوړولو د تدابیرو عملي والی یا دتطبیق امکانات څرګندوي۲-دپلان اســـلوب پیژندنه برخه دپلان تخنیکي او تشـــکیلاتي چاروترتیب او په ټولو ټولنیزو او اقتصـــادي برخو کې دپلان اجرا څیړي. ددغو ټولو برخو ترمنځ ریالیکتیکي (سـره پیبلې)اړیکې شـته . اقتصـاد علم په مجموع کې هغه ټولنیز علم دی چې دټولنې پراخو غوښتنو ته محدودې سرچینې بیلوي.داقتصادي پلان جوړونې میتودولوژي :دپلان جوړونې میتودولوژي ددولـت داقتصــــــادي پلانونو دطرح دلارو چـارو عمومي پرنسیپونو دمجموعې څخه عبارت ده. افغانستان کې تراوسه لاندېني پلانونه تطبیق شوي :په هیواد کې لومړنی اقتصـــادي اجتماعي پلان په ۱۳۳۵ کال طرح او په تطبیق یې پیل وشـــو. ډیره غوره نتایج یې درلودل. دویم ۵کاله پلان په ۱۳۴۰ کال پیل شـــو چې دترانســـپورتي ســـتونزو له امله پیشـــبیني شـوی ارقام پوره نه شـو خو بیا هم بریالی ګڼل کیده. دریم پلان : په۱۳۵۲ بدلون پیښ شو او په ۱۳۵۴ د۷کلن اقتصـادي پراخ پلان په تطبیق شـروع وکړه او ډیرې ښې پایلې یې لرلې.عامه مرستې په دوو برخوویشل شوی odaیعنې رسما پرمختیایي کومکونه : هغه مرســـتې دي چې رســـما راته راځي په ملي بودجه کې لیکل کیږي۲-اعلی بشـري کمکونه : دي چې دسـره میاشـت یونیسـیف او نوروموسـسـاتو له خوا ورکول کیږي. یانې اقتصـاد: هغه اقتصـادي نظام دی چې هلته اړتیاوو دپوره کولو لپاره داجناسـو او خدماتو تولید دټولنې اکثریت غړو داړتیاوو پوره کولو په خاطر او اقتصـــاد ی او ټولنیزو اهدافو ته درســـیدو لپـاره دپلان جوړونې اداري لـه خوا پـه پـام کې نیول کیږي. ځوانـان : دهیواد دپرمختګ لپاره کولای شی لکه ځوانان باید نورو هیوادونوته لاړنه شي اودلته په خپل هیواد کې خپلو وطنوالو تـه خدمت وکړي او ځـان پـه معیـاري بڼـه برابر کړي ترینګونـه واخلي اودروزنې بیلابیل مرکزونه ولټوي ترڅو هیواد مو پرمختیا وکړي . دبیوزلۍ شیطاني دایره : دفقر کړښـه هغه ده چې دژوند سـطحه داسـاسـي اړتیاو له پوره کیدو څخه راټیټه وي یا هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازه عايد چې په کورنۍ بې لري او له هغه څخه ډېر لږ راکم شي نودغه کورنۍ په بېوزلو کې شمېرل کيږي. ديوې کورنۍ حداقل ژوندې پاتې کيدو په اندزه . په پرمختيايې هيوادو کې دپانګې عرضه څکه کمه ده چې دلته پس انداز وجود نه لري. دليويس داقتصادي پرمختيا درې شرايط ښودلې چې ډېر ضروري دي.١-دپانګې اچول٢-دپوهې دسطحې لوړول٣-دپلان جوړونې څخه کاراخيستل. دپرمختيا لپاره ضروري شرايط دادي :١-اقتصادي ٢-غيري اقتصادي شرايط. دپرمختيا غيرې اقتصادي شرايط په څلور ډوله دي :١-ټولنيز کلتوري: دغه شرايط پس انداز ته دوګړو علاقه او ميلان ټاکي٢ښوونه اوروزنه-پروفيسر ګالبريټ په دې هکله ويلې دي نني وخت کې دپرمختيا لپاره دښوونې او روزنې بل هيڅ ضروري شرط نشته دی٣-باکيفايته حکومت: باکفايته وګړنيز احساس لرونکی ، باوجدانه ، او صادق حکومت کولای شي قانوني نظم برقراره، ښه لوايح تطبيق، ښې پروژې پيل،ښه هيوادني پلانونه طرحه، او په نهايت کې داقتصادي پرمختيا زمينه برابره کړي،او خپل خلک ټولنيزی رفاه ته ورسوي او وګړو ته دژوند دلوړي کچې (رفاه) امکانات برابر کړي. ۴-نفوس: که چيرې دپانګې دزياتوالي ضريب دنفوس دزياتوالي په اندول لږ وي اقتصادي پرمختيا نشي راتلای . ښکيلاک دوروسته پاتې هيوادو سره څه وکړل او لابه څه کوي.دوي ته بې صنعتي کيدو اجازه نه ده ورکړي او يايې هم ډېره انرژي وخت او پاملرنه دازادی دګټلولپاره تير شوی نوځکه اقتصادي ودې ته نه دې وزګار شوي استعمار ددغو هيوادونو خلکو ته يوه ناوړه احساس پريښې چې دوی دترقې په لور نه هڅيږي او ځان ورته دروحې پلوه وروسته پاتې او ناتوان ښکاري. نيمګړی بازار هغه بازار ته ويل چې ؟؟؟؟له لږ مولد سکتور څخه لوړ مولد سکتور ته دتوليدي عواملو دليږدولو خنډونه بايد له منځه ولاړ شي کورنې توليد کې انحصارکه موجود وي له منځه ولاړ شي مارکيټ ته دهرمتشبث داخليدل او پانګه اچونه وهڅول شي ترڅو بازارپه بشپړ ډول ښه ونيسي.دپانګې ټولول يوله بل سره درې پړاوونه لري.الف: پس انداز او زيرمو زياتول ب: مالي او کريديتي ميکانيزم ج: دپانګې اچونې څخه عملي ګټه اخيستنه. دپرمختيايي اقتصاد عوامل او داقتصادي ودې لپاره شرايط او دوروسته پاتيوالي لاملونه :١-دډيرومنابعو څخه لږ استفاده٢-دپانګې کمښت٣-تکنالوژی کمزورتيا۴-زيربناوي چارې٥-دښکيلاک تاثيرات۶-موسسو وروسته پاتې والی . غير اقتصادي وروسته پاتې والې لاملونه: ١-ناپوهي٢-بې اتفاقي٣-بې قانوني۴-خرافات. افغانستا ن کې دوروسته پاتې والې نښې چې ښکاري هغه کومې دي نظر دادی چې په افغانستان کې دوروسته پاتې والې ټولې نښې ښکاري.متوازنه وده : په هيواد کې دپرمختيا هغه ډول حالت دی چې دملي اقتصاد ټولې برخې او سکتورونه يوبل سره برابر په برابره توګه وده کوي. فزيوکراتان په اقتصاد کې دعلمي او عملي مکتب لومړني بنسټ ايښودونکي ګڼل کيږي. مخکې ځينې منفرد موضوعات وه لکه بهرنۍ سوداګري دپيسو دجريان ربح او نور خو فزيوکراتانو دلومړي ځل لپاره داقتصاد دکلي جريان جامع تحليل وړاندې کړ.کرنه دلاندې شپږو عواملو له امله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دملي اقتصـــاد په وده اثر کوي۱-دنفوســـو زیاتوالی ســـره ســـم دهغوی غذایي اړتیاوې پوره کول۲-دصنعتي محصولاتو ورځ په ورځ زیاتیدونکي تقاضا ډیرومهمو اقتصادي سکتورونو دپراختیا اړتیا رامنځ تـه کوي۳-دکرنیزو محصـــــولاتو زیـاتوالی ددې امکـان برابروي چې بهرنـي اسعار جذب او په دې ډول دراتولې شوی پانګې په ذریعه ماشین الات وارداو هیواد دترقی باعث شي۴-دکلیوالي وګړو دعاید دسطحې لوړول چې بیا دحکومت له خوا راټولیږي دمالیاتو په بڼه ۵-دبیکارۍ دټولو ډولونو کمښـت او دکاردزمیني برابرول۶-په مجموعي توګه دستندردونو لوړول. Johnston and mellow or melonله نظره دکرنیزوتوکو زیاتوالی: دعامه لومړنیو اړتیا دلګښـــتونو کمښـــت دکرنیزو امتعو دبیو راټیټیدل او له کروندګرو له بیلابیلو لارو دمالیاتو ترلاسه کول په برکې لري نوددې لپاره چې زیاته پانګه ترلاسه شي. په متوازنه ولې انتقاد شـــوی ؟ځکه Hirschman په خپل اثر کې متوازنه وده داقتصـــــادي پرمختیا تیوري په توګه نه مني داځکه چې دوروسته پاتې اقتصاد په فرضیه ولاړه نظریه ده په یو پرمختیایي اقتصــــاد کې تل دتولید عوامل نااندوله موجود وي نو ځکه دمتوازن رشـــد دپالیســـی تطبیق په کې ګران ښـــکاري. په متوازنه وده کې اقتصـــادي ســـکتورونه یو په بل اغیزې لری .:پرمختیایي هیوادونه دڅو ســکتوري اقتصــاد دودي یا دورې یا دڅو ســکتوري انکشــاف په شــرایطو کې ډیرې زیاتې پانګې ته اړتیا لیدل کیږي یا لري یعنې دی وایي که مونږ اقتصــاد ته متوازنه وده ورکو نو اړیو چې ټولو برخو کې پانګه واچو او داډول پانګه اچونه ډیره پانګه غواړي حال دا چې په پرمختیایي اقتصاد پانګې دکمښت سره مخامخ وي. نوځکه دداډول اقتصــاد شــرایط غواړي چې غوره شــویو ډګرونو پاملرنه وشــي له بلې خوا پرمختیایي اقتصــاد دفني پرســونلونو او کدرونو صــنعتي ماهرینو له کمښــت ســره اوپه تیره دمنجمنټ او تشبث په ساحه کې دمجرب ستاف دنشتوالي سره مخامخ وي نو نشي کولای ســکتورونه په متوازنه توګه پرمخ بوزي. که عاید او نفوس یو شــان وي دي ته ثابت حالت وایې یعنې دي ته ولاړ حالت وایي یعنې اقتصــاد پوهان وایي داهم ناسم حالت وي یعنې عاید باید دنفوس نه زیات وي، داسم حالت دی. دپرمختیاوي هیوادونو ځانګړتیاوي۱-دهیواد د ټول مسـاحت په مقایسـه کم نفوس۲-دپانګې کمښـت . داقتصـاد نامتو څیړونکي R.Rodan په خپل مشـــــهور اثرکې دکرنې او صـــــنعت کلکې اړیکې یې تشـــــریح کړي. داځکه دا دواړه مولد ســکتورونه دي دهغو په پرمختیا ســره کانونه جوړښــتونه ســوداګري او نور ټول ســکتورونه تحرک او پرمختیا مومي. دکرنې سکتور په بنسټ دصنایعو وده وښودله رودان هغه لومړنی اقتصـــاد پوه وه چې پرته له دي چې دمتوازنې ودې اصــطلاح یې وکاروله دمتناســب رشـد تیوري یې په ۱۹۴۳ کال کې کشـــف کړه. دافغانســـتان لپاره متوازنه وده ښـــه ده ځکه په پرمختیایي هیوادو کې غیرې متوازنـه وده حـالات نورهم خرابوي. دهیرشـــمین لـه نظره : دپرمختیایي هیوادو ستونزه دمنابعو کمښت نه دی بلکې دمنابعو څخه دګټې اخیستنې دظرفیت نشتوالی دی دغه خبره په خپل استدلال او نظر توضیح کړي. داقتصـادي پرمختیا موخې ۱-

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ناخالص ملي تولید کې زیاتوالی۲-دښـــارونو انکشـــاف او پراختیا نفوس/عاید=pci۳- دټـولـنـیـزې رفـاه اواسـوده ګـې شــکـل لـري۴-دکـار او روزګـار رامـنـځ تـه کول..Type equation here.پرمختیایي تیوري پو هه او علم عقل اوپرمختیایې پالیســي تطبیق اواجراکول دي . هغه څه چې مونږ ته نظرونه او پیشـنهادونه راکوي او هغه څه چې مونږ ته لارې چارې جوړوي هغه پالیســي ده . دپرمختیا مهم پړاوونه ۱-ابتدایي او عنعنوي ټولنه۲-تولیدي ټولنه۳-ټوپ وهل۴-پوخوالی۵-وخت .پرمختیا یو شـمیر پلانونو ته اړتیا لري پلان یو شمیر تدابیر نیول داینده لپاره پلان دپرمختیا لپاره اړین دی. بلاعوضـه مرستې هغه پیســې دي چې دیو هیوادوګړو یا ســازمانونو لخوا نورو هیوادو وګړو یا ســازمانونو ته دمرســتې ترعنوان لاندې راشــي . ســړي ســرملې ناخالص تولید. دیوهیواد ټول هغه ملي ناخالص تولید چې ددغه هیواد په نفوس تقسیم شي حاصل یي هغه عاید دی چې ددغه هیواد هروګړي ته رسیږي. اقتصـادي پرمختیا دژوند دمعیارونو وار په وار او چټیدل اودخلکو په هوســایني ښــه کیدل پرمختیا بلل کیږي. دوه ګونی اقتصــاد : دپرمختیایي او وروســته پاتې هیوادو دښــارونو او کلیو ترمنځ دژوند دکچې او اقتصــاد وضــعیت ډیر تولید ته ویل کیږي. مطلق فقر: هغه حالت او وضعیت دي چې یو وګړی ته دده حد اقل لومړنی اړتیاوې چمتو نه وي. ملي عاید په یو هیواد کې یاملي اقتصاد کې دټولو وګړو دعوایدو مجموعه ده او کله چې داعوایددهیوادونو په نفوسـو تقسـیم شـي سـړي سـرګټه ورته وایې آیم فکتورونه: هغه نامتو فکتورونه دي چې په اقتصـــاد کې یې ځانګړی ارزښـــت موندلی۱-ماشـــین۲هدف۳دمدیریت طریقه۴-وسیله median۵-سړيmen. نړیوال ددغو نفوسو څخه جوړشوی دی . دنړیوال پرمختیا اتحادیه، دبیارغاوني او پراختیا بانک میګا او نړیواله مالي موسسه . دبیوزلۍ عوامل هم اقتصـادي او غیرې اقتصـادي دي او دپرمختیا میکانیزمونه دادي ۱-سړي سر ګټه لوړه کړو۲-دپانګې دتولیدو مرحلې ته ورســیږو او ۳-میکانیزم دادی چې پانګه باید په مولده تولیدونکي سرمایه بدله شـي او په تولیدي برخو کې په کارولویږي. په عمومي توګه بهرنی مرستې دوروسته پاتې او اړو هیوادونو لپاره لاندې ګټې لري ۱-دفقر په کمښت کې مثبت رول۲-داقتصـــادي زیربناوي پروژو فعال کیدل ۳-دجګړي وچکالی یابل ناځاپې عامل دتاثیراتو مخنیوی۴-کلیوال انکشـاف۵-داسـتخدام دفرصـتونو ایجاد۶-دودې دداخلي منابعو په کاراچول. پرمختیایي هیوادو ته دبهرنیو مرســتو منفي اړخونه ۱-عیاشـــي اودلتې روحیې خپریدل۲-دبیعدالتۍ زیاتیدل۳-په خپل ځان دبسـیاوالي روحیې ضــعیف کیدل۴-دتوراوجرمي اقتصــاد پراختیا۵-دمرســتو اخیســتونکو هیوادونو ملي غرور ته زیان رســیدل۶-دمرســته اخیسـتونکو له خوا په پټه یو شـمیر(نه ښـکاره کیدونکو) شـرایطو تحمیل ته غاړه ایښـودل. مونږ دیو شــمیر نامتوپوهانو نظریات ددوی ژوند لیک او اثار هم معرفي کوو. پروفیســور لویس: میردال روسـتو، الفرد مارشـال، نیو کلاسـیکانو، جوزف شـومپټر جان ټنبرګن جیمز بوکان او هارولډ دومر نظریات او مودولونه مو بیان کړل. پروفیســور ایم –ایل- جهنګان

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپرمختيا لپاره لاندې عوامل ډير ضــــروري بلليي ۱-طبيعي ســـــرچينې۲-دپانګې تجمع۳-اورګانيزيشــن۴-تکنالوژيکي ترقي۵-دتوليد برخو او دکارويش۶-په اقتصـــادي جوړښــت کې بدلون. ځانګړتياوي عمومي دپرمختيا۱-دهيواد ټول مساحت په نسبت دنفوسو کموالی دپانګې کمښـــت۲دنورو توليدي عواملو په نســـبت دپانګې کموالی ۴-دصـــنعت کمه ونډه ۵-ديوهيواد دازدی عمر پرتله ۶-دســـړي ســـر عايد دزياتوالی امکانات.په اقتصـــاد کې يوه تيوري کوم ځلور شـــــرايط چې لري هغه دادي :۱-فرضـــــيات۲-ديوې تيوري دارايي لپاره متغيرات ۳-ادعا۴-اساس ، قاعده ، قانون. دشومپټر دتيوري اصـلي ټکې دادي يانې نوموړي داقتصـادي پرمختيا عوامل هم دغه بولي:دغه تيوري داقتصـــادي ودي محدودونکی عامل دمتشـــبث قلت ښـکاره کوي، برخلاف دمتشبث موجوديت داقتصـادي پرمختيا عامل بولې. روستو والټ په ۱۹۱۶ م کال کې نړۍ ته ســـترګې غړولې په ۱۹۳۶ م کال کې خپل ليســـانس دييل پوهنتون څخه او فوق لسانس يي په ۱۹۳۸ م کال کې له کمبريج پوهنتون څخه او دکتورايې ۱۹۳۹ م کال کې دييل پوهنتون څخه ترلاســـه کړه او په ۱۹۵۲ م کال کې ددغه پوهنتون داقتصـــــاد دتاريخ په تدريس پيل وکړپه ۱۹۶۶ کال کې دملي امنيت په چارو کې دامريکا دمتحده ايالاتو دهغه مهال دولســمشــر جان کينډي ځانګړی مشــاور غوره شــو. دکارل مارکس او روســتو دپرمختيا تيوري يوله بل ســـره توپيرلري چې: يوشـــمير اقتصــــاد پوهان دروســـتو نظريات دمارکس دنظر سره ورته بولې ،خو کټ مټ يا ددهغه نقل يي نه بولې داځکه مارکس دټولنې ټول نهادونه په پنځو مرحلو کې ښـودلې خووروسـتو يواځې داقتصـــادي ودي پړاودپرمختيا پړاوونو باندې تمرکز کړی دی.زيربناوي : داقتصادي ودې لپاره هغه بنسټيز جوړښتونه دي چې دتوليد اودخدماتو دپرمخ بيولو لپاره اســــانتيا رامنځ ته کوي. ارتور لويس دهغه نامتو اقتصـــــاد پوهانو په لړکې دی چې داقتصــــادي پرمختيا په هکله يې نظريات ورکړي وه . په ۱۹۱۵ کال په سن لوسيا کې زيږيدلی دی نوموړی يوتورپوستی او دنوبل دجايزې ګټونکې دی او دوه ګوني اقتصـــاد نظريه هم ده ورکړه يعنې توضــيح کړله . هغه معيارونه او علايم چې دپرمختيا په پايله کې راڅرګنديږي. ۱-دکرنې په ســـــکتور کې ديو تن زراعتي کارګر دتوليد داندازې لوړاوی۲-دسړي سر دبريښنا دلوړوالي دلګښت۳-ددبروسکرو يا کومې بلې منبع انرژيکي منبع لګښت۴-دګړو دعمر اوږدوالی۵-دسړي سر حيواني پروټين لګښت۶-په ښوونځيو کې دماشومانو دشموليت سليقه۷-داوسيدو په يوه کوټه کې دوګړو سطحې شمير۸-دهروزروتنو لپاره دورځپاڼو شمير۹-ددوکتورانو شـمير ۱۰-دښـارونو پراختيا۱۱-داجتماعي تحرک درجه۱۲-دليک او لوسـت لوړښــت۱۳-دعصــري ژوند دبيلګو ســره اشــنايي۱۴-دمطبوعاتو دازادۍ درجه۱۵-دبهرنۍ سوداګرۍ دجوړښت ښـه والی۱۶-دبشـري کار ځواک ورځ په ورځ ښـه والی۱۷-دمادي او پولي موسسـاتو اغيزمنتوب۱۸-په صـنعت کرنه کانونو ودانيزو او نورو بنسـټيزو برخو کې دتکنالوژۍ عصـري والی۱۹-دسـړي سـر ګټې وده۲۰-سياسي استقرار اودوضعې ثبات۲۱-د اداري کفايت درجه۲۲-دګوندونو ازادي ۲۳-دتفريحي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلتوري اواموزشي مرکزونو شمیر او دې برخو کې اسانتیاوې اوداسې نور. بهرنۍ مرستې : په اقتصـــــاد کې یو بحث اوددولتي عوایدو یا ددولت دمالي وســـــایلو منبع او عامل دی. دوروسته پاتې هیوادونو په مالي منابعو کې یوېې بهرنۍ مرستې او پورونه دي .البته پورونه وروسته بیا په بیلابیلو قسطونو سره ادا کیږي او کله هم ډیرو ورکوونکو له خوا په بشپړ ډول ببښل شوي هم دي. پرمختیایي هیوادونه ځکه پورونو او مرستو ته اړ دي چې دناوړه ناڅاپي پیښو څخه متاثره شوي او دجګړو له امله یي اقتصاد ځپل شوی او یادطبیعي ناڅاپي پیښو له امله زیانمن شوی وي.دنړیوال بانک له موخو څخه یوه یې داده چې په هغو هیوادو په اړینو ساحاتو کې دپانګوالی لپاره شرایط مساعد کړي او هڅه وکړي چې اقتصادی وده چټکه او د دڅوندانه کچه لوړه شي او دا هیوادونه په ځان بسیا کړي په ښو مشورو سره اساسي بنستونه په پښو ودوروي او دپرمختګ اداري جوړې کړي .مرستې ورکول مرستو ورکوونکو هیوادو (پرمختللو هیوادونو) په سیاسي ستراتیژۍ کې داخله خبره ده۲-دوی ځکه هم خوارو ملکونو سره مرسته کوي چې هغوی له رواني پلوه ځان ته متمایل اولیواله وساتي ۳-خپلو تولیداتو ته دخرڅلاو مارکیټ پراخ کړي۴-نړیوالي اقتصـــادي اړیکې هم ددې ډول مرســـتو غوښـــتنه کوي اوورســـره موافقه خبره ده ۵-دبشـــري عواملو اوانســـاني انګیزو او دپرمختللو او وروســــته پاتې هیوادونو ترمنځ ډیرزیات توپیر او واټن راکموي. ځینې انتقاد کوونکي دنړیوال دپورونو په هکله مخالف نظر لري او په دې اند دي چې دنړیوال بانک موخه څنګه چې دلومړي سره یا دپیل په وخت کې وه، هغسې ترسره نه شوه، یعنې بیوزلي لاهم شته دغریبو او بې وزلو دژوندانه په کچه کې دلوړاوي راوستل نه دي ترسترګو شوي خو داچې دنړیوال بانک خپلې زیاتې پیسې اوس په بنسټیزو بدلونونو ولګوي نو غریبو ته یې مخامخ ګټه لږ یا هیڅ نه رســـیږي.افغانســـتان باید له پورونو څخه په لاندې ځایونو کې کار واخلي : دابايد دانکشافي بودجې په ترڅ کې په عام المنفعه چارو اوملي انکشافي پروژو کې ولګول شي.پولي سیاست : ټول هغه تدابیر چې دهغو په واسطه مرکزي بانک دمالي او پولي وسیلوپه کاراچولو سره دپرمختیایي هدفونو دترلاسه کولو په لورګام اوچتوي. په پرمختیایي هیوادو ځکه پولي پالیسي نه شي تطبیق کیدای چې: دپولي موسساتو عدم انکشاف۲-دصنایعو او بازارونو عدم انکشاف۳-لنډ مهاله او ژر سرته رسیدونکو پروژو ته لومړیتوب ورکول۳-په حکومتونو داطمینان نه موجودیت۴-داقتصـادي وضـعیت او حکومتي پلانونو وضـاحت۶-دکارګرې اتحادیې ضـعف. په لنډ ډول باید وویل شـــي چې دپرمختیایي هیوادونو پانګه اچونه یعنې :دملي (لوی) اقتصـــــاد له نظره: په معلوم وخت کې دثروت او حاصـــــل زیاتوالی ده یادپانګې داســـي په کاراچول دي چې په ملي ذخایرو کې دزیاتوالي ســـبب وګرځي . دتصـدۍ(کوچنې اقتصـــاد)له نظره : په مادي ، غیرمادي او مالي شـتمنیو باندې چې دهغوی څخه په مستقیم ډول یا غیرمستقیم ډول دتصدۍ په تولیدي فعالیت کې استفاده وشـي دپانګې اچونې په نامه یادیږي. په پرمختیایي هیوادو کې دپولي ســـیاســـتونو محدودیتونه دادي:لکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځنګه مو چې وليدل په وروسته پاتې هيوادو کې غير تنظيم شوي او ياغيرې متشکله مالي موسسې په پراخه کچه خوري دي اکثره تجارتي بانکونه په دي هيوادونو کې دخارجي بانکونو شعبات دي ، له دي پلوه دڅو ميليته تصديګانو په شان دهغوی زياته پاملرنه خپلې مورنۍ تصدۍ ته چې په خارج کې ده نظر دوروسته پاتې هيوداونو اقتصاد ته ده . بهرنی پانګه اچونه : هرهغه پانګه اچونه چې دخصوصي شرکتونو يا افرادو لخوا دخپل هيواد څخه دباندې ترسره شي ، خو ددولت دهدفونو په چوکاټ کې وي بهرنۍ پانګه اچونه بلل کيږي. دڅوملتيي کمپنيو مثبت رول:۱-دمنابعو خلا له منځه وړل۲-څوملتيي کمپنۍ دښې ګټې نوي منابع رامنځ ته کوي۳-دپرمختللي تکنالوژۍ استعمال۴-دپرمختيايي هيوادونو دمنابعو ښه استعمال۵-ددولت د عايد زياتوالی۶-له داخلي استعدادونو ښه استفاده۷-نړيوال کيدل۸-دنړيوالي سولې منبع. دڅوملتيي کمپنيو منفي رول:۱-انحصار۲-خاص هيوادونه او خاصې ځانګې په نظر کې نيسي ۳-نامناسبه تکنالوژي۴-دپانګې بهر ته تګ ۵-په کورني اقتصاد باندې ناوړه اغيزې۶-سياسي مداخلات ۷-تولنيزې اغيزې۸-دنړيوال کنترول کموالی.کورنۍ پانګه اچونه : داهغه پانګه اچونه چې پانګه وال يې ديو هيواد په دننه کې په کاراچوي اوبيلابيل ډولونه لري.چې مخکې مو تري يادونه وکړه، .بهرنۍ پانګه اچونه: هره هغه پانګه اچونه چې دخصوصي شرکتونو ياافرادو لخوا دخپل هيواد څخه دباندې ترسره شي .خو ددولت دهدفونو په چوکاټ کې وي. بهرنی پانګه اچونه بلل کيږي.بهرنۍ پانګه اچونه په عمومي ډول په دوه برخو ويشل کيږي.خصوصي بهرنۍ پانګه اچونه ۲-رسمي يا عمومي بهرنۍ پانګه اچونه ده .خصوصي بهرنۍ پانګه اچونه هرډول فزيکي يا مالي شتمني چې دافرادو يا خصوصي شرکتونو په واسطه يو بل ملک ته انتقال شي، دخصوصي بهرنۍ پانګې اچونې په نو م ياديږي .خصوصي بهرنۍ پانګه اچونه په دوه برخو ويشل کيږی.۱-مستقيمه ۲-غير مستقيمه .مستقيمه بهرنی پانګه اچونه : له هغې پانګې اچونې څخه عبارت ده، چې بهرنی پانګه اچونکې په مستقيم ډول په کوربه هيواد کې پانګه اچوونه وکړی ، په مستقيمه بهرنۍ پانګه اچونه کې پانګه اچونکې داقتصادي واحد اداره او کنترول مستقيما دخپل فزيکي حضور او مالي مسوليت په منلو سره په واک کې لري.غيرې مستقيمه پانګه اچونه : له غيرې مستقيمې بهرنۍ پانګې اچونې څخه مطلب دمالي داريي ګانو اخستل دي، لکه اسهام چې په واردونکې هيواد کې پيسې نشرکيږي. ۲:رسمي يا عمومي پانګه اچونه: عمومي يا رسمي بهرنۍ پانګه اچونه په دوه ډوله ترسره کيږي. ۱-ددو هيوادو يا ددهغوی دمرکزي بانکونو ترمنځ اوقرضې دقرارداديا بهرنۍ مرستې په شکل۲-چې دنړيوالو سازمانونو لکه نړيوال بانک ، دپيسو دنړيوال وجهي صندوق اونورو په واسطه داپيسې دهيوادونو ترمنځ انتقال پيداکړي.دبهرنۍ پانګه دکومو علتونو له مخې کيږي.په بهر کې دداخل په پرتله دزياتي ګټې موجوديت۲-دمستقيمې بهرنۍ پانګې اچونې بل علت په بهر کې په خپله پانګه او مديريت دمستقيم کنترول درلودل دي.۳-له ګمر کي تعرفو او نورو ګمرکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او تجارتي موانعو ځخه مخنيوى يا له صـــادراتي اعانو ځخه اســـتفاده.۴-دFDIلپاره دتوليد دعواملو دقيمت كموالى هم يو دليل كيداى شـــي.۵-ځرنګه چې اكثره پرمختيايى هيوادونه په دې ونه توانيدل چې دتكنالوژئ په پرمختګ باندې عيار كړي.۵-لكه ځرنګه چې په دې ورستيو كلونو كې ځينې هيوادونه لكه چين ، جاپان ، جنوبي كوريا ، پرمختګ ۶-په يوجنس كې ديو هيواد نســبي مزيت درلودل۷-ځينې كمپنۍ ديوخاص جنس په توليد كې دزياتې پوهې درلودونكې وي اونه غواړى چې دامعلومات نورو ته انتقال كړي.۸-شايد ځينې شركتونه چې بهرنۍ پانګه اچونه كوي دا ارزو ولري چې دخامو موادو يوه منبع مستقيما كنترول كړي،.۹- شايد دپانګې اچونكې هدف ديو معين هيواد داوليګوپول بازار ته داخليدل وي او په دې ډول نه غواړي چې ممكنه ګڼه له هغه شـركت سـره چې نيمه انحصـاري شـكل لري تقسيم كړي .دغيرې مسـتقيمې بهرنۍ پانګې اچونې عمده علت دهيواد ځخه دباندې دزياتې ګټې ترلاســه كول دي بنا داقتصــادي مقاصــدو په نظر كې نيولو ســره دغيرې مســتقيمې بهرنۍ پانګې اچونې عمده عامل زياته ګټه ده ، ديوهيواد اتباع په دې خاطر يوه بهرني هيواد كې دقرضې اوراق يا اســهام اخلي چې دهغه ګټه دهيواد دداخل په نســبت زياته وي ، ځرنګه چې پانګه اچوونكې كوښــښ كوي، چې دپانګې اچونې خطر حد اقل ته ورســوي ، بنا دهغو كمپنيو اســهام اخلي چې دهغو ګټه زياته او دضــرر خطر يي كم وي.دبهرنۍ پانګې اچونې دجذب اغيزمن عوامل كوم دي. جواب په درې برخو ويشــل كيږي۱-اقتصــــادي عوامل۲-حمايت اوتشــويقي عوامل۳-بنيادي (امنيتي) عوامل. دپولي ســياســت عمده وســايل عبارت له :۱-دبانكنوټونو دنشــر امتياز۲-دحداقل ســپما ســياســت۳-دازاد بازار ســياســت۴-دمجددتنزيل سياست۵-دطلا او اسعارو سياست۶-دكريډيټ سياست۷-دپولي او مالي موسساتو شخصي غوښــتنه(خواهش).دبهرنيو پانګه اچونو مثبتې اغيزې۱-دســپما خاليګاه پوره كول۲-دباندېنو اســـعارو دتبادلې دكمبود پوره كول۳-دتوليداتو دكمبود پوره كول۴-دتوليد دعواملو په توليدي ظرفيت كې زياتوالى۵-ټولنيزي ګټې ۶-دګټو دوباره اســـتعمال. دبهرنۍ پانګې اچونې منفي اغيزې۱-هوســاينه او ســهولت۲-دوړوســرمايوي ســكتورونو وده۳-دتادياتو دبيلانس دتوازن مشــــكل۴-ددولت دعوايدو كميدل۵-نامناســــبه تكنالوژي۶-منفي ټولنيز او اقتصــــادي چلند. دپرمختيايي هيوادو ســره بهرنۍ مرســتې تاثيرات لري :داداقتصــادي ثبات او پرمختګ ســره مرسته كولاى شـي. پلان : هغه منسجمو تدابيرو مجموعه ده چې دهغو په پلي كولو سره په ټولنه كې دبيلابيلو سكتورونو هغه اهداف چې دټولنې داقتصادي ځانګړتيا او عيني قوانينو يا شرايطو په پام كې نيولو سره په نظركې وي ترلاسه شي عبارت له پلان ځخه ده. او پلا ن جوړونه دهغو تدابيرو مجموعه ده چې دچارو مســـولين يي په يو ټاكلې وخت كې يو يا ځو هدفونو ته درسيدو لپاره په نظر كې لري. دوخت له پلوه پلانونه په درې ډوله دي۱-لنډمهاله ۲-منځ مهالـه ۳-اوږد مهالـه. دمركزيت ددرجې او اداري لـه پلوه ۱-كنترول كيدونكې او مركزي پلانونه ۲-مختلط يا ګډ پلانونه۳-لارښـــود يا رهنما پلانونه: په رهنمايي پلانونو كې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتطبيق له پلوه مســوليت حکومت ته نه راجع کيږي او يوازې لاربښــوونه کوي حکومت په مختلط پلان ؟عامه سکتور کې داومرو او هداياتو په واسطه دمرکزې پلان مطابق وده مومې او خصـوصـي سـکتور دمطلوب هدف ته درسيدو په منظور رهنمايي او تشـويقې وسـايلو په واسـطه لاربښـوونه ورته کيږي زمونږ په هيواد کې تطبيق شـويو پلانونه اکثرا همدا بڼه لري ۳-دددې پلان هدف داده چې ټولنه دترقۍ عالي درجو او دهوسـاينې لوړ حد ته ورسـيږي او هرنظام همدا هدف خوطريقې بيلې وي.

پانګه اچونه

دتصــدۍ اقتصـــاد له نظره دپولي پانګې تهيه کول دتوليدي فعاليت په منظور دتمويل په نامه اودپولي پانګي تبادله په داســې مادي، غيرمادي او مالي شــتمنيو باندې چې دهغوی څخه په مستقيم او غيرمستقيم ډول سره دتصدۍ په توليدي فعاليت کې استفاده وشي دپانګې اچونې په نامه يادېږي.۲-ديوې تصـــدۍ بيلانس له دوو برخو څخه جوړ دی چې يوې برخې ته يې پسـيف او بلې برخې ته يې اکټيف دبيلانس پسـيف اړخ ښـکاره کې چې دتصـدۍ پولي پانګه دکومو منابعو څخه تهيه شــوي ده او دبيلانس اکټيف اړخ څرګندونه چې دتهيه شـــوي پولي پانګې څخه څومره په مادي او غيرمادي او مالي شـتمنيو باندې بدلې شـوي او څومره داريي او نقده داريي په څير دتوليدي فعاليت داجرا لپاره چمتو دي۳-خپلنۍ پانګه : يعنې دتصـــدۍ مالک شـخصــي پانګه او پردۍ پانګه يعنې هغه پانګه چې دنورو څخه يعنې بانک او نورو اشـــخاصـــو څخه دقرض په ډول تمويل شـــوي وي۴-دتمويل او پانګې له نظره چې دپانګې دتهيې منابع ښـکاره کوي دتمويل دسـاحې په نامه ، دبيلانس دکيڼ اړخ هغه برخه په هغه کې پولي پانګه په شـتمنيو بدله شـوي دپانګې اچونې دسـاحې په نامه او دبيلانس دکيڼ اړخ پاتې برخه چې دتصـــدۍ پانګه اونقده داريي ښــکاره کوي دتادياتو دســاحې په نامه يادېږي. ۵-دشـتمنيو؟؟ دخصــوصــياتو له پلوه پانګه اچونه په درې برخو ويشــل کيږي. ۱-مادي پانګه اچونه۲-غيرمادي پانګه اچونه۳-مالي پانګه اچونه.۶-که دتصـدۍ پولي پانګه دمادي شـتمنيو ـلکه تعمير،تجهيزات، مواد، ترانسپورتي وسـايل، اوداسـې نوردرانيولو له پاره په کاراچول شـوي وي دمادې پانګه اچونه په نامه او دتصـدۍ پولي پانګه دغيري مادي شـيانو لکه حق الاختراع ، علمي،تحقيق، تعليم وتربيه ،اشـتهارات، او اجتماعي خدماتو دلاسـته راوړلو لپاره په کاروړل شـوي وي دغيرمادي پانګه اچونې په نامه يادېږي.همدارنګه دپولي پانګې تبادله په مالي شتمنيو باندې لکه : دقرضـي سـندونه ، دسـهم سـندونه،....اوداسـې نور دمالي پانګې اچونې په نامه يادېږي.

پولي پانګه چې ديوې استهلاک شوي دستګاه دتعويض او بيا فعالولو لپاره په کاروړل کيږي دتعويضــي يا تجديدي پانګه اچونې په نوم يادېږي. ۹-پانګه اچونه ۱-بنسـټيزه ۲-توسـعوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پانګه اچونه۳-تجديدي پانګه اچونه په دوه برخو ويشل شوي دتعويضي پانګه اچونه توسعوي

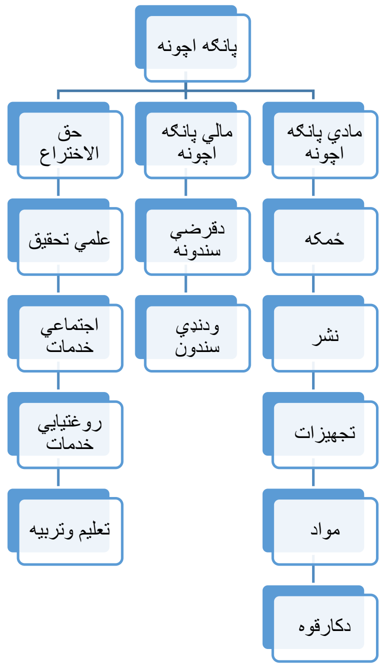

تاثيرات ۲-دتعويضي پانګه اچوني كم مصرفي تاثيرات۱۰-پانګه اچونه نظر دپانګي اچوني حقوقي موقف ته په دوو برخو ويشل شوی۱-دولتي پانګه۲-خصوصي ياشخصي پانګه اچونه. ۱۰-كه پولي پانګه ددولتي اركان لخوا دتوليدي فعاليت داجرا لپاره په مادي ، غيرمادي، يامالي شتمنيو بدله شوي وی ددولتي پانګي اچوني په نامه ياديږي. او برعكس كه پولي پانګه دخصوصي سكتور ياانفرادي اشخاصو لخوا دتوليد ی فعاليت داجرا لپاره په شتمنيو بدله شوي وي دشخصي پانګه اچوني په نامه ياديږي.۱۱- پانګه اچونه

۱-توليدي پانګه اچونه۲-شخصي پانګه اچونه : پانګي اچوني دسنجش عنعنوي ميتودونه۱- دپانګي اچوني دسنجش عنعنوي ميتودونه ۲-د پانګه اچوني دسنجش نوي ميتودونه دپانګي اچوني دعنعنوي ميتودونو په واسطه دپانګي اچوني اقتصادي ګټورتيا سنجش او دمختلفو امكاناتو اقتصادي ګټورتيا يودبله سره مقايسه كيږي. په دې ميتودونو كې دپانګي اچوني رابطه دتمويل او توليد په نظركې نيول شوی نه دی.پانګي اچوني په نوي ميتودونو كې نه يوازې دپانګي رابطه دتمويل او توليد دساحو سره په نظر كې نيول شوي دي. دپانګي دسنجش عنعنوي ميتودونه په عمومي ډول سره په دوو ګروپونو ويشل كيږي. ۱-دپانګي اچوني دسنجش ساكن ميتودونه۲-دپانګي اچوني دسنجش متحركه (ډيناميک) ميتودونه ۱- دپانګي اچوني دسنجش ساكنه ميتودونو دعملي تجربو په واسطه په تصديو كې انكشاف كړي او له دې پلوه په تصديو كې په اسانۍ سره دتطبيق وړ دي. دپانګي اچوني دسنجش ساكنه ميتودونو په چوكاټ كې لاندېني ميتودونه ديادوني وړدي۱-دمصرف دمقايسي ميتود۲- دګټې دمقايسي ميتود۳-ګټورتيا اودپانګي دبيا اعادې ميتود۴-دپانګي دبيرته راګرځيدو دوخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمقايسې میتود. دمصرف دمقايسې میتود په دې میتود کې معمولا دوه يا څو پروژې ،دوه يا څو توليدي ماشينونه او يا توليدي مستعمل او توليدي نوي ماشينونه ديوي اقتصادي دورې دمجموعي مصرف اوفي واحد مصرف له پلوه يو دبله سره مقايسه كيږي.دپانګې اچونې هغه پروژې‌او هغه توليدی ماشينونه چې مساوي توليدي ظرفيت ولري دمجموعي مصرف له پلوه او هغه پروژې يا توليدي ماشينونه چې متفاوته توليدي ظرفيت ولري دفي واحد مصرف له پلوه يودبله سره مقايسه كيږي.دګټې دمقايسې میتود : په دي میتود کې دوه يا څو پروژې دکلنۍ متوسطې ګټې له پلوه يو دبله سره مقايسه او په هغه پانګه اچونه ګټوره بلل كيږي. چې دټولو څخه لوړه کلنۍ متوسطه متوقعه ګټه ولري.دپانګې دبيرته راګرځيدلو دوخت دمقايسې میتود دپانګې دبيرته راګرځيدلو دوخت څخه مطلب هغه وخت دی چې په هغې کې ټوله په كاراچول شوی پانګه دشتمنيو دفرسايش او کلنۍ متوسطې کلنۍګټې له لارې تصدې بيرته راګرځوي.

منجمنټ(مديريت)

منجمنټ : دهغې پروسې څخه عبارت دی دکومې په وسيله چې بشري ټولنې او تخنيکي منابع په اعظمي او مؤثره ډول په كاراچول كيږي کوم چې دنن ورځ دغوښتنو او ضرورتونو لپاره جواب ويونکي شي . يا په بل عبارت منجمنټ دداسې محيط طرح کولو اوساتنې څخه عبارت دی په کوم چې انفرادي وګړي په ګروپي شكل په مشترک ډول كاركوي ترڅو ټاكلي اهداف په اغيزناكه توګه ترلاسه کړای شي . يا منجمنټ ديوې ادارې دمنابعو داستعمالولو دپروسې څخه عبارت ده کوم چې دپلان جوړونې ،تنظيمونې رهنمايي او دکنترول په وسيله په اغيزناکه او مؤثره توګه د ادارې ټاکلې موخې ترلاسه شي. منابع عبارت دي له خلک ماشين الات، اومه مواد، معلومات مهارتونه ، مالي سرمايه .منجمنټ : دهغه مهارت او پوهې څخه عبارت دی دکومې په وسيله چې دنوروانسانانو څخه په لازم ډول سره كاراخيستل كيږي. دمنيجر دندې : منيجر دهغه كس څخه عبارت دی کوم چې دنورو په وسيله دكاردترسره کولو مهارت ولري. ۱-هغه كيدای شي خپله شخصي قدرت ولري او يا ونلري۲-هغه په رسمي ډول دقدرت لرونكی وي حق لري چې امر وکړي۳-منيجر ټاكل كيږي او له ټاكلو وروسته په موسسه کې خپل موقف ترلاسه کوي. هنري فايل دمنيجر دندې څلور وبللې په اتلسمې پيړۍ کې کله چې هغه په فرانسه کې ديوكان مشر وه.۱-پلان جوړونه۲-تنظيمونه۳-رهنمايي ۴-كنترولونه. دمنجمنټ خصوصيات: ۱-منجمنټ يوه پروسه ده۲-منجمنټ باهدفه دی۳-منجمنټ انساني فعاليتونه په بركې نيسي۴-منجمنټ يو جامع او ټولنيزه پروسه ده۵-منجمنټ يوه نړيواله پديده يا مفهوم دی۴-منجمنټ په هرډول ادارو کې دتطبيق وړ ده ۷-منجمنټ په هره سطحه منيجرانو تطبيق ده۸-منجمنټ كارونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرته رسوي۹-منجمنټ هم ارت يعني هنرده او هم ساينس ده. دمنجمنټ او اداري توپير په څه کې دی:منجمنټ هغه ميتود طرز او طريقه ده چې په ذريعه يي مادي وسايل او بشري زيرمې په اغيزمن ډول استعمال او دلږ وخت او لږ زيار په ويستلو ټاکلې موخې ترلاسه کيږي.مګر اداره هغه ځای او محل چې يوشمير کارکوونکي (وګړي) په کې دوضع شويو مقرراتو په رڼا کې دمادي او نورو زيرمو څخه په استفاده دندې سرته رسوي ترڅو ټاکلې اهداف ترلاسه کړي.(زما په نظر داتعريف د ځای په لحاظ د اداري تعريف اوداهم درست ده). مولديت: په يوخاص وخت کې کې دکيفيت په نظرکې نيولو سره دحاصل او عامل ترمنځ نسبت څخه عبارت دی.په دې معنا چې دتوليدقابليت= $\frac{\text{عامل}}{\text{حاصل}}$.

Efficiencyيا باکفايتي(مثمريت): کارونه په ښه طريقه ترسره کول يا ترټولو ډير حاصل دخورا لږ عامل څخه ترلاسه شي اداري اندازه اخلي چې څومره په ښه توګه دغه منابع استعماليږي ترڅو هدف ته ورسيږي. موثريتEffectivenessيا اثرناکي: ښه کارونه ترسره شي. يا په بل عبارت کړنې په داسې شکل ترسره کول ترڅو ديوې اداري ټاکلي اهداف ترلاسه شي.دمنجمنټ اهميت:۱-منجمنټ انساني ، نيرو ته وړتيا ورکوي ترڅو دموسسې موخې په لازم ډول ترلاسه کړي او ددوې کوښښونه رهنماي کوي ترڅو دموسسې دموخو څخه لاس ته راوړنې ريښتيني کړي.۲-منجمنټ يواځېنې لار ه ده چې په هغې کې منابع په لوړه پيمانه په کاراچول کيږي۳-منجمنټ دغوره پلان ، غوره تشکيل او مؤثر کنترول په لرلو سره دموسسې لګښتونه راټيټوي اوددې قابليت وربښي ترڅو نورو سره رقابت وکړي۴-منجمنټ دموسسې دکارونو دمؤثر او ښه ډول په مخ بيولو کې ضمانت ورکوي۵-منجمنټ موسسې ته دنويو ايډياګانو فکرونو او يوې ښې اينده په اړوند دسوچ کولو قدرت وربښي ۶-منجمنټ موسسه دوخت دتغييراتو سره اشناکوي اودوي ته قابليت وربښي ترڅو چيلينجونو دوخت ضرورتونو ته ځواب ووايي.دمنجمنټ مقاصد:دزيات توليد ترلاسه کول، دمصارفو کموالی او لوړمؤثريت۲-دکار لپاره دروزل شوی او غوره انساني قوي وړاندې کول۳-دکاردميتودونو موادو او سامان الاتو ستندرد او معياري کول۴-دانساني کار دهرې برخې لپاره دعلم او پوهې رامنځ ته کول۵-ديوبل سره کومک کول او دهمکارۍ کولو دروحيې رامنځ ته کول۶-دکارويش او دهغوی دمسوليتونو تامينول. ۱۴نظرونه او دهنري فايل

دمنجمنټ بنسټونه:

-۱ division of work-۲authority and responsibility-۳discipline-۴unity of command-۵unity of direction-۶subordination of individual to general

(c) ketabton.com: The Digital Library

interest-٧remuneration-٨centralization-٩scalar chain-١٠order-١١ equity-١٢stability-١٣initiative-١٤esprit de corps .

سـازماني محيط: کې سازمان یااداره فعالیت ترسره کوی دهغه چاپیریال تاثیرات د اداري په کړنو باندې ډیر زیات دي په چاپیریال کې ډیرزیات عوامل دي کوم چې د اداري په کړنو باندې مســـتقیم یاغیر مســـتقیم تاثیر اچوي. ســـازماني محیط: هغه قوتونه دي چې کوم یې دسرحداتو نه خارج وي کوم چې کولای شي متاثره یې کړي. تهدیدات : هغه مسایل دي کوم چې کولای شــي یوســازمان متضــرر کړي . چاپیریال په دوه برخو ویشــل شــوی١-عمومي چاپیریال ٢-عملیاتي چاپیریال یا خصـــوصــــي چاپیریال.عمومي چاپیریال دیوې اداري لپاره روښــانه او عام چاپیریال په کوم کې چې یواداره خپلې کړنې ترســره کوي. دعمومي چاپیریال دعواملو په لاندې ډول یادونه کوو. اقتصـــادي برخه ٢-تکنالوژي شـــرایط(برخې)٣-قانوني شــرایط٤-ټولنیز شــرایط٥-ســیاســي شــرایط. عملیاتي یا خصــوصــي چاپیریال دلاندې برخو درلودونکی دی١-عرضــه کوونکي : عرضــه کوونکي هغه څوک دي کوم چې ادارو ته خام مواد برابروي او تهیه کوي٢-مشــتریان : هغه څوک دي چې دچا لپاره چې اجناس او خدمات تولیدیږي یامشـــتریـان هغه څوک دي چې کوم اجنـاس او خدمـات اخلي خوښـــوي او یـا مســـتردوي. رقابت: په عملیاتي چاپیریال کې یو مهم علت رقابت دی اودرقابت کوونکو اثر دکاروبار لپاره دکامیابۍ راز ده.یوه اداره باید په مارکیټ کې رقابت کوونکي . دهغوی اصول، دهغوی دتولید کیفیت او نور عوامل په دقیقه توګه مطالعه کړي.٤کارګر دیوې اداري مؤثریت دهغې دکارکونکو په نوعه او کیفیت پورې اړه لري. خصوصا دپرسونل په عرضه پورې اړه لري کوم چې دچاپیریال څخه ترلاســـه کوي . داخلي محیط: ددې لپاره چې یو مناسـب پلان طرحه او تطبیق کړو نو یوازې دبهرنـي محیط مطالعه او پیژندنه حالات نشــي روښـانه کولای بلکې ددې ترڅنګ د اداري دداخلي محیط مطالعه هم هم دومره ضــروري ده څومره چې دبهرني محیط دداخلي محیط اساسي عوامل چې باید مطالعه شي هغه عبارت دي له د اداري دمنابعو ، منجمنټ ، پانګه اونورو ټولو ســاحو دقوت او ضــعف نقطو .په دې مانا چې اداره په کوم نقطه کې قوت لري او په کومه ساحه کې ضعف. دمنجمنټ درجې . په یوه موسسه کې دمشرتابه دموقفونو غوره تشکیل دی دمنجمنټ سطحې دمنیجرانو دصلاحیت او قدرت حالت اندازه بیانوي. دمنجمنټ لپاره ټاکلې اندازه وجود نلري. په هرصـــورت مختلف برخې په لاندې دریو کټګوریو ویشــل شــوی دي. دلوېې ســطحې مدیریت٢-منځنۍ ســطحې مدیریت ٣-ټیټې سطحې مدیریت.

دیوې کمپنۍ یا کاروبار دلوړې سطحې مدیریت عبارت له ١-اجرایه مشر٢-عمومي ریس٣-دمشرتابه هیت. دلوړې سطحې مدیریت دموسسې دصلاحیتونو هغه لوړه سطحه ده چې په هغې کې دموسسې دټولو برخو دپرمخ بیولو لپاره پلان او پالیسي جوړیږي. دلوړې سطحې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مدیر یا مدیریت وظایف: ۱-دموسسې اویاکاروبار دتولو اهدافو ټاکنه۲-دموسسې تشکیل جوړول۳-دټاکلو اهدافو دلاسته راوړنې لپاره پلان اوپالیسي جوړول۴-دموسسې دداخلي او بیروني چاپیریال ترمنځ داړیکو ایجادول او هم دموسسې نماینده ګي کول ۵-دموسسې اړوند انساني ،ماشیني او مادي اوپولي ، منابعو یوځای کول۶-دموسسې ټولو څانګو ته دلیډرشیپ برابرول دي ۷-بلاخره دموسسې دټولو برخو او څانګو په مؤثرډول دکنټرول څخه عبارت دی. دمنځنۍ سطحې منجمنټ دډیپارټمنټونو معاونین دڅانګو منیجران ساحوي منیجران او نور په برکې نیسي . دمنجمنټ داسطحه دپالیسیو او پلانونو دعملي کولو دنده پرمخ وړي کوم چې دلوړپوړې مدیریت لخوا تصویب شوي وي . دمنځنۍ سطحې دمدیریت عمده وظایف: ۱-دلوړي سطحې مدیرانو دتصویب شویو پالیسو او پلانونو په عمل کې پیاده کول۲-دمناسبو کارکوونکو او څارونکو کسانو ټاکل ۳-دوظایفو او مسولیتونو ټاکل اوسپارل ترڅو پلان په خپل وخت او لازم ډول عملي شي ۴-دموسسې کارکوونکي تشویقول ، ترڅو دکارونو په ترسره کولو کې لوړمؤثریت رامنځ ته شی۵-دموسسې په جوړښت او تنظیم کې دبقا لپاره اړونده دنده اړونده دیپارټمنټ ته سپارل ۶-څارونکو یا سوپروایزرانو ته دهغوی دکنټرول لاندې وظایفو په اړوند لازم معلومات او پوهه مهیا کول۷-دموسسې دټولو څانګو ترمنځ دهماهنګۍ رامنځ ته کول ترڅو دموسسې دټولو څانګو دپرمختګ تضمین به یقیني شي ۸-دلوړي سطحې مدیریت ته دکارونو دنتایجو دراپور تهیه او لیږل۹دموسسې دروانو پروژو په اړوند دمعلوماتوجمع کول او دراپور لیږل.۱۰-بلاخره دپلانونو او پالیسیو دغوره تطبیق لپاره(T.L.M)ته دغوره پیشنهادونو وړاندې کول. دمنځنۍ سطحې مدیریت عبارت دي له دلویو څانګو مشران یا Departmental headsاو دوړوڅانګو مشران branch managers.دټیټې سطحې مدیریت دعمل او دڅارنې مدیریت هغه مدیریت دی کوم چې دیوې موسسې دمدیریت په لاندې برخه کې وجود لري. دمدیریت لمړنې څارونکي او دکمپنۍ دتولیداتو دخرڅون افیسران او همدارازمنشیان او نورپه خپل ترکیب کې نیسي. دټیټې سطحې دمدیریت وظیفي په لاندې ډول دي ۱-دلاس لاندې کارکوونکو ته حکم او لازمې لارښوونې کول او همدا راز دهغوی د کارونو څارنه او کنټرول ۲-دلاس لاندې برخې ته دفعالیتونو پلانول طبقه بندي کول او کارکوونکو ته دندنو مشخص کول ۳-دکاردپروسې په نظر کې نیولو سره دکارکوونکو رهنمایی کول۴-ددندو په اړوند دکارکوونکو روزنه ۵-دلاس لاندې کارکوونکو دستونزو حلول۶-دلاس لاندې کارکوونکو ترمنځ دنظم راوستل او په دوی کې دکارغوره اجراکولو توانمندي پیداکول ۷-دلاس لاندې کارکوونکو ترمنځ دګروپ په شکل دکارکولو لپاره دلوړ میلان رامنځ ته کول۸-په کارکې دانساني اړیکو (همکارۍ) مینه، عدل، وروګلوی،خوشاله فضا، رامنځ ته کول. دټیټې سطحې مدیریت : دکارګرو مشر ۲-څارونکي ۱-supervisors-۲foremenدیوي غټې اداري غوره تنظیم لپاره دمختلفو ډولونو مهارتونو ضرورت پیښیږي۱-مفکوروي مهارت دادهغې توانایی څخه عبارت دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکوم په وسیله چې دمختلفو فعالیتونو یوځای کول او هماهنګ کول ترسره کیږي۲-انساني مهارت: څرنګه چې منیجر ته په کارده چې دنورو خلکو په وسیله کارونه سرته رسوي همداراز ضروري ده چې انساني مهارات یا هغه مهارتونه چې انتخاب ، تشویق، او کارکوونکو لارښوونې او کارونو سپارل په برکې نیسي ولري.تخنیکي مهارات څرنګه چې یو منیجر ته انساني او مفکوروي مهارتونه ضروري اولازمې په همدې ډول که منیجر غواړي منابع په مؤثر ډول وکاروي لازمې ده چې دمنابعو ، اجناسو ، تکنیکونو ، او پروسیجرونو،سره بلد او دهغوی څخه لوړه استفاده وکړي مهارتونه په مختلفو درجو کې فرق کوي .ځکه C.Sیا مفکوروي مهارتونه باید دلوړې سطحې مدیران ولري او منځنۍ سطحې مدیران باید مفکوروي مهارتونه او انساني مهارتونه ولري او ټیټ پوړې مدیران باید په پوره ډول تخنیکي مهارتونه ولري ځکه دوی دعمل په ساحه کې کارکوي دوی په ټوله معنا تخنیکي مهارتونو ته ضرورت لري مدیرانو ته دانساني مهارتونو لرل یوه لازمي خبره ده ځکه دوی دانسانانو او دهغوی څخه دکاراخیستلو سره سراو کارلري چې داعمل دمدیریت په دریو سطحو کې صورت نیسي . رولونه : دخوی اخلاقو او مدیریتي صفاتو دمجموعي څخه عبارت دي چې په منظم ډول دکارونو په ترسره کولو کې ور څخه استفاده کیږی داداخلاقو مختلف اړخونو سره سراوکارلري Henry Mintzbergد ادارې او مدیریت عالم دمنیجر رولونه په دریو برخو ویشلي ۱-دخلکو اوافرادو ترمنځ رول۲-معلوماتي رول۳-تصمیم نیولو رول. دخلکو او افرادو ترمنځ رولونه کوم چې دیومنیجر په وظیفي پورې تړلي دي او نه بیلیدونکې دي ترسره کويa-دیو سمبولیک مشر په حیث: دلته یو منیجر دخپل ادارې لپاره دیو سمبول په توګه دقانوني صلاحیت لرونکی او دځینو نورو مشخصو مراسمو وظیفي لکه داسنادو امضا کول دفتر ته دراتلونکو اشخاصو یا مراجعینو پذایرایي کول(منل) او نورb-دلیډر په حیث په دې ځای کې منیجر دلیډر په حیث ځینې نوررولونه لکه مزدورانو نیول دهغوي روزل او تشویقول په برکې نیسيc-درابطه ټینګوونکي په حیث: درابطه ټینګوونکې په حیث یو منیجر رول داسې بیانولی شو چې منیجر دخپلې ساحې یعني موسسې څخه بیرون دډیرو خلکو سره په تماس کې کیږي کوم خلک چې دده دلاس لاندې خلکو یا دده دمشرانو پورې تعلق لري۲-معلوماتي رول: دمنیجرداررولونه یو له ډیرو مهمورولونو څخه دي چې نوموړي ته دمالوماتو دسرچینې په توګه وریپژني A-څارونکی رول: دلته منیجر دټولو فعالیتونو څارونکي په توګه رول ترسره کويB-دمالوماتو خپرونکی: څرنګه چې منیجر دمعلوماتو سرچینه ده نو ټول معلومات چې نورورڅخه باید خبر شي هغوی ته پرخپل وخت ورسويC-دویاند په توګه: منیجردلته دټیم دویاند اوسرواک په توګه رول لري ترڅو دخپل ټیم نماینده ګي وکړي . ۳-دتصمیم نیونې رول: دادهغو میتودونو پورې تړلی ده چې منیجران یې دیوې ستراتیژۍ دطرحه کولو اودمنابعو دپه کاراچولو په منظور استعمالوي ترڅو خپلو اهدافو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورســـيږي.A-دتشـــبث کوونکي (معامله کولو) رول دنوي پروژي او پروګرامونو په هکله تصـــميم نيســـي ترڅو هغه پيل کړي او پانګه اچونه په کې وکړيB-دمزاحمتونو دلرې کولو رول دناڅاپي واقعاتو او بحرانونو دليرې کولو اواداره کولو مسـوليت په غاړه لري C-منابعو ته اختصـــاص ورکولو رول: دادوظايفو او تقســيماتو ترمنځ منابع ته اختصـــاص ورکوي او لاندې طبقې منيجرانو ته بودجې تعينويD-دمذاکره کوونکي په توګه: کوښـــښ کوي ترڅو نورو منيجرانو ، اتحاديو ، مشـــرانو، او ســـهم لرونکو ترمنځ دحل دلارو چارو دپيداکولو په رابطه مذاکره وکړي.دمنجمنټ دمطالعې لاملونه په لاندې ډول ۱-ودظيفي تخصص۲ صنعتي انقلاب په ۱۸ م پيړۍ کې رامنځ ته شو د۱۸ م پيړۍ ځخه وروسته دمديريت رسمي مطالعه رامنځ ته شوه نو همدا وه چې دمنجمنټ تيوريګاني رامنځ ته شوي او لومړۍ رسمي مطالعه چې ترسره شـوي هغه دکلاسيک په نوم ياده شـوله په کوم چې دوه مهمې تيورياني مطالعه کړي چې يوه يې لومړي ، علمي مـديريـت۲-عمومي اداري تيوري پـه نوم يـاديږي . Fredrick Taylorڅلور قاعدې وړاندې کړي۱-هغه لاره مطالعه کړئ په کومه لاره چې دغه وظيفه اوس ترســـره کيږي اودکومو لپاره يې نوي معلومې کړئ يعنې ددواړو لارو په ځای دنووولارو ځخه رامنځ ته کوي خپل مفصـــل وخت او حرکت معلومات ســـره شـــريک کړئ په مختلفو ميتودونو باندې ازمايښـــت وکړئ چې کوم يو ترټولو غوره دی.۲-په علمي توګـه دنوي ميتودونو تعين او کـارکرانو تـه تـدريس ورکولو ، ټريننـګ ورکول اودهغوی دســويې لوړول۳-هغه کارکوونکي انتخاب کړئ دچا چې مهارتونه په دوهم قدم کې دځای په ځای شـو اصـولو سـره انډول کيږي. په دې معنا چې څوک په کوم کار پوهيږي هغه ته هغه کاروسپارل ترڅو وکولای شـي هغه په خپله خوښـه کار ترسـره کړي۴-يوه مناسـبه سـطحه داجراتو لپاره تاســـيس کړئ او دنورو لوړو اجراتو په خاطر تاديه کړئ. کارکوونکي بايد ددغه اوچتې کارکردګۍ outputاو محصول نه ګټه واخلي . همدارنګه منيجر او کارکوونکو ترمنځ دي کارويش رامنځ ته شـــي او منيجران دي هغه کارونه ترســـره کړي کوم چې دوی سره وړ او مناسب وي.

ګلبرتس the gilberts

فرانک او ليلين ګلبرتfrank and Lilian gilbertsخاوند او ښـځه وه دواړو دټيلر ميتودونه تصـــفيه کړه. دوخت او حرکت په مطالعاتو کې يې ډير زيات اصـــلاحات رامنځ ته کړل. او کوښـــښ يې وکړو ترڅو دلاس او وجود ترمنځ غير مؤثر حرکت دمنځه يوســـي . دوخت او حرکت مطـالعـات time and motion studies۱-هريو عمل ويش پـه اجزاوو بـانـدې۲-داجراکولو لپـاره يې دغوره لارو پيداکول۳-دزيـاتې اغيزنـاکۍ پـه خـاطر دهريوکـار دوبـاره تنظيمول ګلبرتس همـدارنګـه دســـتړيـا مشـــکلات لکـه ګرمي روښـــنـايي او همـدارنګـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکارکوونکونورمســـــایل هم مطالعه کړي وه. دویمه تیوري general administrative theoryیو بله ډله لیکوالانو چې هغوی منجمنټ ته دسـازمان له نظره ګوري ،دې طریقې ته د ادارې عمومي تیوري ویل کیږي. داتیوري داتشـریح کوي چې منیجر څه کوي؟ او یو ټاکل شـــوی منیجر څه په عمل کې تطبیق کوی. په دې ډله کې ددوعلماو نظریات مطالعه کیږي لومړی دهنري فایل او دویم ماکس ویبر

لومړی هنري فـایل : دهنري فـایل نظریـه مخکې پـه لومړي فصــــل کې وړانـدې کړي او دمنجمنټ تعریف وو چې په هغې کې دمنیجر لپاره ۴دندې بښــودلې وي چې عبارت دي له پلان جوړوني ، تنظیموني ، رهنمـایي ، او کنترول څخـه . فـایل پـه هغـه وخـت کې خپـل نظریات وړاندې کړل په کوم وخت کې چې ټیلر وړاندې کړي وه . ددوې دنظریاتو فرق په دې کې دی دټیلر نظریات یواځې دټیټې ســـطحې مدیرانو لپاره وو ولې دفایل نظریات دټولو ســـطحو مدیرانو لپاره دي. فایل په دې عقیده وه چې منجمنټ دتولید ، غیرتولیدي ، دولتي ، شخصي ،کاروباري یاغیرې کاروباري ټولو ادارو لپاره ضروري دی اود منجمنټ دپروسې دپرمخ بیولو لپاره یی ۱۴ اصول وړاندې کړل دکومو څخه چې مونږ مخکې یادونه وکړه .

دویم ماکس ویبرتیوريMax Weber theoryماکس ویبردجرمني هیواد ټولنپوهني عالم وه .ده د ادارو مطـالعـه وکړه او ۱۹۰۰ پـه اوایلو کې یي لیکنـه وکړه اودیوې خیـالي اداري پـه اســــاس یی دصـــلاحیت اواړیکو په اســـاس یي یوه نظریه رامنځ ته کړه چې دبیروکراســـۍ پهbureaucracyمفکورې په نوم یادیږي. بیروکراسـي د اداري داسـي یو رسـمي شـکل یی وړاندې کړلو په کوم چې دکارویش موجود وي، واضیح سلسله مراتب وجود ولري، مفصل

(c) ketabton.com: The Digital Library

قوانین او اصـــول ولري او په اداره کې بې طرفه اړیکې موجودوي ویبر ځني اصـــولو ته

پراختیا ورکړه چې په لاندې ډول ورڅخه یادونه کو .

واک یا Authority: عبارت دهغه قوې څخه ده کوم چې خلک دخپلو کارونو لپاره مســـول ساتي. مقامونه په یو شرکت کې باید په اجراتو باندې بنا وي نه په اجتماعي روابطو باندې . دمقام وظایف په واضـــحه توګه مشـــخص شـــوي خلک باید پوه شـــي چې ددوی نه توقع څه ده؟Lines of authorityباید واضحه توګه مشخص شوي وي کارکوونکي باید پوه شي چې څوک دچالپاره کارکوي او دچاپه وړاندې مسولیت لري چې باید راپور ورکړي او دچا څخه هدایت ترلاســه کوي. قواعدrules: ســتندرد عملیاتي پروسـیجرونه(sops)اونورمونه په دې خاطر باندې استعمالیږي ترڅو داتشـخیص کړي چې یو شـرکت په څه شـکل عملیات ترسره کوي. دکارویش: هرکارکوونکي باید پوه شي چې زما کارڅه دی او کوم کارباید ترسره کړم دهرکارلپاره باید خپل کارکوونکی اوسـي . یعني دکارکوونکي دمسـلک او اسـتعداد په اسـاس وویشل شي. بې طرفي impersonality:داپه دې معنا چې په اداره کې روابط باید دشخصي اصـولو په رڼآ کې نه وسـي اونه دکوم طرف په خاطر ، بلکې ټولې اړیکې د اداري داصـولو مطـابق وي. څوک چې بنـــه کـارکوي هغـه تـه ارزبنـــت ورکول اوبرعکس. اداري اخلاق organization behavior: داپه هغه طرز العمل باندې تمرکز لري دکومې په وسیله چې یومنیجر ته باید چې مشـخصـا داسـي اداره ورکړي چې دهغې په وسیله کارګران تشویق کړي. Mary parker پولیت: په خپله تیوري کې کارګرانو ته زیات (ارزښت)چانس ورکړی چې کارګرپه خپله دکاردښـه ترسـره کیدو په خاطر نظریات ورکړي اوداسـې اسـاني لاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

چارې رامنځ ته کړي او کارګران خپله خپل کارونه تحلیل کړي. کارکوونکي په غوره توګه پوهیږي چې په څه شکل خپل وظایف اصلاح کړي . که چیرې کارکوونکي دخپلې وظیفېپه هکله پوهه لري نو بیادوی باید خپل وظایف کنترول کړي.

دهاوتورن مطالعاتthe Hawthorne studies

د۱۹۲۴-۱۹۳۲ کلونو په دوران کې دکارکوونکو داغیزناکی مطالعه په (هاوتورن دغربي برقي کمپنۍ په کارونو کې Hawthorn works of the western electric co.دکارکوونکو دتولید قوه productivity په مختلفو سطحو کې دواضحو څرګندونو په ترڅ کې اندازه کړای شوه.پلټونکو researchersبیاموندل چې په اعتنايي سره یا light levelپورته تللی وو یاداچې ښکته راغلی وو مګر تولیدي قوه یې پورته تللې وه. په واقعیت کې داڅرګندیږي چې کارکوونکي دهغه توجه او پاملرنې نه کوم چې دوی دمطالعې دیوې برخې په حیث لاسته راوړي دي خوند واخسته او زیاته تولیدي قوه یې ترلاسه کړه.

د(z)تیوري-Z-theory

ویلیم او چې William OuchiدUSAاو جاپان ترمنځ مختلف کلتوري فرقونه پلټلې وه دUSAکلچر په فرد باندې تاکید کوي او مدیران متوجه کوي ترڅو کارکوونکو ته دوی احساس ورکړي چې دXماډل تیوري تعقیب کړي

دجاپان کلتور داتوقع لري ترڅو لومړی کارکوونکي دسازمان سره متعهد کړي او څکه نو دUSAدکارکوونکو په نسبت په بیل شکل سلوک کوي . دZتیوري هم دجاپان او هم USAدساختمانونو برخې سره یوځای کوي.مدیران په طویل المدت شغل باندې فشار اچوي ګروپي کار او همدارنګه سازماني تمرکز باندې ددې تیوري اساسي هدف منجمنټ دی چې باید عملي دول سره دموسسې په بیلو بیلو منابعو اوبرخو کې ترې کارواخیستل شي . منجمنټ باید کاري ساحې بلکه تولید او مارکیټینګ له ځانه سره ولري اوداسې چې باید په هغه کې دتولید کوونکي او لګونکي ګټې خوندي وي. منجمنټ دزیاتو حاصلاتو په ترلاسه کولو کې دانساني سلوک دهځونې په چوکاټ کې تولید کوونکي او لګونکي سره نژدې کوي ترڅو په دې لاره کې ستر بریالیتوبونه لاسته راشي.

دډوګل مې ګریګور دوه مختلفي تیوري:دxتیوري دا دامریکې اداري سیستم پورې تړاوو لري په xتیوري کې دانسان کرامت ته هیڅ اهمیت نه دی ورکړل شوي اودی وایي چې کارګران لټ خلک دي او داباید کنترول شي او له دوی څخه کارواخیستل شي. او تیوريyدادجاپان اداري سیستم پورې اړه لري په yتیوري کې دانسان کرامت ته زیات اهمیت ورکړی شوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی ددوی وپه وينا کارگر په خپله خوښــــه پريږدی چې کارترســــره کړي يعنې هرکارگر دخپلې خوښې ساحې کې په کاروگمارل شي ترڅو کارونه په ښه شکل ترسره شی.دZتيوري دادواړه تيوريگانې ســره يوځای کړي او دا تيوري يې تري جوړه کړي ده. چې دZتيوري په نوم يادېږي. په دې تيوري کې هم انسان کرامت ته اهميت ورکړی شوی او هم ددوی نظر په کې اخيستل کيږي چې په نتيجه کې پريکړه په شريکه صورت نيسي او کارونه په شه شکل ترســــره کيږي. تجربوي منجمنټ : تيوري په دې تيوري کې دايې وځيړل چې څنگه کولای شــو چې دکارداجرا وخت راکم کړو چې په نتيجه کې يې په في واحد مصـــارفو کې کموالی راشــي. دمنجمنټ سـلوکي تيوري داتيوري دمنجمنټ په سـلوک اسـتواره ده چې دهغه افرادو اداره کول دي او هغه کومه طريقه خپل پرســونل تشــويقوي . ســاينتيفيک تيوري په تجربو ولاړه ده.پلان جوړونه : يوه پروســه ده چې په نتيجه کې يې پلان جوړيږي . پلان هغه ذهني طرحه ده چې دکاغذ په مخ رسميږي اودهغې له مخې اهدافو ته ځان رسول کيږي. نوټ پلان جوړونه يوه عمليه ده چې دکاغذ په مخ ډيزاين کيږي. Planningيوه عمليه ده چې دهغې په وسـيله ديوې ادارې اهداف تامينيږي اودهغې دلاسـته راوړلو لپاره وسـايل او امکانات چمتو کوي ترڅو ټاکلي اهداف په ښـه شـکل ترلاسـه شـي. *پلان دپل حيثيت لري چې اوسنی حالت دراتلونکي حالت سره وصل کوي يا پلان هغه اسناد دي چې دکاغذ په شکل وي چې په هغې کې واضح ذکرشوي چې ټاکلې اهداف په ښه شکل ترلاسه کول*هدف ديوې ادارې غوښتل شــوی ټارگيټ دهدف په نامه ده . دپلان قســـمونه*پلان اســـناد دي ۱-دپراختيا په اســـاس پلانونه:A-اساسي يا مهم پلانونه ستراتيژيک پلانونه: هغه پلانونه دي چې دټولې ادارې لپاره جوړشوي وي اوپه دې کې د ادارې اهداف معرفي شوي ويB-عملياتي پلانونه: هغه پلانونه دي چې مختلف ډوله وي او په مختلف وخت کې تطبيق کيږي چې ديوې ادارې مشـــخصـــې ســـاحې لپاره ترتيب شـــوي وي او هلته په کاراچول کيږي۲-دوخت په اســـاس پلانونه:A-داوږدې مودې پلان هغه پلان دی چې د۳ څخه تر ۵ کلونو لپاره ترتيب کيږي.B-متوســـط پلان هغــه پلان دی چې ديوهــدف لپــاره ترتيبيږي چې دهغې موده ديو کــال څخــه تر۳ کلونوپورې ويCـــدلنډې مودې پلان : هغه پلان دی چې ديوکال څخه کم وخت لپاره ترتيب کيږي.۳-دمشـــخصـــوالي په اســـاس:direction plan-Aهغه پلانونه دي چې په هغې کې عمومي فعاليتونه ترلاربنــووني لاندې نيول کيږيspecific plan-B: هغه پلان دی چې ديو خاص فعاليت يا هدف په خاطر ترتيبيږي۴-داســـتعمال دتکرار په اســـاس پلانونه:۱-يوځل داســـتعمال وړ پلان: هغه پلان دی چې ديو ځل لپاره ترتيبيږي او هدف ته درســـيدو څخه وروســـته بيا په کاراچول کيږي او ترمنځه ځي لکه په ننگرهار پوهنتون کې دســـرکونو جوړول . B-ثابت پلانونه: هغه پلانونه دي چې ديودوامداره فعاليت داجرا لپاره جوړيږي او په هغې کې دفعاليت په تغيير سره تغيير رامنځ ته کيږي. دپلان جوړونې مرحلې : ۱-داهدافو مشــخصــول يا تعيينول۲-دفعاليتونو يا کړنو مشــخص کول چې دهغې په وســيله تاســو خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهداف لاسته راوړی۳-دفعالیتونو یا کړنو تحلیل کول ۴-دبهترینې طریقې یا لارې انتخاب۵-دتطبیق په خاطر دمنابعو تخصـــیص کول ۶-دهرفعالیت داجرا لپاره مهال ویش ترتیبول۷-مالي منابع .organizingترتیب کول : یوداســـې پروســـه ده دکوم په واســـطه چې دبســـت یا دتشـــکیل تعینول او پیژندل کیږي او همدارنګه ددې په واســـطه هماهنګي او دوظایفو صـلاحیت او مسولیت پیژندل کیږي او ترتیب کیږی دorganizeمعنا دنظریاتو ځای په ځای کول دي placement of ideaاو خلکو ته دصـــحیح اوامرو ترتیب او داســـې ترتیب کول چې په اســـانی ســـره هغه خلکو ته موجود کړي او هغوی چې کله وغواړي هغه ورته ورکړشـي لکه د اداري شـخص داوامرو صـلاحیت*یا د اداري تشـکیل یا سلسـه مراتب منظم تنظیم او ترتیب کول د organizingځخه عبارت دي د organizingپروســـه یا مرحلې : ۱-دکارونو طبقه بندي ۲-دمختلفو کاري واحدونو ســـــاختمان جوړول۳-دمختلفو فعالیتونو مشـخصـول۴-دمختلفو واحدونو ترمنځ هماهنګي رامنځ ته کول اوتشـکیلونه یا positionځای په ځای کول او دهغوي ترمنځ ارتباطات جوړول لکه داسې

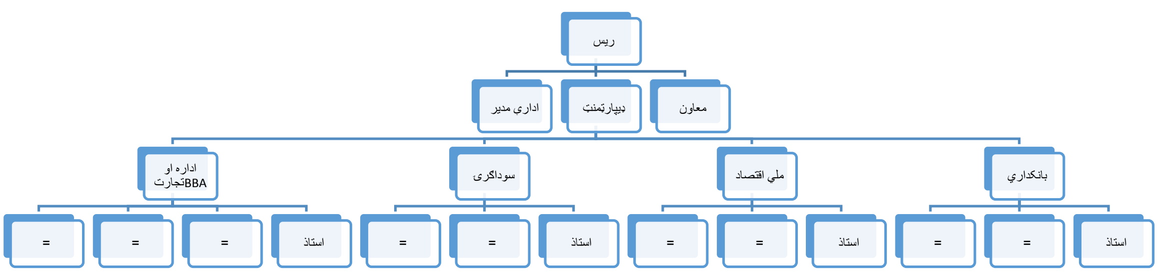

دتنظیمولو پروسـه : ۱-مخکې له دې چې د اداري سـاختار په نظر کې ونیسـې نو لمړی باید پلان باندې ریویو وشـې ۲-دفعالیتونو په نښـه کول ۳-دفعالیتونو تقسـیم بندي ۴-کارپه مختلفو ډیپارتمنتونو باندې ویشـــل۵-اداري ســـــاختار جوړولbasic۱-وظیفي ســـــاختار۲-منطقي ســاختار۳-میټریک اورګانیزیشـنmetric org۴-مهم کاروباري سـاختار۱-وظیفي سـاختار : داساختار دوظیفي د تخصیص په اساس رامنځ ته شوی دی افقي ساختارشکل لري او له دې ســاختار ځخه دمؤثریت او اقتصــادیت په خاطر ورځخه اســتفاده کیږي. ۲-منطقي یا تقسـیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

شـوي سـاختار: له هغه سـاختار څخه عبارت دی چې په هغې اداري واحدونه کارونه تقسيم شوي خو ټول ديوچتر لاندې کارکوي.

اداره

داداري دندې او عناصر کوم دي واضح يي کړئ.۱-پلان جوړول: دهدف يا داهدافو ټاکل او هغو ته درسيدلو دلارې دپيشبيني څخه عبارت ده۲-استخدامي چارې: استخدام چارې چې ټول هغه پروا‌ګرامونه او فعاليتونه چې دښـوونې اوروزنې سـويي په بنسـټ ولاړ وي.۳-سـازماندهي :ديوې موسسـې تشـکيل دوظيفو دډول حدودو له مخې جوړيږي او په هغه کې صلاحيتونه اداري اړيکې او مسوليتونه مشخص وي.۴-داوامرو ورکول:چې دعامو تصاميمو نيول په کې شامل دي او په يوه موسسه کې دوظيفو دښه ترسره کولو په غرض دلارښوونې او احکامو دورکولو لارې چارې دي ۵-هماهنګ کول ټول هغه فعاليتونه مسـلې پکې ځانګړي کيږي چې دموسسـې هدفونو ته درسـيدو په غرض دوظيفو دتطبيق وړوي.۶-ريپورتينګ:په يوټاکلي وخت کې اړوندو مقاماتو ته د تشکيلاتي واحد دکار ريپورټ برابرول دي.۷-بودجه جوړول: چې دمالي بودجې او مسايلو تنظيم تخصيص او دطرحې موضوعګانې په کې شاملې دي.ديوې سالمې ادارې مشخصات په لاندې ډول دي.۱-په يوه سالمه اداره کې دمقرراتو، قوانينو ، لوايحو، اواصـولو رعايت حتمي ده.۲-بايد د ادارې تشـکيل دلازيمو اړتياوسـره برابروي اود ادارې لـه اهدافو سـره سـم اجرات وکړي۳-دکارکوونکو په انتخاب،انتصاب، تبديلی اومعاشـونه کې دتعادل، تخصـص، ګټورتوب، اغيزمنتوب، انسـاني روابطو کلتوري سطحې سره سم چلند وشي اود ادارې مراتيبو سلسله مراعت شي ۴-اداره بايد دتقلب، استفاده جويی،رشـوت بيروکراسـی څخه پاکه وي۵-کاربايد اهل کار ته وسپارل شـوی وي۵-په اداره کې بايد هماهنګي ، دکنترول ښـه سيستم اودهبری له مقام څخه اطاعت موجود وي.ددوسيي جوړولو څخه هدف داده:۱-ټاکلي وخت کې شتوالی۲-دووسيي ناشخصي والی۳-دقيق والی او شـفافيت۴-ددوسـيي منطيقوالی ۵-کنترول۶-قانوني مصـونيت. دغونډو ډولونه:۱رسـمي۲-غيررسـمي۳-رييسـه هيت غونډه۴-عامه غونډه۵-خصـوصـي غونډه۶-عمومي کلنۍ غونډه.دمفاهمي عناصـر:۱-ليږونکی ۲-پيغام۳-چينل۴ــاخيسـتونکی۵-غبرګون۶-غالمغال.مفاهمي ته وړپيښ خنډونه: غالمغال۲-له خبرو څخه مختلف درک۳-په ځان بې باوري۳-عقيدوي سـيسـتم۴-دمعلوماتواعتباري منبع (کيدای شـي نه لري)۵-ټولنيزه فيصله۶-دمفاهمي لپاره دمناسب وخت ټاکل۷دمعلوماتو ورکول لپاره دځای انتخاب. دسې اوو ګوني اصـول:۱-دوينا او ليکنې بشـپړوالی۲-لنډيز۳-دقت۴-محکموالی اومرتب والی۵-وضاحت۶-تواضع غوره کول۷-د وينا او ليکنې سموالی.سمپوزيم:ديوشميرپوهانو لخوا ديوي ټاکلې موضوع په هکله پرله پسې ډيرې لنډې لنډې خبرې دي، يعنې ډيرکسان دډيرو کسانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اړوند معلومات ورکوي مطالب له یوبل ســـره اړیکې لري . پلان تعریف او اهداف په لاندې ډول دي.پلان جوړول . دهدف یاداهدافو ټاکلو او هغې ته درســیدلو دلاري دپیشـــبیني څخه عبارت ده . دپلان جوړونې اهداف: ۱-دفعالیتونو تنظیم په وســـیله هدف ته درســـیدلو داحتمال لوړوالی ۲-دفعالیتونو دښــه تنظیم په واسـطه په لګښــت، وخت ، انرژۍ او کارکې سپما راوستل۳-داهدافو او مقاصدو په لاسته راوړلو تمرکز او اصلي مقصد ته ډیر ځیرکیدل اوله مســـیر یا لارې څخه دانحراف مخنیوی۴-دکنترول دلارو چارو برابرول۵-دهماهنګۍ رامنځته کول۵-دپلان ترتطبیق وروســـته دراپور دچمتوکولو په خاطر دیو معیار موجودیت. دراپورډولونه۱-کلنی راپور۲-دکمیټې راپور۳-دمجلس راپور۴-دپروژې راپور۵-میاشـــتنی ، ربعوار، اوشپږمیاشتنې راپور. ددفتر جوړونې عمومي عناصر :ددوسیو مجموعه، دمعلوماتو میز۲-لارښـووني او اشـاري۳-د دفتر نښــې ۴-کاري چوکاټ(دکارټاکلي وختونه،دصـلاحیت ورکړه، پرځای کول)۵-ددفتر لوازم (میز ، چوکۍ، کمپیوټر، اسـناد، اوالماریۍ)۶-دوارددي او صادري مدارکو او اسنادو ته منظم سیستم۷-دکارپړاوونه په یوه دفتر کې (دندې ،ددندو ټاکل ، دکارویش)۸-خپل ځان جوړونه۹-معیارونه(لستونه، مکتبونه، اسناد اومدارک، چک لستونه اوداســـې نور)دشـــخړو پـه اوارولو کې درې مهـارتونـه عبـارت لـه :۱-دمقـابـل لوري نظرموندل.الف:موضـوع په اړه پوښـتل ب:له یرغل او بې ځایه اشـارو څخه ډډه کول ت:په دقت ســره اوریدل۲خپل نظرپه روښــانه توګه بیان کړئ.الف : ډیرو کوچنیو خبرو پســې مه ګرځئ اوله تعرض څخه ډډه وکړئ ب: په دقت ســـره مقابل لوري ته درناوې ســـره غوږ ونیســئ ت: ډاډ ترلاســه کړئ چې مقابل لوري تاســې دخپلو پوښــتنو په ترڅ کې درک کړي یاســت.۳:دګډې لارې موندل:الف: دمقابل لورې دغوښــتنې لپاره دحل مناسـب ټکې پیداکړئ ب: مقابل لورې ســـره په معقوله او عادلانه ډول خبرې وکړئ.تهیه او تدار ک دوه ډولونه لري ۱-مستقیم ۲-غیرمستقیم ؟.راپور نیولو کې باید لاندې نقطې په نظر کې ونیول شي.۱-ایا راپور دچا لپاره لیکل کیږي۲-پرته دپام وړشـــخص څخه نوریي څوک لولي۳-ترکومه حده باید رسمي او غیر رسمي وي اودراپور اساسي اوغیر اساسي مقاصد کوم دي ۴-په راپور باندېصرف تاسو خپله کارکوی او که له نورو سره یې هماهنګ جوړوی۵-دراپور تفصیل او لنډوالی له نورو ســره دهغه په هکله مشــوره اونه مشــوره مهمه ده . دیوې ښـــې پروژې ځانګړتیاوې.۱-واضـــح هدف ولري۲-مرتب شـــوي او منظمې کړنې او فعالیتونه ولري۳-دژوند دوران ولري۴-پیل اوپای بایدولري۵-خاصـــو منابعو ته چې په بودیجه کې به ترې یادونه وشـــې ضـــرورت لري۶-دپروژې فعالیتونه باید چې مورد هدف خلکو او ټولنې کې تغییر راوړي. .پروژه هغه ســیتم دی چې په هغه کې عوامل په محصـــو ل اونتایجو بدلیږي.مفاهمه دوه لوري لري چې یو بي ویونکی اوبل اوریدونکی دی . دوســـیو مجموعه، دمعلوماتو میز اودلارښـوني اشـاري ددفتر جوړوني او عمومي عناصـرو له جملې څخه دي. لیډرشـیپ یوه متحرکه او متقابله پروســه ده چې دانســانانو انرژي دګډ هدف خواته رهنمایي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي.لیډرشیپ تعریف : لیډرشیب یارهبري هغه ځواک دی ،چې دانسانانو فکري او جسمي توانایي له مادي معنوي منابعو سره یوځای داسي ترلاربښوونې لاندې راولي ، چې هغوی په فردي اویاهم په جمعي توګه یوه اجتماعي عمل ته اړباســـې. دتاریخ په اوږدو کې لیډران په داسې شکلونو رامنځ ته شوي۱-دعلم تجربې ،او اجتماعي اخلاقو له لارې۲-دعنعنې سره سم ۳-په میراثي بڼه ۴-فوق العاده صـــفات۵-دکلکې اړتیا له مخې ۶-دخلکو رایه اواتفاق و چې رهبر بـه یي رامنځ تـه کـاوه. درهبرۍ شــیوې یـا طریقې ۱-امرانـه رهبري(اتوکرات یادکتاتور)۲-مشـارکتي رهبري (دموکراتیکه رهبري)۳-ازاده رهبري(خودبخودي رهبر)۴-پلارانه رهبري.

بانکداري

بانک دسهامي شرکت په ډول یوه موسسه ده ،چې دهرهیواد دسوداګریز قانون مطابق بانکي چاري ترسـره کوي.او دبانکدارۍ علم دبانکي کړنو دپیدایښـت پایښـت اودڅرانګوالي له ودX څخه عبارت دی . اوهمدارنګه بانک پوهانو بانکي عملیات په لاندې برخو ویشـــلې دي :۱-پولي تجارت۲-کریدیتD یا اعتباري عملیات۳-بانکي مالي عملیات.دبانک په اړه په ټولیز ډول دوه موخې ترڅیرنې لاندې نیول کیږي.۱-دخلکو لپاره دبانکي خدمتونو سرته رسول۲-دکارول شـوي پانګې په تناسـب دسـود لاسـته راوړل. دلومړۍ موخې ترلاسـه کولو لارې چارې عبارت دي له : ۱-دټولنې دپیسـو راټولول اوداسـې عقلاني او اوږدې مودې ته په کټو په کاراچول چې خاوندانو ته یي ترټولو ګټه ورسـیږي۲-دنورومو‌سـسـاتو یا بانکونو داعتبار جلبولو هڅه۳-په ښـوشـرایطو سـره دنماینده ګیودموقیعت انتخاب.ددویمې موخې ته درسـیدو لارې چارې عبارت دي له ۱-دموخو تشـخیص۲-سـتونزې په ښـه کول۳-دسـتونزې حل او دخلاصون لارې ۴-بانکي پوهه ۵-دفرصتي مصارفو له منځه وړل.دجاري حسابونو له پلوه : ۱-دمال التجاره کریدیت۲-سـاده کریدیت۳-دارزښـت لرونکو پاڼو کریدیت۴-مڅل کیدونکي کریدیتونه۵-بورسـي کریدیتونه. په باندنۍ سوداګرۍ کې کریدیتونه: اکریدیتیف ۲-ریمباورس (rembours) اوهمدارنګه بانکي بانکي ذخایر هم په دوه ډوله ویشـــل شـــوي دي ۱-قانوني ذخایر۲-اختیاري ذخایر.کریدیت دوخت له پلوه په لاندې برخو ویشـــل شـــوی۱-لنډ مهاله ۲-منځمهاله۳-اوږد مهاله او دجاري حساب له پلوه په لاندې برخو ویشل شوی۱-دمال التجارې کریدیت۲-ساده کریدیت۳-دارزښت لرونکو پاڼو کریدیت۴-منل کیدونکی کریدیتونه۵-بورسي کریدیتونه. دکارونې له پلوه کریدیت په لاندې برخو ویشـــل کیږي۱-ســرمایوي کریدیت ۲-اســتهلاکي کریدیت. او په عمومي توګه بانکي مالي عملیات په درییو کټګوریو کې ترڅیړنې لاندې نیســو:۱-اوږدمهاله بانکي عملیات۲-لنډ مهاله بانکي عملیات۳-دارزښـــت لرونکو پاڼو خپرول.داعتبار ددرجې له پلوه دمشـــتریان په دریيو ډولونو ویشـــل شـــوي:۱-لومړي درجه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اعتبار۲-دویمه درجه اعتبار۳-دریمه درجه اعتبار.امانت هغه مبالغو ته ویل کیږي، چې دټولنې دافرادو له خوا په بانک کې کېښودل کیږي،چې دهغه خاوند کولای شي دارتیا پرمهال له هغې نه ګټه واخلي او په هره اندازه چې یې غواړي هغه ترلاســـه کړي. امانتونه په دوه کټګوریو ویشـــل کیږي.۱-رویتي (ناټاکلي وخت)امانتونه۲-میعادي(ټاکلي وخت)امانتونه. دمیعادي امانتونو دحساب ځانګړتیاوي عبارت دي له ۱-له حساب څخه برداشت دیوه ټاکلي وخت له تیریدنې سره امکان لري۲-ګټه یا سود ددغه وجهې دکارونې په مقابل کې دحساب خاوند پورې اړه پیداکوي۳-دغه مبالغ دټاکلي وخت لپاره دلګښت له ساحې وځي او دبانک په واک کې وي ۴-بانک مشـتري ته چک،یا بانکي کتابچه ورکوي چې دچک له مخې وکولای شـــي خپل وړضـــرورتونه له خپل حســـاب څخه پوره کړي.چک : لیکلې حواله ده ، چې په بانک کې دحواله کوونکي دخاوند له خوا صـــادریږي او بانک ته اجازه ورکوي چې ټاکلی مبلغ شـخص ته چې په چک کې نوم ذکرشـوی پرداخت کړي. حواله(یامخکې لیکلي شـوي پاڼه)هغه لیکنه ده چې دهغې له امله یوکس ته دســـتورورکوي چې دژمنې، یا ټاکلي وعدې ســره ســم دهغې له مخې دربیم تن یا حامل ته پیســي حواله یا ورکړي. په اوږدمهاله بانکي عملیـاتو کې لانـدې کړنـې ترســـره کیږي. ۱-دپـانګونـې داعتبـاراتو ورکول۲-مـالي عملیـات (داقتصـــادي کمپنیو یا فابریکو په ونډه اخیســـتو کې دګډون اومالي موســـســـاتو ایجادولو په توګه)۳-دبانکي اعتباراتو ورکول،چې دبانکونو ډیرمعمول کاردی چې دښــه مدیریت په لرلو ســره کولای شـــي(فوق العاده)ګټې بانک ته ورســـوي.او دمنځمهاله اعتبارځانګړنې : ۱-دلنډ مهاله او اوږد مهاله اعتبارترمنځ دفاصـــلې حد دی۲-زیات وخت یې پنځه کاله ټاکل شـــوی دی۳-تردویمې نړیوالي جګړې وروسته دصنعت په ترکیب کې رامنځ ته شو.تنزیل هغه مبلغ ، چې له یوې قرضـي یا یو برات څخه دچټکې تادیې په نسبت وضـع کیږي.ارزښت تنزیل: دیوه ملت پولي ارزښت ته دبل ملت دپیسو دارزښت په مقابل کې تنزیل ورکولو ته دارزښت تنزیل ویل کیږي.دخبرودتاثیر تنزیل: له دغه اصـــطلاح نه موخه داده ، چې ځنې وخت افواهاتو په ســـازمانونو کې دتجارتي اســـنادو پربیو مثبت یا منفي اثرات غورځوي ، چې داخبارونو داغیزو په ترڅ کې داســـنادو دقیمتونو تنزیل ته اخباري تنزیل ویل کیږي. تجارتي تنزیل : داهغه ډول تخفیف ته ویل کیږي،چې دفیصـــد په حســـاب رامنځته کیږي، کله چې له داسې تخفیف څخه کاروخیستل شي، نوپلورونکی دې ته اړوځي، چې قیمتونه دبازار دقیمت په ترڅ کې نوي کړي . دپام وړ تنزیل : دبې ســـوده حجت تنزیل له قانوني نرخ څخه په دتنزیل په ډیر لوړنرخ سره عبارت دي له دپام وړتنزیل څخه. نقد تنزیل : داپه اصل کې هغه تخفیُف دی،چې دیوې قرضـــي دوخت له پوره کیدو دمخه پلې کیږي. ســپما دراتلونکې لپاره دمادي یا پولي اجناسو ذخیره کولو عملیې ته وایي. په ټولیز ډول په دوو برخو ویشل کیږي. ۱-ارادي سپما : هغه سپما ته ویل کیږي ، چې په قصدي اوشعوري ډول دیوه پلان په ذ ریعه دبیلابیلو دلایلو په لرلو دبیلابیلو افرادو په ذریعه او یا هم داقتصـــادي موســـســـاتو له خوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

داقتصادي فعالیتونو دپراختیا په منظور ترسره کیږي.۲-اجباري سپما: هغه وخت رامنځته کیږي،چې حکومت دمالیاتو په زیاتولو سره دافرادو اوخصوصي برخو دلګښتونو کچه کموي . قانوني ذخایر: هغه ذخایرو ته ویل کیږي، چې بانکونه دقانون له مخې مکلفیت لري دخلکو دامانتونو یوه برخه د(ودیعې) په ډول په مرکزي بانک کې کیږدي ،ترڅو دمشکلاتو په وخت کې بانکي ودایع بیرته ورکړي چې دبانک مشتریان له خنډونواوربړو سره مخ نه شي . اختیاري ذخایر: هغو ذخایرو ته ویل کیږي ،چې دعادي او تجارتي بانکونو په واک کې دي او بانکونه کولای شي له بانکي تحلیل یا څیړنې سره په مطابقت کې چې دبانکي معاملاتو له مجموعې څخه ترسره کیږي اودهغې په ایجاد کې لاسوهنه وکړي.. داعتباري بانکونو نظارت په دوه ډوله دی ۱-کمي نظارت ۲-کیفي نظارت او اصلي ذخایر په څلورو کټګوریو کې ترنظارت لاندې راولو . قانوني ذخایر ۱-په صندوقونو کې نقد وسایل ۲-دمعاملي دطرف په بانکونو کې دبانک دطلباتو پاتې برخه ۳-په نقدو بدلیدونکي چکونه. ددولت دبانک دایجاد سبب عبارت و: دیوداسې موسسې رامنځ ته کول چې وشي کړی دمرکزي بانک ټولې دندې دهغه دابعادو سره چې دغریبانو له هغه څخه کاروا‌خیست او تریوې اندازې دتجارتي بانکونو سپما صندوق، او تریوه حده دمالیې وزارت دنده په غاړه واخلي . په همدي موخه ددولت بانک رامنځ ته شوی دی اودندې په لاندې ډول دي ۱-دبانک نوټونو دنشربانک۲-دلنډ مهاله اعتباراتو ورکړه۳-دټولو تعمیراتو تمویل چې دولت ته حیاتي ارزښت لري۴-کروندګرو ته داوږدمهاله اعتباراتو ورکړه ۵-په کلیو او بانډو کې دکورونو دجوړولو لپاره داعتباراتو ورکړه ۶-ددولت دورکړو او دعواید دورود ځای. په عمومي توګه بانک په ۳ ډوله دی ۱-مرکزي بانکونه: مرکزي بانکونه په ټوله نړۍ کې دبانکي فعالیتونو اصلي سازمان ورکوونکي ، لوري ټاکوونکي او حرکت ورکونکې رول لري . چې ډیری ددولتي بانک په توګه جوتیږي او په نیمه انتفاعي ډول خپل بانکي پالیسیو ته نظم وربخښي۲-سوداګریز بانکونه: په اکثرو هیوادونو کې تجارتي بانکونه هغه بانکونو ته ویل کیږي چې لنډ مهاله بانکي عملیات او امانتونه ترسره کوي. ۳-تخصصي بانکونه: دبانکي فعالیتونو هغه برخه ده چې داقتصادي تکامل په خاص یا ځانګړي پړاوو کې رامنځ ته شوي وي دغه بانکونه وروسته دټولو هغو دندو څخه چې دتخصص په برخه کې تجارتي بانکونه سرته رسوي، دخپلو صلاحیتونو په چوکات کې راوستل او اقتصادي تازه انکشافات یی رامنځ ته کړي او دفعالیت ساحه یي پراخه شوې.دسویفت نړیوالې شبکې په اړوند معلومات:سویفټ کلمه دلاندې جملې لنډیز دی

SWIFT=Society for worldwide interbank financial telecommunication. سویفټ دمالي نهادونو له جملې څخه دی چې دبانکدارۍ په ساحه او نورو اقتصادي ساحو کې ورځنې کاراخیستل کیږي . اوددغه دجوړولو موخه دځانګړوبین المللي معیارونو په چوکاټ کې دمالي معاملاتو لپاره دیوې نړیوالې عامې مالي ژبې ایجاد، دیوه نړیوالو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اطلاعاتي او دنړيوالو مالي موسساتو ترمنځ داطلاعاتو موسسه اوداړيکو دشبکې جوړول و. دسـويفټ کارونکي ۱-بانک۲-بروکرز/ډيلرز۳-central counterparties-۴clearers-۵custodians-۶exchanges-۷fund administrators-۸fund manager-۹issuer -۱۰agents markets data providers.الکترونيکي بانکدارۍ دپيدايښت تاريخچه کولای شـــو په څلورو دوروکې رالنډه کړو۱-لومړی دوره : دعقبې اتوماســـيون: دغه پړاو چې دبانکدارۍ په سيستم کې دکمپيوټر دکاروني دپيل ټکی دی دمرکزي کمپيوټر نه په استفادې اطلاعات او په دفترونو کې کاغذې اسـناد په ډلبيزه توګه مرکز ته ليږدول کيدل اودشـپې له خوا په دې کار کيده ۲-دوهمه دوره : دمخامخ اتوماســـيون: دغه مرحله هله پيل شـــوه چې دشـعبې کارکوونکي دمشـتري په مخ کې بانکي عمليات په الکترونيکې دول ثبت او تعقيبول. ۳-دريمه دوره : دمشتريانو نښلول خپلو حسابونو ته : په دې پړاو کې چې د۱۹۸۰لسيزو په منځ کې رامنځ ته شوه ، مشتريانو ته په مستقيم ډول ددې امکان برابر شو چې خپل حسابونو ته لاس رســـی ولري په دې مانا چې مشـــتري دتيليفون يادصـــرافۍ ماشـــين په ذريعه او دالکترونيکې کارتونو اودخپلو شـخصـي کمپيوټرونو نه په استفادې سـره خپلو حسـابونو ته لاسـرسـی ولري. ۴-څلورمه دوره : دبانکي سيسـتمونو يوځای کول او دټولو بانکي عملياتو سره دمشـتري نښـلول: دغه پړاوو هغه وخت پيليږي چې له مخکښنيو دريو دورو څخه ټولې لاسته راغلې پايلې ترپوره دقت او څيړنې لاندې ونيول شـي او په هغو پورې تړلې ستونزې له منځه يوړل شـي او ټول بانکي عمليات په الکترونيکي ډول ترسـره شـي، په دې دوره کې هم بانک او هم مشـــتريان کولای شــــي په منظم او دقيق ډول خپل اړين اطلاعات ترلاســـه کړي.صــــنعتي بانکونه: دغه بانکونه دتجارتي بانکونو په څير عادي عمليات نه ترســـره کوي،بلکې دغه بانکونه په بشپړ ډول دصنعت په برخه کې فعاليت کوي . معاملاتي بانکونه: دپانګې اچونې له طريقه دموسساتو په رامنځته کولو اويا پراختيا کې پرمستقيم اشتراک سره ددغو بانکونو دفعاليت ساحه پيژندل کيږي، ددغه بانکونو فعاليت دصنعتي بانکونو په څيرده. زراعتي بانکونه: زراعتي بانکونه خپل فعاليت دزراعت او کرنې په برخه کې سرته رسوی. تعميراتي بانکونه: ددې بانکونو فعاليت دساختماني فعاليتونو اودځمکو معاملاتو په ساحه کې ترسـره کيږی.دبانک مامور بايد دلاندې خواصـو لرونکی وي ۱-هوښـياراوځيرک۲-کارته چمتو۳-پوه او فني۴-ديپلومات او په ادب ۵-شـيک او ښـه لباس لرونکی وي۶-له تکنالووژۍ سـره اشـنايی ولري۷-دبانک درازسـاتونکی وي . مزارعه : دغه بانکي کړنه په حقيقت کې يوه زراعتي معامله ده چې بانک خپله ځمکه دکارکولو لپاره بل شـــخص ته ورکوي اودواړه په ګټه او تاوان کې مساوي شريکان وي.مسـاقات : دغه معامله دباغدارۍ او ځنګل په برخه کې دبانک او دبل حقوقي شـــخص ترمنځ قرار داد پواســـطه چې بانک خپل باغ اويا ځنګل دکارکولو اوحاصـل ټولولو په منظور بل چاته ورکوي او حاصـلاتو کې سـره شـريک وي. دصـرافۍ ماشـين پواسطه مشـتريان کولای شـي لاندينې کارونه ترسـره کړي ۱-حسـاب څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

برداشت۲-دبانکي صورت حساب غوشتنه۳-دچک يا نقدوجهي حساب ته کېښودل. داماشين کولای شي دبانک ديوې شعبې دنده ترسره کړي او دبانک ډيری اصلي دندې سرته ورسوي . دپلور دنقطې ماشين : يوه دستګاه ده چې دهغې په ذريعه يو مشتري په يوه زماني نقطه کې کالي يا خدمات پيري . تيلفوني بانکداري : دبانک اومشتري ترمنځ ديوې معاملي سرته رسو ل دتيلفون له طريقې څخه عبارت دي .دالکترونيکي بانکدارۍ دوسايلو څخه يوه وسيله هم پلاستيکي کارتونه دي او په لاندې ډول دي ۱-ډيبيټ کارډ: دغه کارډ مشتري لپاره جوړشوی ده چې غواړي خپلو پرداختونو په برخه کې دکارت نه ګټه واخلي مګر نه غواړي داعتبار نه ګټه واخلي. ۲-کريديت کارډ: کريديت کارتونه دځينو بانکونو يا کمپنيو لکه ماسټر کارډ، سيټيCitiيا visa cardاونورو له خوا عرضه کيږي ددې کارتونو نه ګټه اخيستنه په دې معنا ده چې مشتري دخپل بانکي حساب څخه نه بلکې دبانک يا کمپنۍ له حساب چې دهغې مشتري ګرځيدلي دخپلو پرداختونو لپاره استفاده کوي ، چې ځان قرضداره کوي اوروسته ديوې مودې څخه خپله قرضه دربحي سره يو ځای ورکوي. ۳-Change Card: دغه کارتونه دکريديت کارټونو ته ورته دي يوازې په دې توپير سره چې دمياشتې په پای کې بايد ټول صورت حساب تصفيه شي .دوديزې اوالکترونيکي بانکدارۍ ترمنځ توپير

نوي الکترونيکي بانکداري	دوديزه الکترونيکي بانکداري
دمکان په لحاظ لامحدوده بازار	محدودبازار
دپراخو خدمتونو وړاندې کيدل	دمحدودو خدمتونو وړاندې کيدل
دنوښت اومشتري اړتياوو پر بنسټ	په يو ه ځانګړي ډول دخدمتونو وړاندې کول
بيلابيل خدمات وړاندي کول	پرشعباتو اتکا
په الکترونيکي امکاناتو مجهز څو منظوره بانکونه	دبانکونو ترمنځ دنژدې او تړلي اړيکو نه شتون
په زماني لحاظ نامحدود ۲۴ ساعته ايز فعاليت	په اداري ساعتونو پورې تړلي خدمات
دډار،غلا، او ورکيدو نه خلاصون	ډار، غلا، او ورکيدو امکان

داسلامي بانکدارۍ له موردو دهغو مواردو نومونه چې بانک يې له افرادو سره کولای شي.۱-قرضه الحسنه۲-مضاربه۳-مزارعه۴-مسافات۵-مدني شرکت۶-حقوقي شرکت۷-مستقيمه پانګه اچونه۸-دسلف معاملات ۹-دتاسيساتو ، ماشين الاتو،وسايطو پلور۱۰-په

(c) ketabton.com: The Digital Library

قسطونو دکورونو پلورل۱۱-داولیه موادو احتیاطي سامان الاتو او دکاروسایلو پلورل۱۲-جعاله۱۳-رد دین.دکریدیت اعتبارلرونکي پانه چې دباطیلیدو وړتیا لري او هروخت کیدای شي فسخه شي. اوږدمهاله اعتبارات له پنځوکلونو څخه زیات موده په برکې نیسي .داقتصادي سرچینو ساتنه او څارنه اودمنابعو دکاروني په طرز کې دسپمولو عملییې ته سپما وایی. په کال ۱۹۶۱ م کي دپانګې اچونې بانک دزراعتي بانک، سوداګریز بانک، ښاروالی بانک په شکل رامنځ ته شو. نه فسخ کیدونکي اعتبارپانه نه ګرځیدونکې ده ، چې له ټاکلي وخت نه وروسته بیا دفسخ کیدو وړ ګرځي . سویفټ په کال ۱۹۷۷ م کې په ژوندۍ بڼه دعمل ډګر ته راووت.دپیسو دنشرولو دنده دټولې نړۍ په بانکي سیتمونو کې په مرکزي بانک پورې اړه لري .سوداګریز بانکونه لنډ مهاله بانکي عملیات او امانتونه ترسره کوی . اسلامي بانکداري دلومړي ځل لپاره په ایران کې رامنځ ته شوه . دیو کس دمجبوریت په اداکولو سره دشخصي عمل په مقابل کې جعاله نومیږي. په ۱۹۳۹ م کال کې دافغانستان بانک دهیواد مرکزي بانک په حیث تاسیس شو. بانکي نظامونو کې لاندې نظامونه شامل دي۱-غیرمتمرکزه ۲-متمرکز۳-اسلامي. داقتصادي سیاستونو له نظره مرکزي بانکونه دلاندې موخو درلودونکي دي ۱-دپیسو دداخلي او خارجي ارزښت ساتنه۲-دتادیاتو دبیلانس مطلوب والی.په عمومي توګه بانکي عملیات په ۴ کټګوریو کې ځیرل کیږي. بانکونه دپانګونې عملیات په لاندې میتودونو کې ترسره کوي چې عبارت دي له ۱-ونډه ورکول۲-داقتصادی موسساتو تاسیس. هغه اسناد چې بانکي نظارت کوونکي یي دبانکي کړنو دتحلیل لپاره تري استفاده کوي عبارت دي له ۱-اساسي او مرکزي بانک قانون۲-دبانکدارۍ قانون او بانکي مقررات. اصلي ذخیرې دڅومره کټګوریو ترنظارت لاندې راځي جواب د۴ لاندې راځي.دصنعتي بانکونو دفعالیت ساحه عبارت ده له ۱-دصنعتي واحدونو تقویه کول۲-په صنعتي پانګه کې ګډون. داسلامي بانکدارۍ له نظره دافرادو سره په معاملاتو کې بانک په څو مواردو کې دمعاملې جواز لري عبارت له ۱۴ موارد دي. دلومړي ځل لپاره سویفټ ۵۰ بانکونو او ۲۵۳نهادونو له خوا دملاتړ وړوګرځید؟په نړۍ کې لومړي ځل لپاره بانک په ۱۱۵۷ م کال کې تاسیس شو . دسلف معاملات دکومو شیانو ددوام لپاره مرسته کوي جواب : تولیدات. دنړۍ ٪۸۰تجارتي معاملې دخلاص حساب په ځیر اجرا کیږي. هغه کارتونه چې دیوه بانکي حساب پورې اړه لري او دهرې معاملې سرته رسولو وروسته ژر حساب نه اخیستل کیږي عبارت دي له ۱single transaction debit-۲monthly transaction debit.اعتباري کارتونه په دوه ډوله دي .بانکي سیاست :څوبانکي موخو ته درسید و په خاطریو لړتدابیرو طریقو طرحو له ټاکلو څخه عبارت دی چې دیو یاڅو وسایلو نه په ګټې اخیستنې سره چې بانکي او سوداګریز قوانینو سره ټکر ونه لري. دبانکدارۍ ځنځیري عوامل : ۱-اساسي قانون۲-بانکي قانون(مرکزي بانک قانون) دولتي اوخصوصي بانکونو قوانین ۳-دپیسو او بانکدارۍ قانون۴-بانکي ستراتیژي۵-بانکي پالیسي ۶-دبانکي عملیاتو دداېمنولو لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصـــولنامه او کړنلاره. بانکي عملیات عبارت دي له ۱-امانتونه۲-جاري حســـابون۳ه-اعتبارورکول۴-دنوروارزښت لرونکو پاڼو او ونډو پورې اړوند عملیات، دهیواد په داخل او بهر کې دوجوهاتو انتقال ، ارزي(اســـعاري) معاملات ، دنجیبه یا قیمت لرونکو فلزاتو معاملات ، دضمانت تضمین، او صادرول، زراعت، رهن ، صنعت ، سوداګري ، ساختمان ، حمل او نقل چې دقانون سره په ټکر کې نه وي دبانکي عملیاتو اجرایی برخې دي.

د تشبثاتو مدیریت

دتشبثاتو مدیریت دلوستلو موخې :دتشبث دپراختیا په مفهوم دتشبث په تیوریګانو او دتیوري او عمل ترمنځ په اړیکه باندې پوه شو۲-دیوهیواد داقتصاد په وده کې دمتشبثینو درول په اړه دپوهې دمعلوماتو ترلاسه کول۳-دمتشبث داقتصـادي فعالیت او ابتکار رامنځ ته کیدو په اړه دیوې عمومي او جامعې پوهنې ترلاسه کول۴-دنویونظرونو دارزیابۍ یا ارزولو لپاره تحلیلي مهارتونو ته وده ورکول یا رامنځ ته کول او هم په دواړو یعنې هغه فرصـــتونو او ننګونو باندې پوهیدل کوم چې متشـــبثین ورســـره لاس او ګریوان وي یا ورســـره مخامخ کیږي۵-دتشـبثاتي کړنو ته دودې یا پراختیا لپاره دنویو نظرونو په اړه دپوهې ترلاسـه کول. پیژندنه : اقتصـاد پوهان ، سـوداګر،اوکاروباري افراد دوي په دې موافقه دي چې متشـبث په اقتصـادي او نورو ټولو ټولنو کې دخوځنده یا متحرکه اقتصـادي ودې او کاري فرصـتونو په هڅولو او تشـویق کې مهم او حیاتي رول لوبوي په ځانګړي توګه پرمخ تللې نړۍ کې ریښـتیا ده چېرې چې بریالي او کامیاب کوچني کاروبارونه دکاردرامنځ ته کیدو او دغربت دکمولو اسـاسـي او بنسټیزه وسیله ده. تشبث څه ته وایي. دتشبث کلمه یو په زړه پورې تاریخي شالیداوسیر لري او دافرانسـوي کلمې انترفرینډا څخه اخیسـتل شـوي چې مانا یې اخیسـتل او تعهد کول دي. دبیلګې په توګه یو کاروباري شـــخص څوک چې نوی کاروبار خطر منې یا یې اخلي . ریچارډ کانتیلیون: خپله دفرانســـې وه او په۱۷۲۵ م کال کې یې دتشـــبث کلمه وکاروله دي وایي متشـــبث هغه څوک دی چې ګواښ اخلي او دیوې کړنې دترســـره کولو په وخت کې دناځرګندتیاسـره مخامخ کیږي. سـربیره په دې هغه داخبره هم کړي چې یو متشـبث دهغه چا څخه توپیرلري څوک چې پانګه عرضـــه کوي یا یې چمتو کوي. ادم ســـمیت په ۱۷۷۶ کال متشـــبث دیوفرد په توګه تشـــویق کړی او ویلې یې دي چې یو متشـــبث هغه څوک دی چې دسوداګریزې موخې لپاره سازمان جوړوي څوک چې سرمایه دار وي یعنې دپانګې لرونکې کس ته متشبث ویل کیږي.جان بافیت: په ۱۸۰۳ کال کې ویلې دي دتولید دعواملو پراختیا یا زیاتوالی دمتشبث رول په توګه ګڼل کیږي. فرانسوي اقتصاد پوه: وویل چې متشبث دمولدیت دتیټې ســـاحې نه دمولدیت لوړې ســـاحې ته اقتصـــادي ســـرچینې لیږدوي او په دې توګه ګټه ترلاســـه کوي.ســـربیره په دې ده داهم وویل چې متشـــبث یو اقتصـــادي نماینده ده څوک چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتولید تول وسـایل یاني انسـاني ځواک دیوه او ځمکه، پانګه دنورو افرادو دیو تولید درامنځ ته کیدو په خاطر سره یوځای کوي.تشبث : یوه پروسـه ده دکومې دلاري چې متشـبثین نوي تصـدۍ جوړوي او وده ورکوي کاروبارونو ته . جان شـومپتر: وایي تشـبث دیوه هیواد په اقتصـادي پرمختیا کې یوه اساسـي مرحله یا پروسـه ده. په همدې ترتیب ، ابتکار او تشبثات دیوکاروبار دکړنې دپراختیا اساسي او بنسټیزې مرحلې دي او دیو هیواد داقتصادي پرمختګ لپاره خورا مهم دي . دپیتر ایف ډروکرpeter f. drokerپه نظر تشـــبث نه علم دی نه هنر دایو پروسه ده دایو عمل دی داعلمي بنسټ لري دتشبث په برخه کې پوهه نهایي یا وروستۍ پایله ده په حقیقت کې کومه پوهه چې په عمل کې رامنځ ته کیږي په لوړه او پراخه کچه دپایلو له مخې تعریف شـوي چې دادعمل له مخې دي. دپورته بحثونو څخه لاندې پایله اخلو: یو متشـبث : هغه کس دی چې نوي فرصـتونه کشـفوي ددوی ارزونه کوي دتولید تول عوامل راټولوي نواورې کوي دزیـان یـا نـاڅرګندتیـا یـا نـاڅـاپي پیښـــو ګواښ پـه غـاړه اخلي، او دخصـــوصـــیات: ۱-یووګړی یا دوګړو یوه ډله۲-دلاســـته راوړلو لپاره اړتیا۳-خپلواک یا خپلواکۍ ۵-دخطر اخیسـتل۶-نواورې یانوښـت۷-هدف لرونکی ۷-پریکړه کوونکی یاپریکړه کول۹په خپل ځان باور ۱۰-دابتکار رامنځ ته کول۱۱-هڅونکی وي۱۱-دانساني اړیکو وړتیا ولري۱۲-داقتصادي پلان جوړونکی.۱-یو وګړی یادوګړو یوه ډله وي: یومتشبث کیدای شي یو شـخص وي یاداشـخاصـو ډله وي۲-دلاسته راوړلو لپاره اړتیا : دمتشـبث دهڅولو لومړنۍ وســیله ده دوی ددې لپاره کړنه ترســره کوي چې ټاکلي اهداف لاســته راوړي۳-که څه هم یواځې داقتصادي کړنو دترسره کولو لپاره بیلابیلې هڅونې شتون لري مګر متشبث دمنځ ته راتګ لپاره ترټولو لوی او اســـاســـي لامل خپلواکې ده او خپلواکې غوښـــتونکې دي دی نه غواړي دبل چا لپاره کار وکړي.۴-دخطر اخیستونکی دی: متشبث دخطر داخیستلو اوتحمل کولو توان لري او په حقیقت کې دهمدې خاصـــیت له مخې دمدیر څّخه جلادی۵-نواوورې یانوښت کوونکی دی یو متشبث په خپل ذات کې نواوري کوونکي دی هغه تل دنویو نظرونو او نویو فرصـــتونو په لټه کې وي هغه غواړي نوي بازارونه نوي شـــیان په تولید کې دنویو میتودونو هم کاروا‌خلي۶-باهدفه : متشـبث : دځانګړو او خاصـو موخو لرونکی وي هغه یو په یو اهدافو ته درسیدو لپاره هڅه کوي ترڅو ټاکلې موخې ترلاسـه شـي.۷-پریکړه کوونکی دی.یو متشـبث منطقي فکر درلودونکی دی هغه باید دخپلې کاروباري مفکورې او نظریې په اړه په واقعت کې څو پریکړې وکړي څو هغه په عمل کې پلي شـي لکه څنکه وشـي چیرته وشـي او چاته وشـی.۸-په ځان باور لري . یو متشـبث دخپلو اهدافو په لاسـته راوړلو کې په لوړه کچه په خپل ځان باور لري او دځینو پیښـو پروا هم نه لري۹-ابتکار رامنځ ته کوونکي : متشـــبث تل هڅه کوي چې ابتکار رامنځ کړي دوی دمختلفو او بیلابیلو شـــیانو درامنځ ته کیدو په خاطردنوو میتودونو لارچارودرامنځ هڅه کوي دبیلګې په توګه نوي یا تازه خام مواد دنوي تولید میتود ،نوي اعلانات، فیشن۱۰-هڅوونکی وي: یو متشبث یو هڅوونکي دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه خپل کارمندان هڅوي او هغوي ته انګیزه ورکوي ددې لپاره چې دکاري ټیم په زړه پوري همکاري رامنځ ته کړي او خپلې موخې په ښه توګه ترلاسه کړي.۱۱-دانساني اړیکو وړتیا لري: یو متشبث دخپلو کارکوونکو پیرودونکو عرضه کوونکو پورورکوونکو او نورو سره راکړوورکړو دترلاسه کولو لپاره باید دانساني اړیکو درامنځته کیدو او درلودو وړتیا ولري۱۲-اقتصادي پلان جوړونکی : پلان جوړونه اقتصادي اهدافو ته درسیدو لپاره یوه طرحه ده متشبث هره کړنه دپلان پورې اړه لري دبیلګې په توګه دتولید پلان دپلورلو پلان مالي پلانونه دپیرودلو ،پلانونه دپلټني او پرمختګ پلانونه . دتشبث نظریه په ۱۸ پیړۍ کې دکاروباراو مالي ساحو په برخه رامنځ ته شوه له دې وړاندې دامفهوم یواځې په انجینري او نظامي برخو کې کارول کیده له دې وروسته بیلابیل اقتصادي پوهانو او ټولنیز رواني چارو پوهانو په دې اړه نظرونه وړاندې کړه.په هر صورت چې دوی ددې اصطلاح ددقیقې معنا په اړه سره توافقت لري ، ویلیم بونګو : وایي او لیکي : دتشبث موضوع دهمیش لپاره مغشوش والی لري دګډوتیا یا confusionپه پایله کې دتشبث کلمه په مختلفو اوبیلابیلو شرایطو په بیلابیلو اصطلاحاتو وکارول شوي او تشبث معنا داقتصادي پرمختګ دبدلون سره هم بدلیږي . دتشبث ماهیت:۱-دخطر اخیستلو یا منلو وړتیا: متشبث دکاروبار دپیل کیدو په وخت کې دناڅرګندتیا او ګواښونو دبیلابیلو ډولونو سره مخامخ کیږي. دکاروبار چاپیریال متحرک او تل بدلون لري. اوډیری ګواښونه ورته دپانګې له امله راځي اوددې دتنظیم وړتیا لری ،خو دناڅرګندتیا دکنترول وړتیا نلري.۲-entrepreneur traitتشبث فطري یا ذاتي صفت نه دی. تشبث په خپله ذاتي یا فطري صفت نه دی دشرکت یا تصدۍ بریالیتوب دپریکړو کولو او دمتشبث دنورو وړتیاوو پورې اړه لري نو په دې توګه خلک په خپل ځان کې داوړتیا راولې ۳-creative activityدفعالیت تخلیق یا رامنځ ته کول.

What is creativity? simply creativity involves transforming your ideas imagination &dreams into reality.

دتشبث دندې : ابتکار دخطر منل اودبدلونونو منل.

دیو فعالیت تخلیق : تشبث په اساسي ډول یو تخلیقي کړنه ده اودنورو فرصتونو نوو نظریو دنوو تخلیقونو او نورو لپاره پلټنه او تحقیق کوي دوی په تخلیقي یا نوو شیانو په رامنځ ته کیدو باندې فکر کوي او په خپل شرکت کې نوي نظرونه عملي کوي داتشبث دی چې په ټولنه کې تخلیق او بدلونونه هڅوي ۴-دبدلونو پایلې : د تشبث پایله دسیاسي ټولنیزو علمي او تخنیکي بدلونو رامنځ ته کول په چاپیریال کې دایوازې اقتصادي پیښه یافعالیت نه ده او په ټولنیزو طریقو کې خلک مجبوروي چې طریقې بدلې کړي او پرمختګ وکړي۵- creative of resourceداتشبث په ټوله کې خامه مواد په کارتمامو یا نیم کاره موادو بدلوي نو په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

توګه تشبث دافادې درامنځ ته کولو او اقتصادي ارزښت اودشتمنۍ درامنځ ته کولواو وړتیا مرحله ده ۶-: په ټولو کاروبارونو او اقتصادونو کې ضروري او مهم دی تشبث په ټولو کاروبارونو ټولو اقتصادونو کې اړین او مهم دي که هغه غټ وي یا وړوکی وي که پرمختللی وي او که دپرمختګ په حال کې وي۷-تشبث دژوند په هره کړنه کې مهم دیessential in every activity:په هره کړنه کې مهم او حتمي دي تشبث ته دژوند په هره برخه کې اړتیا لیدل کیږي یو شخص په هره سطحه په هره ساحه کې دخطر دفطرت او کاروباري چلند له لارې بریالی کیدای شي. په ښوونه اوروزنه تحقیق طب ، سیاست ، نظامي او نورو ټولو برخو دژوند کې دبریالیتوب په خاطر دخطر اخیستلو ابتکار یا رهبرۍ ته اړتیا لیدل کیږي. ډروکر ویلې دي تشبث : معنا دانه ده چې مونږ یواځې داقتصادي سازمانونو پورې تړلې وي ۸-کم خطر والی : تشبث پراخه کچه دخطر په مخ کې لري مګر دتخنیکي اجتماعي او اقتصادي محیط له امله یو تشبث دنورو په نسبت کم خطر لرونکی وي ۹-دابتکار قابلیت: ability of innovateیو تشبث یو ابتکاري فعالیت دی تشبث په ټوله کې هغه تخلیقي نظریې عملي کوي یعني دهغې غوښتنه کوي. تشبث دنوې نظریې تخنیکونه دیو تولید نوی شکل، دمدیریت نوی اصل ،نوي بازارونه ،نوي تولیدات، او نورپروسیجرونه مني ددې له پاره چې مشتریانو ته ښه خدمات عرضه کړي او ګټه ترلاسه کړي.۱۰-دپوهې په اساسknowledge basedفیټرډروکړ ویل یو تشبث نه خدمت دی نه هنر دی دادپوهې په اساس باندې یو عمل دی۱۱-دچلند پربنسټ پایلې result oriented behavior یوه کمپنۍ یا یوه تصدۍ ترهغه وخته پورې بریالی کیدای نه شي چې کم ترکمه پایلې ګټه ورې وي تشبث په پایلو ټینګارکوی نه په نصیب او قسمت. متشبثین دخپلو هڅو اوسختو کارونو له امله ښې پایلې لري.۱۲-دچاپیریال په بنسټ فعالیتونه environmental oriented activityتشبث یو بیروني او خلاص محیط سره اړیکه لري متشبثین داقتصادي سیاسي اجتماعي اومادي فکتورونو سره په پام کې نیولو سره تولیدات کوی او خطرونه اخلي ددغې مفهوم په نظر کې نیولو سره شومپتر ویلي دي دادهر باندېنې لپاره یو تخلیقي حالت ته غبرګون او ځواب ویل دي . خطر دپیش بیني وړ دی او کنترولیدونکی دی او ناڅرګندتیا دپیشبیني وړنه ده او نه کنترولیدونکې دیه .لکه زلزله سیلاب طبیعي افات. دلته یوه خبره کول ضروري دي تشبث داهمیت په باره کې هغه کس چې یو نوی کارکشف کړي یانوی بازار ته راوښکي یا یو نوی میتود نه کار واخلي هغه ته متشبث ویل کیږی او که دوام ورکړي هغه ته بزنس مین ویل کیږي.

Creativity or initiative: is relating to imagination

کریټویټي او انیشیاټیف : دسوچ کولو پورې اړه لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

Innovation is regard to implication or implementation

Innovation the action or process of innovating new ideas, new methods, new products etc.

یوه انیویشن یوپروسه ده دعملي کولو دانیوشن دنوي طریقو نویو ایدیاو او نوي تولید اوداسې نورو په باره کې. نوښت: داهمیشه فکر وهي دتولید په باره کې او تل هڅه کوي چې نوښت رامنځ ته کړي یا نوښت وکړي دمختلفو شیانو درامنځ ته کیدلو په باره کې ۲-دلاسته راوړلو لپاره اړتیا: دمتشـبث دهڅولو لومړنی چلونک دی دوی ددې لپاره کړنه ترسـره کوي ترڅو تاکلي اهداف ترلاسه کړي دلوړې کچې دلاسته راوړلو په اساس متشبث کولای چې دکړنو په ډګر کې دخپلو رقیبانو او همدارنګه دخپلو پخوانیو کړنو سـره سـیالي وکړي. ۱۳-دبدلون دپیژندنې بهیرprocess of identify transformationتشـبث دمعلوماتو دتشـخیص اوداصولو او کنثیفتونو بدلون دی یو سوداګر یا یو متشبث ترهغه وخته پورې په یوازې توګه متشـبث کیدای نه شـي ترڅو چې ددغه پورته ترڅنګ اینویشـن ونلري یا په بل عبارت دایو فعالیت چې باید په خپل ذات کې دوامداره ډول باندې واوسي. د اودي پریخ او ندکمي (عالمان دي) په نظر تشـبث یواځې دندي طریقې یا فعالیت خپلول نه دي مګر دادشـخصـي ملکیت یادځانګړي شتمنۍ یو بدلون دی او همدارنګه یا په خپله باندې دیو نوی شي تخصیصول.۱۴-مسلکي فعالیت:professional activityتشبث په پرمختللو هیوادونو کې دیو مسلک په توګه لکه طب ،قانونو او انجینرۍ کې رامنځ ته شوی دی کاروباري مهارتونو ته دروزنې او تعلیم لـه لارې وده ورکول کیږي لکـه مـدیریتي مهـارتونـه پرمختیـایي هیوادونو کې حکومتونو پروګرامونو او پلانونه شـروع کړي ترڅو خلک تشـبث ته وهڅوي.۱۵-مدیریت دتشـبث یو اســاس دهmanagement is the basis of entrepreneurمدیریت دتولو تشــباتي تصـمیمونو یو اســاس دی متشـبث په کاروبار کې دمدیریت په واسـطه ځینې بدلونونه او پرمختګونه منځ ته راوړي ډروکر وایي تشـبث دنن ورځ دمدیریت دمهمو او اړینو دندو یوه برخه .۱۶-داصـولو پربنسټ نه دپوهې یا درک په واسطه based on principle not on intuitionتشبث دځانګړو اصولو مفکورو اوځانګړو برخو دپوهې په اساس ده یعنې په دې ولاړ دی دادعلم او اصولو په بنسټ درک نه دی ، ځکه چې دوی داصلي مدیریت یو نسل یا یوه دوره ده . متشبث باید دبریالیتوب دلاسته راوړلو لپاره داقتصاد ،احصایي، قانون پوهنې، روانشناسۍ، او نورو موضوعاتو په اړه پوهه ولري.دتشبث اقسام: ۱-تقلیدي یا مقلد تشبث: دتشـبث داډول پخپل ذات کې تقلیدونکی دی چې داموجوده تولید په نوي طریقې وړاندې کوي دنوروکمپنیو یا شـرکتونو ګټورنظریات اخلي او په اسـانۍ سـره دبازار کنترول لپاره دوی دشـرکت وزن منځته راوړي یعنې دتشـبث څخه دمقیاس په ډول استفاده کوي دبیلګې په ډول جاپانیانو په امریکایي تولیداتو باندې څیړنه کړې او دخپلو تولیداتو دپرمختګ لپاره یې نوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

طریقې پیداکړي او دوی په ټیټ قیمت ســـره توکي تولیدوي او امریکایي بازارونو ته یې صادروي چې دتشبث داډول دجاسوسی یوډول دی اومشتریان دارزانه خدماتو او تولیداتو نه زیاتې ګټې ترلاسه کوی.۲-incubate entrepreneurدادتشبث یو بل ډول دی چې په دې ډول تشـــبثٍ نوې نظریې منځ ته راوړي او دوی په مولده توګه باندې د غه نظریات او ابتکارات تطبیقوي اوددې څخه دســازمان ګټې لاســته راوړي چې دوی مختلف تکنالوژیکي پرمختګونو له امله نوي ابتکاراتو ته وده ورکوي او مختلف ډوله تولیدات منځ ته راوړي لکه نوکیا او مایکروســافټ۳-فرصــت لرونکی تشــبث په دې ډول تشــبث کې مدیران مســولیتونه ســپاري اودمدیریت موجوده سـلسـلې مراتبو په اســاس راپورنه ورکوي دوی دنیمه خپلواکه کاري چاپیریال څخه خوند اخلی اودنوښـــت لپاره یوه ســـاحه پریږدي۴-اداري تشـــبث : څېړونکې ددوې دســـوداګریزو حقیقتونو په اړه ددوې نظریاتو په اړه دشـــرکتونو دمنابعو دچمتوکولو په وخت کې مرســـته کوي نو په دې توګه اختراعات په شـــوق ســـره رامنځ ته کیږي اودوی دیو رهبر لخوا رهبري کیږي او اداره د نوي محصـــول رامنځته کولو ته چمتو کوی۵-acquisitive entrepreneurداتشـــبث داډول دودې او پرمختیا ددودیزو میتودونو څخه مخکې یو ګام دی چې مونږ دلته ددوه شـــرکتونو یوځای کیدو لاســـته راوړنو او دګډې پانګې او نورو په واسطه دودې نورې بدیلې ستراتیژی پیداکوي.

دیوبریالي متشبث ځانګړنې

1-imaganative: creative thinking and imagination are important for entrepreneur quality since innovation come with this quality2-shrap memory successful entrepreneur always have a memory shaper than people and generally every event of the recent fast should be in his mind.

۳-په ځان مطمینه یا باور ولري: متشــبث باید باوریوي چې څه شـــی ا ویا هغه څه شـــی چې دی غواړي په راتلونکې کې یې ترســـره کړي بلکې هغه باید یوځای دځان ســـره دذخیره په ډول وساتي دمثال په ډول هغه باید ډیرمطمین وي مګر دهغه کړنې باید دخاورو سره خاورې نه شـــي یعنې ښـــکاره نه شـــي.Emersonوایی دکامیابۍ راز په ځان اطمینان ولرئ یعنې په ځان اطمینان دکامیابۍ رازده ۴-کامل یا پوره والی : یو بشـــپړ او کامیاب متشـــبث هغه څوک ده چې خپل وظایف په ښه شکل ترسره کوي او خپل مسولیتونه کې ایمانداره وي-او دهمیش لپاره استفاده نه مني. او دخلکو سره خبري کوي او زیات تمرکز په بحث مباحثه باندې کوي او په بشپړ ډول بحث اومباحثه باندې کنترول ولري۵-پیشبیني کول: یو متشبث باید ددې توان ولري چې دپیښـو ارزونه وکړي حتې چې واقع شـوی نوي او همدارنګه دموجوده کړنو پلان دپایلو ارزونه وکړي او هغه متشـــبث چې دارزونو یا اټکل کولو وړتیا لري نو هغوی باید

(c) ketabton.com: The Digital Library

راتلونکي مشـــکلات اټکل کړي او دهغې مخه ونیســـي په راتلونکې کې.۶-دســـتونزولپاره چمتوالی: یو متشبث باید دنوو ستونزو لپاره چمتو وسي او هغه باید ومنې نودوی عموماهغه وظايفو ته چې ســـتونزمن وي ترجیح ورکوي ځکه چې دوی وايي چې غټ خطر ډیره ګټه . او متشـــبث باید دیو شـــرکت اراده ولري او دا هغه خلک دي چې دننګونې او خوندیتوب ترمنځ انتخاب کوي۷-دښې راتلونکې په هیله خوشبینانه وي: یو متشبث باید دخپل کاروبار په اړه ښــه فکر ولري او هغه باید دناکامی دکامیابی یو بل قدم وګڼي او دوی باید چې دکاروبار په اړه بدبینانه نظر ونلري اوتل خوشبینانه نظر ولري۸-Ambitionدښو شیانو ترسره کول دي او په دې اړه دوې داســـې فکر ولري چې دنورو کاروبارونو په وړاندې مونږ کامیاب یو او دوی باید داســـې فکر وکړي چې مونږ له نورو کمپنیو څخه یوه مرحله مخکې یو او که چیرې متشـــبث موجود نه وي نوبیا دامشـــکله دی Davidوايي چې باید مونږ مخکې یوڅه لاســـته راړنې ولرو . انډریو کارنیګيAndrew Carnigiوايي که چیرې یو کس دکاروبار څخه دګټې دلاســـته راوړلو هیله ونلري نو داشـــخص ناکام دی۹-دوخت مدیریت: یوکامیابه متشـــبث هغه څوک دی چې وخت ته ډیر ارزښـــت ورکړي که چیرې یوه کمپنی ددې وړتیا ونلري چې وخت مدیریت کړي نو بیا به داهدافو دلاســته راوړلو کې ناکام اوســي . دمتشــبث اهمیت او څرانګوالی: تشبث دیو هیواد په اقتصادي وده کې ستر رول لوبوي دهیواد دانساني او فزیکي منابعو په حرکت راوســتل دمتشــبثینو ترټولو لوی او اســاســي دنده.متشــبث ددغې فزیکي او انســـاني منابعو څخه اســـتفاده کوي چې دوی ابتکار وکړي یعنې نوي نظریې په کاراچوي نوي تولید په کاراچوي او دیوي مهمې وســـیلې په توګه ترې اســـتفاده کوي. دوی عموما په ځینو فعالیتونو کې دخپل یارکوم چې داستخدام او فرصتونو په برابرولو کې مرسته کوي دوی مســـول دي اســـتخدام دفرصـــتونو په برابرولو کې په زرهاو خلکو ته دوی باید بهرنیو هیوادونو ته خپل تولیدات ولیږدوي هغه شیان چې ښه کیفیت لري ددوې دصادراتو په نتیجه کې زمونږ دتادیاتو بیلانس رامنځ ته کیږي دسوداګرۍ دپاره دا ښکاره ده چې متشــبث دیو هیواد دګړندۍ اقتصادي ودې اصلي او اساسي عنصر دی په ټولنیز چاپیریال کې دتشبث پراختیا: تشبث په خپله په ټولنه کې پیداشوی دی دوی دټولنو دغړو په توګه مختلفو فعالیتونو کې مصروف یابوخت وي بغیر دمتشبث نه دټولنې موجودیت دصفرسره مساوي دی مختلف اجتماعي عوامل لکه کیسټ casteیعنې دټولنیزو وجوهاتو په اساس دیوبل څخه ویشل شوی . عقیده ، ټولنه ، مذهب دکورنۍ پس منظر ټولنیزو ارزښـــتونو ښـــوونیز رواجونه تخنیکي پرمختګونه هڅونه ابتکار نوښت. مسلکي چاپیریال یا پس منظر اوداسې نورداټول یو حیاتي رول لوبوي دمتشــبث په پرمختیايي وده اودهغې په شــخصــیت په ټولنه کې رامنځ ته کیږی ټولنه برابروي دمتشـــبثینو دپاره دتشـــبثاتي کیفیتونو لپاره اړینې برخې اطمینان، ازادي ، ابتکار، وقار فرصـــتونه برابروي چې هغوی دوې ته تمه لري او د خطرونو توان او قدرت لري اوباید ویې لري. دمتشـــبث لپاره لارښـــود کتاب کې دا راغلي دي.مهارتونه تخنیکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهارتونه۲دکاروبار کنترول اواداره کولو مهارتونه۳-دفعالیت لپاره وخت لرل.شـــخصـــي خصلتونه: ۱-صداقت۲-سبب یا علت۳-دتوکل کولو هنر۴-تصمیم نیونه۵-کورني وضعیت۶-مالي وضـعیت. ددې لپاره چې دیو متشبث خصـوصـیات ترلاسـه کړئ نولاندې توضـیحات سـتاسـو لپاره دي ۱-دبریالي متشـبثینو سـره وګورئ او کارطریقې ترې ذده کړه۲-مرسـته وغواړئ او مشورې وکړئ۳-کتاب ولولئ۴-تعلیمي کورسونه ته لاړشئ. سوداګري هغه علم دی چې تاسـو ته دخپلو مشـتریانو اودهغوی دغوښـتنو اواړتیاوو په هکله ذده کړې درکوي. لومړی پانګه: هغه پیسـې دي چې دکاروبار دپیل کولو لپاره تاسـو ورته ضـرورت لری . دکاروباري مفکورې بیانول هغه اساسي قدمونه دي چې لاندې جهتونه لري۱-کوم محصولات او خدمات غواړی چې عرضـه کړی۲- په چا باندې به هغه وپلوری۳-محصـولات او خدمات په څه ډول وپلوری۴کومې غوښـتنې یاتولید به مشـتریان قانع کړي. دکاروباري مفکورې یو ډول سنجش دSWOTتحلیل دی. قوي اړخstrength:هغه اړخ دی چې تاسو په ښه حالت کې قرار لری دمثال په ډول ستاسو محصولات کیدلای شي درقیبانو په تناسب ښه وي او یاداچې ستاسو مغازه په یومناسب ځای کې موقیعت لري اوستاسو کارکوونکي په کارپوه خلک دي ۲-دضعفweaknessاړخونه: ستاسو دکاروبار ضعیف اړخونه دادي : ستاسو محصولات مثلا درقیبـانو پـه تنـاسـب قیمتـه دي یـادتبلیغـاتو لپـاره کـافي پیسـې نـه لری۳:امکاناتopportunityتولې هغه لارې چارې چې ستاسـو په شـاوخوا کې وجودلري مګر سـتاسـو او سـتاسـو له کارسـره مرسـته کوونکي دي امکانات بلل کیږي.۴-خطرونهRisks:هغه عوامل دي چې سـتاسـو په شـاوخوا کې وجودلري مګر سـتاسـو دکارپرمختګ سـره مسـاعد وي خطر بلل کیږي.بازارموندنه : دهغوفعالیتونو ټولګه ده چې تـاسـو یي دتخمیني پیرودونکو اوددهغوی دغوښـتنو دمعلوموملو لپـاره ترسـره کوی . بازارموندنې پړاوونه یا مرحلې :۱-بازارموندنه دکاروبار له مفکورې څخه پیلیږي چې دپیرودونکو په غوښـتنو اسـتواره ده۲-دکاروبار دمفکوري په واسـطه تاسـو باید خپل بازار وازمایې۳-دبازاردمعلوماتو له لارې تاسې کولای شی چې دبازارموندنې پلان ترتیب کړی۴-په دوامداره توګه باید بازارمطالعه کړی . دپیرودونکو او رقیبانو په اړه دزیاترو معلوماتو دموندلو لارې دلته توضیح کیږي.۱-دتخمیني پیردونکو سره خبري وکړي او لاندې پوښتنې له هغوی څخه وپوښـتی۲-خپل رقیبان وڅیړی او پوه شـې۳-له هغو کسـانو چې تاسـو ته خام مواد برابروي او له نورودوکاندارانو څخه وپوښـتی. دبازارموندنې دپلان په وخت کې هرپه اړخیزه توګه فکروکړی چې محصـولات او خدمات څه خرڅ کړی په دې اړه څلور اسـاسـي رکنه په نظر کې ونیسـئ۱-محصـولات ۲-بیه۳-دکاروبارځای۴-پرمخ وړل. دکاروباري مفکورې بیانول داروښـانه کوي چې کارکوونکي کوم قابلیتونه باید ولري . ددې لپاره باید لاندیني ۴عملیي اجرا شي.۱-دکاروباري مفکورې دبیان څخه پیل کړی اوووایي چې ستاسو دکاروبار لپاره کومې وظیفې اجرا کیږي۲-معلوم کړی چې دکومو وظایفو لپاره ستاسو وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

اومهارتونه کفایت نه کوي.۳-معلوم کړی چې دکارکوونکو لپاره دکومو تجربو مهارتونه ضروري دي.۴-معلوم کړی : چې دهرفعالیت لپاره څو کارکونکو ته ضرورت دی. حقوقي مسـوليتونه عبارت دي له ۱-دمالیاتو ورکول۲-دکاردقوانینو رعایت کول اودکار جواز اخیستل.لومړنی پانګه هغه پیسې دي چې دکاروبار دپیلولو لپاره ضروري دي دکارپیل کې باید تاسوته معلومه وي چې تاسو ته دلومړنی لپاره څومره پیسې لازمې دي او له کومه یي باید پیداکړی لومړنی پانګه دلاندې موضـوع لپاره اړینه ده۱-پانګه اچونه۲-دوراني پانګه . پانګه اچونه په دي معنا چې تاسو ځینو شیانو ته چې یي زیات مهم دي ددیري مودي لپاره ضرورت لری.لکه ۱-تعمیر۲-تجهیزات اووسایل:لکه دستګاه اسباب وسایل او وسایط نقلیات موبل فرنیچر او نور شـامل دي . دوراني پانګې دلاندېنې خرڅونه عبارت دي ۱-دتیارو محصـولاتو او خام شـیانو اخیستل۲-دمال په مخ بیول۳-دکارمزد۴دپیسو اجاره ۵-بیمه۶-نورمصـارف۱-دلومړۍ پانګې منابع دی ۱-خپله پانګه یا پیسـې۲-کریدیتونه(قرضـې)۳-لیزینګونه(تجهیزاتو قرض) ګرنټونه (وړیا مرسـتې) . لاندې څو منابع چې ذکر کیږي دکاروبار پرانیسـتلو کې دقرض اخیسـتلو لپاره هغوی ته ورشـی۱-بانکونه۲-لیزینګ۳-ګرنټونه۴-ملي بانک. ستاسو دکارخانې دمحصـولاتو تمام شـدقیمت محاسبې په دې وجه کوي۱-دمحصـولاتو دنرخونو ټاکل۲-دمصـارفو کمول او دهغوی نظارت۳-دمهمو تصـامیمو نیول دکاروربار دفعالیتونو په جریان کې ۴-دکارخانې دراتلونکې کارلپاره مرسـته کوي. مختلف کاروبارونه مختلف خرڅونه لری مګر ټول کاروبارونه خاص مصـرفونه لري۱-مستقیم مصارف۲-دکارمزد مصارف۳-مستقیم مادي مصارف هغه پولي زیرمې ته وایي چې ستاسو کارخانه یي دموادو تولید او دترکیبي اجزاو لپاره په مصـرف رسـوي.۲-دکارمزد مستقیم مصارف : هغه پولي زیرمې ته وایي چې کارخانه دکار مزد کارکونکي او کارګرانو ته دتولید په خاطر ورکوي او همدارنګه که کارخانې بیمه ولري هغې پیسـې چې دکار کوونکي له مزد څخه په معینه اندازه ګرځول کیږی او مکافت چې دمثمر کارونو لپاره ځینو کـارکوونـکـو لـپـاره ورکـول کـیـږي دکـارمـزد پـه مسـتـقـیـم مصـارفـو کـې راځي.مصارف(غیرمستقیم)ټول مصارف(غیرله مستقیمو مصارفو)چې کارخانه یي دفعالیت لپاره منونکې وي .اسـتهلاک: دتجهیزاتو دارزښـت کمیدل دوخت په تیریدو سـره دي چې ستاسو دکارخانې دمصـارفو څخه شمیرل کیږي . عمده او پرچون سوداګران څه کوي ۱-دوی محصـولات نه تولیدوي دوی مال باید وپلوري ددوی مالونه رانیول ددوی مستقیم مادي مصـارف تشـکیلوي۲-دوی دکارمزدمسـتقیم مصـارف نه لري دوی هغه چې نور خلک یې تولید کړي اخلي او خرڅ کوي دوی تل دمال دساتنې لپاره ددې لپاره مرستیال ته ضرورت لری مګر دوی دتولیدي چارو سـره کارنه لري ددې لپاره دکارمزد ټول مصـارف په غیرمستقیم مصارفو کې راځي۳-غیرمستقیم مصارف۴-دپرچون او عمده دوکاندار دعمومي مصـارفو دمعلومولو لپاره درې قدمې باید ترسـره کړئ.مادي مسـتقیم مصـارف ۱-داهغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصــارف دي چې عمده او پرچون ســوداګران يي دمال درانيولو لپاره کاروي۲-غيرمســتقيم مصــارف نورټول مصــارف دي چې په کارخانه کې کارول کيږي لکه دبريښــنا مصــارف اونور،کله چې په خپل کار پيل کوی دوه مهم شرطونه بايد ستاسو لخوا رعايت شي ۱-ستاسو کاربايد ګټوروي ۲-تاسو بايد پانګه ولرئ. دمالي وضعيت دجوړولو اوپه هغه دنظارت لپاره لازمه ده چې ۱-ددخل او خرڅ دپلان ترتيبول۲-دنغدو پيســو ددوران پلان ترتيبول۳-ديادو شويو پلانونو پرتله کول دحسابداری له اسنادو څخه په هره مياشت کې ۴-که چيرې ستونزې اونقايص رامنځ ته کيږي دهغو لپاره دحل دلارو چارو کتل. حسابداري ددې معلوماتو په باره کيږي۱-کارخانه څه ډول دپيســو عايد لری ۲-دکارخاني څومره پيســي مصــرف شــوي. که چيرې دحســابداری ښــه ډول انتخاب شــي اوپه ښــې طريقې ســره ورڅخه ګټه واخيســتل شــي دهغې په برکت کارخانه خپلې ګټې ته پراختيا ورکوي دحســابداری ډولونه۱-دحســابداری يو طرفه (يوګونی) سيستم دلته هغه سيستم راوړل کيږي چې ډير ساده وي او دکارخانې په باره کې مفيد او معين معلومات ورکوي . مګر يوازې دډيرې وړې کارخانې لپاره مفيد دی تره‌ِغه وخته چې پيشرفته سيستم ذده کوي ۲-دليکلو دوه ګونی اساسي سيستم: دلته دحسابداری پرمخ تللی سيستم راوړو چې په کافي اندازه اسانه دی اودوړوکارخانو لپاره مناسب دی ددې سيستم تشريح لپاره خپل کاروبار ته رواج ورکړي دلارښود څخه استفاده وکړي. مفصل توصيف: دمحاسبې ثبت تشريح کيږي. کســه : دلته ټولې هغه پيســې چې ستاسو په کســه کې دې تري وځي ليکل کيږي. مادي مســتقيم مصــارف : که چيرې مال توليدوي ايا خدمت کوی دخپل مال دخرڅلاو قيمت وليکئ دکارمستقيم مادي مصــارف : که چيرې مال توليدوی او ياخدمت کوی په شــتون کې دکارمزد ورســوي دغه ســتون دســوداګرانو لپاره نه دی غيرمســتقيم مصــارف :په ستون کې ټول هغه مصــارف چې دکارخانې دفعاليتونو دبرابرولو لپاره ترسره کيږي. ۳-دحسابداری پرمختللی دوه ګونی سيستم: دحسابداری دغه ډول سيستم هغو کارخانو ته په کاروي چې مختلفو معلوماتو ته ضــرورت لري نظر دوه نورو ســيســتمونو ته يی اســتعمالول ګران دي دحســابداری حســاب هغه لوی دفتر دی چې په هغه کې ديوې ســاحې عمليات اودمتشــبث فعاليت ليکل کيږي. اکټيفونه: کارخانې ټول اکټيفونه ارزښــت لري اودغه ارزښت داکټيف حساب لوی دفترکې ليکل شــوي دي . درامد: هغه پيســي دې چې دکارخانې دخدماتو يا مالونو دخرڅولو څخه رامنځ ته کيږي دمصــارفو لپاره درې ډولونه په کار دي په کارخانه کې ۱-مادي مستقيم مصارف۲-دمحنت مزد مستقيم مصارف۳-غيرمستقيم مصارف.

د خيړنې ميتودولوژي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دڅېړنې پېژندنه : دڅېړنې کلمه د(تحقيق) چې عربې کلمه ده ،مترادفه معنا لري. په پښتو کې څېړنه، عربې ، کې تحقيق انګريزي کې researchپه يو مفهوم کارېږي . څېړونکو لخوا په مختلف ډول تعريف شوې ده لکه څېړنه دسمو او صحيحو معلوماتو لاسته راوړلو لپاره په يوه ځانګړې موضوع کې علمي او سيستماتيکه پلټنه ده. تحقيق دحقوقودرېښې جوړه کلمه ده چې لغوي معنا يي حقيقت راسپړنه ده.څېړنه ، يو څو مرحليزه پروسه ده چې په يوموضوع کې دمعلوماتو دراټولولو او تحليولو څخه عبارت ده. دتحقيق کلمه په لغت کې پلټنې . مطالعې ، دحقايقو پيداکولو او ديوه کاربنسټ موندنې ته وايي . دتعريفونو پايله: څېړنه (تحقيق)ددلايلو په واسطه دمسلې ثبوتولو ته وايي او ياهم هغه محصول دی چې په علمي توګه دټينګو دليلونو په واسطه ثبوت شوی وي . يا څېړنه : دسيستماتيک لټون هغه پروسه ده چې دموجوده پوهې دزياتولو او يادنوي علم ترلاســــه کولو لپاره ديوې مســـلې په اړه دنويو معلوماتو پديدو او حقيقتونو دکشــف او ترلاســـه کولو په موخه ترســـره کيږي. څېړنـه درې مرحلې لري لومړی:دپوښــتنو راولاړول،بيا دهغې په اړه معلومات راټولول او اخر کې پوښــتنې ته ځواب ورکول.دڅېړنې ميتود: هغه طريقه او کړنلاره ده چې څېړونکی يي ديوي موضــوع دڅېړنې په مهال تعقيبوي. هغه مشــخص اصــول او قوانين دي چې دڅېړنې او تحقيق په پروســه کې بـايـد پـه نظر کې ونيول شـــي. ميتودولوژي: ددووکلمو څخــه جوړه شـــوي ده چې ميتود(کړنلاره)اولوژي د(پوهې)څخـه عبـارت ده خو کلـه چې دڅېړنې کلمـه هم ورســـره وکارول شي نو بيا دڅېړنې ميتودولوژي څخه عبارت دي. دڅېړنې ميتودولوژي هغه علم دی چې د څېړنې لپاره چې دکوم ميتودونو او تخنيکونو څخه ګټه اخيســـتل کيږي هغې په اړه پوهه ترلاســه کول. هغه علم دی چې دعلمي څېړنې اصـول مونږ ته ښـايي.دڅېړنې موخې۱-ديوې پيښــې ســره ځان اشـنا کول او يا هغې کې کوم نوي څه پيداکول۲-ديومشـخص ګروپ افرادو او حالاتو دځانګړنو بې پردې (بې نقابه) کول۳-ديوشـي دپيښـيدو فريکونسـي روښـانه کول او يا دبل شي سره دهغې تړاوو په ګوته کول۴-ديوې فرضيې امتحانول او دهغې دعلت اړيکه دنورو متحولونوســره معلومول. دڅېړنې تشـــويق: څېړونکی بايد ددغه اصـــولو او قوانينو ،مقرراتو ضـوابطو او لاروچارو څخه دعلمي او څېړنيزو مقالو،رسـالو په ترتيب او ليکنه کې ګټې واخلي. او دا ډول قوانين بايد دخپل کاردکړنلارې په توګه وټاکي . دڅېړنې په ميتودونو پوهيدنه هغه پياوړی،اســـباب دی که نورو مهارتونو ســـره يوځای شـــي . لکه دنوښتګراستفادي او منطقي تفکر ، دنړۍ دپوهيدو لپاره به پياوړي وسايل رامنځ ته شي. په څېړنه کې دميتود :ګټه داده چې دهغه په بنسټ څېړنه منظمه ، سيستماتيکه ، او اسانه کيدای شـــي هغې پايلې چې لاســـته راځي مطلوبې ، اغيزمنې ، او قانع کوونکي وي . دعلمي رتبې دترلاســه کولو په موخه څېړنه ترســره کول ، ټولنې ته خدمت ميل درلودل ، لکه دامعلومول چې ولې په افغانانو کې دجرم کچه لوړه ده . په خلکو باندې دځان پيژندلو ميل درلودل داسې کارونو څخه خوند اخيسـتل چې کوم نوښـت او ابتکار په کې وي. دداسـې ننګونو سـره ځان

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخامخول چې لاتراوســه نه وي حل شـوي او ته يي حل کړي.تولنيز فکر درلودل، ددې ميل درلودل چې خپله پوهه زياته کړي او داسې نور . څيړنه يوه پروسه ده چې دغه پروسه بايد سمه او دقيقه اوسې دځينو ځانګړنو درلودونکې وي. علمي څيړنه ځينې ځانګړنې لري چې عبارت دي له١-معلومات بايد په سيستماتيکه توګه تفسير شي او تحليل شي٢-معلومات بايد په سيستماتيکه توګه ترلاسه شوي وي٣-ديوې ځانګړې موخې لپاره معلومات راجمع شوي وي او يوه نوي لاســـته راوړنه ولري ددې ترڅنګ ځينې نورې ځانګړنې لري چې بايد په نظر کې ونيول شـــي ترڅو څيړنه علمي راشـــي دغه ځانګړنې دڅيړنې داصـــولو په نامه ياديږي. ١-موخه لرونکې : وي علمي څيړنه بايد يو روښـــانه موخه ولري دغه موخه دســـتونزې حل او يادمعلوماتو زياتوالى وي او همدارنګه ســـازمان او يا ټولنې ته يي ګټه ورسيږي٢-دقت والى: دقت څخه موخه په څيړنه کې پاملرنه ، ځيروالى اوکره والى دى، کله چې ديو څيړنې لپاره قوي تيوريکي بنسټ او سمې مناسبې کړنلارې وټاکل شي دقتوالى په خپله رامنځ ته کيږي٣-ازمايښــت وړ: څيړنه بايد دازمايښــت وړ اوســي په دې معنا کله چې څيړونکى فرضيه وټاکي نو دغه فرضيه بايد دازمايلو وړ او اندازه شي.٤-ورته والى لرل: که څيړونکى دا ترلاســـه کړي چې په ســـازمان کې تصـــميم نيونه کې ګډون يو له مهمو فکتورونو څخه ګڼل کيږي. کوم چې دکارکوونکو متعهدوالى زياتوي.اوس که يو بل څوک په همدې ســـازمان په اړونده برخه کې څيړنه ترســـره کړي، دوهم څيړونکى بايد ورته پايله ترلاسه کړي په څيړنه کې همدغه اصل ته دورته والي اصل وايي ٥-بې طرفه والى: کومه پايله چې دڅيړنې څخه ترلاســـه وي بايد ديوبې طرفه قضـــاوت پايله کې وي او دڅيړونکې دشــخصـــي نظر څخه پاکه وي. که چيرې کمې څيړنه وي نو پايله بايد په مفعولي بڼه وي په دې معنا چې خپله راټول شو معلوماتو له مخې پايله ترلاسه شوي وي او دڅيړونکي درک په کې شامل وي٦-عمومي والى : اصل څومره چې په يوه څيړنه کې عمومي والي اصل زيات ترسترګو شي په همغه کچه دڅيړنې ارزښت او اعتبار زيات وي دعمومي والي اصل څخه موخه کومه پايله چې ترلاســـه کيږي هغه عمومي وي او په نوروســـازمانونو کې هم دتطبيق وړ وي. ٧-سـپما اصـل: ددې اصـل څخه موخه دڅيړنې سـاده والى دى لکه چې څيړونکى څيړنه کوي نو بايد هڅه وکړي چې تراخره حده پورې څيړنه ســـاده راولې اوددې پيچلتيا څخه وســـاتي په دې معنا که چيرې څيړونکى په خپله څيړنه کې پنځه متحولونو ته اړتيا ولري همدابســـنه کوي. او دهغه متحولونو څخه دې ډډه وکړي کوم چې په څيړنه باندې تاثيرات ونه لري. دڅيړنې اهميت: څيړنه نه يوازې په علمي ســـاحو کې داهميت وړده بلکې په ورځينې ژوند کې هم خپل اهميت لري زمونږ په ژوند کې هره ورځ نوېښـــتونزه ، پيښـــي او پديدې رامنځ ته کيږي،نو په علمي ژوند کې دغه ســـتونزو او پيښـــو ته جواب ويل يو اساسي ضرورت دى څيړونکى په دې اند دى چې دغه ستونزو علت حل لارې ، شرحه او نورې برخې پيداشـــي په دقيقه توګه څيړنه په طبيعت کې دپيښـــو دپوهيدو لپاره کارول

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیږي.څیړونکی هغه ســـتونزې دحل لپاره څیړنه کوي چې خپله څیړونکي ، کمپنې ، تولنې او دولتي اداري ورســره مخامخ وي .ـپه موجوده نظریاتو باندې څیړنه مونږ. ســره مرســته کوي چې یو حد او اندازه دحل راپه ګوته کړي ــــحســابې او منطقي څیړنه په ســوداګرئ او صــنعت کې دســتونزو اعظمي ټکې راپه ګوته کوي. دڅیړنې ډلبندي : په دریو ډولو ویشــل شـــوي ده(۱)-ماهیت ته په کتو۱-بنیادي۲-عملي .(۲) هدف ته په کتو دڅیړنې ډولونه: ۱-تشریحي ۲-پیوسته۳-اکتشافي۴-توضیعي (۳)-معلوماتو ته په کتو۱-کمي۲-کیفي.هدف ته په کتو دغه ډلبندئ کې څیړنه دڅیړنې اصـــلي موخه په ګوته کوي داچې څیړنه ولې ترســــره کیږي همدغه جواب ترلاســه کول یي اصـلي موخه وي۱-تشـریحي : په تشـریحي څیړنه کې دیو شـــي خلکو ، ګروپونو، اوســازمانونو ځانګړنې رابرســیره کیږي او تشــریح کیږي. په تشریحي څیړنو کې معلومات په کمي او کیفي بڼو ترلاسه کیږي او دڅه او څومره پوښتنې ته ځواب پیداکیږي.۲-پیوسته : په پیوسته کې دیو شي اړیکه دملګرتیا او تکیه په بل شي باندې په ګوته کوي یا په دغه څیړنو کې ددو شیانو اړیکه چې دیو بل سره څه ډول پیښیږي مثال په ډول : څومره چې پلور زیاتیږئ په همغه اندازه ګټه زیاتیږي په دغه مثال کې دپلور او ګټې ترمنځ اړیکه فقط کتل کیږي۳-توضـــیعي څیړنه: په دې څیړنه کې هڅه کیږي چې ولې پوښتنې ته ځواب وموندل شـي. دولې پوښتنې په ځوابولو سره مونږ. دعلت اړیکه پیداکوو۴-اکتشـافي څیړنه : هغه وخت ترسـره کیږي کله چې دیوه ځانګړې موضـوع داحتمالاتو په اړه څیړنه کوي. معلوماتو ته په کتوڅیړنه:۱-کمي څیړنه : هغه څیړنه ده چې په کمي معلوماتو ولاړه وي کمي معلومات هغه معلوماتو ته ویل کیږي چې دانداز ې وړ وي ځکه په دې ډول معلوماتو کې شمیرل کیدونکي معلومات وي چې دشمیر په بڼه وړاندې کیږي۲-کیفي څیړنه: هغه څیړنه ده چې په کیفي معلوماتو ولاړه وي کیفي معلومات هغه معلوماتو ته ویل کیږي چې دشـــمیرنې او اندازې وړنه وي او دشـــمیر په بڼه نه وړاندې کیږي. بلکې دکلمو په بڼه وړاندې کیږي. کوم تخنیکونه چې په کې اســـتعمالیږي عبارت له ګروپي مرکو ، پروژې تخنیکونو او نورو څخه دي . هغه وســـایل چې دکیفي معلوماتو په لاســـته راوړلو کې په کاروړل کیږي عبارت دي له : مصاحبې ، داسنادوتحلیل، دګډون کوونکو دتولید شو کارونو کارونو تحلیل لکه ژورنالونه ، ځینې یاداښـــتونه ، انځورونه، او نور. ماهیت ته په کتو : عملي څیړنه: دورځنې ژوند په عملي ســـتونزو دحل په موخه ترې ګټه اخیســـتل کیږي چې اوس وخت کې داکثرو څیړونکو دا رایه ده چې په سازمانونو او صنعت په برخه ددغه ډول څیړنو څخه ګټه اخیســـتل کیږي۲-نګه څیړنه: داڅیړنه بنیادي څیړنو په نوم هم یادیږي ، داډول څیړنې دعلمي تیوري دزیاتوالي لپاره په علمي برخه کې ترســـره کیږي او په دې برخه کې ترسـره کیږي په دې څیړنه کې دموضـوع په اړه معلومات پیداکیږي سـتونزې په اړه ، نګه څیړنه ډیرزیات وخت په برکې نیســي لکه څیړنه دیو ځانګړي ســازمان پورې نه وي تړلې بلکې ټولو ســازمانونو لپاره وي شــه مثال یي دکارکوونکو تشــویقونه ده څیړونکی

(c) ketabton.com: The Digital Library

غواړي هغه فکتورونه پيداکړي چې څرنګه کارکوونکو ته جرت ورکړی چې خپل ځانونه دسازمان دموخو دلاسته راوړلو لپاره وقف کړي.

دڅيړنې څخه ليدنه:دموضـــوع ټاکل---څيړنيزه پوښـــتنه پيداکول---تيروليکنو ته کتنه---فرضـــيه---متحولونو ټاکل---دڅيړنې ډيزاين ټاکل---معلوماتو ټاکل او دنمونې ټاکل---دمعلوماتو پروســـيس او تحليل---دڅيړنې ليکل. ۱-دڅيړنې موضـــوع ټاکل: دڅيړنې پيل دموضـوع ټاکلو څخه کيږي*څيړنه کې موضـوع ټاکل مهمه برخه ده او همدغه برخه نورې برخې متاثره کوي*څيړنه کې دموضوع ټاکل يوه ستونزمنه برخه ده*څيړونکی بايد موضوع ټاکلو وخت کې دموضوع پراخوالی په نظر کې ونيسي*څيړونکی بايد داسې موضوع وټاکې چې ليوالتيا ورسره ولري*دڅيړنې موضـوع چې څومره روښـانه او مشـخصـه وي په هماغه اندازه ښـه وي*څيړونکی دموضـوع ټاکلو کې بايد اخلاقي اړخ ته يي پاملرنه وکړي*څيړنه کې هڅه وشـــي چې نورو ته يي زيان ونه رســـيږي. دڅيړنيزو اخلاقو پيژندنه: څيړونکی دڅيړنې پرمهال داسې رويه خپله کړي چې دخلکو حقوق په پام کې ونيسي او هغوی زيانمن نشي دارويه څيړنيزو اخلاقو په نامه ياديږي. دڅيړنې عمومي اصول: څيړنه : دځينو اصولو تابع ده او پرمختللو هيوادونو کې دغه اصـــول عبارت دي له:۱-نورو ته احترام۲-دضـــرر مخنيوی۳-دبرخوالو معلومات پټ ساتل۴-دبرخوالو خپلواکه ساتل۵-دڅيړونکي روغتيا۶-که چيرې دوهم لاس معلومات څخه ګټه اخلي نو دامعلومات بايد دقانوني لارو څخه ترلاســـه کړي۷-څيړونکی بايد دادبې غلا څخه مخنيوی وکړي.څيړنيزه ســـتونزه : هرهغه څه چې ته يي په هکله څيړنه کوي يا هغه ادعا چې ته يي ثابتول غواړې يا هغه پوښـــتنه چې ته يي ځوابول غواړې څيړنيزه ستونزه ده يا ==هغه ستونزه چې ته يي په اړه څيړنه کول غواړې څيړنيزه ستونزه ده چې همدغه ستونزه ستا دڅيړنې دموضوع محتوا برابروي*ستونزې ته بايد خپل فکر کې جوړښـــت ورکړي ترڅو راتلونکو پړاوونو لپاره يو ســـمه لاره خپله کړي. دڅيړنېزې ســـتونزې اهميت:۱-څيړنې پروســـه کې مهم کار دڅيړنې دســـتونزې جوړښـــت برابرول دي دا داســـې مثال لري لکه : مخکې دســـفر ځان ته موقيعت معلومول.۲-که څيړنه کې په څيړنيزه ســـتونزه زيات فکر وشـــی په هماغه اندازه ښـــه راځي۳-که ته غواړې يوه ستونزه حل کړې نو دامهمه ده چې په ټوله معنا ستونزه وپيژنې۴-څيړنيزه ستونزه چې کله ؟؟؟نودازمونږ دڅيړنې په نورو برخو کې همکاري کوي لکه: کوم ډول څيړنه وکړو او کوم ډول ستراتيژي پکاروچوو. ديوې ښـې موضـوع ټاکل: ۱-ديوې ښـې موضـوع ټاکل دڅيړنې لپاره دحالاتو پورې اړه لري۲-که دپوهنتون محصـل ياسـت دتحصـيلي ديپلوم ترلاسـه کولو لپاره څيړنه کوی نو داسـې موضـوع بايد وټاکی چې داړوند پوهنتون شـرايط پوره کړي۳-موضـوع بايد دمحصـل دمسـلک مطابق وي۴-دڅيړنې موضـوع لپاره بايد مالي امکانات او مناسب وخت په پام کې ونيسي ۵-اکثره څيړونکې وايي چې دڅيړنې لپاره ښه موضوع هغه وخت شـــونې ده چې کله روښـــانه څيړنيزه پوښـــتنه او روښـــانه موخې ولري. دڅيړنيزي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستونزې په ټاکلو کې دپام وړ ټکي۱-لیوالتیا: څیړنیزې ستونزې ټاکلو وخت کې څیړونکی باید خپلې لیوالتیا وګورې چې ایا دغه موضوع کې لیوالتیا لري که نه۲-څیړونکي سره باید دڅیړنې دپروسې په اړه په زیاته اندازه معلومات پراته وي. ترڅو وکولای شي چې ځان سره دغه څیړنه انځورکړي چې څومره وخت او څرنګه یې پای ته ورسوي۳-دمفکورې اندازه کول: کله چې څیړونکی کومه څیړنه ترسره کوي باید دهغې مفکورې داندازه ګیرئ او شاخصونو په اړه معلومات ولری۴-دتخصص کچه: داچې څیړونکی په غاړه ده نو باید څیړنه په خپله سرته ورسوي که څه هم لارښود استاد ورسره مرسته کوي۵-معلوماتو شتون: څیړونکی باید داړوند ستونزې معلوماتو دراجمع کولوفکرمند وسي ۶-اخلاقي موضوعات:څیړونکی باید څیړنه کې اخلاقي اړخ په پام کې ونیسي . دڅیړنې موضوع ټاکل: کومار دڅیړنې دموضوع ټاکلو لپاره لاندې اووه مرحلې ښودلي دي۱-هغه ساحه چې ته په کې دخپل مسلک له مخې لیواله یی هغه وټاکه۲-لمړي قدم کې مو یوائې دخپلې خوښې موضوع وټاکله ،په دې برخه کې اوس هغې پورې تړلې کوچنې برخې دیو لست په بڼه ترتیب ول۳-دغه مرحله کې دخپلې لیوالتیا له مخې دلست شوو ستونزو کوچنیو موضوعاتو څخه یوه موضوع ټاکو۴-دې مرحله کې دڅیړنیزې پوښتنې راولاړول دي ۵-دموخو تشکیلول (برابرول) چې هغه څیړنه دکوم هدف لپاره ترسره کوو. څیړنیزه پوښتنه او څیړنیزې موخې ترمنځ فرق دادی چې څیړنیزه پوښتنه هغه پوښتنه ده چې په څیړنه کې ورته ځواب ویل کیږي او هماغه سوال الفاظو ته بدلون ورکوي او بیانیه شکل ته یې اړول موخې دي۶-دې برخه کې دخپلې څیړنې اړوند سرچینې ګورو معنا وخت، او مالي امکانات لرم او که نه لرم ترڅو دغه څیړنه ترسره کړم۷-دې برخه یو ځل بیا پورته ټوله پروسه وګوری که مو پوره اندازه منابعو او نوره کومه ستونزه نه وه. نو ځان څخه بیا وپوښته چې ایا زه حقیقي توګه لیواله یم چې دغه څیړنه ترسره کړم . ایا زما لپاره دغه منابع بسنه کوي. دغو پوښتنو ته په حقیقي بڼه ځواب ترلاسه کړی که ځواب مو منفي وه نو دڅیړنې پوښتنو ته بیا کتنه وکړه. دڅیړنیزې پوښتنې ټاکل (پیداکول)دڅیړنې موضوع ټاکلو وروسته دموضوع اړوند څیړونکې لخوا څیړنیزه پوښتنه راولاړیږي *دڅیړنې پوښتنه هغه پوښتنه ده چې څیړونکی یې په خپله څیړنه کې ځوابول غواړي*څیړنیزه پوښتنه څیړنه کې مرکزي نقش یا رول لري*څنګه چې څیړونکی پوښتنه رامنځ ته کوي باید خپلو منابعو او په نښه شوو معلوماتو ته وګوري له هغې وروسته دې پوښتنه رامنځ ته کړي . څیړونکی دڅیړنې په وخت کې لاندې نقاط په نظر کې ونیسي ۱-دڅیړنې لپاره سمه موضوع ټاکل: داسې موضوع وټاکي چې زړه راښکوونکې، جالبه او ټولنې ته یې ګټه ورسیږي۲-که علمي رتبې ترلاسه کولو په موخه وي نو باید همغه پوهنتون شرایطو ته په کتو موضوع وټاکي۳-څیړنه باید روښانه وي۳-تیرولیکنو ته کتنه: ۱-تیرولیکنو ته کتنه دڅیړنې هغه برخه ده چې څیړونکي ته دڅیړنې موضوع په اړه ژور معلومات ورکوي۲-تیرولیکنو ته کتنه داګټه لري چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دڅېړنې دمیتودونو په اړه نقل ورکړي او ستا په میتود کې چې کومه نیمګړتیا وې هغه درته په ګوته کړي ۳-پخوانیو لیکنو لوستل څېړونکي سره مرسته کوي چې ایاداموضوع دڅېړنې وړده که نه ده۴-تیرو لیکنو ته کتنه څېړونکي ته یوه روښانه لارښوونه کوي چې دغه څېړنه کوم محدودیت لري۵-اکســفورډ په قاموس کې (لټریچر)دوه معناګانې لری۱-دادبیاتو په معنا سره ۲-په یو ه مشخصه موضوع کې چاپ او لیکل شوو معلوماتو ته وایی۶-تیرو لیکنو ته کتنه په دوو برخو کې کارول کیږي۱-دپروپوزل په مهال۲-څېړونکی دلیکنو په برخه کې تري کاراخیستل کیږي. تیرولیکنو ته د کتنې ګټې۱-څېرنیزه موضوع روښانه کوي۲دڅېړنې میتودولوژي ښــه کوي۳-تیرولیکنو ته کتنه څېړونکي ســره مرســته کوي چې ټاکل شــوې موضــوع دڅېړنې وړده او که نه ده .څرنګه تیرو لیکنو ته کتنه وکړو. تیرو لیکنو ته دکتنې په موخه په اړونده برخه کې دنورو لیکوالانو لیکنې خلاصـــه کول دي چې په دې برخه کې لاندې چارې ورانډې شوي۱-دکومې ژبې دلیکنې څخه ګټه واخلم انګلیش،دري ، عربي *زما موضوع کوم مضمون پورې اړه لري حسابداری مدیریت، او که عامه اداره*موضوع کومې برخې پورې اړه لري، دولتي که خصوصي یا صنعتي یا سوداګریز*جغرافیایي سرحد داسیا که افغانستان ختیځ که لویدیځ*دنشر موده دتیروڅو کالو لیکنې راوخلی۲-دوهم قدم کې ټاکلې موضوع په اړه مهم ټکي په ګوته کړی--۱-لکه دموسمونو تاثیرات په جرایمودغه موضوع کې موسمونه او جرایم مهم ټکي دي۳-کله چې موضوع کې مهم ټکي په ګوته شو نو بیا دې اړونده مواد پیداکړي چې دې کې تیرو لیکنو ته توجه وکړي چې تیرو لیکنو ته دکتلو لپاره زیاتې سرچینې شتون لري لکه:۱-درسي کتابونه۲-جورنالونه۳-علمي ویب پاڼې۴-تیزسونه. درســي کتابونه یو له شــو منابعو څخه دي۴-دلټون طریقه: په انټرنیټ کې دخپلې ټاکل شــوې موضـــوع لټول*که په کتابونو کې دموضـــوع لټول غواړی نولمړی خپله موضـــوع پوره ولټوی*که جورنال څخه ګټه اخلی لمړی مشـــخص جورنال خلاص کړه په هغې کې لمړی پوره موضوع ورکړی که ونشوه، بیایي مهم ټکي ولټوه ترڅو ټاکل شوې برخه موضوعات پیداکړی ۵-اکثره څېړونکي دنورو څېړونکو پوښـــتنه کوي چې څومره علمي څېړنې راجمع کړي، دعلمي څېړنو راجمع کولو لپاره کوم معیار نه دی ټاکل شـــوی خو بیا هم باید دومره زیات نه وي چې راټولول یې امکان ونه لري او نه دومره کم وي چې یو یا دوه لیکنې وي. خو ځینو کتابونو یې حد تر ۵۰ پورې ښـــودلی دی*کله دې چې دغه لیکنه پیداکړه الف احمد لیکنه ب محمود لیکنه چې دغه برخه ببیلو ګرافي په نوم یادیږي. ۶-ورپســـې دې راټولې شـــوي مقالې او لیکنې له نظر څخه تیرې کړي چې انګلیســـې کې ورته ســـکیمینګ وایي۷-بیادهرې مقالې اړونده برخې له ځان ســره یاداشــت کړی--ســکیمینګ دراټولو شــولیکنو او مقالو څخه مطلب نقاط یا دموضـوع مطابق نقاط اخیستل عبارت دسکیمنګ څخه دی.کله مو چې راټولې شـــوې مقالې او لیکنې له نظر څخه تیرې کړې بیادهرې مقالې اړونده برخې په لاندې ډول سره یاداښت کړی. ببیلوګرافي یاداشول: په دې برخه کې دمقالې کتاب او نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخو په تړاوو او هغه مکمل معلومات چې دنشر په برخه کې ترې کار اخیستل کیږي. هغه باید ولیکل شـي که مقاله وي نو دلیکوال نو م دلیکوال دکورنۍ نوم دنشـر تاریخ ولیکل شـي. که کتاب وي دکتاب اړوند معلومات له ځان سره ولیکې په دغه برخه (ای پي ای)apaدېزاین څخه ګټه واخلئ۲-دمتن لنډه خلاصـه: هرڅه چې لولې په هغې کې اړونده برخې یاداښـت په ښه ترتیب او دهغې خلاصــه ولیکئ او دا دوخت سـپما او زیاته مرسـته کوي .نوټ: چې دې سـره اړوند موضـوع په اسـانۍ سـره پیداکولای شـو۳-تکمیلوونکي معلومات : : په دې برخه کې دلیکنو زیاتې معلومات لکه دکتاب د(اې بې اس این)isbnنمبر اوداســې نور ځان ســره ثبت کړئ ددې کـارګټـه داده چې کـه انلاین کتـاب پیداکول غواړۍ نو پـه اســـانۍ ســـره پیداکیږي*دخلاصـه کیدو وروسـته په منظمه توګه جوړښـت ورکړه چې همدغه پروسـه چې دې حل کړه دي ته دتیرولیکنو کتنو وایي چې دڅیړنې پروپوزل او دمقالې لیکنه کې ترې ګټه اخیسـتل کیږي.دلیکلو ارزیابې خپله کیږي.داچې انټرنیټ په واسـطه کولای شـو چې دیو موضــــوع په اړوند په لســـګونو مقالې یا موضـــوعات لاس ته راوړو څیړونکی به څنګه وپوهیږي چې اړونده موضـوع یا مقاله زما دټاکل شـوېموضـوع مطابق ده دپورته پوښـتنې لپاره کوم معیار نشته خو بیا هم داسې ټکې شته چې لیکوال سره همکاري کوي چې په لاندې ډول دي ۱-کله چې کومه موضـــوع لولی نو لومړی دخپلې موضــــوع پوښــتنه او موخو ته وګوره بیا له هغې وروسته موضوع ته وګوره که داموضوع ستا دټاکل شوې موضوع او موخو ســره ورته یا نږدې وي نو ویې لوله او که ســتا دموضـــوع مطابق نه وي نوبیا مه لوله۲-که څیړونکی په دې ونه توانیږي چې کیفیت یې معلوم کړي بیادې دنشـــر جورنال لټه دې وکړي چې دغه جورنال په کومه کټه ګورۍ کې راځي .دتیرولیکنو په اړه مهم ټکې کوم دي۱-تیرولیکنو په اړه مهم ټکې په لاندې ډول دي ۱-دتیرولیکنو کتنه باید په منطقي ترتیب سـره ولیکل شـي یعنې هغه په خپل فکر کې انځور اوترتیب یې برابر کړي۲-دلیکلو پرمهال دنورو خلکو دکړنو نقل کول یو اسـاسـي شـرط دی که دغه کارونه کړي نو څیړونکی دادبې غلا مرتکب شوی ۳-کله چې دتیرو لیکنو کتنه پای ته ورسیده څو ځله یې ځان سره تکرار کړي ترڅو نیمګړتیاوې ترې ختمې شـي ۴-ځینو کتابونو کې بیا دتیرولکینو لپاره یوه نقشــه جوړیږي او بیا هغې ته په کتو سره دنقشـي منځ برخې راخلي او هغې څخه په لیکنه کې ګټه اخلي *مخکې لـه دې چې څیړونکی دتیرولیکنو دبرخو پـه اړه لټـه وکړي نو لومړی دی دڅیړنې موضـــوع موخې او څیړنیزه پوښـــتنه په روښـــانه توګه وټاکي او همدارنګه په دې وپوهیږي چې ایا زه ددې توانایي دمالي او بدني اړخه لرم چې دغه څیړنه ترســـره کړی *دتیرو لیکنوو کتنه په کیفي څیړنـه کې دڅیړنیزې ستونزو دپوهیدو په برخه کې مرسته کول او ددې ترڅنګ دڅیړنیزي پوښـتنې او فرضـیه ټاکلو کې مرسـته کوي همدارنګه دمعلوماتو راټولولو او تګ لاره هم داپه ګوته کوي .دڅیړنې پروپوزل: څیړنیز پروپوزل دڅیړنې یوه مهمه برخه ده*څیړنیز پروپوزل هغه پلان دی کوم چې څیړونکی خپله څیړنه څرنګه ترسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي دهغې په اړه معلومات ورکوي.دڅېړنې دپروپوزل اړتیا: ۱-یوه روښانه تګلاره دڅېړنې لپاره برابروي یعنې څېړنه چیرته څنګه او څرنګه ترسره شي۲-دتاثیرکوونکي دغوښتنو سره ورته والی ولري کوم سازمان لپاره څېړنه کوي دهغې سازمان شرایط په نظر کې ونیسي ۳-دامکان وړ وي: داچې څېړنه یوه پروسه ده چې نوي شیان پکې پیداکیږي نو کله چې یو موضوع ډیر جالبه وي وي نوهغې برخه کې دڅېړنې عملي کول امکان ونه لري نو همدا وجه ده چې څېړونکی پروپوزل برابروي پکې داپه ګوته کوي چې دغه څېړنه کې دکوم میتود څخه کار اخیستل شوی یا واخلي.دپروپوزل دلیکلو برخې: داچې پروپوزل څرنګه ولیکل شي په دې تړاوو دوه جوړښتونه شتون لري۱-هغه جوړښت چې په نړیواله کچه ترې ګټه اخیستل کیږي اوشوي ده۲-هغه جوړښتونه چې هرسازمان دځان لپاره بیل بیل جوړ کړي وي. نوټ: هغه پروپوزل چې په نړیوالو انګلیسي کتابونو کې ترې یادونه شوي هغه په خپل وجود کې دعنوان-تایید –څېړنیزه پوښتنه او موخه میتودولوژي –تقسیم اوقات –اواخځلیکونو برخې هریوجلاجلا تشریح کوي. همدارنګه دڅېړنې عنوان او نوم باید ساده او لنډ وي همدارنګه څېړونکی هڅه وکړي چې داسې نوم څېړنې ته ورکړي چې لوستونکو پام ځان خوا ته راوړوي او دې ته اړ شي چې ویې لولي . میتودولوژي *دڅېړنې پروپوزل کې دمیتودولوژي برخه ډیره مهمه ده*دې برخه کې هغه معلومات وي چې څرنګه دغه څېړنه ترسره کړم دکوم میتود څخه ګټه واخلم *همدارنګه په دې برخې کې هغه معلومات وي چې څرنګه معلومات راټولوي او څرنګه یې پروسیس کوي*ددې لپاره چې دغه برخه سمه اوسي نو څېړونکی دڅېړنیز ډیزاین –ګډوانوالو شمیر-اخلاق اړخ او تګ لاره ټول روښانه کول غواړي. تقسیم اوقات دپروپوزل په دې برخه کې څېړونکی دخپلې څېړنې وخت مقابل لورې ته وړاندې کوي چې دغه څېړنه دومره وخت په برکې نیسي.لګښت ؛په دې برخه کې څېړونکی دکوم سازمان لپاره څېړنه کوي یا داسې ارګان وي چې څېړنې مقابل کې څېړونکې ته مزد ورکوي نو څېړونکی باید لګښت منظم لست برابر کړي.اخځلیکونه: برخه: *پروپوزل اخرنۍ برخه اخځلیکونه دي*څېړونکی دکومو منابعو څخه ګټه واخلي هغه باید دلته ذکر کړي.کله چې څېړونکی دخپلې څېړنې لپاره پروپوزل برابروي دلاندې نیمګړتیاوو له کبله نه قبلیږي.۱-موخه روښانه نه وي: کله چې پروپوزل کې دڅېړنې موخه او هدف روښانه نه وي دمقابل لوري لخوا نه قبلیږي۲-کله چې دبیا ټاکل شوی میتود اواړونده موضوع ترمنځ توافق سم نه وي معنا داچې---که دغه میتود وکارول شي نو څېړنه به سمه نه وي۳-کومه موضوع چې ټاکل شوي وي هغه ډیره پراخه وي نوپه ټاکلې وخت کې داناشونې وي چې په اړونده برخه کې څېړنه وکړي یا ==کوم تقسیم اوقات چې جوړشوی وي حقیقت څخه لري وي لکه په یومیاشت کې دافغانستان دولایتونو څخه لومړني لاس معلومات راټولول۴-په ځینو پروپوزلونو کې دمعلوماتو راټولولو تګ لاره سمه نه وي روښانه شوي او هم معلوماتو تحلیل په اړه سم معلومات نه وي راټول شوي چې داهم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپروپوزل دنه قبلیدو سبب ګرځي. دمتحولونو ټاکل (تشخیصول)دمتحولونو ټاکل په څېړنه کې یوه اړینه او مهمه برخه ده دمتحولونو درامنځ ته کولو پروسه په دواړو کمي او کیفي څېړنو کې شته خو په کمي څېړنه کې نظر کیفي ته یو څه زیات کارول کیږي. دمتحول او مفکورې ترمنځ فرق مفکوره خپله یوه ذهني انځور یا درکونه ده۲-دمفکورې او متحول ترمنځ فرق په اندازه والې کې دی کله چې یوه مفکوره اندازه شي متحول ترې جوړیږي۳-مفکور ترهغې نه اندازه کیږي چې متحول ترې جوړ نه شي چې متحول بیا داندازې وړدی . متحول : دڅېړنې دبرخوالو هغه ځانګړنه ده چې مختلف قیمتونه اخلي لکه جندر ښځه او نر دوه قیمتونه دي چې دجندر متحول یي اخلي)عمر عایدات او داسې نور*یا متحول هغه مفکوره ده چې داندازه کیدو وړ وي *هرمتحول باید حد اقل دوه قیمتونه واخلي*متحولونه یواځې داندازه کیدولپاره نه کارول کیږي بلکې داهمغه برخه ده چې څېړونکی په کې لاس وهنه هم کولای شي. یو څېړنه کې څو متحولونه شتون باید ولري ځواب: دمتحولونو تعداد هره څېړنه کې دبلې سره فرق کوي چې دغه تعداد هره څېړنه کې دڅېړنیزې موضوع پورې اړه لري کله چې څېړونکی موضوع وټاکي نوهغې وروسته دي فکر وکړي چې کوم شیان دی چې په ترلې متحول تاثیر اچوي له هغې وروسته دي همغه متحولونو په اړه معلومات ورکړل شي. لنډ ډول: دمتحولونو تعداد دڅېړنې دموضوع تابع دی په دې معنا که یوه موضوع دوه متحوله لري خو بله لس متحولونه لري نو څېړونکی باید هڅه وکړي چې اړونده موضوع پورې ترلي متحولونه په نظر کې ونیسي . که په کومه څېړنه کې دمتحولونو تعداد زیات یا کم شي نوستونزه به یي څه وي؟ ځواب داچې څېړونکی غواړي حقیقت ته ځان ورسوي نو که چیرته دمتحولونو تعداد زیات شي نواصلي ځواب څخه کم راځي چې دغه کار دواقعیت دکم اټکلولو سبب ګرځي خو که دغه تعداد داصلي حالت څخه کم شي نو دنورو اټکلونو سبب ګرځي چې داکار په هغه وخت کې صورت نیسي کله چې دوه متحولونه خپل منځ کې یو بل سره خپل منځې اړیکه ولر ي نوټ: کله چې یوه څېړنه کې دمتحولونو شمیر زیات وي په همغه اندازه څېړنه او دمعلوماتو تحلیل سخت وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

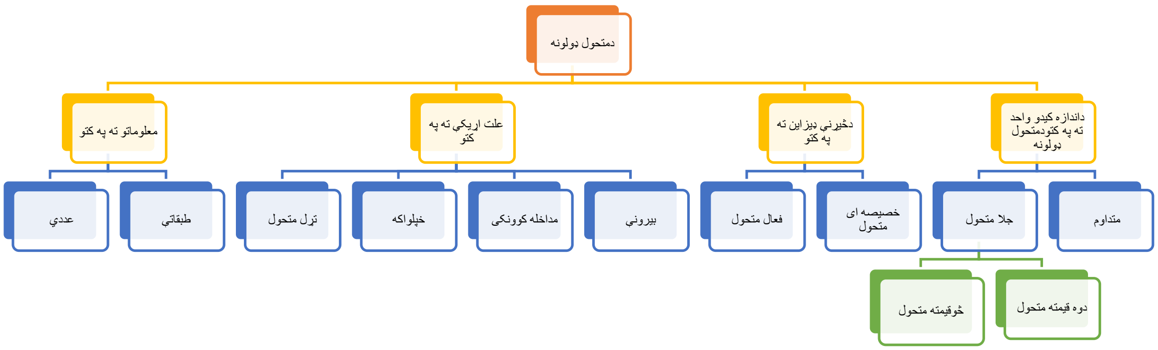

داندازه کیدو واحد ته په کتو دمتحول ډولونه: ۱-متداوم پرله پسي متحول:هغه متحول دی چې اعشــــاریه لرونکي اعداد په خپل وجود کې قبلوي۲-جلا متحول : هغه متحول ته وایی چې خپال وجود کې اعشــاریه دارقیمتونه نه اخلي لکه جندر کې څیرونکې نشــي لیکلای چې نیم ســـړی چې جلامتحول بیا په دوه ډوله دی۱-دوه قیمته متحول: هغه متحول ته وایی چې خپل وجود کې فقط دوه قیمته اخلي لکه سړی ښځه هوا اونور۲-څوقیمته متحول : هغه متحول دی چې په خپل وجود کې څو قیمتونه اخلي لکه ذده کړي دولسم ،لیسانس ،ماستري، او داسی نور.۲-دڅیرنې ډیزاین ته په کتو دمتحول ډولونه۱-خصیصه اي متحول: هغه متحول دی چې څیرونکی په هغې کې لاس وهنه نشـــي کولای چې دغه متحولونه اکثره دخپلواکه متحول په توګه پیژندل کیږي.لکه جندر عمر۲-فعال متحول: هغه متحول ته ویل کیږي چې څیرونکی په هغې کې لاس وهنه کولای شـــي اویا هغه کنترولولی شـــي۳-معلوماتو ته په کتو دمتحول ډولونه: ا-په دوه ډوله دي چې څینو کې دکمي او کیفي متحول په نوم هم یادشـــوي۱-طبقاتي متحول: هغه متحول چې دیو ګروپ یا یوه کټګورۍ څانګړنو پورې اړه لري مثال: دهو او نه پوښــــتنو ته ځواب ویل۲-عددي متحول : عبارت له هغه متحول څخه ده چې په هغه کې معلومات په عددي ډول وي. لکه ، دبازارموندني دلګښـــت تاثیرات په تولیدباندې ۴-دعلت اړیکي ته په کتو دمتحول ډولونه : په څلور ډوله دی۱-بیروني متحول: هغه متحولونه دي چې په شـــکل داشـــکالو خپلواک متحول دتاثیر لاندې راولي او اغیز پرې کوي لکه چاپیریال، هوا او داســـي نور۲-مداخله کوونکی متحول: هغه متحول دی چې خپلواکه او تړلي متغییرو ترمنځ اړیکه رامنځ ته کوي۳-خپلواکه متحول: هغه متحول دی چې کوم په یوه پیښـــه حالاتو کې دبدلون راوستلو مسولیت په غاړه لري*خپلواک متحول دتغییر کوونکي متحول په نوم هم یادیږي*کومه څیرنه کې چې خپلواک متحولونه زیات وي په همغه کچه (نیوکې)کچه هم کم

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي خو خپلواکه متحول باید په تړلي متحول تاثیرات ولري مثلا(سوداقتصادي وضعه،کورنۍ تربیه،دخپلواک متحولونو مثالونه دي)۴-تړلی متحول(حاصل متحول)هغه متحولونه دي چې په یوه علمي څېړنه کې دنورو شیانو تغییرات په همدې متحول کې کتل کیږي. تړلي متحول: ته ځکه تړلی متحول وایی چې داخپلواکه متحولونو پورې تړلی وي یا په یوه علمي څېړنه کې پېښه باید یو ه همدغه تړلي متحول تشکیلوي مثال دکارکوونکو مزد دجرایمو کچه داتړلي متحولونه دي. دمتحولونو داندازه ګیرۍ –خپله اندازه کول هغه پروسه ده چې دیو شي اندازه او کمیت په کې پیداکیږي*داندازه کولو نه هدف دلته نومرې(عدد) ورکول دي داچې مونږ دوه ډوله متحولونه لرو یو هغه چې مفعولي شکل لري په اسانۍ سره اندازه کیږي. او بل خلکو کې دفاعي بڼه لري اندازه کول یي سخت وي نو ددې لپاره لمړی مفکوره په وړو برخو ویشوو او هغه وړو برخو ته عناصر پیداکوو او په داسې ډول یي رامنځ کوو چې دښکاره کیدووړ وګرځي*ځینې شیان په اسانۍ سره عدداخلي لکه لوړوالی یا وزن خو ځینې نوریي دعدد په بڼه نه وي لکه (ښځه یا نر)نو اوس کله چې متحول په معیاري بڼه عددنه اخلي هغه ته مونږ دلیکنو داصولو له مخې دمعیار په مټ نومرې ورکوو دمفکورې داندازه کولو لپاره څلورمرحلې شتون لري ۱-مرحله:خپله مفکورې رامنځ ته کول په دې برخه کې څېړونکی دخپلې موضوع په اړه پوهه ترلاسه کوي چې په مفهوم یي پوه شي.۲-قدم دهمدغه ټاکل شوې مفکورې بعدونه وټاکه: دې برخه کې څېړونکی فکر کوي چې کوم شیان دغه مفکورې سره پیوسته دې۳-دبعدونو دمشخصولو وروسته داندازه کولو په خاطر غنام (شاخصونه)رامنځ ته کول: شاخصونه: هغه مشخص پوښتنې مقیاسونه دي په کوم سره چې ځواب ورکوونکي پو هه اونظریات اندازه کیږي.۴-په تعلیمي جوړښت کې ذده کړې یوه مهمه مفکورو څخه ده نوډذده کړې مفکوره باید په بعدونو وویشو لکه۱-پوهه۲-دغه پوهه ځان سره ساتل۳-دغه ساتل شوې پوهې څخه په عمل کې ګټه اخیستل. داندازه کولو مقیاسونه: مقیاس یوه وسیله یا میکانیزم دی چې دیومتحول په داخل کې دوګړو او شیانو توپیرونه راپه ګوته کوي چې له یو بل سره څومره فرق لري*څېړونکی په مختلفو لارو کولای شي چې متحول اندازه کړي لکه: نومول شوی مقیاس : ترتیبي مقیاس –وقفه لرونکی مقیاس او نسبتي مقیاس*نومول شوی مقیاس او ترتیبي مقیاس دکیفي معلوماتو لپاره او فاصله لرونکی او نسبتي مقیاس دکمي معلوماتو لپاره په کاروړل کیږي نومول شوی مقیاس : یو دساده سیستمونو دمقیاس څخه شمیرل کیږي*په دغه االندازه ګیرۍ کې څېړونکی یو متحول په دوه ډلو او برخو ویشي او هرې برخې ته ؟؟دلیبل په بڼه ورکوي ورکوي ترڅو هغه وپیژني نومول شوی مقیاس کې کیفي معلومات په کمي معلوماتو بدلوو*دامقیاس دیوشي اړیکه دبل شي سره نه ښایي فقط ددوه برخو توپیر لپاره رامنځ ته کیږي۲-ترتیبي مقیاس :*داترتیب دصعود څخه دنزول دښه نه دخراب په لور دلوړ څخه دټیټ په لور او په داسې نورو طریقو سره ترتیبیږي.*ترتیبي مقیاس کې دمیډیان څخه کاراخیستل کیږي۳-وقفه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لرونکی مقیاس په دغه اندازه کې دڅیرونکي دبرخو ترمنځ داصـــولو له مخې مســـاویانه اندازه یو فاصـــله یا وقفه ټاکي*په دغه مقیاس کې دپیل اوپای ټکی معلوم او هره برخه یي په مســـاوي برخو تقســـیم شـــوي وي همدارنګه په دې مقیاس کې دجمع او تفریق عملیه ســـرته رسـیږي .نسـبتي مقیاس: *دغه میتود کې اندازه دتناسـب په واسـطه ټاکې *په دغه مقیاس کې احصـــایوي ازمایښـــتونه ترســـره کیږي*دغه مقیاس دنومول شـــوي ترتیبي وقفه لرونکی مقیاســـونو دمیتودونو په ګټه اخیســـتو رامنځ ته شـــوي. فرضـــیه جوړول : عمومي معلومات .دفرضـــیې څخه یوائې په کمي معلوماتو کې ګټه اخیســـتل کیږی۲دفرضـــیې څخه موخه دڅیړنیزې ستونزې واضح کول او مشخصول او په هغې باندې تمرکز کول دي۳-په څیړنه کې یو یا څو فرضـــیي رامنځ ته کولای شـــو . فرضـــیي دګومان په مټ رامنځ ته کیږي. دفرضـیي تعریف: فرضـیه دجمعییت دپرامیترو په اړه ادعا یا انګیرنه ده : یا فرضـیه دیوې پیښـې اړیکې اوحالاتو په اړه یو ګمان –انګیرنه ، شـک یا یو نظر دي کوم حقیقت یا واقعیت چې ترديد دمه تاته معلوم نه وي دفرضـــیي اهمیت په لاندې ډول دی ۱-فرضـــیه څیړنیزه ستونزه روښـانه او مشـخصـوي۲-دفرضـیي رامنځ ته کول څیړونکي سره مرسته کوي چې کوم ډول معلومات راټول او کوم ډول معلوماتو راټوللو څخه ډډه وکړو۴-دفرضـیي رامنځ ته کول دڅیړنې اهمیت لوړوي دفرضـــیي ځانګړتیاوی۱-فرضـــیه باید روښـــانه او دقیقه وي څیرونکی باید هڅه وکړي چې فرضیه داسې ترتیب کړي چې دپوهیدو وړوي ۲-فرضیه باید دازمایشـت وړوي څیرونکی باید فرضـیه داسـې ترتیب کړي چې دازمایلو وړ وي۳-فرضـیه باید مشـخصـه وي څیرونکی باید دا هڅه وکړي چې فرضـیه وړه اومحدوده کړي۴-فرضـیه باید دمتحولونو ترمنځ اړیکه په ګوته کړي. دفرضـــیي ډولونه۱-جهت لرونکې فرضـــیه : عبارت دهغې فرضـــیی څخه دی چې دخپلواک متحول تاثیرات یا دارتباط جهت په تړلي متحول باندې معلوم وي یا ===هغه فرضـــیه ده چې ددوه متحولونو ترمنځ اړیکه (مثبته منفي)بیانوي۲-جهت لرونکې فرضـیه : هغه فرضـیه ده چې دیو متحول اړیکه یا توپیر دبل سره ښایي خو دمتحولونو لار ې نه په ګوته کوي.

پای

۶/۵/۱۴۰۱نیټه

ماسپښنین مهال

یارمحمد شیرزی

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library